

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ <<ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ>>
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ <<ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ>>

*ΘΕΜΑ: <<Τρομοκρατία και Αερομεταφορές:
Ανθρώπινη Ασφάλεια και Δικαιώματα του Ανθρώπου>>*

Επιβλέπων Καθηγητής: Στ. Ε. Περράκης
Επιμέλεια: Αλεξίου Γεωργία
ΑΜ: 1205 Μ061

Αθήνα, Σεπτέμβριος 2007

Προλογικό σημείωμα

Η συγκεκριμένη διπλωματική εργασία, αποτελεί υλοποίηση της αρχικής επιθυμίας μου, με την είσοδο μου στο συγκεκριμένο μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών, να ασχοληθώ εκτενώς με μια πιο ειδική πτυχή της τρομοκρατίας, αυτής που σχετίζεται με τον ευπαθή τομέα των αερομεταφορών. Μια επιθυμία που προέκυψε κατά τη διάρκεια της ερευνητικής μου εργασίας, στα πλαίσια του μαθήματος «Το άτομο στη Διεθνή και Ευρωπαϊκή Δικαιοταξία», στο οποίο ασχοληθήκαμε εκτενέστερα με την τρομοκρατία.

Στόχος της διπλωματικής εργασίας αυτής, είναι να αποτελέσει ένα χρηστικό εργαλείο μελέτης για τον ειδικό ερευνητή, αλλά και να μπορέσει να δώσει σε οποιονδήποτε άλλο ενδιαφερόμενο, τη δυνατότητα παρακολούθησης ενός κατεξοχήν σύγχρονου φαινομένου, μέσω της ειδικής νομοθεσίας, των Διεθνών Συμφώνων και Συμβάσεων, αλλά κυρίως μέσω της σύγχρονης πρακτικής.

Έχουν ήδη περάσει έξι χρόνια από τις τρομοκρατικές επιθέσεις της 11^{ης} Σεπτεμβρίου στη Νέα Υόρκη και στην Ουάσιγκτον και δυο από τα γεγονότα στο Λονδίνο, και ο κόσμος ολόκληρος φαίνεται να έχει εισέλθει σε μια περίοδο χαοτικής αταξίας, γενικευμένης ανασφάλειας και φόβου, περιστολής των ατομικών δικαιωμάτων και των ελευθεριών. Ο πόλεμος «κατά της τρομοκρατίας» που ακολούθησε, οδήγησε στη λήψη ανεξέλεγκτων μέτρων από πλευράς κυβερνήσεων με τη δικαιολογία της προστασίας των ατόμων.

Η πρωτοτυπία του έγκειται στη διττή της προσπάθεια να προσεγγίσει το θέμα της ασφάλειας των ατόμων από τη σκοπιά και του Διεθνούς Δικαίου αλλά και από την πλευρά των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Με άλλα λόγια, σκοπό έχει να ερευνήσει τι επικρατεί αυτή τη στιγμή στο Διεθνές Σύστημα βάσει Διεθνών Συμβάσεων και Διακηρύξεων και τι από όλα αυτά, εφαρμόζεται στην πράξη. Πιο αναλυτικά, εάν τα ατομικά δικαιώματα των επιβατών παραβιάζονται στην προσπάθεια να αποφευχθούν τρομοκρατικές ενέργειες, ποιος θέτει τα όρια στη λήψη μέτρων προστασίας, εάν υπάρχουν διεθνή κείμενα και κατά πόσο υπάρχει ενιαία εφαρμογή σε παγκόσμιο επίπεδο ή η λήψη τους επαφίεται σε κάθε χώρα ξεχωριστά.

Είναι γενικά παραδεκτό, πώς ειδικά με την 11^η Σεπτεμβρίου, το πεδίο της αμιγούς επιστημονικής ενασχόλησης με την τρομοκρατία έχει αισθητά αναπτυχθεί. Παρόλα αυτά όμως, σε σχέση με το ειδικό βάρος του συγκεκριμένου φαινομένου, το πεδίο είναι ιδιαίτερα φτωχό εξαιτίας και των συνεχώς εξελισσόμενων και πρόσφατων μέτρων, που συνεχώς λαμβάνονται. Στο πλαίσιο αυτό, η διπλωματική αυτή, επιθυμεί επιπροσθέτως να αποτελέσει ένα από τα ερείσματα για μια ευρύτερη διάχυση της έρευνας περί της τρομοκρατίας στις αερομεταφορές και της σχέσης ανθρώπινης ασφάλειας και ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Μέσω της εξέλιξης της έρευνας, δίνεται η δυνατότητα στον αναγνώστη, να παρακολουθήσει σταδιακά την πορεία της τρομοκρατίας στις αερομεταφορές και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων χωριστά, και στην συνέχεια, τα νέα μέτρα ασφαλείας στις αερομεταφορές, την προσπάθεια αντιμετώπισης του φαινομένου και τη σύγκρουσή με τις ατομικές ελευθερίες, μέσω της διεθνούς πρακτικής και των σύγχρονων μέτρων αντιμετώπισης. Επιπλέον, γίνεται αναφορά στην εξέλιξη του φαινομένου της διεθνούς τρομοκρατίας με κριτήριο τον τρόπο που αυτό γίνεται αντιληπτό από τους διεθνείς οργανισμούς. Τέλος, η παρακολούθηση της πολιτικής όχι μόνο των ΗΠΑ, αλλά και των υπολοίπων κρατών και διεθνών οργανισμών - οικουμενικών και περιφερειακών -, πραγματοποιήθηκε με ορόσημο την 11^η Σεπτεμβρίου 2001, καθώς ορθά θεωρήθηκε ως σταθμός, μιας και σταδιακά μετουσιώνεται σε νομοθεσία η οποία επιβάλλεται σε διεθνές πλαίσιο.

Στους γονείς μου,

Προλογικό σημείωμα.....	01
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	04
Συντομογραφίες.....	07
Εισαγωγή.....	09

ΜΕΡΟΣ 1^ο

ΠΡΟΑΓΩΓΗ Ή ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΣΤΙΣ ΑΕΡΟΜΕΤΑΦΟΡΕΣ; Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄: ΤΟ ΤΡΙΠΤΥΧΟ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ, ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΑΕΡΟΜΕΤΑΦΟΡΩΝ

I. Το φαινόμενο της τρομοκρατίας σήμερα	13
i. Η πορεία της τρομοκρατίας μέσα στο χρόνο	16
II. Ανθρώπινα δικαιώματα versus τρομοκρατίας: προαγωγή ή προστασία της ανθρώπινης ασφάλειας;	22
i. Το δικαίωμα στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια στη σύγχρονη εποχή: πόσο εφικτό είναι;	28
III. Σχέση τρομοκρατίας και αερομεταφορών μέσα στο χρόνο	30
i. Εγκλήματα τρομοκρατίας στους κόλπους της πολιτικής αεροπορίας	32
IV. Το δίπολο ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ανθρώπινης ασφάλειας στις αερομεταφορές.....	39

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄: ΠΗΓΕΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΩΝ ΑΕΡΟΜΕΤΑΦΟΡΩΝ

I. Διεθνή Σύμφωνα, Συμβάσεις και Πρωτόκολλα για τις αερομεταφορές	42
i. Η αλλαγή που επήλθε έπειτα από την 11 ^η Σεπτεμβρίου.....	48
II. Σύγχρονες εξελίξεις σχετικά με τα νέα μέτρα ασφάλειας στα πολιτικά αεροδρόμια	50
i. Λαθραίες απαγωγές υπόπτων, μυστικές πτήσεις και	

φυλακές.....	55
--------------	----

ΜΕΡΟΣ 2^ο:

ΤΟ ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΜΕΣΩ ΤΩΝ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΩΝ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄: ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ Ή ΑΝΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΜΕΣΩ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ;

I. Η ανθρώπινη διάσταση της ασφάλειας μέσω των νέων μέτρων προστασίας στις ΗΠΑ	58
i. Η Συμφωνία ΗΠΑ – Ευρωπαϊκής Ένωσης του 2004 για την διασυνοριακή συνεργασία σε θέματα πολιτικών αερομεταφορών.....	63
II. Τα πρόσφατα αντιτρομοκρατικά μέτρα με σκοπό την προστασία της ανθρώπινης ασφάλειας στις μετακινήσεις επιβατών στη Μεγάλη Βρετανία.....	68

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄: ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ: ΜΙΑ ΑΝΤΙΘΕΤΙΚΗ ΣΧΕΣΗ

I. Προσπάθεια προάσπισης της προσωπικής ελευθερίας μέσω των αντιτρομοκρατικών νομοθετημάτων στα Ηνωμένα Έθνη: υφίσταται στην πράξη;.....	71
i. Ο ρόλος του ICAO στην αντιμετώπιση της εναέριας τρομοκρατίας	75
ii. Ο ρόλος της IATA στις εναέριας μεταφορές επιβατών	79
II. Ευρωπαϊκή Ένωση και προάσπιση των ατομικών ελευθεριών μέσω των νέων μέτρων προστασίας στα αεροδρόμια	81
i. Ενδεικτική Νομολογία Δικαστηρίου και Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.....	88
a. Οι υποθέσεις Yusuuf και Kadi.....	90
III. Ανθρώπινη ασφάλεια και δικαιώματα του ανθρώπου μέσα από τα νέα μέτρα προστασίας του Συμβουλίου της Ευρώπης	92
IV. Προστασία της ασφάλειας και των δικαιωμάτων των επιβατών	

στο NATO	96
i. Παρουσίαση του σχεδίου “Renegade”	100

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄: ΣΧΕΣΗ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΚΑΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ**

I. Η θέση της Ελλάδας στο διεθνές περιβάλλον και η αντιτρομοκρατική της νομοθεσία	102
i. Η υπόθεση του αεροσκάφους των Κυπριακών αερογραμμών Helios.....	106
Αντί επιλόγου	109
Παράρτημα	112
Βιβλιογραφία.....	158

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

AJIL	American Journal of International Law
ATA	Air Transportation Association
CBP	Customs and Border Protection
CFAA	Computer Fraud and Abuse Act
CRS	Computer Reservation System
DHS	Department of Homeland Security
FAA	Federal Aviation Administration
FBI	Federal Bureau of Investigation
FISA	Foreign Intelligence Surveillance Act
IAEA	International Atomic Energy Agency
IATA	International Air Transport Association
ICAO	International Civil Aviation Organization
GA	General Assembly
GASAG	Global Aviation Security Action Group
LDI	Journal de Droit International
PNR	Passenger Name Record
RDPC	Revue de Droit Penal et Criminal
RGA	Revue Generale de L' Air
SC	Security Council
SPT	Simplified Passenger Travel
TIA	Total Information Awareness
TIPS	Terrorism Operation Information and Prevention System
TSA	Transport Safety Agency Transportation Security Administration
UNGA	United Nations General Assembly Official Records
UNJY	United Nations Juridical Yearbook
UNSC	United Nations Security Council Official Records
UNY	United Nations Yearbook
USA	United States of America
ΓΓ	Γενικός Γραμματέας
ΓΣ	Γενική Συνέλευση

Τρομοκρατία & αερομεταφορές: ανθρώπινη ασφάλεια & δικαιώματα του ανθρώπου

Δτα	Δικαιώματα του Ανθρώπου
ΔΠΔ	Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο
ΔΠΔΠΓ	Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για την Πρώην Γιουγκοσλαβία
ΔΠΔΡ	Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για τη Ρουάντα
ΕΔΔΑ	Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΕΣΔΑ	Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΚ	Ευρωπαϊκή Κοινότητα
ΕΛ.ΑΣ	Ελληνική Αστυνομία
ΕΥΠ	Ελληνική Υπηρεσία Πληροφοριών
ΗΕ	Ηνωμένα Έθνη
ΚΕΠΠΑ	Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας
ΠΕΚ	Πρωτοδικείο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
ΣτΕ	Συμβούλιο της Ευρώπης
ΥΠΑ	Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας
ΧτΗΕ	Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών

Εισαγωγή

Ασφάλεια ή ελευθερία; Ένα δίλημμα που φαίνεται να κυριαρχεί στις σύγχρονες επιλογές της κατασταλτικής πολιτικής στον ευρωπαϊκό και διεθνή χώρο. Το δίλημμα, δεν μπορεί, παρά να επιφέρει συγκεκριμένο κόστος, με όποια από τις δυο πλευρές και αν επιδιώξουμε να ταχθούμε : η επιλογή της μέγιστης δυνατής ασφάλειας, δεν μπορεί παρά να περιορίσει ένα μέρος από την ελευθερία μας. Η θέσπιση και εφαρμογή της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου¹, αναγκαστικά «μειώνει» τον κατασταλτικό χαρακτήρα αντιμετώπισης του εγκλήματος. Επιδιώκοντας μια κοινωνία στην οποία κυριαρχεί η ασφάλεια, διαβάλλεται ο φιλελεύθερος χαρακτήρας της.

Με μια πρώτη ματιά, είναι φανερό, πώς ότι προστίθεται στην ασφάλεια, αφαιρείται από την ελευθερία και το ακριβώς αντίθετο². Φυσικά και, απόλυτη ασφάλεια ή απόλυτη ελευθερία, δεν υπάρχουν, και οι δυο όροι είναι σχετικοί. Η ανάλυσή τους, γίνεται πάντοτε συγκριτικά, μιας και ότι σε μια χώρα μπορεί να χαρακτηριστεί ανελεύθερο, σε κάποια άλλη μπορεί να θεωρηθεί φυσιολογικό, και το αντίθετο. Είμαστε λοιπόν διατεθειμένοι να δεχτούμε τον περιορισμό του φιλελεύθερου και ανθρωπιστικού νομικού μας πολιτισμού, με ρυθμίσεις περιοριστικές της ατομικής μας ελευθερίας για χάρη μιας επιτυχημένης πορείας ενάντια στην τρομοκρατία;

Η σύγχρονη εποχή χαρακτηρίζεται από τη συνεχή διακίνηση ανθρώπων, αγαθών και πληροφοριών μέσω της τεχνολογίας, η οποία συνεχώς εξελίσσεται με αλματώδεις ρυθμούς, διευρύνοντας το ανθρώπινο χάσμα³, μετατρέποντας τις ισορροπίες ασφάλειας του κοινωνικού χώρου, σε μια κοινωνία πιο «επικίνδυνη», η οποία δεν είναι δυνατόν πια, να βρίσκεται στα παλαιότερα επίπεδα.

Το τέλος του 20^{ου} αιώνα, επεφύλαξε αξιοσημείωτες αλλαγές στον τομέα της τρομοκρατίας, κυρίως της διεθνούς, μιας και η τελευταία αποτέλεσε την

¹ Θεσπίστηκε το 1950 και αποτελεί μέρος του ελληνικού εσωτερικού δικαίου με το ν.δ 53/19.09.1974, Φ.Ε.Κ. Α' 256.

² Βλέπε, Μανιτάκης Α – Τάκης Α «Τρομοκρατία και δικαιώματα: από την Ασφάλεια του κράτους, στην ανασφάλεια του Δικαίου», εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα, 2004, σελ.23-24.

³ Χάσμα ανάμεσα σε πλούσιους και φτωχούς, αναπτυγμένους αναπτυσσόμενους και υπανάπτυκτους κοκ

αφορμή για τα νέα ζητήματα ασφάλειας που άρχισαν να τίθενται, και τα οποία ξεκινήσανε να εισέρχονται στο πεδίο ενασχόλησης των διεθνών οργανισμών. Είναι αναγκαίο να επισημανθεί πώς σε σχετικά πολύ σύντομο χρονικό διάστημα, τα όπλα μαζικής καταστροφής και τα μέσα μαζικής μεταφοράς που μέχρι πρότινος δεν θεωρούνταν καν όπλα τρομοκρατών, αναδείχθηκαν δυνητικά σε μέσα πραγματοποίησης τρομοκρατικών πράξεων, στα χέρια οργανωμένων και μη τρομοκρατών. Το πρόσχημα της θρησκείας, με τις συχνές επιθέσεις κατά «αλλόθρησκων» - κατά αμερικανικών και μη στόχων - , αποτέλεσαν την έναρξη και τη συνέχιση ενός σκηνικού τρόμου, που η κατάληξή του δεν έχει ακόμη φανεί. Η εκδικητική θρησκευτική βία, γίνεται «εργαλείο» στα χέρια επιτήδειων, και αναμένεται να επηρεάσει και στο μέλλον τόσο τις πράξεις των τρομοκρατών, όσο και τις ειδικές αναλύσεις και έρευνες.

Η ιδεολογική πρόληψη του φαινομένου της τρομοκρατίας, αποτελεί ένα ιδιαίτερο ζήτημα, καθώς σε δημοκρατικές κοινωνίες, η διαφοροποίηση και οι διαφορετικές απόψεις αποτελούν φαινόμενο σύμφυτο με την εξέλιξή τους⁴. Συν τις άλλους σε ορισμένες άλλες κοινωνίες, η τρομοκρατία λογίζεται σαν κάτι το εντελώς φυσιολογικό και αυτονόητο, ώστε να είναι σε θέση να αντιπαρέρχεται τις αντιξοότητες που τους δημιουργεί μια διαφωνούσα ομάδα. Μέσω των πολιτικών κομμάτων παρέχεται στους πολίτες η δυνατότητα εναλλακτικών πολιτικών επιλογών⁵. Συνεπώς, η έννοια πρόληψη της τρομοκρατίας, καθίσταται αν όχι ουτοπική, τότε σίγουρα μη – ορθολογική.

Αλλά και η πρακτική καταδεικνύει τα πολλαπλά κενά που περιέχει η προσέγγιση του φαινομένου. Αρχικά, η ενασχόληση των κρατών μεμονωμένα και των διεθνών οργανισμών με την τρομοκρατία λειτουργεί σχεδόν αποκλειστικά σε κατασταλτικό πλαίσιο και όχι σε προληπτικό όπως θα έπρεπε. Επιπλέον, η δράση των κρατών αλλά και των διεθνών οργανισμών που ασχολούνται με το φαινόμενο αυτό⁶, επικεντρώνεται στην ασαφή νομική

⁴ Βλέπε, Μπόση Μ, «Αντιτρομοκρατική νομοθεσία: Ελλάδα και διεθνές περιβάλλον», εκδόσεις Σάκκουλας, 2004, σελ. 16

⁵ Με άλλα λόγια, τα δημοκρατικά καθεστώτα δεν αλλάζουν πολιτική επειδή υπάρχουν τρομοκρατικά κινήματα και οργανώσεις, αλλάζουν επειδή υπάρχουν κοινωνικά αιτήματα που αιτούν αναπροσαρμογή της πολιτικής τους. Βλέπε, Wilkinson P. "Terrorism Versus Democracy, The Liberal State Response", Frank Cass, London 2000, p. 78 - 93

⁶ Κυρίως του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

προσέγγιση του προβλήματος. Συγκεκριμένα, ο ΟΗΕ έχει προσπαθήσει να αντιμετωπίσει με ποικίλους τρόπους το θέμα της τρομοκρατίας. Παρόλα αυτά, μέχρι σήμερα δεν έχει καταφέρει να απαντήσει σε ουσιαστικά ζητήματα αναφορικά με την τρομοκρατία, και σε πολλές περιπτώσεις παρατηρείται ταύτιση των απόψεών του με τις αμερικανικές⁷. Και σε εθνικό επίπεδο όμως, η διαπίστωση πως η τρομοκρατία αποτελεί σοβαρό κίνδυνο για την ασφάλεια και την ομαλή εξέλιξη, ωθεί τις κυβερνήσεις να προχωρούν σε νόμους και ρυθμίσεις προκειμένου να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα, δίχως να προσπαθούν να το οριοθετήσουν. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός πως δεν υπάρχει μέχρι και σήμερα, σαφής ορισμός για την έννοια της τρομοκρατίας.

Πριν από την 11^η Σεπτεμβρίου του 2001, η ασφάλεια των ατόμων απέναντι σε τρομοκρατικές επιθέσεις, δεν ενείχε σε καμία περίπτωση την ένταση και το βαθμό που απέκτησε έπειτα. Επιπλέον, η ασφάλεια των αερομεταφορών, - το ευαίσθητο αυτό κομμάτι που καλούμαστε να ερευνήσουμε -, αρχικά περιστρεφότανε μονάχα γύρω από την πρόληψη αεροπειρατειών και σαμποτάζ σε επιβατικά αεροσκάφη, και κατά συνέπεια με τη δίωξη των υπευθύνων για τέτοιες πράξεις. Ενδεικτικά αναφέρω, τη Σύμβαση του Σικάγο το 1944, του Τόκιο το 1963, τη Σύμβαση της Χάγης το 1970, του Μόντρεαλ το 1971⁸, πάντοτε υπό την επίβλεψη και καθοδήγηση του Διεθνούς Οργανισμού Αερομεταφορών, του ICAO.

Ο ICAO, προσπάθησε από την πλευρά του, να εγκαθιδρύσει ένα διεθνές δικαιοδοτικό σύστημα για τους διωκόμενους, και ταυτόχρονα να προσφέρει στα κράτη τη δυνατότητα έκδοσης και δίωξής τους. Πλήθος διακανονισμών για την ασφάλεια στις αερομεταφορές συναντάμε και εκτός των ορίων του ICAO, όπως στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση του 1977 για την καταστολή της τρομοκρατίας, τη Διακήρυξη της Βόννης του 1978 για την αεροπειρατεία κ.κ.

Από την 11^η Σεπτεμβρίου και έπειτα όμως, η μεγαλύτερη ανησυχία τοποθετείται στη χρήση ιπτάμενων μέσων (κυρίως επιβατικών αεροσκαφών),

⁷ Δεν είναι τυχαίο πως από το 1972 που ο ΟΗΕ ασχολήθηκε συστηματικά με το θέμα της τρομοκρατίας, παρατηρήθηκε πως οι περισσότερες αποφάσεις που έλαβε στον τομέα, σχετίζονταν άμεσα με αμερικανικές πιέσεις. Βλέπε, Μπόση Μ, «Αντιτρομοκρατική νομοθεσία: Ελλάδα και διεθνές περιβάλλον», εκδόσεις Σάκκουλας, 2004, σελ. 18

⁸ Το Μόντρεαλ ακολούθησαν τόσο η Σύμβαση του 1988 όσο και αυτή του 1991.

ως όπλα καταστροφής για εδαφικούς στόχους. Συνεπώς, η βιομηχανία της αεροπλοΐας έρχεται αντιμέτωπη με μια πληθώρα νέων μέτρων ασφαλείας, σχεδιασμένα να δράσουν αποτρεπτικά όχι μόνο ενάντια στον κλασσικό πιαθεσμό της αεροπειρατείας, αλλά και της χρήσης του αεροσκάφους σαν όπλο που μπορεί να πλήξει εδαφικούς στόχους, πολλαπλασιάζοντας τις αρνητικές συνέπειες. Λογικά λοιπόν, και προκαλούνται άνευ προηγουμένου συζητήσεις και αντιδράσεις με τα νέα μέτρα που έχουν ληφθεί και συνεχώς λαμβάνονται από κυβερνήσεις⁹ και οργανισμούς για τον σκοπό αυτόν, για τα όριά τους, την παραβίαση των προσωπικών ελευθεριών και δεδομένων των επιβατών, που χρησιμοποιούνται από κυβερνητικές αρχές και οργανισμούς στον αγώνα κατά της τρομοκρατίας.

Στην παρούσα καταγραφή, θα επιχειρηθεί αρχικά μια συνολική προσέγγιση του φαινομένου. Σε πρώτη βάση της τρομοκρατίας, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της σχέσης μεταξύ τους. Θα ακολουθήσει η ανάλυση της τρομοκρατίας στις αερομεταφορές, η σχέση τους με την ασφάλεια και τα δικαιώματα του ανθρώπου, η σύγκρουσή τους, και οι νέες προκλήσεις που εμφανίζονται μέσα από τις εφαρμογές.

⁹ Ειδικά η αμερικανική κυβερνητική αντίληψη, μετά την 11^η Σεπτεμβρίου, εισήγαγε την τρομοκρατία ως το σημαντικότερο ζήτημα ασφαλείας σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

ΜΕΡΟΣ 1^ο

ΠΡΟΑΓΩΓΗ Ή ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΣΤΙΣ ΑΕΡΟΜΕΤΑΦΟΡΕΣ; Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄: ΤΟ ΤΡΙΠΤΥΧΟ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ, ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΑΕΡΟΜΕΤΑΦΟΡΩΝ

Το φαινόμενο της τρομοκρατίας σήμερα

Οι καταβολές της τρομοκρατίας από τη στιγμή που έκανε την εμφάνισή της χαρακτηρίζονται από ασάφεια. Ορισμένοι διεθνολόγοι, εκφράζουν την γνώμη, ότι οι ρίζες της τρομοκρατίας πρέπει να αναζητηθούν στην εποχή του Σαμψών που κατεδαφίζει το ναό των Φιλισταιών. Άλλοι ανατρέχουν στην Γαλλία και ισχυρίζονται πως ο όρος χρησιμοποιήθηκε από την τότε κυβέρνηση, ανάμεσα στα έτη 1789 και 1794 με σκοπό τον εκφοβισμό. Υπάρχει και η άποψη ότι ο όρος πρωτοεμφανίστηκε τον 19^ο αιώνα μέσα από τις κινήσεις των αναρχικών, που στόχευαν στις δολοφονίες των ηγεμόνων ή των στρατιωτικών¹⁰.

Όποια όμως και αν είναι η πηγή της, σε διεθνές νομικό κείμενο ο όρος χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά κατά τη διάρκεια της Τρίτης Διεθνούς Διάσκεψης για την ενοποίηση του Ποινικού Δικαίου, το 1930. Είναι φυσικό, πως με την πάροδο των ετών, ο όρος έχει μεταμορφωθεί έως ότου λάβει τη σημερινή του μορφή, η οποία και συνεχώς μεταβάλλεται.

Ακόμη και σήμερα δεν υπάρχει καθολικά αποδεκτός ορισμός για την τρομοκρατία¹¹, παρά τις προσπάθειες που έχουν πραγματοποιηθεί μέσα στο

¹⁰ Βλέπε, Βαμβούκος Α. «Τρομοκρατία και Διεθνές Δίκαιο», εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 1991, σελ 16-17.

¹¹ Παρόλα αυτά, στα εγχειρίδια του αμερικανικού στρατού, συναντάμε έναν ορισμό, σύμφωνα με τον οποίο, τρομοκρατία είναι η υπολογισμένη χρήση βίας, ή απειλή χρήσης βίας, προκειμένου να επιτευχθούν πολιτικοί, ιδεολογικοί ή θρησκευτικοί στόχοι δια του εκφοβισμού, του πειθαναγκασμού ή της ενστάλαξης φόβου. Φυσικά και αν δεχτούμε έναν τέτοιο ορισμό,

χρόνο¹². Ακόμη και η ad hoc Επιτροπή για τη Διεθνή Τρομοκρατία, η εισήγηση του ΓΗ των ΙΕ¹³, η απόφαση της Γενικής Συνέλευσης των ΗΕ για τη Διεθνή Τρομοκρατία¹⁴, και ακόμη και η απόφαση του ΣΑ των ΗΕ για την Ομηρία¹⁵, δεν στάθηκε δυνατόν να ορίσουν την έννοια της τρομοκρατίας. Πιθανότατα, η έλλειψη ορισμού να οφείλεται και στο γεγονός της επιλεκτικής κάθε φορά προσέγγισης του φαινομένου. Η αναζήτηση ενός περιεκτικού ορισμού της τρομοκρατίας συνεχίζεται για μια περίοδο μεγαλύτερη των εβδομήντα και πλέον ετών. Ακόμη και για τους ειδικούς ερευνητές είναι δύσκολο να εντάξουν την έννοια αυτή σε κανόνες του εθιμικού διεθνούς δικαίου. Κάθε προσπάθεια ορισμού, αμβλύνει παρά απαλύνει τις πολιτικές και ιδεολογικές διαφορές που υπάρχουν μεταξύ των κυβερνήσεων των κρατών¹⁶. Επιπλέον, ιδωμένο από καθαρά νομικής άποψης, πιθανότατα να είναι αδύνατη η επίτευξη συμφωνίας σε έναν περιεκτικό ορισμό που θα καλύπτει με όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ακρίβεια και λεπτομέρεια όλες εκείνες τις πράξεις που μπορούν να χαρακτηριστούν ως τρομοκρατική ενέργεια. Σίγουρα όμως είναι κοινά αποδεκτό, πως η τρομοκρατία εμπεριέχει το αίσθημα και την έννοια του φόβου. Είναι σύνηθες η τρομοκρατία να περιλαμβάνει όλες εκείνες τις πράξεις ή τις προσπάθειες που πραγματοποιούνται από άτομα ή ομάδες ατόμων και οι οποίες εμπεριέχουν κάποιο στοιχείο τρόμου ή απειλής, ανεξάρτητο από την πράξη αυτή καθαυτή¹⁷.

Προκαταρκτικά μπορεί να λεχθεί πως η έννοια της τρομοκρατίας περιλαμβάνει τα ακόλουθα στοιχεία:

- Την προσφυγή σε βία ή την απειλή για άσκηση βίας

οδηγούμαστε αυτομάτως σε επικίνδυνα μονοπάτια. Βλέπε σχετικά, Σαιντ, Σάσεν, Τσόμσκι, Μπισόρα, «Η τρομοκρατία και η κοινωνία των πολιτών», εκδόσεις Μεταίχμιο, 2002, σελ 110

¹² Συχνά συναντάμε διάφορους όρους όπως: international terrorism, transnational, domestic, transboundary κτλ

¹³ Βλέπε σχετικά, Report 21 /09/1981, A/36/425

¹⁴ Βλέπε σχετικά, Resolution 09/12/1985, A/RES/40/61/1985

¹⁵ Βλέπε σχετικά, Resolution 18/12/1985, S/RES/579/1985

¹⁶ Το απέδειξε περίτρανα και η εμπειρία της ad hoc Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών.

¹⁷ Είναι γνωστή η πρακτική ορισμένων κυβερνήσεων ή και κρατών να χαρακτηρίζουν ορισμένες ομάδες ή οργανώσεις ως «τρομοκρατικές», εξαιτίας της αρνητικής χροιάς που δίνεται στον όρο τρομοκράτης.

- Την ύπαρξη πρόθεσης να χρησιμοποιηθεί η βία για πολιτικούς σκοπούς

Εξαιρετικά αμφιλεγόμενο στοιχείο, αποτελεί το γεγονός πως το άτομο ή η ομάδα που διαπράττει τη συγκεκριμένη πράξη πρέπει να ενεργεί χωρίς να ασκεί κρατική εξουσία. Κάτι τέτοιο όμως είναι εξαιρετικά αμφιλεγόμενο μιας και υπάρχουν και πράξεις που διενεργούνται για λογαριασμό μη κρατικών οντοτήτων, που όμως έχουν σε κάποιο βαθμό υπόσταση στο Διεθνές Δίκαιο, όπως για παράδειγμα εδαφικές περιοχές που διεκδικούν αυτοδιάθεση.

Υπάρχουν όμως και άλλα προβλήματα σχετικά με τον καθολικά αποδεκτό ορισμό για την τρομοκρατία. Ορισμένα από αυτά, εμφανίστηκαν δυναμικά στο προσκήνιο τον Δεκέμβριο του 1987, στην Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών. Υιοθέτησε τότε μια απόφαση πολύ ισχυρή ενάντια στην τρομοκρατία, καταδικάζοντάς την και, καλώντας ταυτόχρονα κάθε κράτος να την καταπολεμήσει με όλα α δυνατά μέσα. Η απόφαση αυτή, λήφθηκε με συντριπτική πλειοψηφία. Απείχε μόνο μια χώρα, η Ονδούρα και δυο χώρες που την καταψήφισαν: οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής και το Ισραήλ. Και φυσικά η εξήγηση ενυπάρχει μέσα στην ίδια την απόφαση. Μια παράγραφος αναφέρει πως αποτελεί αναμφισβήτητο δικαίωμα των ανθρώπων που μάχονται ενάντια σε ρατσιστικά καθεστώτα ή στρατιωτικές δυνάμεις κατοχής να συνεχίσουν την αντίστασή τους, μαχόμενοι και με τη βοήθεια άλλων κρατών. Εκείνη την εποχή, αιτία ήταν η Νότιος Αφρική¹⁸ από τη μια και η στρατιωτική κατοχή της Παλαιστίνης από το Ισραήλ από την άλλη¹⁹ και η κατάληψη του Νοτίου Λιβάνου από το Ισραήλ, που δεχότανε τις αντιδράσεις της Χεζμπολάχ, μιας οργάνωσης που από τότε χαρακτηρίζεται από τις ΗΠΑ τρομοκρατική.

Αλλά λόγω του συστήματος που επικρατεί ακόμη και σήμερα στα ΗΕ, μια αρνητική ψήφος των ΗΠΑ, στην ουσία ισοδυναμεί με veto, γεγονός που εμποδίζει την ομαλή και εύρυθμη λειτουργία του οργανισμού.

¹⁸ Εκτός του ότι εκείνη την εποχή ήταν και επίσημα σύμμαχός τους, δρούσε στη Νότια Αφρική μια τρομοκρατική οργάνωση, το Αφρικανικό Έθνικό Κογκρέσο, και δεν ήταν δυνατόν να υποστηριχθεί από τις ΗΠΑ η δράση μιας τρομοκρατικής ομάδας, η οποία μαχότανε ενάντια σε ένα ρατσιστικό καθεστώς.

¹⁹ Μια κατοχή που συνεχίζεται εδώ και πολλές δεκαετίες και υποστηρίζεται κυρίως από τις ΗΠΑ.

Η πορεία της τρομοκρατίας μέσα στο χρόνο

Στην πρώτη της μορφή η τρομοκρατία, εμφανίστηκε από πολύ παλιά στις οργανωμένες κοινωνίες της αρχαιότητας. Στην ρωμαϊκή κυρίως εποχή, εμφανίζονται συχνά διάφορες μορφές δράσης εκ μέρους πολιτικών ομάδων²⁰ που αποσκοπούσε στην απόκτηση και την εξασφάλιση της εξουσίας. Κατά τα τέλη του 18^{ου} αιώνα, και ιδιαίτερα στην εξέλιξη της Γαλλικής επανάστασης, η τρομοκρατία αποκτά ιδιαίτερη σημασία στο γενικό καθεστώς της οργανωμένης κοινωνίας. Η Συνέλευση του 1793, θεωρούσε αναγκαία την εφαρμογή συνόλου μέτρων που αφορούσαν τον έλεγχο της συμπεριφοράς των πολιτών και την σκληρή τιμωρία των κατά παρέκκλιση των θεσμών που η ίδια η επανάσταση είχε θεσπίσει, με τη διακήρυξη των δικαιωμάτων του πολίτη²¹.

Παρόμοια μορφή κρατικής τρομοκρατίας υιοθετούμενη από το κράτος, παρουσιάζεται στη Σοβιετική Ένωση μετά την επανάσταση²². Ο Λένιν με αφετηρία την αρχή ότι «ηθικό είναι ότι συμφέρει το κόμμα» θεωρεί την τρομοκρατία ως μορφή στρατιωτικής δράσης. Ο ναζισμός με τη σειρά του θεωρούσε την τρομοκρατική βία ως μέσο πολιτικής επιβολής κατά των αντιφρονούντων. Κατά το έλος του 19^{ου} αιώνα, αρχίζουν να εμφανίζονται μορφές πολιτικής δράσης με τρομοκρατικές πράξεις, που στρέφονται κατά της κρατικής εξουσίας²³.

Στην νεότερη εποχή (πριν το 1939), αρχίζουν να παρουσιάζονται με συνεχώς αυξανόμενο ρυθμό φαινόμενα «τρομοκρατικών πράξεων», κυρίως από οργανωμένες ή μη ομάδες προσώπων, στρεφόμενες κατά ατόμων ή κατά συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων.

²⁰ Που δεν άνηκαν στο κοινωνικό σύνολο ή στην κρατική εξουσία

²¹ Σε επίσημο έντυπο της εποχής, διακηρύσσεται ρητά ότι «...η τρομοκρατία που προκαλείται από τη λαιμητόμο (guillotine), είναι αναγκαία για να διατηρηθεί η επανάσταση...». Βλέπε σχετικά, Στυλιανέας Χ. «Το κοινωνικό φαινόμενο της τρομοκρατίας και τα ανθρώπινα δικαιώματα», εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα – Κομοτηνή 1993, σελ 9- 11

²² Ο Τρότσκι, το 1936, υπεραμύνεται της τρομοκρατίας και δικαιολογεί την εφαρμογή της κρατικής τρομοκρατίας «...εν ονόματι του προλεταριάτου...».

²³ Όπως για παράδειγμα το 1880 στην αυτοκρατορική Ρωσία και το 1890 σε ολόκληρη την κεντρική Ευρώπη.

Πριν το δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, η Κοινωνία των Εθνών, με αφορμή την δολοφονία του βασιλιά Αλέξανδρου και του Βάρθου²⁴, προκάλεσε μια διακυβερνητική διάσκεψη, η οποία υιοθέτησε στις 16 Νοεμβρίου του 1937, δυο Συνθήκες, μια για την πρόληψη και την καταστολή της τρομοκρατίας και η άλλη για την δημιουργία ενός διεθνούς δικαστηρίου. Καμία όμως από τις δυο δεν τέθηκαν σε εφαρμογή, εφόσον ουδέποτε επικυρώθηκαν. Η αποτυχία αυτή, προφανώς επέδρασε δυσμενώς στην αντιμετώπιση των θεμάτων αυτών από τα Ηνωμένα Έθνη μετά το 1945. Στη Συνθήκη της Κοινωνίας των Εθνών, στις 16 Νοεμβρίου 1937 για την πρόληψη και περιορισμό της τρομοκρατίας γίνεται μια γενική περιγραφή των «πράξεων τρομοκρατίας» χαρακτηρίζοντάς τες ως εγκληματικές ενέργειες στρεφόμενες κατά του κράτους για την πρόκληση τρόμου σε συγκεκριμένα άτομα ή ομάδες ατόμων²⁵.

Στις μεταπολεμικές διεθνείς Συμβάσεις, όπως τη Γενεύης του 1949²⁶ για την προστασία των αμάχων κατά τη διάρκεια του πολέμου, και στην οποία προβλέπεται άμεση δέσμευση του ατόμου από τους νόμους του πολέμου, και στην οποία δεν χρησιμοποιείται ο όρος «εγκλήματα πολέμου» αλλά ο όρος «σοβαρές παραβιάσεις», καθώς και στο Πρωτόκολλο 2 της Σύμβασης της Γενεύης²⁷, περιλαμβάνεται ο όρος τρομοκρατία στην διατύπωση της φράσης «...για την καταδίκη όλων των τρομοκρατικών μέτρων». Ωστόσο, οι περισσότερες διεθνείς Συμβάσεις αναφέρονται σε συγκεκριμένες παραβιάσεις, όπως για την κατάληψη αεροσκάφους (αεροπειρατεία), ή την κράτηση ομήρων, χωρίς να γίνεται ιδιαίτερη μνεία της «τρομοκρατίας» σαν όρος γενικά, και εάν κάτι τέτοιο συμβαίνει, αναφέρεται γενικά χωρίς κάποιο ιδιαίτερο προσδιορισμό.

Τέτοιες Συμβάσεις είναι κυρίως:

- Η Διεθνής Σύμβαση του Τόκιο του 1963 (14/09/1963) «περί παραβάσεων τελούμενων επί αεροσκαφών»

²⁴ Στην Μασσαλία το 1934 πραγματοποιήθηκε η δολοφονία του βασιλιά Αλέξανδρου της Γιουγκοσλαβίας και του Γάλλου Υπουργού εξωτερικών Βάρθου.

²⁵ Η Σύμβαση αυτή ποτέ δεν εφαρμόστηκε οπότε δεν αποτέλεσε και στοιχείο του Διεθνούς Δικαίου

²⁶ Και συγκεκριμένα στο άρθρο 33 της Σύμβασης 12^{ης} Αυγούστου 1949.

²⁷ Βλέπε συγκεκριμένα άρθρο 4 §2, της Σύμβασης της 12^{ης} Δεκεμβρίου 1977

- Η Διεθνής Σύμβαση της Χάγης του 1970 (16/12/1970) «για την καταστολή της παράνομης κράτησης αεροσκαφών»
- Η Διεθνής Σύμβαση του Οργανισμού Αμερικανικών κρατών του 1971 (02/02/1971) «για την πρόληψη και τιμωρία των πράξεων της τρομοκρατίας»
- Η Διεθνής Σύμβαση του Μόντρεαλ του 1971 (23/09/1971), «για την καταστολή των παράνομων πράξεων κατά της ασφάλειας της πολιτικής αεροπορίας»
- Η Σύμβαση του ΟΗΕ του 1973 (19/12/1973) «για τη πρόληψη και τιμωρία των εγκλημάτων κατά των διεθνώς προστατευομένων προσώπων...»
- Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση του 1977 (29/01/1977) «περί καταστολής της τρομοκρατίας»
- Η Σύμβαση του ΟΗΕ του 1979 (18/12/1979) «περί της Ομηρίας»
- Η Σύμβαση της Ρώμης του 1988 η οποία προκλήθηκε από τον Διεθνή Ναυτικό Οργανισμό²⁸
- Η Σύμβαση του Σικάγου «για την προστασία της διεθνούς πολιτικής αεροπορίας»

Επιπλέον, στην Διακήρυξη της Γενικής Συνέλευσης του 1970 αναφορικά με τις αρχές του Διεθνούς Δικαίου, καθορίζεται ότι «...κάθε κράτος έχει υποχρέωση να αποφύγει την οργάνωση και ενθάρρυνση πράξεων πολεμικών ή τρομοκρατικών στην επικράτεια άλλου κράτους, την βοήθεια ή συμμετοχή ή την ανοχή στην επικράτεια αυτού, οργανωμένων δραστηριοτήτων που κατατείνουν σε τέτοιες πράξεις ασκήσεως απειλής ή χρήσης βίας...».

Το 1972, με πρωτοβουλία του ΓΓ του ΟΗΕ κατατέθηκε στη ΓΣ ένα ολοκληρωμένο σχέδιο που σκοπό είχε την πρόληψη και την καταστολή ορισμένων πράξεων διεθνούς τρομοκρατίας. Το σχέδιο αυτό, έκανε λόγο για τα μέτρα πρόληψης της διεθνούς τρομοκρατίας καθώς και για τις αιτίες των

²⁸ Η Σύμβαση αυτή πραγματοποιήθηκε με την ευκαιρία της υποθέσεως της κατάληψης του πλοίου Ακίλε Λάουρο. Βλέπε σχετικά, Στυλιανέας Χ. «Το κοινωνικό φαινόμενο της τρομοκρατίας και τα ανθρώπινα δικαιώματα», εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα – Κομοτηνή 1993, σελ 14 – 15.

διαφόρων μορφών τρομοκρατίας. Με τις Συμβάσεις αυτές γινότανε προσπάθειες για τη διεθνή συνεργασία των κρατών και για την καταστολή της διεθνούς τρομοκρατίας. Ταυτόχρονα όμως, τοποθετούνται και τα θεμέλια για την πιο αποτελεσματική εφαρμογή του Διεθνούς Ποινικού Δικαίου.

Οι φήμες ιδιαίτερα έπειτα από το τρομοκρατικό χτύπημα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου για την ύπαρξη όπλων μαζικής καταστροφής στα χέρια τρομοκρατών, έχει σήμερα λάβει διαστάσεις «χιονοστιβάδας». Η αντιμετώπιση του προβλήματος απαιτεί πάνω από όλα ψύχραιμη αντιμετώπιση, γιατί ο πανικός που μπορεί να προκληθεί πιθανότατα να επιφέρει μεγαλύτερο χτύπημα από αυτό που επιδιώκουν οι τρομοκράτες.

Μετά το αρχικό σοκ που προκάλεσε η επίθεση με αέριο Sarin τον Μάρτιο του 1995 στον υπόγειο σιδηρόδρομο του Τόκιο, καθώς και τα πρόσφατα χτυπήματα στις ΗΠΑ, τόσο οι κυβερνήσεις όσο και οι υπηρεσίες ασφαλείας των περισσότερων χωρών, άρχισαν να εξετάζουν με μεγαλύτερη προσοχή την πιθανή απειλή που τα όπλα μαζικής καταστροφής αντιπροσωπεύουν²⁹. Το βασικό ερώτημα είναι αν και κατά πόσο είναι εύκολο για έναν τρομοκράτη να κατασκευάσει ή να αποκτήσει τέτοια όπλα, και να τα χρησιμοποιήσει προκειμένου να πλήξει πολυσύχναστους και κλειστούς χώρους όπως αεροπλάνα (κατορθώνοντας να περάσει και από τον έλεγχο ασφαλείας χωρίς να γίνει αντιληπτό) και υπόγειους σταθμούς μεταφορών. Από τη μια μεριά οι ειδικοί επιστήμονες ισχυρίζονται ότι η Παρασκευή ενός αποτελεσματικού αερίου νεύρων – παρά τα όσα πιστεύουν οι περισσότεροι -, δεν είναι καθόλου εύκολη υπόθεση. Το ίδιο ισχύει και για τους διάφορους βιολογικούς παράγοντες που αναφέρονται συχνά, όπως είναι οι Αλλατοξίνες και ο Άνθρακας³⁰.

Είναι πραγματικότητα πώς μια αρκετά μεγάλη γκάμα επικίνδυνων και θανατηφόρων χημικών και βιολογικών ουσιών, μπορούν να αποκτηθούν ή να παρασκευαστούν σχετικά εύκολα. Στην παραπάνω κατηγορία κατατάσσονται

²⁹ Σε αυτά συγκαταλέγονται: χημικά, βιολογικά, ραδιολογικά και πυρηνικά

³⁰ Για το θέμα αυτό βλέπε σχετικό άρθρο στο περιοδικό «Στρατηγική», από Γραμματικός Θ, Οκτώβριος 2001, σελ. 95

διάφορα εντομοκτόνα, βιομηχανικά χημικά και ισχυρές τοξίνες³¹. Υπάρχει και το παράδοξο, πώς ορισμένα παθογόνα μικρόβια που επιφέρουν ακόμη και το θάνατο, διατίθενται για ερευνητικούς σκοπούς και είναι πολύ εύκολο να αποκτηθούν. Ακόμη, η κλοπή θανατηφόρων αερίων είτε από ερευνητικές εγκαταστάσεις, είτε από τα στρατιωτικά αποθέματα χημικών όπλων έχει αναφερθεί³². Πιο ακραίο αλλά όχι αδύνατο, είναι πως μια χώρα η οποία υποθάλλει την τρομοκρατία μπορεί να βοηθήσει τους τρομοκράτες να αποκτήσουν τέτοια όπλα ή πιο απλά υλικά για την κατασκευή τους, με σκοπό να επιφέρει ένα συντριπτικό πλήγμα σε κάποιον «αντίπαλο», χωρίς να υπάρχει η άμεση πιθανότητα να κατηγορηθεί για αυτό.

Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια κρούεται ο κώδωνας του κινδύνου, μπροστά και στη νέα αυτή απειλή της εμπονομαζόμενης πυρηνικής τρομοκρατίας. Τα τεχνικά προβλήματα για την κατασκευή είναι πάρα πολλά και η δυνατότητα κλοπής ενός άθικτου ολοκληρωμένου πυρηνικού όπλου από όσο γνωρίζουμε δεν έχει συμβεί μέχρι σήμερα. Φυσικά όμως και τίποτα δεν αποκλείει και σε αυτήν την κατηγορία την περίπτωση αγοράς του. Εντούτοις, η πιο πιθανή «πυρηνική απειλή» από τρομοκρατικές οργανώσεις, θεωρείται από τους ειδικούς η ραδιολογική, η χρήση δηλαδή ραδιενεργών υλικών³³ με σκοπό την μόλυνση του αέρα, του πόσιμου νερού ή των τροφών.

Σε ισχύ βρίσκεται ακόμη και σήμερα η Συνθήκη για τη μη διασπορά πυρηνικών όπλων από τα Ηνωμένα Έθνη, που υπογράφηκε το 1968³⁴. Ακόμη πιο σημαντική όμως είναι η απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας 1540/2004, σχετικά με την πρόληψη πολλαπλασιασμού των όπλων μαζικής καταστροφής³⁵. Στα χέρια των τρομοκρατών από την άλλη, μετατρέπονται σε

³¹ Όπως για παράδειγμα η Ρικίνη, ένα ισχυρότατο δηλητήριο που προέρχεται από το καστορέλαιο. Για περισσότερες πληροφορίες, βλέπε σχετικά, περιοδικό «Στρατηγική», όπως υποσημείωση 37, σελ. 95

³² Κατά διαστήματα υπήρχαν αναφορές για τέτοιες κλοπές από εγκαταστάσεις της Πρώην Σοβιετικής Ένωσης.

³³ Τέτοια ραδιενεργά υλικά είναι πιο εύκολο να βρεθούν. Για παράδειγμα μέσω νοσοκομείων, ιατρικών και ερευνητικών εργαστηρίων, πανεπιστημίων, χωματερών κοκ.

³⁴ Βλέπε, Περράκης Σ, «Θεμελιώσεις Πράξεις της Διεθνούς Δικαιοταξίας», Κείμενα Διεθνούς Πρακτικής, εκδόσεις Σάκκουλας Α 2006, σελ, 1081

³⁵ Βλέπε, S/RES/1540/2004 του Συμβουλίου Ασφαλείας, και ομοίως με υποσημείωση αρ. 41

ένα πανίσχυρο όπλο ενάντια στην κοινωνία, ακόμη και στην περίπτωση που δεν υπάρχει η πραγματική δυνατότητα να πραγματοποιήσουν μια επίθεση.

Στις 7 Ιουλίου του 2007, τέθηκε σε ισχύ η «Διεθνής Σύμβαση για την καταστολή πράξεων που σχετίζονται με την πυρηνική τρομοκρατία»³⁶, αφού ολοκληρώθηκε επιτυχώς η προσχώρηση των 22 χωρών, που απαιτείται ως ελάχιστο για την ενεργοποίησή της. Πρόκειται για τη Τρίτη κατά σειρά³⁷ Συνθήκη της σχετικής Επιτροπής – που συστήθηκε ad hoc το 1996 από τη Γενική Συνέλευση των ΗΕ – και υπογράφηκε το 2005 αποτελώντας ουσιαστικά το πρώτο αντιτρομοκρατικό κείμενο διεθνούς Συμφωνίας ευρείας αποδοχής, που καλύπτει τα νομικά και θεσμικά κενά μετά την 11^η Σεπτεμβρίου³⁸.

Το εύρος της εφαρμογής της Σύμβασης καθορίζεται στις δραστηριότητες διασυνοριακού ή διακρατικού χαρακτήρα³⁹, και καλεί όλα τα κράτη-μέλη να λάβουν τα αναγκαία μέτρα για την λήψη των κατάλληλων μέτρων στο εθνικό τους νομικό σύστημα, ώστε να είναι αποτελεσματική η δίωξη σχετικών δραστηριοτήτων. Τέλος, ενθαρρύνεται και η συνεργασία σε κάθε επίπεδο μεταξύ των συμμετεχόντων κρατών – διοικητικό, ανακριτικό, δικαστικό -, αλλά ταυτόχρονα ενθαρρύνεται και η εφαρμογή συστάσεων της αρμόδιας Διεθνούς Επιτροπής Ατομικής Ενέργειας, σχετικά με θέματα ασφάλειας των ουσιών που μπορούν να αποτελέσουν στόχους τρομοκρατικών ενεργειών.

³⁶ “International Convention for the Suppression on Acts of Nuclear Terrorism”

³⁷ Η πρώτη είναι η «Διεθνής Σύμβαση για τη καταστολή των τρομοκρατικών βομβιστικών Ενεργειών», (International Suppression of Terrorist Bombings) που υπογράφηκε το 1997 και τέθηκε σε ισχύ το 2001, και η δεύτερη η «Διεθνής Σύμβαση για την αντιμετώπιση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας» (International Convention on the Suppression of Financing of Terrorism), που υπογράφηκε το 1999 και τέθηκε σε ισχύ το 2002.

³⁸ Κάποιες άλλες προσπάθειες είχαν ήδη ξεκινήσει από το 1980, όπως η «Διεθνής Σύμβαση για τη Φυσική Προστασία Πυρηνικών Υλικών» που υπογράφηκε το 1980, η «Διακήρυξη για τη λήψη μέτρων για την εξάλειψη της Διεθνούς Τρομοκρατίας», η οποία και ενσωματώθηκε στην απόφαση 49/60 της Γενικής Συνέλευσης το 1994, όπως και η συμπληρωματική Διακήρυξη που ακολούθησε, ενσωματωμένη στην απόφαση 51/210 της Γενικής Συνέλευσης το 1996.

³⁹ Και δεν καλύπτει περιπτώσεις στις οποίες η δραστηριότητα περιορίζεται εντός των πλαισίων δικαιοδοσίας ενός και μόνο κράτους.

Ανθρώπινα δικαιώματα versus τρομοκρατίας: προαγωγή ή προστασία της ανθρώπινης ασφάλειας;

Ο 20^{ος} αιώνας, γνώρισε καταστροφές, που η ανθρωπότητα δεν είχε ξαναδεί. Η νέα παγκόσμια τάξη που ήρθε στην επιφάνεια μέσα από τις στάχτες των σφαγών, κεντρικό της μέλημα είχε την διασφάλιση μιας αυστηρής και αποτελεσματικής προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Έτσι, συντάχτηκαν Χάρτες και Συμβάσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα και η προστασία των δικαιωμάτων αυτών θεωρήθηκε ως πρωταρχική προτεραιότητα σε διεθνές και κρατικό επίπεδο. Από το 11^η Σεπτεμβρίου όμως και έπειτα όλα άλλαξαν.

Ο δρόμος για τη βιώσιμη ασφάλεια, ξεκινά μόνο μέσα από το σεβασμό για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Θυσιάζοντας τα ανθρώπινα δικαιώματα στο όνομα της ασφάλειας στο εσωτερικό, αποστρέφοντας το βλέμμα από τις καταπατήσεις στο εξωτερικό, και χρησιμοποιώντας επιλεκτικά και προκαταβολικά στρατιωτική βία, μειώνεται πρωταρχικά η ελευθερία και φυσικά δεν επιτυγχάνεται αύξηση της ασφάλειας.

Η «διγλωσσία», είναι αυτή που δίνει στα ανθρώπινα δικαιώματα «κακό» όνομα, αλλά δυστυχώς είναι συνηθισμένο φαινόμενο⁴⁰. Ο πόλεμος στο Ιράκ για παράδειγμα κηρύχθηκε με το πρόσχημα να μειωθεί η απειλή όπλων μαζικής καταστροφής, και όμως ολόκληρος ο κόσμος είναι γεμάτος από όπλα μικρού διαμετρήματος και συμβατικά όπλα. Από την άλλη πλευρά διεθνή όργανα, όπως τα Ηνωμένα Έθνη, παρακάμπτονται⁴¹, και τίθενται σταδιακά στο περιθώριο, χάνοντας την αξιοπιστία τους επειδή θεωρούνται ευάλωτα στις πιέσεις ισχυρών κρατών, και φαίνονται να έχουν ουσιαστικά παραλύσει τις προσπάθειές τους να κάνουν τα κράτη να λογοδοτούν όσον αφορά την τήρηση του διεθνούς δικαίου και τις επιδόσεις τους στα ανθρώπινα δικαιώματα. Για παράδειγμα, τα ειδικά στρατοδικεία (στρατιωτικές επιτροπές) για τους κρατούμενους στη ναυτική βάση των ΗΠΑ στον κόλπο του

⁴⁰ Για παράδειγμα οι ΗΠΑ και οι σύμμαχοί τους ισχυρίστηκαν ότι έκαναν τον πόλεμο στο Ιράκ για να προστατεύσουν τα ανθρώπινα δικαιώματα, υπονομεύοντάς τα όμως ανοικτά για να νικήσουν στον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας.

⁴¹ Βλέπε για παράδειγμα τον πόλεμο του Ιράκ.

Γκουαντάναμο (Κούβα), στρατοδικεία (ουσιαστικά μυστικές φυλακές) που ούτε στο ελάχιστο δεν ανταποκρίνονται στα διεθνή πρότυπα.

Τα ανθρώπινα δικαιώματα, η δημοκρατία και το κράτος δικαίου αποτελούν θεμελιώδεις αρχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ενσωματωμένα στη Συνθήκη για την ίδρυσή της και ενισχυμένα με τη θέσπιση του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, τα ανθρώπινα δικαιώματα αποτελούν προϋπόθεση τόσο για τις χώρες που επιδιώκουν την προσχώρησή τους στην ΣΕ, όσο και για τις χώρες που έχουν συνάψει εμπορικές ή άλλες συμφωνίες με αυτήν.

Για την Ευρωπαϊκή Ένωση, τα ανθρώπινα δικαιώματα, είναι άρρηκτα και οικουμενικά⁴², και για το λόγο αυτό τα προβάλλει και τα προασπίζει τόσο εντός των συνόρων της όσο και στο πλαίσιο των σχέσεων της με τρίτες χώρες, χωρίς όμως να επιδιώκει να ασκεί η ίδια τις εξουσίες που διαθέτουν οι κυβερνήσεις των κρατών μελών της στον τομέα αυτόν. Από την άλλη, η πολιτική των ανθρωπίνων δικαιωμάτων της Ένωσης, επικεντρώνεται στα δικαιώματα του πολίτη, τα πολιτικά, τα οικονομικά, τα κοινωνικά και τα πολιτιστικά. Και φυσικά η αντιμετώπιση της τρομοκρατίας πραγματοποιείται συστηματικά και με πρόγραμμα με γοργούς ρυθμούς, τόσο στο εντός των συνόρων της Ένωσης όσο και σε συνεργασία με τρίτα κράτη⁴³.

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του Συμβουλίου της Ευρώπης του 1950 (ΕΣΔΑ)⁴⁴, αποτελεί μέχρι και σήμερα το κύριο νομικό όργανο για την εξασφάλιση του σεβασμού των δικαιωμάτων αυτών στην Ευρώπη, σε συνδυασμό με τα δυο Διεθνή Σύμφωνα των ΗΕ του 1966, «Το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (ΔΣΑΠ)» και «Το Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά

⁴² Κατά τη διάρκεια του εορτασμού της 50ης επετείου της Παγκόσμιας Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του ανθρώπου του ΟΗΕ, Η ΣΕ, σε δήλωσή της στις 10 Δεκεμβρίου 1998, είχε τονίσει την τοποθέτησή της υπέρ της προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου και προσδιόρισε τις κατευθύνσεις και τα συγκεκριμένα μέτρα που σκόπευε να υιοθετήσει.

⁴³ Βλέπε συμφωνία Ευρωπαϊκής Ένωσης και Ηπα το 2004 σχετικά με τις λίστες των επιβατών στις πτήσεις.

⁴⁴ ⁴⁴ Βλέπε σχετικά, Ρούκουνας Ε. «Διεθνής προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων», Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα δικαιώματα του ανθρώπου, βιβλιοπωλείο της «Εστίας», Αθήνα, 1995, σελ 105 – 126.

και Πολιτιστικά Δικαιώματα (ΔΣΟΙΚΠ)»⁴⁵. Παρά το γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Κοινότητα δεν έχει ακόμη προσχωρήσει στην εν λόγω Σύμβαση – αν και έχει τεθεί ήδη θέμα -, όλα τα κράτη-μέλη είναι μέρη της Σύμβασης. Επίσης, το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στήριξε την νομολογία του στις αρχές που ορίζονται στη Σύμβαση αυτή καθώς και στις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών – μελών, προκειμένου να εξασφαλίσει τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην ΣΕ. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βιέννης, τόνισε επιπλέον το ρόλο του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου των φαινομένων ρατσισμού και ξενοφοβίας⁴⁶. Στις 3 και 4 Ιουνίου του 1999, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κολωνίας, αποφάσισε να προβεί στη σύνταξη ενός Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, το οποίο παρουσιάστηκε το Δεκέμβριο του 2000. Μετατρέπεται έτσι τα δικαιώματα, σε πυρήνα μιας νέας ευρωπαϊκής τάξης πραγμάτων, με πολιτική και *δικαιική* αντίληψη. Κάθε έτος, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, συντάσσει Έκθεση για το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Ένωση.

Στον ΟΗΕ, περαιτέρω εξειδίκευση για τα ανθρώπινα δικαιώματα αποτυπώνεται στα ειδικά όργανα του οργανισμού και στην πληθώρα διακηρύξεων, συμβάσεων και εκθέσεων των οργάνων αυτών, όπως για παράδειγμα η Οικουμενική Διακήρυξη Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1948)⁴⁷ και τα δυο Διεθνή Σύμφωνα τα οποία και προαναφέραμε και τα οποία εξειδικεύουν και απαριθμούν τα δικαιώματα του ανθρώπου που ενδιαφέρουν τον οργανισμό. Σημερινές προτεραιότητες των ΗΕ στον τομέα των δτα, δίνονται μέσω του Συμβουλίου των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων⁴⁸, που συζητά

⁴⁵ Βλέπε σχετικά, Ρούκουνας Ε. «Διεθνής προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων», Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα δικαιώματα του ανθρώπου, βιβλιοπωλείο της «Εστίας», Αθήνα, 1995, σελ 75 – 100.

⁴⁶ Που πραγματοποιήθηκε στις 11 και 12 Δεκεμβρίου του 1998 και για την καταπολέμηση του ρατσισμού της ξενοφοβίας και του αντισιμιτισμού.

⁴⁷ Βλέπε σχετικά, Ρούκουνας Ε. «Διεθνής προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων», Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα δικαιώματα του ανθρώπου, βιβλιοπωλείο της «Εστίας», Αθήνα, 1995, σελ 70 – 73.

⁴⁸ Η οποία αντικατέστησε την Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων τον Μάρτιο του 2006. Για την ακρίβεια Η Επιτροπή διαλύθηκε και στη θέση της ιδρύθηκε το Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

περιπτώσιολογικές καταστάσεις⁴⁹, με τη συμμετοχή ικανών, ανεξάρτητων προσωπικοτήτων του Διεθνούς Δικαίου. Ο Ύπατος Αρμοστής για τα ανθρώπινα δικαιώματα (1993) και τα treaty bodies, συμβάλλουν αποτελεσματικά στη βελτίωση των δτα.

Στο ΣτΕ, κάθε νέο μέλος πρέπει πρώτα να αποδεχτεί την ΕΣΔΑ προκειμένου να γίνει δεκτό. Επιπλέον, όταν η Έκθεση μιας Επιτροπής π.χ της Επιτροπής της Βενετίας για την κατάσταση των δικαιωμάτων του ανθρώπου σε μια χώρα δημοσιοποιείται, και αυτό έχει σημασία γιατί επηρεάζει την αντίδραση και τη συμπεριφορά αυτού του κράτους. Η ύπαρξη και δράση μηχανισμών και οργάνων όπως για παράδειγμα η CPT και η ECRI, αποτελούν σημαντικό μεθοδολογικό εργαλείο παραγωγής των δικαιωμάτων του ανθρώπου και ανάπτυξης κλίματος πίεσης προς συμμόρφωση των κρατών μέσα από διαδικασίες ελέγχου που θεσπίζουν. Ο Επίτροπος για τα ανθρώπινα δικαιώματα⁵⁰ κινείται συνεχώς, κάνοντας επιτόπια έρευνα, υποβάλλει Εκθέσεις και αν και δεν επιβάλλει κυρώσεις, υπάρχει αυξημένος σεβασμός και συμμόρφωση προς τις αποφάσεις του επικουρικού αυτού οργάνου των Ηνωμένων Εθνών. Η Επιτροπή των Υπουργών, η Κοινοβουλευτική Συνέλευση, ο Γενικός Γραμματέας, η Επιτροπή Περιφερειών, αποτελούν ορισμένα ακόμη όργανα του ΣτΕ που ασχολούνται με το ευαίσθητο αυτό θέμα⁵¹.

Στον ΟΑΣΕ, υιοθετούνται πράξεις διακηρυχτικού χαρακτήρα με πυρήνα τα ανθρώπινα δικαιώματα. Ξεκινά με αυτό που αποκαλείται «ανθρώπινη διάσταση» στον προβληματισμό των πράξεων του. Η μετατροπή της από ΔΑΣΕ σε διεθνή οργανισμό ως ΟΑΣΕ το 1995 και η δράση του με την σύνδεση της έννοιας της ασφάλειας με την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου, τον κάνουν να ξεχωρίζει ως περιφερειακός διεθνής οργανισμός. Συστήνει εισηγητές εμπειρογνώμονες, που μετά από επιτόπιες έρευνες (fact finding), συντάσσουν Εκθέσεις. Διαθέτει Γραφείο Ελεύθερων Εκλογών καθώς και αποστολές ενίσχυσης του κράτους δικαίου και των δημοκρατικών θεσμών.

⁴⁹ Βλέπε για παράδειγμα, Έκθεση της Επιτροπής για το Λίβανο, 2006

⁵⁰ Commissioner for Human Rights

⁵¹ Σχετικά με τα όργανα και τις λειτουργίες του Συμβουλίου της Ευρώπης, βλέπε περισσότερες λεπτομέρειες στην επίσημη ιστοσελίδα του Συμβουλίου.

Ο Ύπατος Αρμοστής για τις Εθνικές Μειονότητες⁵² αναλαμβάνει το καθήκον της πρόληψης των κρίσεων. Σημαντική είναι και η προσφορά του στο δίκαιο των μειονοτήτων⁵³. Στις 22 και 23 Μαρτίου του 2007, πραγματοποιήθηκε στη Βιέννη συνάντηση εργασίας του γραφείου για τον εκδημοκρατισμό και τα δικαιώματα του ανθρώπου του ΟΑΣΕ, με θέμα τη νομική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις σχετικές με την τρομοκρατία. Το γραφείο δημοσίευσε το κείμενο που αποτέλεσε τη βάση των συμπερασμάτων της συνάντησης με τίτλο «Έκδοση και Δικαιώματα του Ανθρώπου υπό το πρίσμα της καταπολέμησης της τρομοκρατίας» (ODIHR.GAL/22/07). Το κείμενο επαναλαμβάνει πρόσφατη νομολογία σχετικά με την έκδοση, τα προσωρινά μέτρα προστασίας και τις διπλωματικές εγγυήσεις και υποχρεώσεις των κρατών καταλήγοντας σε συστάσεις προς τον Οργανισμό και τα κράτη – μέλη⁵⁴.

Αναρωτιέται κανείς, εάν το όραμα της παγκόσμιας δικαιοσύνης και των οικουμενικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, που υπήρξε η αρχική έμπνευση για τη δημιουργία παγκόσμιων θεσμών όπως τα Ηνωμένα Έθνη, έχει υποστεί κάποιο θανάσιμο πλήγμα. Ακόμη και η Ευρωπαϊκή Ένωση, φαίνεται να έχει «βαλτώσει» και να μην ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις των καιρών για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων⁵⁵. Το μοναδικό ίσως διεθνές όργανο που κρατάει τα ινιά στον απαιτητικό αυτόν τομέα, είναι το Συμβούλιο της Ευρώπης, που δρώντας αμερόληπτα συμβάλλει στην εξαιρετικά δύσκολη αυτήν πορεία⁵⁶.

Η Διεθνής Αμνηστία, στην ετήσια έκθεσή της που παρουσίασε στο Λονδίνο για το 2006, κάνει λόγο για τις θυσίες που γίνονται στο βωμό της ασφάλειας και του ελέγχου της μετανάστευσης ακόμη κυρίως στις πλέον

⁵² Που υιοθετήθηκε το 1992

⁵³ Για παράδειγμα το δικαίωμα του αυτοπροσδιορισμού, Ελσίνκι II (1992), Κοπεγχάγη (1990), Χάρτης Παρισίου (1990) κτλ.

⁵⁴ Βλέπε σχετικά, «Τετράδια Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Ανθρωπιστικού Δικαίου και Ανθρωπιστικής Δράσης», Ευρωπαϊκό Κέντρο Έρευνας και κατάρτισης δικαιωμάτων του ανθρώπου και ανθρωπιστικής δράσης, τεύχος 2, Μάρτιος – Απρίλιος 2007, σελ. 16.

⁵⁵ Βλέπε σχετικά, ομιλία κ. Περράκη Στέλιου με θέμα «Δικαιώματα του ανθρώπου και Ευρωπαϊκή Ένωση», στην ιστοσελίδα www.eeem.gr

⁵⁶ Βλέπε περισσότερες πληροφορίες, www.amnesty.org.gr.

ανεπτυγμένες χώρες. Η οργάνωση, ανάμεσα στα άλλα, κατακρίνει τις ΗΠΑ και τη Μεγάλη Βρετανία ότι εξακολουθούν να παραβιάζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα εν ονόματι της εθνικής ασφάλειας και του πολέμου κατά της τρομοκρατίας⁵⁷. Επιπλέον, ο Λίβανος, η Λιβύη και η Ιορδανία υπέγραψαν διμερείς συμφωνίες με τη Βρετανία αποδεχόμενες να φιλοξενούν άτομα που οι βρετανικές αρχές υποψιάζονται για τρομοκρατικές ενέργειες.

Στην Αφρική και την Ασία, δυστυχώς δεν υπάρχει ουσιαστική προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Στην Αφρική συναντάμε τον Οργανισμό Αφρικανικής Ενότητας και τον Αφρικανικό Χάρτη Δικαιωμάτων του ανθρώπου και των λαών⁵⁸. Υπάρχει όμως έλλειψη κονδυλίων, αυτόνομης δράσης της Επιτροπής και ανεπαρκής μηχανισμός κυρώσεων. Στην Ασία από την άλλη, υπάρχει απουσία ενιαίου ή περιφερειακού οργανισμού που να ασχολείται με τα δικαιώματα του ανθρώπου. Πολλά ασιατικά κράτη, δεν έχουν καν επικυρώσει τις παγκόσμιες Συνθήκες για τα ανθρώπινα δικαιώματα⁵⁹, και αποσυνδέουν τα δα από την οικονομική ανάπτυξη, θεωρώντας τα αντικρουόμενες έννοιες.

Η Κίνα επίσης δέχεται επικρίσεις για τις μυστικές διαδικασίες που ακολουθεί, οι οποίες και επιτρέπουν να δικάζεται οποιοδήποτε άτομο που κατηγορείται ή που θεωρείται ύποπτο για παραβιάσεις που έχουν σχέση με την τρομοκρατία ή την παραβίαση των «κρατικών μυστικών».

⁵⁷ Αυθαίρετες συλλήψεις εν ονόματι της καταπολέμησης της τρομοκρατίας διεπράχθησαν στο Αφγανιστάν, κυρίως από τις αμερικανικές δυνάμεις και τους συμμάχους τους και το Πακιστάν από τις τοπικές δυνάμεις ασφαλείας.

⁵⁸ Πρόκειται για τον Χάρτη της Banjoul. Υπογράφηκε το 1981 και τέθηκε σε ισχύ το 1986.

⁵⁹ Συναντάμε τον Χάρτη του Ειρηνικού και από τον αραβικό Σύνδεσμο κρατών, τον Χάρτη Δικαιωμάτων του ανθρώπου το 1993 ο οποίος όμως δεν έχει επικυρωθεί και άρα δεν είναι σε ισχύ. Υπάρχει επίσης και η Διακήρυξη της Μπανγκόκ το 1993, που δίνει έμφαση στις τοπικές ιδιαιτερότητες.

Το δικαίωμα στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια στη σύγχρονη εποχή: πόσο εφικτό είναι;

Από την 11^η Σεπτεμβρίου και έπειτα, η τρομοκρατία ανακηρύχθηκε ως το πιο φλέγον θέμα για κάθε κυβέρνηση. Αλλά τι ακριβώς συμβαίνει με τη νομική προστασία των ατομικών ελευθεριών; Η διαφύλαξη της ατομικότητας (της προσωπικής ελευθερίας δηλαδή), είναι μια από τις ατομικές ελευθερίες που βρίσκεται σε σοβαρή επικινδυνότητα, εξαιτίας των μετά την 11^η Σεπτεμβρίου κυβερνητικών πρωτοβουλιών, που ακόμη και σήμερα δεν έχουν αποκτήσει διακριτό πολιτικό και νομικό καθορισμό. Φιλοσοφικά και ιστορικά, μπορεί να κατανοηθεί καλύτερα, ως μια πολύσημη έννοια, νομική και κοινωνική, που παραπέμπει αυτόματα στην ατομικότητα, τον αυτοπροσδιορισμό και στην πρόσβαση που άλλα άτομα μπορούν να έχουν στις πληροφορίες για ένα άτομο και στον έλεγχο που μπορούν να ασκήσουν πάνω του. Παρόλο που οι ερμηνείες είναι πολλαπλές και σύνθετες, η ατομικότητα συνδέεται στενά με την ανάδυση μια μοντέρνας έννοιας του εαυτού. Ο βαθμός ευαισθησίας της ατομικότητας είναι συνώνυμος της ευπάθειας, της τρωτότητας, της αξιοπρέπειας και των ατομικών δικαιωμάτων στην αντιμετώπιση των συλλογικών αντιδράσεων απέναντι στον τρόπο και στις υπόλοιπες απειλές, πραγματικές ή πλασματικές⁶⁰. Σύμφωνα με αντιλήψεις αναγόμενες στη θεωρία του Φυσικού Δικαίου, οι αρχές της ελευθερίας και της ισότητας και τα ατομικά δικαιώματα του ανθρώπου που προέρχονται από αυτές, θεωρούνται ως καθολικά αξιώματα της έννομης τάξεως και ισχύουν στις σχέσεις κράτους – πολιτών, αλλά και μεταξύ των πολιτών⁶¹. Στο φιλελεύθερο όμως κράτος Δικαίου, κυριαρχούν, αφενός οι τάσεις της δέσμευσής του ώστε να μην επεμβαίνει στην κοινωνία και τα άτομα (π.χ προστασία ζωής, ελευθερίας, ιδιοκτησίας). Τεχνολογικές αλλαγές και μέτρα ασφαλείας μεταχειριζόμενα αμείλικτα μαζί, αξιώνουν πώς το δικαίωμα στην ατομικότητα στέκεται σαν ένα δικαίωμα εκτός της ιστορίας, αόριστο μέσα στη

⁶⁰ Βλέπε σχετικά, Wilson Richard, “ Human Rights in the war on Terror”, Cambridge University Press, 2005, p.258.

⁶¹ Βλέπε σχετικά, Στυλιανέα Χ. «Το κοινωνικό φαινόμενο της τρομοκρατίας και τα ανθρώπινα δικαιώματα», εκδόσεις Σάκκουλα Α. Αθήνα – Κομοτηνή 1993, σελ 49

φύση ή προερχόμενο από μια θεική εξουσία, αδυνατώντας να πείσουν και να αποδείξουν αποτελεσματικότητα.

Μια μεροληπτική αλλά ανεπαρκής διαβεβαίωση για την ατομικότητα είναι δυνατόν να προκύψει από την επιβαλλόμενη νομική ισχυροποίηση των δικαιωμάτων που διασφαλίζουν μια «ζώνη» προσωπικής αυτονομίας, συμπεριλαμβανομένων και δικαιωμάτων που περισσότερο υπερβαίνουν τον δημόσιο /προσωπικό διαχωρισμό παρά εξωθώντας τον. Ομοίως αλλά όχι με ανεπάρκεια, η προστασία της ιδιωτικότητας μπορεί να δομηθεί τόσο με φυσική όσο και με ηλεκτρονική «αρχιτεκτονική», επηρεάζοντας τη ορατότητα και την επίβλεψη. Και κάποια ακόμη προστασία είναι δυνατόν να προέλθει από την δημόσια πίεση, σαν ανάγκη προστασίας κάποιου «προσωπικού δεδομένου» και που εκφράζεται μέσω αντιδράσεων από άτομα και ομάδες ατόμων.

Την ίδια στιγμή, αποτυχίες της παρακολούθησης της ατομικότητας στις επιδιώξεις της τεχνολογίας, η επιβολή των νόμων, και οι μηχανισμοί των αγορών και των πολιτικών, παράγουν μια κυκλική κίνηση μειώνοντας ταυτόχρονα την εμβέλεια της ατομικότητας και την προσδοκία των ανθρώπων για την «μυστικότητα». Με τον τρόπο αυτόν πραγματοποιείται ένας ελαττωματικός κύκλος: εάν οι άνθρωποι συνεχώς υπόκεινται σε σωματικούς ελέγχους και ελέγχους των αποσκευών τους καθώς εισέρχονται σε κτίρια δημόσια και μη⁶², σε πτήσεις εσωτερικού, εξωτερικού και σε τρένα, εάν

⁶² Και στην Ελλάδα, Αρχή Προστασίας Δεδομένων ασχολείται όλο και πιο συχνά με παρόμοια περιστατικά. Για παράδειγμα, στις 19 Ιουνίου 2007, εξέδωσε απόφαση (με αριθμό πρωτοκόλλου 4422) έπειτα από προσφυγή εργαζομένων σε βιομηχανία, σύμφωνα με την οποία, έκρινε παράνομη την εισαγωγή και χρήση βιομετρικών μεθόδων, η οποία συνιστά επεξεργασία προσωπικών δεδομένων εργαζομένων, και δεν είναι αναγκαία για την επίτευξη των σκοπών του ελέγχου εισόδου και εξόδου σε εγκαταστάσεις/κτίρια και τήρησης του ωραρίου προσέλευσης και αποχώρησης των εργαζομένων, και είναι συνεπώς παράνομη σύμφωνα με την οδηγία 115/2001 και τις σχετικές Αποφάσεις και Πράξεις που έχει εκδώσει για το σκοπό αυτόν. Ειδικότερα, η Αρχή έχει ήδη επιβάλλει με την 245/9 (από 20/03/2000) Απόφασή τη, την διακοπή της επεξεργασίας από Δήμο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα εργαζομένων του με τη μέθοδο της δακτυλοσκόπησης, για το σκοπό ελέγχου της εισόδου και εξόδου από δημοτικό κτίριο, με το σκεπτικό πώς η μέθοδος αυτήν υπερβαίνει το σκοπό της επεξεργασίας. Παρόμοιες αποφάσεις εκδίδονται πολύ συχνά και ιδίως από το 2001 και έπειτα. Για περισσότερες πληροφορίες βλέπε την επίσημη ιστοσελίδα στην διεύθυνση www.dpa.gr.

παρακολουθούν τα δικαστήρια να αρνούνται τις προκλήσεις των κυβερνήσεων και να δημοσιοποιούν προσωπικές πληροφορίες, το ακριβές πεδίο δράσης της προστασίας της ατομικότητας παρεκκλίνει, όπως επίσης παρεκκλίνει και το κίνητρο και η θέληση να εγείρουν αξιώσεις, σκεφτόμενοι και τη εγγενή αδυναμία τους λόγω της διαφορετικής από νομικής πλευράς, θέσης τους. Πριν ακόμη το καταλάβουμε, αυτή η καθοδική κυκλική πορεία μπορεί να επηρεάσει την έννοια του εαυτού που οι άνθρωποι έχουν και που με αγώνες κατέκτησαν, καθώς και την έννοια της αξιοπρέπειας και της αυτοκυριαρχίας τους.

Σχέση τρομοκρατίας και αερομεταφορών μέσα στο χρόνο

Η ασφάλεια της πολιτικής αεροπορίας υπάρχει, για να αποτρέψει την εγκληματική δραστηριότητα τόσο στα αεροσκάφη όσο και στον αερολιμένα. Η εγκληματική δραστηριότητα περιλαμβάνει πράξεις όπως η πειρατεία, που βλάπτει ή που καταστρέφει τα αεροσκάφη και τις κοντινές περιοχές με τις βόμβες ή ακόμη και με τη ρήψη του αεροσκάφους σε συγκεκριμένους εδαφικούς στόχους, τραυματίζοντας θανάσιμα ταξιδιώτες, υπαλλήλους αλλά και άτομα που βρίσκονται στο έδαφος. Σήμερα, η εναέρια ασφάλεια είναι υψηλή στον κατάλογο προτεραιοτήτων των ταξιδιωτών, των κυβερνήσεων, των αεροπορικών εταιρειών και της διεθνούς κοινότητας γενικότερα⁶³. Τις πρώτες ημέρες της αεροπλοΐας, εντούτοις, η εναέρια ασφάλεια αποτελούσε μόνο μια δευτερεύουσα ανησυχία σχεδόν για όλους.

Όπως έχει ήδη ειπωθεί, το Διεθνές Δίκαιο δεν έχει αποκτήσει ένα σαφή και κοινά αποδεκτό ορισμό για την τρομοκρατία. Οι προσπάθειες όμως για

⁶³ Είναι γεγονός πως μετά την 11^η Σεπτεμβρίου και τα έσοδα των αεροπορικών εταιρειών έχουν αισθητά μειωθεί εξαιτίας του συνεχώς αυξανόμενου φόβου των ταξιδιωτών για νέες τρομοκρατικές επιθέσεις. Βλέπε σχετικά άρθρο στο περιοδικό «Πολιτική και Διπλωματία», Οκτώβριος 2006, «Ασφάλεια Πτήσεων και λειτουργία των αεροπορικών εταιρειών: δύσκολες ισορροπίες», τεύχος 253, σελ. 64.

έναν σαφή ορισμό απέτυχαν γιατί οι τρομοκράτες κατέχουν ένα ασυνήθιστα υβριδικό καθεστώς (status) στο Δίκαιο⁶⁴. Δεν θεωρούνται ούτε κοινοί εγκληματίες ούτε όμως και αναγνωρισμένοι κρατικοί δρώντες, οπότε και δεν υπάρχει σχεδόν κανένας διεθνής ή εθνικός νόμος που να ασχολείται μαζί τους. Αυτό, δίνει και το πλεονέκτημα να αποκαλούνται και «μαχητές της ελευθερίας», και από την άλλη σε κράτη όπως οι ΗΠΑ με το πρόσχημα διατήρησης της ασφάλειάς της να κρατά παράνομα υπόπτους σε παράνομες φυλακές όπως το Guantanamo. Για την χαοτική αυτή κατάσταση⁶⁵ εν μέρει υπεύθυνα είναι και τα Ηνωμένα Έθνη, που για δικούς λόγους, αποφεύγουν να προσδιορίσουν την τρομοκρατία. Πάνω από 40 χρόνια δημοσίων συζητήσεων και διαφωνιών, παρήγαγαν μια πληθώρα από Συμβάσεις και Αποφάσεις οι οποίες διακηρύττουν ως παράνομες πράξεις από την αεροπειρατεία έως και την χρηματοδότηση των τρομοκρατικών οργανώσεων. Παρόλα αυτά τα ΗΕ παραμένουν σε πλήρες αδιέξοδο σχετικά με το τι είναι τρομοκράτης⁶⁶.

Πραγματικά απαιτείται ένα νομικό διεθνές πλαίσιο ισχυρό για ένα διεθνές έγκλημα⁶⁷ όπως η τρομοκρατία και πιο συγκεκριμένα η τρομοκρατία στις αερομεταφορές. Το πλαίσιο είναι ανάγκη να ενσωματωθεί σε μια Διεθνή Σύμβαση για την τρομοκρατία⁶⁸ και θα έπρεπε να υποχρεώσει τα κράτη να

⁶⁴ Βλέπε, Burgess D. Jr. "The dread pirate Bin Laden: How thinking of terrorists as pirates can help win the war on terror", July – August, 2005, στο βιβλίο "Seize the Trident: The race for Superliner Supremacy and how it altered the Great War", by McGraw Hill, 2005

⁶⁵ Η οποία αντανάκλαται και στον ίδιο τον οργανισμό δημιουργώντας του αρκετά προβλήματα τόσο εσωτερικά και στη θέση του στο διεθνές σύστημα.

⁶⁶ Σαν αποτέλεσμα, τρομοκράτες και πολλές χώρες όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες, καταδικώνουν το ένα το άλλο ανά την υφήλιο, χωρίς ουσιαστικά κανέναν κανόνα ή διεθνές όργανο να επικουρεί τις πράξεις τους.

⁶⁷ Ένα έγκλημα, ιδωμένο από την εθνική νομοθεσία, στα περισσότερα κράτη, πρέπει να αποτελείται από τρία στοιχεία: την εγκληματική πρόθεση (mens rea) δηλαδή την διανοητική κατάσταση στην οποία βρίσκεται ο δράστης κατά τη διάπραξη του εγκλήματος, την αλήθεια των πράξεων (actus reus) τις πράξεις οι οποίες απαρτίζουν ένα έγκλημα, και τέλος, τον τόπο (locus) στον οποίο συντελείται. Εάν δυο εγκλήματα μοιράζονται τα ίδια τρία στοιχεία, είναι αν όχι πανομοιότυπα, ισοδύναμα. Ενώ η αεροπειρατεία και η τρομοκρατία μπορεί να μην είναι το ίδιο αδίκημα, μοιράζονται όμως αρκετά στοιχεία ώστε να απολαμβάνουν κοινό ορισμό υπό το Διεθνές Δίκαιο.

⁶⁸ Το πλαίσιο θα πρέπει πιθανώς να αναγνωρίζει την μοναδική απειλή που θέτουν οι τρομοκράτες στα κράτη, και ίσως την δημιουργία νόμων που να θεωρούν ως παράνομη και

την ενσωματώσουν στην εθνική τους νομοθεσία και σαφώς και στην δικαιοδοσία του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου⁶⁹. Η τρομοκρατία στις αερομεταφορές, δεν αποτελεί νέο φαινόμενο στο διεθνές σύστημα. Από το 1931 ήδη έχουμε τα πρώτα κρούσματα αεροπειρατειών ακόμη και αν δεν είχαμε θρηνήσει θύματα. Στην πορεία των χρόνων η τρομοκρατία σε πολιτικά αεροσκάφη πήρε διαστάσεις και έγινε ένα σύνηθες όπλο στα χέρια των τρομοκρατών που ήθελαν αρχικά όχι να πλήξουν εδαφικούς στόχους αλλά να διεκδικήσουν δικαιώματα που θεωρούσαν πως τους άνηκαν. Από την 11^η Σεπτεμβρίου και έπειτα οι τρομοκράτες όλο και πιο συχνά επιλέγουν τις επιθέσεις σε πολιτικά αεροσκάφη και δημόσιους χώρους αεροδρομίων, γιατί είναι πολυσύχναστοι και επιπλέον γιατί μπορούν να απειλήσουν περισσότερους από ένα στόχους ταυτόχρονα και πιθανόν γιατί είναι στόχοι για τους οποίους δεν απαιτούνται ιδιαίτερα όπλα⁷⁰.

Εγκλήματα τρομοκρατίας στους κόλπους της πολιτικής αεροπορίας

Φυσικά και δεν είναι δυνατόν να αναφερθούμε αναλυτικά σε όλες τις τρομοκρατικές επιθέσεις που πραγματοποιήθηκαν εναντίον πολιτικών αεροδρομίων και αεροσκαφών⁷¹. Στο σημείο αυτό, θα γίνει μια αναφορά στις σημαντικότερες αεροπειρατείες από το 1931 και έπειτα μέχρι σήμερα⁷²

τη συμμετοχή σε τρομοκρατικές οργανώσεις και όχι μόνο τις ίδιες τις τρομοκρατικές πράξεις, και να καθορίζει και τις κατάλληλες κυρώσεις

⁶⁹ Η εναλλακτικά με κάποιο ad hoc Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για την τιμωρία των ενόχων, όπως στην περίπτωση των δυο ad hoc Ποινικών Δικαστηρίων για την Ρουάντα (ΔΠΔΡ) και την Πρώην Γιουγκοσλαβία (ΔΠΔΠΓ)

⁷⁰ Για παράδειγμα στις τέσσερις αεροπειρατείες που έπληξαν το Wall Trade Center από τη Νέα Υόρκη και τη Βοστώνη, οι αεροπειρατές δεν είχαν χρησιμοποιήσει τίποτα παραπάνω για οπλισμό παρά χαρτοκόπτες, οι οποίοι εκείνη την εποχή ήταν εντελώς νόμιμο να υπάρχουν στο θάλαμο επιβατών πολιτικού αεροσκάφους

⁷¹ Αναλυτικός κατάλογος των επιθέσεων και των προσπαθειών αυτών παρατίθεται στο παράρτημα της παρούσης εργασίας.

⁷² Βλέπε αναλυτικά, Gero David "Flights of Terror: aerial hijack and sabotage since 1930", Patrick Stephens Limited, Somerset, 1997, για όλες τις τρομοκρατικές επιθέσεις σε αεροσκάφη και αεροδρόμια από το 1931 μέχρι και το 1997.

εξαιρουμένης φυσικά αυτής της 11ης Σεπτεμβρίου για ευνόητους λόγους. Η διεθνής κοινότητα της αεροπλοΐας, είχε από νωρίς αναγνωρίσει την σοβαρότητα της κατάστασης αναφορικά με τις αεροπειρατείες. Το 1963 (όπως έχει ήδη αναφερθεί), ετοιμάστηκε το προκαταρκτικό σχέδιο της Σύμβασης για τις Παράνομες και Συγκεκριμένες άλλες Πράξεις Συντελούμενες επί αεροσκαφών (γνωστή και σαν Σύμβαση του Τόκιο) απαιτώντας την άμεση παράδοση του πειρατικού αεροσκάφους και των επιβατών. Τον Δεκέμβριο του 1970, οι Ηνωμένες Πολιτείες και 49 άλλα κράτη, υπέγραψαν τη Σύμβαση για την Καταστολή Παράνομης Αρπαγής Αεροσκάφους. Τον Σεπτέμβριο του 1971 που επικυρώθηκε από την αμερικανική γερουσία, η αεροπειρατεία κατηγοριοποιήθηκε σαν μια εγκληματική παρά σαν μια πολιτική πράξη. Η Σύμβαση του Μόντρεαλ το 1971 που τέθηκε σε ισχύ το 1973, ενίσχυσε κατά πολύ τις προηγούμενες συμφωνίες.

Βομβιστικές επιθέσεις σε αεροδρόμια

Στις 18 Φεβρουαρίου 1969, στην Ζυρίχη της Ελβετίας, η επίθεση σε ένα αεροπλάνο EL AL από τέσσερις τρομοκράτες αποτρέπτηκε την τελευταία στιγμή από έναν υπάλληλο ασφαλείας του αεροπλάνου. Στην ανταλλαγή πυρών που ακολούθησε, δυο άτομα έχασαν τη ζωή τους, συμπεριλαμβανομένου και ενός τρομοκράτη. Μετά την αεροπειρατεία οχτώ αεροσκαφών στην Κούβα τον Ιανουάριο του 1969, η Ομοσπονδιακή Διοίκηση της Αεροπλοΐας (Federal Aviation Administration, FAA), δημιούργησε την ειδική ομάδα ανάληψης αποστολών για την αποτροπή αεροπειρατειών (Task Force on the Deterrence of Air Piracy)⁷³.

Ένα χρόνο αργότερα, στο Μόναχο, τρεις τρομοκράτες επιτέθηκαν στους επιβάτες πτήσης της EL AL, ενώ βρίσκονταν καθοδόν στο λεωφορείο του αεροδρομίου από το τερματικό κτίριο της επιβίβασης προς το αεροσκάφος. Πραγματοποιήθηκε ρήψη χειροβομβίδων και χρησιμοποιήθηκαν

⁷³ Η ειδική αυτή ομάδα, ανέπτυξε σταδιακά ένα «προφίλ» αεροπειρατή, που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί σε συνδυασμό με μεταλλικούς ανιχνευτές για τον έλεγχο των επιβατών. Παρά τη χρήση του ήδη από το 1970 δεν αποδείχτηκε αποτελεσματικό

και πυροβόλα όπλα, με αποτέλεσμα να τραυματιστεί θανάσιμα ένας επιβάτης και άλλοι έντεκα να μεταφερθούν σε νοσοκομεία.

Το 1972, στο αεροδρόμιο του Τελ – Αβίβ στο Ισραήλ, τρία μέλη του «ακραίου ριζοσπαστικού Ιαπωνικού Κόκκινου Στρατού⁷⁴», προσγειώθηκαν με πτήση της Air France, και άνοιξαν πυρ με τη χρήση αυτόματων όπλων στην αίθουσα αφίξεων, σκοτώνοντας 26 άτομα⁷⁵ και τραυματίζοντας ακόμη 78. Ο πρώτος από τους τρομοκράτες ξέμεινε από πυρομαχικά. Ο δεύτερος αυτοκτόνησε, ρίχνοντας μια χειροβομβίδα πάνω του και ο τρίτος⁷⁶ συλληφθηκε και φυλακίστηκε στο Ισραήλ, μέχρι το 1983 όποτε και αποφυλακίστηκε μέσω μιας ανταλλαγής κρατουμένων με Παλαιστινιακές εμπόλεμες φατρίες.

Το 1973, στο αεροδρόμιο της Ρώμης στην Ιταλία, πέντε Παλαιστίνιοι τρομοκράτες άρχισαν να πυροβολούν αδιακρίτως με τη χρήση όπλων που έβγαλαν από τις αποσκευές τους στο τερματικό σταθμό του αεροδρομίου όπου και σκότωσαν δυο άτομα. Έπειτα κατευθύνθηκαν προς ένα Boeing 707 Αμερικανικών Αερογραμμών, έχοντας σαν στόχο να κατευθυνθούν προς Βηρυτό και Τεχεράνη. Με εμπρηστικούς μηχανισμούς θανάτωσαν και τους 29 επιβάτες του αεροσκάφους και εν συνεχεία το κατέστρεψαν. Έπειτα, μαζί με πέντε Ιταλούς ομήρους, κατέλαβαν ένα αεροπλάνο της Lufthansa και με ομήρους, πλήρωμα και τους ίδιους απογειώθηκαν για Βηρυτό. Οι Λιβανικές αρχές αρνήθηκαν την άδεια προσγείωσης του αεροπλάνου και έτσι κατέληξε σε αεροδρόμιο των Αθηνών. Ακολούθησαν διαπραγματεύσεις με τις ελληνικές αρχές, από τις οποίες οι τρομοκράτες απαίτησαν την απελευθέρωση δυο Αράβων τρομοκρατών που κρατούνταν από το 1973 με την κατηγορία επίθεσης στο αθηναϊκό αεροδρόμιο⁷⁷. Στην προσπάθεια να πιέσουν για τα

⁷⁴ Of the radical Japanese Red Army (JRA)

⁷⁵ Δεκαέξι από τα οποία ήταν προσκυνητές από το Πουέρτο Ρίκο.

⁷⁶ Ο συλληφθέν ήταν ο μικρότερος αδερφός από αρχαιότερο μέλος της Ιαπωνικής οργάνωσης του Κόκκινου Στρατού, που είχε συμμετάσχει σε αεροπειρατεία σε αεροπλάνο των Ιαπωνικών Αερογραμμών, σε πτήση προς την Βόρεια Κορέα το 1970.

⁷⁷ Παραμένει αμφίβολο ακόμη το γεγονός εάν η ελληνική κυβέρνηση αρνήθηκε να απελευθερώσει τους ομήρους, ή εάν αφού τους ελευθέρωσε, οι ίδιοι οι Άραβες πρώην κρατούμενοι αρνήθηκαν να ενωθούν με τους τρομοκράτες καθώς προέρχονταν από αντίπαλη Παλαιστινιακή ομάδα

αιτήματά τους οι τρομοκράτες σκότωσαν έναν ακόμη όμηρο⁷⁸ πριν απογειωθούν από την Αθήνα. Το αεροπλάνο κατευθύνθηκε προς Δαμασκό όπου εφοδιάστηκε με καύσιμα και τροφές, καταλήγοντας την ίδια ημέρα στο Κουβέιτ όπου και απελευθέρωσε τους εναπομείναντες ομήρους προς αντάλλαγμα με ελεύθερο πέρασμά τους προς άγνωστο προορισμό.

Από το 1974 έως και το 2001 ακολούθησαν και άλλα παρόμοια περιστατικά σε διάφορα αεροδρόμια του κόσμου, όπου υπήρξαν αρκετές ανθρώπινες απώλειες⁷⁹ και τραυματισμοί σκορπώντας τον τρόμο σε επιβάτες και κυβερνήσεις.

Βομβιστικές επιθέσεις κατά αεροπλάνων

Τον Σεπτέμβριο του 1949 στο Κεμπέκ του Καναδά μια βόμβα εξερράγη σε τμήμα παραλαβής αποσκευών σκοτώνοντας 23 άτομα. Κάποια χρόνια αργότερα, το 1960 στην Νότια Καρολίνα κοντά στην Βολιβία μια βόμβα που εξερράγη στο τμήμα των επιβατών των εθνικών αερογραμμών τραυμάτισε θανάσιμα 34 άτομα. Το 1985, πάνω από τον Ατλαντικό Ωκεανό ένα Boeing 747 κατευθυνόμενο προς Βομβάη εξερράγη καθώς βρισκόταν εν πτήση. Από τους 329 επιβαίνοντες κανένας δεν σώθηκε.

Τον Δεκέμβριο του 1988 μια από τις χειρότερες περιπτώσεις εναέριου σαμποτάζ συνέβη με την καταστροφή της πτήσης της Pan American World Airways Flight 103 πάνω από την Σκωτία⁸⁰. Δυο εβδομάδες περίπου νωρίτερα, ένα ανώνυμο τηλεφώνημα στην Αμερικανική Πρεσβεία στο Ελσίνκι, προειδοποιούσε για «χτύπημα» ενάντια σε αεροπλάνο της Pan Am που θα πετούσε ανάμεσα από Φρανκφούρτη, Δυτική Γερμανία και Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής⁸¹. Ξεκινώντας από τη Γερμανία σταμάτησε στο Λονδίνο για

⁷⁸ Ρίχνοντάς τον στον διάδρομο απογείωσης κατά τη διάρκεια της

⁷⁹ Για παράδειγμα στην Καλιφόρνια των ΗΠΑ, στην Κωνσταντινούπολη, στη Γερμανία, Στην Ιταλία, την Αυστρία, την Νότια Κορέα, την Αλγερία, την Ινδία κ.ο.κ. Για περισσότερες πληροφορίες, βλέπε σχετικά, www.tsa.gov

⁸⁰ Πρόκειται για την γνωστή υπόθεση Lockerbie (21 Δεκεμβρίου 1988).

⁸¹ Το περιεχόμενο του τηλεφωνήματος αυτού έγινε γνωστό σε όλες τις αμερικανικές πρεσβείες αλλά όχι στο ευρύ κοινό.

να προσθέσει επιβάτες και να αλλάξει αεροπλάνο⁸². Στην αρχή της διαδρομής της προς Νέα Υόρκη, μια έκρηξη από μια ουσία υψηλής εκρηκτικότητας κρυμμένη μέσα σε ένα ραδιόφωνο μίας βαλίτσας εξερράγη προκαλώντας ολοκληρωτική καταστροφή διαχωρίζοντας το αεροπλάνο αρχικά στα δυο, και μετά την πρόσκρουση σε πολλά μέρη. Η μεγαλύτερη καταστροφή έγινε στο σημείο που κατέπεσε το κύριο μέρος του αεροπλάνου στην περιοχή Lockerbie. Συμπεριλαμβανομένων και των θυμάτων στο έδαφος και του πληρώματος συνολικά 270 άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους. Αρχικά, για την επίθεση κατηγορήθηκε η κυβέρνηση του Ιράν. Στο τέλος όμως του 1991 όταν ολοκληρώθηκαν οι έρευνες, οι κατηγορίες βάρυναν δυο Λίβυους πράκτορες⁸³. Ακόμη και σήμερα, η Λιβύη αρνείται την παράδοση των δυο υπόπτων για δίωξη.

Τα μέτρα ασφαλείας που τέθηκαν σε ισχύ για τους αεροπορικούς μεταφορείς από τις ΗΠΑ προς τα αεροδρόμια στην Ευρώπη και τη Μέση Ανατολή, συμπεριλάμβαναν και απαιτήσεις για τον έλεγχο μέσω υπεριωδών ακτινών (X-Ray) ή εξονυχιστικό έλεγχο όλων των αποσκευών των επιβατών καθώς επίσης και την ταυτοποίηση των αποσκευών των επιβατών με κάθε έναν τους.

Τον Ιούνιο του 2004, στην Κωνσταντινούπολη πραγματοποιήθηκε ισχυρή έκρηξη μέσα σε ένα Boeing 737 των τουρκικών αερογραμμών που προερχόταν από την Σμύρνη⁸⁴. Τρεις άνθρωποι τραυματίστηκαν. Το γεγονός συνέβη λίγες μόνο ώρες πριν από την αναχώρηση του προέδρου George W. Bush που βρισκόταν στην πόλη για να συμμετάσχει σε μια σύνοδο κορυφής του NATO.

⁸² Από ένα Boeing 727 μεταφέρθηκαν σε ένα 747 – 121 (N739PA). Το ίδιο συνέβη και με τις αποσκευές των επιβατών οι οποίες είχαν ήδη ελεγχθεί στο αεροδρόμιο της Φρανκφούρτης.

⁸³ Ισχυρίζονται πως η επίθεση σκοπό είχε τα αντίποινα ενάντια στον βομβαρδισμό της Τρίπολης της Λιβύης από τις ΗΠΑ στις εχθροπραξίες της Μέσης Ανατολής.

⁸⁴ Η έκρηξη έγινε αφού είχε γίνει η αποβίβαση των επιβατών και στο αεροπλάνο βρισκόταν μόνο το συνεργείο καθαρισμού. Ο εκρηκτικός μηχανισμός ήταν τοποθετημένος μέσα σε ένα πορτοφόλι που βρισκόταν ξεχασμένο στο πάτωμα και ο οποίος εξερράγη ανοίγοντας το.

Αεροπειρατείες εναντίον πολιτικών αεροσκαφών

Η πρώτη αεροπειρατεία εκδηλώθηκε μόλις το 1931 σε αεροσκάφος της Pan American Airways Fokker F7 στο Περού, το οποίο κατελήφθη από Περουβιανούς επαναστάτες για να το χρησιμοποιήσουν ως εργαλείο ρήψης προπαγανδιστικών φυλλαδίων πάνω από τη Λίμα και δεν υπήρξαν απώλειες. Παρόλα αυτά, πρόκειται για την πρώτη καταγεγραμμένη αεροπειρατεία. Κάποια χρόνια αργότερα, το 1968 στην Ρώμη, σε ένα El Al Boeing 707 προς Τελ Αβίβ με 48 επιβάτες καταλήφθηκε από τρία μέλη του Λαϊκού Απελευθερωτικού Μετώπου για την Παλαιστίνη⁸⁵ και διατάχθηκε να κατευθυνθεί προς το Αλγέρι. Όσοι από τους επιβάτες είχαν ισραηλινή εθνικότητα κρατήθηκαν από τις Αλγερινές αρχές, αλλά ελευθερώθηκαν μέσα στις επόμενες εβδομάδες χωρίς καμία άλλη απώλεια.

Από το 1947 μέχρι και το 1958, 23 αεροπειρατείες σημειώθηκαν, κυρίως από άτομα προερχόμενα από την ανατολική Ευρώπη, ζητώντας άσυλο. Από το 1969 έως και το 1986 σημειώθηκαν κάποια περιστατικά αεροπειρατείας κυρίως σε μη ευρωπαϊκά αεροδρόμια, όπως για παράδειγμα το 1969 στο Κάιρο σε αεροσκάφος των αραβικών αερογραμμών, το 1971 στην Νότια Κορέα και πέντε χρόνια αργότερα στις Φιλιππίνες και το 1977 στη Μαλαισία.

Το 1986 σημειώθηκαν δυο αεροπειρατείες: η πρώτη στο Καράτσι του Πακιστάν σε αεροσκάφος της Pan American με 21 νεκρούς έπειτα από ανταλλαγή πυρών και η δεύτερη στην Σαουδική Αραβία σε αεροπλάνο των ιρακινών αερογραμμών που υποχρεώθηκε σε αναγκαστική προσγείωση έπειτα από ανταλλαγή πυρών ανάμεσα στους αεροπειρατές και το προσωπικό ασφαλείας του αεροσκάφους με 71 άτομα νεκρά. Τέσσερα χρόνια μετά, το 1990, σε κινεζικό αεροδρόμιο, η πάλι ανάμεσα στον αεροπειρατή και τον πιλότο του αεροπλάνου είχε σαν αποτέλεσμα την σύγκρουση με άλλο αεροπλάνο των Κινεζικών αερογραμμών και το θάνατο συνολικά 91 επιβατών. Το 1994, τέσσερις ισλαμιστές τρομοκράτες έκαναν αεροπειρατεία σε ένα αεροσκάφος των γαλλικών αερογραμμών που κατευθυνόταν από το Αλγέρι προς τη Μασσαλία. Τελικά στην Μασσαλία οι ειδικές δυνάμεις του γαλλικού

⁸⁵ The Popular front for the Liberation of Palestine known as the PFLP

στρατού κατόρθωσε να αφοπλίσει τους αεροπειρατές αλλά όχι και να τους συλλάβει αφού τους είχαν σκοτώσει κατά τη διάρκεια της επιχείρησης. Δέκα χρόνια μετά, το 2004, στο αεροδρόμιο της Κωνσταντινούπολης, τρεις Τσετσένοι αεροπειρατές ανάγκασαν το αεροπλάνο να κατευθυνθεί προς την Μόσχα. Στην Μεδίνα ξεκίνησαν οι διαπραγματεύσεις που απέτυχαν και έτσι, οι ειδικές Δυνάμεις της Σαουδικής Αραβίας κατέλαβε το αεροσκάφος και έξι άτομα έχασαν τη ζωή τους⁸⁶ κατά τη διάρκεια της επιχείρησης.

Αυτόχειρες επιχειρήσεις αυτοκτονιών εναντίον αεροσκαφών

Τρεις τέτοιες περιπτώσεις έχουν επίσημα καταγραφεί μέχρι σήμερα. Η πρώτη, το 1962 στο Μισούρι των ΗΠΑ όπου ένας αυτόχειρας προκάλεσε έκρηξη βόμβας με αποτέλεσμα να σκοτωθούν και οι 45 επιβάτες. Δυο χρόνια αργότερα στην Καλιφόρνια, άλλος ένας αυτόχειρας σκότωσε τους πιλότους του αεροσκάφους με αποτέλεσμα να συντριβεί και 44 άνθρωποι να χάσουν τη ζωή τους. Το 1987, πάλι στις Ηνωμένες Πολιτείες, αφού ένας υπάλληλος της αεροπορικής εταιρείας πυροβόλησε τους πιλότους, το αεροσκάφος ακυβέρνητο συνετρίβη παρασέρνοντας μαζί του και τους 43 επιβάτες.

Απειλές για τοποθέτηση εκρηκτικών μηχανισμών εναντίον πολιτικών αεροσκαφών

Το 1949, στον Καναδά, βόμβα που είχε τοποθετηθεί στο τμήμα αποσκευών σκόρπισε το θάνατο σε 23 ανθρώπους. Το 1974, στην Ελλάδα, πάνω από το Ιόνιο Πέλαγος, ένα Boeing 707 κατέπεσε στη θάλασσα. Αργότερα προσδιορίστηκε πως μια μεγάλη ποσότητα εκρηκτικών είχε τοποθετηθεί στο τμήμα εμπορευμάτων⁸⁷. Στην Μαλαισία το 1977, ένα Boeing των τοπικών αερογραμμών εξερράγη κατά τη διάρκεια της πτήσης από προσπάθεια αεροπειρατείας και σκοτώθηκαν 100 άτομα. Το 1985, 329 άτομα

⁸⁶ Ανάμεσά τους και ένας τρομοκράτης.

⁸⁷ Βλέπε αναλυτικά, Gero David "Flights of Terror: aerial hijack and sabotage since 1930", Patrick Stephens Limited, Somerset, 1997

έχασαν τη ζωή τους όταν σε αεροσκάφος των ινδικών αερογραμμών, πάνω από τον Ατλαντικό Ωκεανό, εξερράγη βόμβα, διαλύοντας κυριολεκτικά το αεροσκάφος που κατέληξε στη θάλασσα. Τέσσερα χρόνια αργότερα, στην Νιγηρία εκρηκτικός μηχανισμός που ήταν τοποθετημένος στο αεροσκάφος ενεργοποιήθηκε παρασέρνοντας στο θάνατο 171 ανθρώπους. Το 1998, στην Τουρκία, τρομοκράτης που είχε καταλάβει ένα τουρκικό αεροσκάφος και είχε διατάξει κατεύθυνση προς την Ελβετία εξουδετερώθηκε από τις ειδικές αντι τρομοκρατικές δυνάμεις χωρίς έστω να τραυματιστεί κανένας άλλος.

Τον Μάρτιο του 2001, στο Μάντσεστερ της Μεγάλης Βρετανίας, έπειτα από τηλεφωνικές προειδοποιήσεις για ύπαρξη βομβών, αεροπλάνο των πακιστανικών αερογραμμών με αφετηρία το Καράτσι και προορισμό την Νέα Υόρκη εκκενώθηκε. Μετά από εξονυχιστικές έρευνες δεν εντοπίστηκε κάποιος εκρηκτικός μηχανισμός.

Το δίπολο ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ανθρώπινης ασφάλειας στις αερομεταφορές

Μεμονωμένα και συλλογικά, αποτελεί πραγματικότητα πως οι κυβερνήσεις ακολουθούν ακόμη πιο έντονα σήμερα, πολιτικές που συχνά θυσιάζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα για χάρη πολιτικών ή οικονομικών σκοπιμοτήτων στον ευαίσθητο τομέα των εναέριων μεταφορών, με πρόσχημα την προστασία της ανθρώπινης ασφάλειας. Εξίσου σημαντικό είναι και το γεγονός πως ο σεβασμός για το κράτος δικαίου είναι ζωτικής σημασίας για την ανθρώπινη ασφάλεια και επιπλέον, η υπονόμηση των αρχών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στον «πόλεμο ενάντια στην τρομοκρατία» δεν οδηγεί απαραίτητα στην ασφάλεια⁸⁸.

⁸⁸ Βλέπε περισσότερες πληροφορίες, στην ετήσια Έκθεση της Διεθνούς Αμνηστίας για το 2006, www.amnesty.org.gr

Οι προκλήσεις που αντιμετώπισε το κίνημα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων μετά τις επιθέσεις εναντίον των ΗΠΑ, την 11^η Σεπτεμβρίου 2001 συνεχίστηκαν. Από τη μια πλευρά οι περισσότερες κυβερνήσεις συνέχισαν να προάγουν με εντονότερους ρυθμούς και πρακτικές, τη ρητορεία ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα αποτελούν εμπόδιο – και όχι ζωτική προϋπόθεση - για την ανθρώπινη ασφάλεια⁸⁹. Παρά τις προσπάθειες που κατέβαλαν οι κυβερνήσεις με τα συνεχώς αυξανόμενα μέτρα εναντίον της εναέριας τρομοκρατίας ειδικά, και της τρομοκρατίας ως εγκληματική ενέργεια γενικότερα από το 2001 και έπειτα τα αποτελέσματα δεν ήταν και τόσο ενθαρρυντικά. Από την επίθεση στους δίδυμους πύργους και μετά, έχουν επίσημα αναφερθεί περισσότερα από 15 «κακόβουλα» περιστατικά εναντίον αεροδρομίων και αεροσκαφών ανά την υφήλιο⁹⁰. Επιπλέον, στην Βρετανία οι βομβιστικές επιθέσεις στο σύστημα των δημόσιων συγκοινωνιών της στο Λονδίνο, τον Ιούλιο του 2005, στέρησαν την ζωή σε 52 ανθρώπους και τραυμάτισαν εκατοντάδες άλλους. Ακόμη πιο τραγικές καταστάσεις βίωσε η Ισπανία στο υπόγειο μετρό της με περισσότερα θύματα.

Μερικά από τα μέτρα αντιτρομοκρατίας που υιοθέτησαν οι διάφορες χώρες που συμπτωματικά «κινδυνεύουν» περισσότερο, περιφρόνησαν και καταπάτησαν τα ανθρώπινα δικαιώματα⁹¹. Ορισμένες μάλιστα, προσπάθησαν ακόμα και να νομιμοποιήσουν καταχρηστικές μεθόδους που εδώ και καιρό έχουν κριθεί παράνομες από τη διεθνή κοινότητα και που είναι καθ'όλα αδικαιολόγητες με το πρόσχημα της προστασίας από μια «..νέα 11^η Σεπτεμβρίου...». Ύποπτοι τρομοκρατίας κρατούνταν και από άλλες χώρες, μερικοί από τους οποίους ήταν κρατούμενοι για μεγάλα χρονικά διαστήματα

⁸⁹ Στο σημείο αυτό είναι ανάγκη να τονιστεί και ο αδιάκοπος αγώνας των υπερασπιστών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η αντίστασή τους στις προσπάθειες των κυβερνήσεων να καθυποτάξουν τα ανθρώπινα δικαιώματα στα μελήματα ασφαλείας. Βλέπε σχετικά, www.migrants.gr

⁹⁰ Μια από τις πιο πρόσφατες συνέβη στις 29 Σεπτεμβρίου του 2004. Ένας επιβάτης της Kato Air, ενός Dornier228-200, επιτέθηκε και τραυμάτισε με τσεκούρι τους πιλότους του αεροσκάφους, ενώ βρισκόταν στην τελική προσέγγιση στο αεροδρόμιο του Μπόντο, στη Νορβηγία, πριν τελικά εξουδετερωθεί από τους ίδιους τους επιβάτες. Αν και τραυματισμένοι, οι χειριστές κατάφεραν να προσγειώσουν το αεροπλάνο.

⁹¹ Όπως για παράδειγμα η ύπαρξη παράνομων φυλακών για τις ανακρίσεις υπόπτων σχετικά με τρομοκρατικές επιθέσεις ή την πρόθεσή τους, στο έδαφος ή στον αέρα.

χωρίς απαγγελία κατηγορίας ή δίκη, μεταξύ άλλων στην Αίγυπτο, την Ιορδανία, τη Βρετανία και την Υεμένη⁹². Άλλοι έλιωναν στη φυλακή αντιμέτωποι με την απειλή απέλασης σε χώρες όπου τα βασανιστήρια είναι καθημερινή υπόθεση. Πολλοί κρατούμενοι υποβλήθηκαν σε βασανιστήρια και άλλες μορφές κακομεταχείρισης. Κατά το 2005, έγινε βαθμιαία όλο και πιο ξεκάθαρο πόσο πολύ είχαν ανεχτεί ή συμμετάσχει μερικές χώρες στη στήριξη καταχρηστικών πολιτικών και πρακτικών στον «πόλεμο κατά της τρομοκρατίας», περιλαμβανομένων βασανιστηρίων, κακομεταχείρισης, μυστικής και απεριόριστης κράτησης και έκνομων διασυννοριακών μεταγωγών. Πολλές κυβερνήσεις βρέθηκαν αντιμέτωπες με αξιώσεις για μεγαλύτερη λογοδοσία και υπήρξαν καίριες δικαστικές αποφάσεις υπεράσπισης βασικών αρχών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ακόμα και μέσα στις ίδιες τις κυβερνήσεις των χωρών που υποστηρίζουν τις αντιτρομοκρατικές αυτές ενέργειες όπως οι ΗΠΑ και η Μεγάλη Βρετανία, εμφανίστηκαν εντάσεις γύρω από την περιστολή των θεμελιωδών ελευθεριών. Η γνήσια ανθρώπινη ασφάλεια συνεπάγεται αυτόματα και την πραγμάτωση όλων των δικαιωμάτων ατομικών, κοινωνικών, οικονομικών, πολιτικών και πολιτισμικών. Τα δικαιώματα αυτά, είναι αλληλοεξαρτώμενα και αδιαίρετα και καμία πολιτική ασφαλείας ενάντια στις αεροπειρατείες δεν είναι λογικό να αγνοεί κάποια από τις διαστάσεις τους. Η ανθρώπινη ασφάλεια στις πολιτικές αερομεταφορές εξαρτάται από τον σεβασμό, την προστασία και την εκπλήρωση του πλήρους φάσματος των αλληλοεξαρτώμενων ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Ο αριθμός των αυθαίρετων κρατήσεων, των περιπτώσεων άρνησης του habeas corpus και των μεροληπτικών δικών έχει αυξηθεί κατακόρυφα, ενώ οι παράνομες επιτηρήσεις, οι περιορισμοί στην ελευθερία της έκφρασης και του συναιτερίζεσθαι, οι απελάσεις και τα μέτρα άμεσων απομακρύνσεων χωρίς τις απαραίτητες νόμιμες διαδικαστικές εγγυήσεις, είναι μεταξύ των πλέων προβληματικών πεδίων που έχουν αναδυθεί μετά την 11^η Σεπτεμβρίου, και κυρίως για τα άτομα που ανήκουν στις «ύποπτες μειονότητες».

Αποτελεί λοιπόν, αδιαμφισβήτητο γεγονός πώς τα ανθρώπινα δικαιώματα με την ανθρώπινη ασφάλεια στον τομέα των πολιτικών

⁹² Βλέπε Εκθέσεις Διεθνούς Αμνηστίας για το 2006 και το 2005, www.amnestyinternational.org

αερομεταφορών, βρίσκονται σε μια παράλληλη αλλά και ταυτόχρονα αντίθετη πορεία. Από τη μια πλευρά και οι δύο έχουν όμοια αφετηρία, το άτομο, αλλά από την άλλη ενώ τα δικαιώματα του ατόμου καταλήγουν στο ίδιο, η ανθρώπινη ασφάλεια τελικό στόχο έχει την προστασία των πολιτικών αερομεταφορών. Το δίπολο αυτό, εύκολα μπορεί να παρομοιαστεί με ένα ισοσκελές τρίγωνο : στην μια κορυφή βρίσκεται το άτομο από το οποίο ξεκινάνε και καταλήγουν όλες οι ενέργειες, στην άλλη η τρομοκρατία μέσω την οποίας πλήττεται το άτομο ακόμη και αν δεν είναι το ίδιο τελικός αποδέκτης των ενεργειών αυτών αλλά απλώς ενδιάμεσος σταθμός προκειμένου να πετύχουν τους τελικούς τους στόχους ή διεκδικήσεις, και στην τρίτη κορυφή βρίσκονται οι πολιτικές αερομεταφορές, που σκοπό έχουν την ασφαλή μεταφορά του ατόμου στον προορισμό του. Στο κέντρο επομένως του ισοσκελούς αυτού τριγώνου βρίσκεται η ανθρώπινη ασφάλεια που από τις μεν πολιτικές αεροπορικές υπηρεσίες και κυβερνήσεις προσπαθεί να προστατευτεί και από τις δε τρομοκρατικές ενέργειες βάλλεται συνεχώς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄: ΠΗΓΕΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΩΝ ΑΕΡΟΜΕΤΑΦΟΡΩΝ

Διεθνή Σύμφωνα, Συμβάσεις και Πρωτόκολλα για τις Αερομεταφορές

Η τρομοκρατία βρίσκεται στη διεθνή “agenda” ήδη από το 1934, όταν η Κοινωνία των Εθνών πραγματοποίησε το πρώτο βήμα προκειμένου να θέσει εκτός νόμου την «μάστιγα» αυτήν, συζητώντας ένα προσχέδιο Συνθήκης για την προστασία και την τιμωρία ενάντια στην τρομοκρατία.

Από το 1963, η διεθνής Κοινότητα, επεξεργάστηκε 13 καθολικά νομικά «εργαλεία» για να αποτρέψει τρομοκρατικές πράξεις. Τα κείμενα αυτά, επεξεργάστηκαν και αναπτύχθηκαν υπό την εποπτεία των Ηνωμένων Εθνών και των οργάνων του, και είναι ελεύθερη η συμμετοχή όλων των κρατών – μελών. Το 2005, η διεθνής Κοινότητα εισήγαγε ουσιαστικές αλλαγές σε τρία από τα οικουμενικά αυτά όργανα ειδικά για να κατατροπώσει την απειλή

ενάντια στην τρομοκρατία. Στις 8 Ιουλίου του 2005, τα κράτη υιοθέτησαν τις τροποποιήσεις στην διεθνή Σύμβαση για τη φυσική Προστασία των Πυρηνικών Υλικών⁹³, και στις 14 Οκτωβρίου του ίδιου χρόνου συμφώνησαν τόσο στο Πρωτόκολλο του 2005 στη Σύμβαση για την Καταστολή Παράνομων Πράξεων ενάντια στην ασφάλεια της θαλάσσιας Ναυσιπλοΐας⁹⁴ και στο Πρωτόκολλο του 2005 για την Καταστολή Παράνομων Πράξεων ενάντια στην ασφάλεια των τεχνιτών εξέδρων εβρισκόμενες σε ηπειρωτικές υφαλοκρηπίδες⁹⁵.

Στην παγκόσμια στρατηγική δράσης των Ηνωμένων Εθνών ενάντια στην τρομοκρατία⁹⁶, η οποία υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση στις 8 Σεπτεμβρίου του 2006, τα κράτη – μέλη, υπογράμμισαν τη σημασία της ύπαρξης διεθνών οργάνων καταπολέμησης της τρομοκρατίας, δεσμευόμενα να γίνουν μέλη τους χωρίς καθυστέρηση και παρέχοντας όλα τα κατάλληλα μέσα.

Υπάρχουν σήμερα 13 βασικές Συμβάσεις και Πρωτόκολλα⁹⁷ που σχετίζονται με την τρομοκρατία και τις υποχρεώσεις των κρατών για την καταπολέμησή της⁹⁸. Λυπηρό όμως παραμένει το γεγονός πώς αρκετά κράτη δεν αποτελούν ακόμη μέρη των νομικών αυτών «εργαλείων», ή ακόμη και εάν είναι μέρη, δεν τις έχουν ακόμη θέσει σε εφαρμογή. Επιπλέον, υπάρχει σήμερα ένας μεγάλος αριθμός σημαντικών αποφάσεων του Συμβουλίου

⁹³ Που υπογράφηκε το 1980, Convention on the Physical Protection of Nuclear Material

⁹⁴ Που αρχικά υπογράφηκε το 1988, Convention for the Suppression of Unlawful Acts against the Safety of Maritime Navigation

⁹⁵ Που αρχικά υπογράφηκε το 1988, Protocol for the Suppression of Unlawful Acts against the Safety of Fixed Platforms Located on the Continental Shelf.

⁹⁶ The United Nations Global Counter – Terrorism Strategy

⁹⁷ Η τελευταία από αυτές τις Συμβάσεις υπογράφηκε το 2005 και τέθηκε σε ισχύ μόλις στις 7 Ιουλίου του 2007. Πρόκειται για την Διεθνή Σύμβαση για την καταστολή Πράξεων που σχετίζονται με την Πυρηνική Τρομοκρατία (International Convention for the Suppression of Acts of Nuclear Terrorism). Υιοθετήθηκε τον Απρίλιο του 2005, άνοιξε για υπογραφές στις 14 Σεπτεμβρίου του 2005 και τέθηκε σε ισχύ, αφού συμπλήρωσε τον απαιτούμενο αριθμό των 22 χωρών που απαιτούνταν κατ' ελάχιστο για την ενεργοποίησή της.

⁹⁸ Για το πλήρες περιεχόμενο και τα κείμενα των Συνθηκών και των πρόσθετων Πρωτοκόλλων βλέπε, www.un.org (United Nations Treaty Collection, Conventions on Terrorism).

Ασφαλείας καθώς και της Γενικής Συνέλευσης για τη διεθνή τρομοκρατία, που ασχολούνται με συγκεκριμένα γεγονότα.

Συγκεκριμένα σχετικά με την τρομοκρατία στις αερομεταφορές έχουν υπογραφεί οχτώ Συμβάσεις και Πρωτόκολλα, στις οποίες ένα μεγάλο μέρος των κρατών – μελών αποτελεί μέρος τους. Παρακάτω παραθέτουμε τις κύριες Διεθνείς Συμβάσεις και Συμφωνίες που ασχολούνται με την τρομοκρατία στις αερομεταφορές με μια σύντομη περίληψη που αφορά στο περιεχόμενο τους και στους κυριότερους όρους τους.

Το 1963, υπογράφηκε στο Τόκιο η Σύμβαση για τις Παραβιάσεις και Συγκεκριμένες άλλες Πράξεις τελούμενες επί Επιβατικών Αεροσκαφών⁹⁹. Η Σύμβαση απευθύνεται σε πράξεις που επηρεάζουν την ασφάλεια επί αέρος. Επιπλέον εξουσιοδοτεί τον κυβερνήτη του αεροσκάφους να θέτει μέτρα στο όριο του λογικού, συμπεριλαμβανομένων και περιορισμών, σε οποιοδήποτε πρόσωπο εκείνος πιστεύει ότι έχει διαπράξει ή είναι έτοιμο να διαπράξει παρόμοια πράξη και είναι απαραίτητα για την προστασία της ασφάλειας του αεροσκάφους. Τέλος, απαιτεί συνεργασία των κρατών για την τιμωρία των παραβατών και την επιστροφή του ελέγχου του αεροσκάφους στον νόμιμο κυβερνήτη.

Το 1970, στην Χάγη, υπογράφηκε η Σύμβαση για την παράνομη Υφαρπαγή Αεροσκάφους¹⁰⁰. Θεωρεί αδίκημα για οποιοδήποτε πρόσωπο που βρίσκεται στο αεροσκάφος εν πτήση, «...παράνομα, με τη βία ή εν δυνάμει απειλών, ή με οποιοδήποτε άλλο μέσο εκφοβισμού, να καταλάβει ή να ασκήσει έλεγχο στο αεροσκάφος...», ή ακόμη και να το προσπαθήσει. Απαιτεί από τα συμβαλλόμενα μέρη της Σύμβασης να καταστήσουν τις αεροπειρατείες τιμωρητέες από τα εθνικά νομικά συστήματα με σοβαρές ποινές (“...by severe penalties”). Επιπλέον, απαιτεί από τα κράτη – μέλη τα οποία έχουν την κηδεμονία των παραβατών είτε να εκδώσουν τους παραβάτες ως υπόδικους είτε να υποβάλλουν τη υπόθεση προς δίωξη, και τέλος απαιτεί από τα κράτη – μέλη να βοηθούν το ένα το άλλο σχετικά με τις ποινικές διαδικασίες που προκύπτουν από την παραπάνω Σύμβαση.

⁹⁹ Convention on Offences and Certain Other Acts Committed On Board Aircraft, Tokyo 1963

¹⁰⁰ Convention for the Unlawful Seizure of Aircraft, Hague, 1970

Τον αμέσως επόμενο χρόνο υπογράφηκε στο Μόντρεαλ, η Σύμβαση για την Καταστολή των Παράνομων Πράξεων Ενάντια στην Ασφάλεια της Πολιτικής Αεροπλοΐας¹⁰¹, η οποία: θεωρεί αδίκημα τις παρακάτω πράξεις για οποιοδήποτε πρόσωπο παράνομα και σκόπιμα εκτελέσει πράξη βίας ενάντια σε οποιοδήποτε επιβαίνοντα αεροσκάφος εν πτήση, ή εφόσον αυτή η πράξη είναι πιθανό να θέσει σε κίνδυνο την ασφάλεια του αεροσκάφους, ή να τοποθετήσει εκρηκτικό μηχανισμό στο αεροσκάφος ή ακόμη και να προσπαθήσει παρόμοιες πράξεις ακόμη και ως συνεργός σε άτομο που επιχειρεί ή έχει πρόθεση να επιχειρήσει μια από τις παραπάνω πράξεις. Αξιώνει από τα κράτη – μέλη της Σύμβασης να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα ώστε να κάνουν τα αδικήματα τιμωρητέα με αυστηρές ποινές από το εθνικό τους Δίκαιο και επιπροσθέτως απαιτεί να εκδίδουν τους διωκόμενους εάν βρίσκονται υπό την κηδεμονία τους ή να υποβάλλουν τις υποθέσεις προς δίωξη.

Το 1979, δημιουργήθηκε μια ακόμη σημαντική Διεθνής Συνθήκη, η Συνθήκη ενάντια στην Υφαρπαγή Ομήρων¹⁰², η οποία διασφαλίζει πώς οποιοδήποτε πρόσωπο προβαίνει σε πράξη κατάληψης ή κράτησης και απειλεί να προβεί σε ανθρωποκτονία, να τραυματίσει ή να συνεχίσει να κρατά ως όμηρο ένα άλλο πρόσωπο, προκειμένου να εξαναγκάσει ένα τρίτο μέρος, κάποιο συγκεκριμένο ονομαστικά, κάποιο κράτος, κάποιον διεθνή διακυβερνητικό οργανισμό, φυσικό ή νομικό πρόσωπο, ή έστω και κάποια ομάδα ατόμων, να προβούν ή να απέχουν από οποιαδήποτε πράξη ή πράξεις σαν συνεπαγόμενο όρο προκειμένου για την απελευθέρωση του ή των ομήρων, διαπράττει το αδίκημα της υφαρπαγής ομήρου που περιέχει η συγκεκριμένη Συνθήκη.

Το 1988 δημιουργήθηκε το Πρωτόκολλο για την καταστολή Παράνομων Πράξεων Βίας στα Αεροδρόμια που εξυπηρετούν την Διεθνή Πολιτική Αεροπορία, και είναι συμπληρωματική ως προς την προηγούμενη Συνθήκη για την Καταστολή Παράνομων Πράξεων ενάντια στην Ασφάλεια της

¹⁰¹ Convention for The Suppression of Unlawful Acts against the Safety of Civil Aviation, Montreal, 1971

¹⁰² International Convention against the Taking of Hostages, 1979

Πολιτικής Αεροπλοΐας που υπογράφηκε το 1971 στο Μόντρεαλ¹⁰³. Στην ουσία, επεκτείνει και συμπληρώνει την Συνθήκη του Μόντρεαλ για την εναέρια Ασφάλεια. Η επέκταση των άρθρων της Συνθήκης του 1971 σκοπό έχει να περικλύσει στις διατάξεις της και τις τρομοκρατικές πράξεις που λαμβάνουν χώρα στους χώρους των αεροδρομίων που εξυπηρετούν τη διεθνή πολιτική αεροπλοΐα, δηλαδή τις πτήσεις πολιτικών αεροπορικών εταιρειών.

Η Σύμβαση σχετικά με το χαρακτηρισμό των πλαστικών εκρηκτικών υλών με σκοπό την Ανίχνευση, υπογράφηκε το 1991¹⁰⁴. Σχεδιάστηκε με σκοπό να ελέγξει και να περιορίσει κατά το μέγιστο δυνατό την χρήση μη χαρακτηρισμένων και μη ανιχνεύσιμων πλαστικών εκρηκτικών υλών¹⁰⁵. Τα συμβαλλόμενα μέρη στη Σύμβαση είναι υποχρεωμένα στα αντίστοιχα εδάφη τους που βρίσκονται υπό την εποπτεία τους να διασφαλίζουν αποτελεσματικό έλεγχο «μη χαρακτηρισμένου». Γενικά, κάθε συμβαλλόμενο μέρος πρέπει, μεταξύ άλλων, να λάβει τα απαραίτητα και αποτελεσματικά μέτρα για να απαγορεύσει και να αποτρέψει την κατασκευή των μη χαρακτηρισμένων πλαστικών εκρηκτικών υλών: αρχικά να αποτρέψει τη μετακίνηση των μη χαρακτηρισμένων πλαστικών εκρηκτικών υλών προς ή από το έδαφός του: να ασκεί τον αυστηρό και αποτελεσματικό έλεγχο της κατοχής και τη μεταφοράς των μη χαρακτηρισμένων εκρηκτικών υλών που γίνονται ή που εισάγονται, και αυτό να έχει πραγματοποιηθεί πριν από την έναρξη ισχύος της Συνθήκης. Επιπλέον. Να έχει εξασφαλιστεί ότι όλα τα αποθέματα των μη χαρακτηρισμένων εκρηκτικών υλών που κατέχει το στρατιωτικό ή η αστυνομία καταστρέφονται, καταναλώνονται, χαρακτηρίζονται, ή καθίστανται μόνιμα ατελέσφορα μέσα σε τρία έτη. Να έχουν λάβει τα απαραίτητα μέτρα για να εξασφαλιστεί ότι οι μη χαρακτηρισμένες πλαστικές εκρηκτικές ύλες που κατέχει το στρατιωτικό ή η αστυνομία καταστρέφονται, καταναλώνονται, χαρακτηρίζονται ή καθίστανται μόνιμα ατελέσφορες μέσα σε δεκαπέντε έτη το

¹⁰³ 1988, Protocol for the Suppression of Unlawful Acts of Violence t Airports Serving International Civil Aviation, supplementary to the Convention for the Suppression of Unlawful Acts against the Safety of Civil Aviation (Extends and supplements the Montreal Convention on Air Safety)

¹⁰⁴ Convention on the Marking of Plastic Explosives for the Purpose of Detection, 1991

¹⁰⁵ Η Συνθήκη αυτήν διαπραγματεύτηκε κατόπιν της βομβιστικής επίθεσης του 1988 στην πτήση της Pan Am, στην οποία θα αναφερθούμε εκτενέστερα παρακάτω.

μέγιστο, καθώς επίσης και να υπάρχει εξασφάλιση για την καταστροφή αυτή, το συντομότερο δυνατόν, οποιωνδήποτε μη χαρακτηρισμένων εκρηκτικών υλών που κατασκευάζονται μετά από την ημερομηνία της έναρξης ισχύος της Συνθήκης για εκείνο το κράτος που έχει υπογράψει την Συνθήκη και την έχει επικυρώσει.

Η Σύμβαση για την Καταστολή των Τρομοκρατικών Βομβαρδισμών/Επιθέσεων, υπογράφηκε το 1997¹⁰⁶. Δημιουργεί ένα καθεστώς διεθνούς δικαιοδοσίας πέρα από την παράνομη και σκόπιμη χρήση των εκρηκτικών υλών και άλλων θανατηφόρων συσκευών/μηχανισμών προς, ή ενάντια στις διάφορες καθορισμένες δημόσιες θέσεις (διάφορα κοινά σημεία), με την πρόθεση για να σκοτώσει ή να αναγκάσει το σοβαρό σωματικό τραυματισμό, ή με την πρόθεση για να προκαλέσει την εκτενή καταστροφή του δημόσιου αυτού σημείου (της θέσης αυτής).

Τέλος, το 1999, υπογράφηκε η Διεθνής Σύμβαση για την Καταστολή της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας. Πρόκειται για μια από τις σημαντικότερες Διεθνείς Συμβάσεις, η οποία απαιτεί από τα συμβαλλόμενα μέρη να λάβουν όλα τα απαραίτητα μέτρα προκειμένου να αποτρέψουν και να εξαλείψουν την χρηματοδότηση των τρομοκρατών, άμεσα ή έμμεσα, με τη βοήθεια ομάδων ατόμων που υποστηρίζουν ότι έχει τους φιλανθρωπικούς, κοινωνικούς ή πολιτιστικούς στόχους ή που συμμετέχουν επίσης ως μέρη στις παράνομες δραστηριότητες, όπως η εμπορία ναρκωτικών ή το εμπόριο όπλων «επιχείρηση» η οποία «ανθεί»: δεσμεύει τα κράτη ούτως ώστε να ελέγξει εκείνους που χρηματοδοτούν την τρομοκρατία ποινικά, πολιτισμένα ή διοικητικά και είναι υπόλογοι για τέτοιες πράξεις. Και επιπλέον, επιτρέπει τον προσδιορισμό, το πάγωμα και τη σύλληψη των κεφαλαίων που διατίθενται για τις τρομοκρατικές δραστηριότητες, καθώς επίσης και για τη διανομή των έκπτωτων κεφαλαίων με άλλα κράτη ανάλογα με την βάση της κάθε περίπτωσης. Η μυστικότητα των τραπεζών όσον αφορά το αδιάβλητο των συναλλαγών με τους πελάτες, δεν είναι πλέον επαρκής αιτιολόγηση για την άρνηση να συνεργαστεί εάν κριθεί πως μια περίπτωση ανάγεται ή υπάρχει η υποψία πως συμβαίνει, σε μια από τις παραπάνω κατηγορίες.

¹⁰⁶ International Convention for the Suppression of Terrorist Bombings, 1997

Η αλλαγή που επήλθε έπειτα από την 11^η Σεπτεμβρίου

Οι άμεσες συνέπειες από την 11^η Σεπτεμβρίου επικεντρώνονται σε ένα περιορισμένο αριθμό κρατών, όπου με νέους περιοριστικούς νόμους ή διαδικασίες προσπαθεί να προστατευτεί η ανθρώπινη ασφάλεια. Η αλλαγή που επήλθε έχει δώσει νέες δικαιολογίες σε καταπιεστικές κυβερνήσεις για την υιοθέτηση πρακτικών οι οποίες παραβιάζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα, είτε με νομοθετικά και διοικητικά μέτρα που απλώς ενισχύθηκαν, είτε με την εισαγωγή ολοκληρωτικά νέων. Τα άτομα που ανήκουν στις «ύποπτες» μειονότητες¹⁰⁷ είναι εκείνα που κινδυνεύουν περισσότερο. Πιο ειδικά, όπου εκτελούνται τρομοκρατικές πράξεις, οι κυβερνήσεις έχουν το δικαίωμα να παίρνουν μέτρα για την προστασία της ζωής και των ελευθεριών των πολιτών, των δημοκρατικών θεσμών και γενικώς των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Στον τομέα του Διεθνούς Δικαίου, έπειτα από την 11/09 δεν έχουμε κάποια καινούργια Σύμβαση η οποία να αναφέρεται αποκλειστικά στις παράνομες κρατήσεις πολιτικών αεροσκαφών. Παρόλα αυτά, συναντάμε πολλές αποφάσεις που αφορούν και την εξεταζόμενη τρομοκρατική ενέργεια καθώς και τις αποφάσεις για την καταστολή και αποφυγή τρομοκρατικών ενεργειών, οι οποίες περιλαμβάνουν και την αεροπειρατεία. Το Συμβούλιο Ασφαλείας έχει λάβει αρκετές αποφάσεις¹⁰⁸ στις οποίες καταδικάζει τις τρομοκρατικές ενέργειες αλλά και την συμμετοχή στην χρηματοδότησή τους. Από την άλλη πλευρά, κυβερνήσεις κυρίως λαμβάνουν ολοένα και αυστηρότερα μέτρα – για τα οποία γίνεται λόγος ευθείς παρακάτω - υποχρεώνοντας και τις εταιρείες πολιτικών αεροπορικών μεταφορών να τα υιοθετούν.

Από το 2001 μέχρι σήμερα, δεν έχει συμβεί άλλη τρομοκρατική ενέργεια τέτοιου βεληνεκούς στον τομέα των πολιτικών αερομεταφορών. Όχι όμως πως δεν έχουν συμβεί επικίνδυνα περιστατικά. Τον Ιούνιο του 2002, εκδηλώθηκε αεροπειρατεία σε αεροσκάφος της Ethiopian Airlines από δυο επιβάτες με τη χρήση μαχαιριών και είχε σαν αποτέλεσμα το θάνατο ενός από

¹⁰⁷ Κυρίως όσα προέρχονται από τις χώρες της Μέσης Ανατολής, που θεωρούνται εκ παραδόσεως αντίπαλοι του δυτικού κόσμου.

¹⁰⁸ Βλέπε ενδεικτικά, S/RES/1735 (2006), S/RES/1699 (2006), S/RES/1631 (2005), S/RES/1617 (2005), S/RES/1624 (2005), S/RES/1611 (2005) κοκ.

τους φρουρούς ασφαλείας του αεροπλάνου. Τον Νοέμβριο του ίδιου χρόνου, εναντίον ενός Boeing 757 της ισραηλινής εταιρείας Arkia, που απογειωνόταν από την Μπομπάσα, βλήθηκαν δυο φορητοί αντιαεροπορικοί πύραυλοι, χωρίς όμως να το πλήξουν. Η απόπειρα κατάρριψης συνοδεύτηκε από δυο βομβιστικές επιθέσεις εναντίον παραθεριστικών κέντρων όπου διέμεναν ισραηλινοί. Τον Μάρτιο του 2003, κουβανικό αεροσκάφος που εκτελούσε εσωτερική πτήση, υπέστη αεροπειρατεία από έξι επιβάτες που χρησιμοποίησαν μαχαίρια και απαίτησαν να μεταβούν στο Μαϊάμι. Το αεροπλάνο αναχαιτίστηκε από αμερικανικά F-15 και οδηγήθηκε για προσγείωση σε αμερικανική στρατιωτική βάση, όπου και οι αεροπειρατές συνελήφθησαν. Τον Αύγουστο του 2003 δυο αεροσκάφη που είχαν απογειωθεί από το αεροδρόμιο Ντεμοτέτοβο της Μόσχας, κατέπεσαν μετά από έκρηξη που σημειώθηκε στην καμπίνα τους. Πιστεύεται ότι τουλάχιστον στην μια περίπτωση η έκρηξη προκλήθηκε από βόμβα που μετέφερε γυναίκα τσετσενικής καταγωγής. Στα δυο περιστατικά έχασαν τη ζωή τους 100 άνθρωποι.

Από τα παραπάνω παραδείγματα είναι προφανές πως μιλάμε για μια ακόμη πιο ιδιαίτερα νέα σημαντική ασύμμετρη απειλή, η οποία και επιδιώκει να προκαλέσει επιπλέον δυσκολίες, σε μια από τις αρτηρίες του σύγχρονου πολιτισμού, αυτήν των παγκόσμιων αεροπορικών συγκοινωνιών, και είναι επίσης και οι τρομοκρατικές ενέργειες με φορητούς αντιαεροπορικούς πυραύλους εναντίον επιβατικών αεροσκαφών, τα οποία βρίσκονται στην φάση προσγείωσης ή απογείωσης. Η διάχυση στον κόσμο φορητών αντιαεροπορικών πυραύλων σε συνδυασμό με τις νέες «επιχειρησιακές» αντιλήψεις των τρομοκρατών έχει δημιουργήσει μια ολόκληρη κατηγορία απειλών, αλλά έχει ανοίξει και μια νέα αγορά (με τεράστια οικονομικά οφέλη από το εμπόριο όπλων και οπλικών συστημάτων), αυτήν των συστημάτων αυτοπροστασίας για τα πολιτικά αεροσκάφη¹⁰⁹.

¹⁰⁹ Ρωσία, ΗΠΑ, και Μεγάλη Βρετανία αλλά και Ισραήλ (σε αυτήν την περίπτωση χρησιμοποιήθηκε αρχικά για προστασία από τις ρουκέτες που εκτοξεύονταν εναντίον τους από βάσεις της Χεσμπολάχ στο νότιο Λίβανο), έχουν ήδη ξεκινήσει την οχύρωσή τους και την προσπάθεια εξέλιξης τέτοιων συστημάτων για χρήση και σε επιβατικά αεροσκάφη που λειτουργεί κυρίως με υπέρυθρες ακτίνες, προηγμένους αισθητήρες, και συστήματα διαχείρισης δεδομένων.

Σύγχρονες εξελίξεις σχετικά με τα νέα μέτρα ασφαλείας στα αεροδρόμια

Η πολιτική αεροπορία, με το πέρασμα των χρόνων διαμόρφωσε μια σειρά από κανόνες που αποσκοπούσαν στην ασφάλεια από βομβιστικές επιθέσεις και αεροπειρατείες, ενώ παράλληλα διασφάλιζαν την ομαλή λειτουργία της αεροπορικής βιομηχανίας. Τα μέτρα αυτά σχεδιάστηκαν πάνω στην αρχή εκτίμησης του κινδύνου¹¹⁰, μελετώντας δηλαδή, εάν η επίδραση των μέτρων είναι ανάλογη προς τον εκτιμώμενο κίνδυνο. Για το λόγο αυτόν, αρχικά υιοθετήθηκαν συστήματα όπως το μέτρο επιβεβαίωσης ότι όλοι οι επιβάτες που έχουν λάβει κάρτα επιβίβασης έχουν όντως επιβιβαστεί στο αεροσκάφος. Διαμορφώθηκε επιπλέον το γνωστό σετ των τριών ερωτήσεων σχετικά με τις αποσκευές και κυρίως ο έλεγχος τόσο των επιβατών όσο και των χειραποσκευών. Τα μέτρα αυτά, ήταν πιο σχολαστικά στην Ευρώπη, λόγω των βομβιστικών επιθέσεων που είχε δεχτεί στα τέλη της δεκαετίας του 1970 και στη διάρκεια του 1980¹¹¹.

Οι ρυθμίσεις αυτές για εκείνη την εποχή θεωρούνταν επαρκείς και αποτελεσματικές, καθώς οι επιθέσεις με στόχο πολιτικές πτήσεις, οφείλονταν κυρίως σε αποτυχίες του συστήματος, παρά σε λάθη στη φιλοσοφία των μέτρων. Για παράδειγμα, οι αεροπειρατές του Boeing 747 στο Καραάσι του Παναμά τον Σεπτέμβριο του 1986, εμφανίστηκαν ως στελέχη του τμήματος ασφαλείας του αεροδρομίου. Ομοίως, η βαλίτσα που εξερράγη στην πτήση 103 της Pan Am στην Σκοτία το Δεκέμβριο του 1988 τοποθετήθηκε στο Boeing 747 χωρίς να είναι ουσιαστικά κάποιου επιβάτη, κατά παράβαση των κανονισμών.

Όλα αυτά όμως ανατράπηκαν στις 11 Σεπτεμβρίου 2001, όταν τέσσερις αεροπειρατείες στις πτήσεις από τη Νέα Υόρκη και τη Βοστώνη μετέβαλαν ριζικά σχεδόν όλους τους κανόνες που ίσχυαν μέχρι τότε. Τα όπλα που χρησιμοποιήθηκαν, απλοί χαρτοκόπτες¹¹², ήταν νόμιμο να κατέχονται

¹¹⁰ Βλέπε σχετικά άρθρο στο περιοδικό «Πολιτική και Διπλωματία», Οκτώβριος 2006, «Ασφάλεια Πτήσεων και λειτουργία των αεροπορικών εταιρειών: δύσκολες ισορροπίες», τεύχος 253, σελ. 62 – 63.

¹¹¹ Βλέπε, Ιταλία 1973, Ελλάδα 1974, Γερμανία και Ιταλία 1985 κ.τ.λ.

¹¹² Βέβαια παρά τα νέα μέτρα ασφαλείας, μόλις τον Μάρτιο του 2003, Κουβανικό αεροσκάφος DC 3 που εκτελούσε εσωτερική πτήση, υπέστη αεροπειρατεία από έξι επιβάτες που

από τους επιβάτες, και οι οδηγίες προς τους χειριστές των αεροσκαφών ήταν πλήρης συμμόρφωση με τις οδηγίες των αεροπειρατών και η προσγείωση στο κοντινότερο αεροδρόμιο για να ξεκινήσουν οι διαπραγματεύσεις¹¹³. Το τι ακολούθησε κανένα σχεδόν σενάριο δεν το είχε προβλέψει και εάν ναι, δεν υπήρχε ούτε ένα σχέδιο αντιμετώπισής του. Τα μέτρα ασφαλείας κατά συνέπεια, στοχεύουν περισσότερο στην πρόληψη ήδη γνωστών απειλών, παρά στην πρόληψη και αποφυγή άλλων νέων και διαφορετικών ενεργειών. Οι αντιδράσεις μετά τα γεγονότα εκείνης της ημέρας ήταν άμεσες και ριζικές. Ανατέθηκε η ασφάλεια του αεροδρομίου σε κρατική υπηρεσία, διαχωρίστηκαν οι επιβάτες από τους επισκέπτες του αεροδρομίου¹¹⁴, εξασφαλίστηκε ο έλεγχος των αποσκευών για εκρηκτικούς μηχανισμούς και η κατοχή τους από τους επιβάτες¹¹⁵.

Σε διεθνές επίπεδο, με τη λογική του τρόμου και της αποτροπής επανάληψης παρόμοιων γεγονότων, αποφασίστηκε η τοποθέτηση θωρακισμένων θυρών στο πιλοτήριο¹¹⁶, ώστε κατά τη διάρκεια της πτήσης να είναι αδύνατη η πρόσβαση σε μη εξουσιοδοτημένα άτομα¹¹⁷. Ένα άλλο μέτρο που άρχισε πρώτα να εφαρμόζεται στην Αμερική και πλέον και σε αρκετές

κρατούσαν μαχαίρια και απαίτησαν να μεταβούν στο Μαϊάμι. Το αεροπλάνο αναχαιτίστηκε από αμερικανικά F – 15 και οδηγήθηκε για προσγείωση σε αμερικανική στρατιωτική βάση, όπου και οι αεροπειρατές συνελήφθησαν.

¹¹³ Βλέπε προηγούμενες αεροπειρατείες π.χ αεροπειρατεία στην Ιταλία το Δεκέμβριο του 1973 όπου μετά από άρνηση των Λιβανικών αρχών να δεχτούν το αεροσκάφος, προσγειώθηκε στο αεροδρόμιο του Ελληνικού και αρχίσανε οι διαπραγματεύσεις με αποτέλεσμα το θάνατο και άλλων ομήρων (αφού η ελληνική κυβέρνηση σε πρώτη φάση αρνήθηκε την απελευθέρωση δυο Αράβων τρομοκρατών που κρατούνταν από τον Αύγουστο του 1973 για μια επίθεση στο ελληνικό αεροδρόμιο) και την αρνητική έκβαση της αεροπειρατείας αφού και μετά την απελευθέρωσή τους ακόμη ένας θάνατος είχε προκληθεί καταλήγοντας στο Κουβέιτ με μια σύντομη στάση για ανεφοδιασμό στη Δαμασκό.

¹¹⁴ Μέχρι τότε οι δεύτεροι μπορούσαν να φτάσουν μέχρι και τις θύρες επιβίβασης.

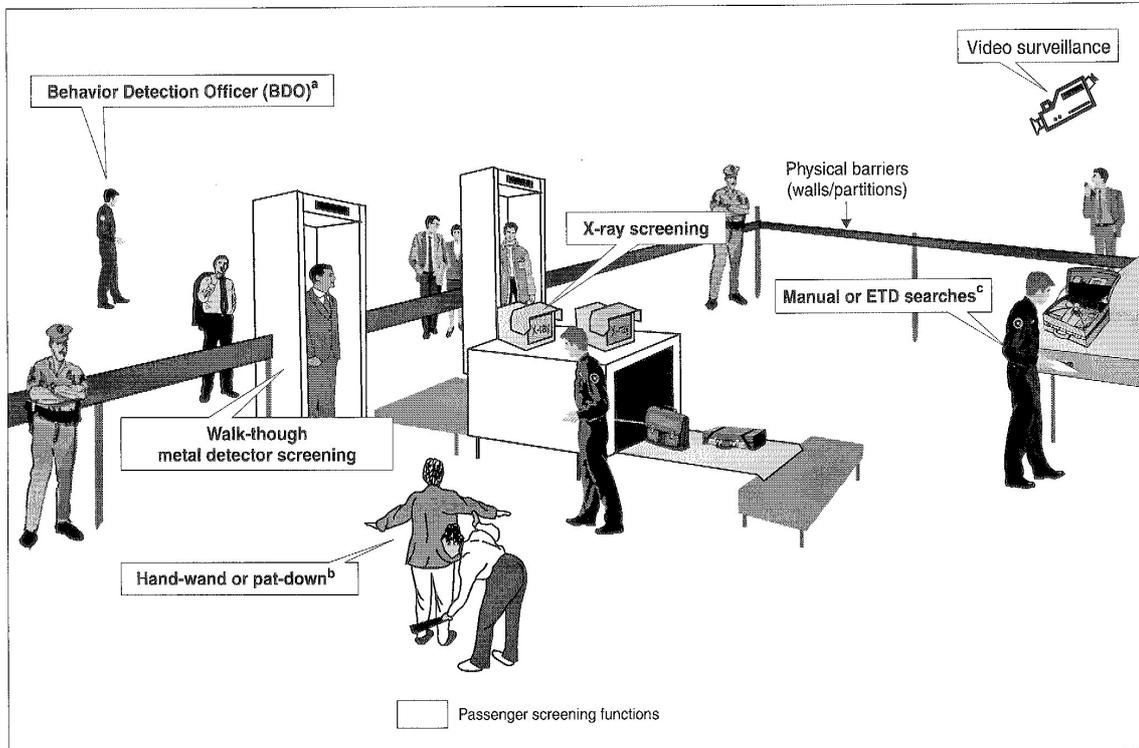
¹¹⁵ Τα μέτρα αυτά, στην Ευρώπη εφαρμόζονταν ήδη εδώ και κάποιες δεκαετίες.

¹¹⁶ Το μέτρο αυτό έχει συγκεντρώσει τα περισσότερα θετικά σχόλια από τους χειριστές των αεροσκαφών και τα πληρώματα, μιας και ουσιαστικά ελαχιστοποιεί την πιθανότητα να μετατραπεί το αεροσκάφος σε όπλο για την πλήξη εδαφικών στόχων.

¹¹⁷ Στις ΗΠΑ, η απαγόρευση αυτή ίσχυε ήδη εδώ και αρκετά χρόνια για κάθε πολιτικό αεροπλάνο που βρισκόταν σε κίνηση.

χώρες της Ευρώπης, είναι η τοποθέτηση οπλισμένων φρουρών στο αεροσκάφος, οι επονομαζόμενοι ανεπίσημα sky marshals¹¹⁸, με κατάλληλη

Figure 1: Passenger Checkpoint Screening Functions

Source: GAO and Nova Development Corporation.

Note: Explosive trace detection (ETD) works by detecting vapors and residues of explosives. Human operators collect samples by rubbing swabs along the interior and exterior of an object that TSOs determine to be suspicious, and place the swabs in the ETD machine, which then chemically analyzes the swab to identify any traces of explosive materials.

Bomb Appraisal Officers (BAO) are available to respond to unresolved alarms at the checkpoint that involve possible explosive devices. The BAO may contact appropriate law enforcement or bomb squad officials if review indicates possible or imminent danger, in which case the BAO ensures that the security checkpoint is cleared. The BAO approves reopening of security lane(s) if no threat is posed.

^aBDOs are TSOs specially trained to detect suspicious behavior in individuals approaching the checkpoint. Should the BDO observe such behavior, he or she may refer the individual for additional screening or to a law enforcement officer.

^bThe hand-wand or pat-down is conducted if a passenger is identified or randomly selected for additional screening because he or she met certain criteria or alarmed the walk-through metal detector.

^cManual or ETD searches of accessible property occur if the passenger is identified or randomly selected for additional screening or if the screener identified a potential prohibited item on X-ray.

¹¹⁸ Αστυνομικοί ασφάλειας πτήσεων.

εκπαίδευση και οπλισμό για να αντιμετωπίζουν αεροπειρατές χρησιμοποιώντας και όπλα¹¹⁹.

Σε γενικές γραμμές, τα μέτρα που κατά διαστήματα λαμβάνονται ανήκουν σε δυο κατηγορίες. Στην πρώτη περιέχονται ρυθμίσεις που υιοθετούνται σε διακρατικό επίπεδο με προληπτικό κυρίως σκοπό και προσπαθούν να κάνουν το σύστημα πιο δυναμικό εναντίον νέων μορφών επιθέσεων, όπως για παράδειγμα η ανίχνευση προσπάθειας εισαγωγής στο αεροσκάφος όπλων από συνθετικά υλικά που δεν γίνονται αντιληπτά από τις συσκευές ελέγχου. Στην δεύτερη κατηγορία, τοποθετούνται όλες οι προσπάθειες που γίνονται, προκειμένου να ανταποκριθούν οι αρχές ενός αεροδρομίου ή μιας χώρας σε συγκεκριμένες απειλές για τις οποίες έχουν ενημερωθεί. Φυσικά και κάποια από τα μέτρα των αρχών ενός αεροδρομίου είναι δυνατόν να γίνουν μόνιμα και να ενσωματωθούν και από άλλα αεροδρόμια εάν αποδειχτεί πως εξυπηρετούν την ασφάλεια των πολιτών.

Η αντίδραση των βρετανικών αρχών, τον Αύγουστο του 2005, ήταν ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αντίδρασης σε συγκεκριμένες απειλές. Αρχικά, απαγορεύτηκε η μεταφορά σχεδόν όλων των χειραποσκευών και αργότερα ο περιορισμός παρέμεινε πέρα από ένα συγκεκριμένο μέγεθος υγρού για κάθε είδος υγρού. Ένα κρίσιμο σημείο για τη λειτουργία και την αποτελεσματικότητα οπουδήποτε μέτρου ασφαλείας στην πολιτική αεροπορία, είναι το πεδίο εφαρμογής και ο τρόπος του. Καθώς πρόκειται για μια βιομηχανία που δρα σε παγκόσμιο επίπεδο – αφού υπάρχει συνεχής μεταφορά επιβατών – είναι απαραίτητο τα μέτρα να είναι ενιαία σε παγκόσμιο επίπεδο, δηλαδή σε όλα τα αεροδρόμια. Ειδάλλως, θα είναι δυνατόν αντικείμενα που είναι απαγορευμένα σε μια περιοχή να φτάσουν εκεί μπαίνοντας στο σύστημα από αεροδρόμια που τα θεωρούν ακίνδυνα, καταρρίπτοντας με τον τρόπο αυτόν τα όποια μέτρα ασφαλείας¹²⁰.

¹¹⁹ Στην άλλη μεριά του Ατλαντικού και πολλοί χειριστές πετάνε οπλισμένοι, αποτελώντας την επονομαζόμενη «τελευταία γραμμή άμυνας».

¹²⁰ Έτσι για παράδειγμα, στα βρετανικά αεροδρόμια, οι επιβάτες που ξεκινούσαν το ταξίδι τους από εκεί, δεν επιτρεπόταν να έχουν χειραποσκευές ή οποιοδήποτε είδος υγρού ακόμη και νερό, ενώ όσοι ήταν απλά διερχόμενοι από τα βρετανικά αεροδρόμια, μπορούσαν να μεταφέρουν ότι ήθελαν.

Άλλα μέτρα, όπως ο σωματικός έλεγχος των επιβατών πέρα από το γεγονός πως είναι προσβλητικά όσον αφορά την ανθρώπινη αξιοπρέπεια (για τους επιβάτες), αποφέρουν και ελάχιστα ουσιαστικά αποτελέσματα. Φυσικά πρέπει να αναφερθεί και οι συνέπειες που τα μέτρα αυτά έχουν στη λειτουργία των αεροδρομίων και των πτήσεων, στην αύξηση του κόστους των εταιρειών και φυσικά στη ταλαιπωρία επιβατών και πληρωμάτων. Ένα από τα πιο σημαντικά μέτρα που υιοθετήθηκαν και προκαλεί τις μεγαλύτερες αντιδράσεις στις αεροπορικές εταιρείες και στις οργανώσεις που ασχολούνται με τα ανθρώπινα δικαιώματα, είναι η διαχείριση και παροχή στις κυβερνήσεις των χωρών από τις οποίες διέρχονται τα αεροσκάφη, των προσωπικών δεδομένων των επιβατών, γεγονός που περιέχει κινδύνους και δυσκολίες και για τις εταιρείες¹²¹ και για τα κράτη καθώς τα έχουν διαφορετικά νομικά συστήματα. Ακόμη ένα μέτρο που τίθεται υπό αμφισβήτηση είναι τα στοχευμένα μέτρα ασφαλείας για εκείνους του επιβάτες που συγκεντρώνουν μια συγκεκριμένη εικόνα, και με βάση καθορισμένα κριτήρια, αλλά και μέσω της παρατήρησης από ειδικά εκπαιδευμένο προσωπικό κατά τη διάρκεια του ελέγχου των εισιτηρίων, ορισμένοι επιβάτες υποβάλλονται σε διεξοδική ανάλυση και έλεγχο για την τυχόν ανάμειξή τους σε τρομοκρατικές ομάδες ή ενέργειες.

¹²¹ Η χαμηλού κόστους αεροπορική εταιρεία Ryanair, κατέθεσε αγωγή το 2006 εις βάρος της κυβέρνησης του Ηνωμένου Βασιλείου ζητώντας αποζημίωση 4,5 εκατομμυρίων ευρώ για τη ζημιά που προκάλεσε η απαγόρευση μεταφοράς χειραποσκευών από τις βρετανικές αρχές.

Λαθραίες απαγωγές υπόπτων, μυστικές πτήσεις και φυλακές

Μπορεί κανείς να φανταστεί μεγαλύτερη και πιο κατάφωρη παραβίαση των δικαιωμάτων του ανθρώπου από τις λαθραίες απαγωγές υπόπτων για τρομοκρατία, την μεταγωγή τους και τα βασανιστήρια σε μυστικές φυλακές; Στις 7 Φεβρουαρίου του 2006, στο Παρίσι έγινε η επίσημη υπογραφή από πολλές ευρωπαϊκές κυβερνήσεις, της Συνθήκης του ΟΗΕ «εναντίον των εξαφανίσεων με χρήση βίας»¹²², η οποία ποινικοποιεί τη χρήση μυστικών φυλακών. Λίγο αργότερα στις 14 Φεβρουαρίου 2006, στην ολομέλεια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, στο Στρασβούργο, ψηφίστηκε η υιοθέτηση Έκθεσης η οποία κατηγορεί τις ίδιες αυτές κυβερνήσεις για συνενοχή με την αμερικανική Κεντρική Υπηρεσία Πληροφοριών (CIA), στις παράνομες επιχειρήσεις απαγωγής υπόπτων¹²³.

Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη Έκθεση¹²⁴, μεταξύ του 2001 και του 2005, τα αεροπλάνα της CIA πραγματοποίησαν τουλάχιστον 1.245 προσγειώσεις σε ευρωπαϊκά αεροδρόμια. Ανάμεσα στους επιβάτες βρισκόνταν συχνά ύποπτοι – θύματα εξαφανίσεων με τη χρήση βίας - , οι οποίοι και οδηγούνταν προς τις παράνομες φυλακές του Γκουαντάναμο στην Κούβα, ή προς τις φυλακές συνένοχων χωρών¹²⁵ όπου τα βασανιστήρια είναι συνήθως πρακτική. Σοβαρές υποψίες βαρύνουν και ευρωπαϊκές χώρες όπως την Πολωνία και τη Ρουμανία, οι οποίες κατηγορούνται πως φιλοξενούσαν στα εδάφη τους μικρές φυλακές τύπου Γκουαντάναμο, όπου παρέμεναν φυλακισμένα άτομα που είχαν αρπαχθεί από το Πακιστάν, το Αφγανιστάν ή και αλλού, περιμένοντας τη μεταφορά τους στον τελικό τους προορισμό. Επιπλέον, η βρετανική

¹²² Τη Συνθήκη υπέγραψαν περίπου εξήντα χώρες, ανάμεσα στις οποίες η Χιλή, η Αργεντινή και η Ουρουγουάη, αλλά όχι και οι Ηνωμένες Πολιτείες. Έπρεπε να επικυρωθεί από τουλάχιστον εξήντα χώρες πριν τεθεί σε ισχύ.

¹²³ Βλέπε σχετικά, Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με την εικαζόμενη χρήση ευρωπαϊκών κρατών από τη CIA για τη μεταφορά και την παράνομη κράτηση ατόμων, (2006/2200(INI)), P6_TA(2007)0032.

¹²⁴ Βλέπε σχετικά, www.europarl.europa.eu.

¹²⁵ Δηλαδή προς Αίγυπτο, Μαρόκο, Ιορδανία, Υεμένη, Σαουδική Αραβία, Συρία και αλλού.

κυβέρνηση, η Σουηδία, η Ιταλία¹²⁶, η Γερμανία¹²⁷ και η Αυστρία είναι ύποπτες για τις ίδιες κατηγορίες¹²⁸.

Η μαζική παραβίαση των δικαιωμάτων του ανθρώπου δεν θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί χωρίς να είναι ενήμερες και οι υπηρεσίες του ύπατου εκπροσώπου για την εξωτερική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως και του συντονιστή της ΣΕ για θέματα τρομοκρατίας¹²⁹.

Χιλιάδες ύποπτοι τρομοκρατίας παρέμειναν κρατούμενοι σε κέντρα κράτησης υπό αμερικανική διαχείριση ανά τον κόσμο χωρίς καμία προοπτική απαγγελίας κατηγοριών ή ότι θα αντιμετωπίσουν μια δίκαιη δίκη, σύμφωνα με την ετήσια Έκθεση της Διεθνούς Αμνηστίας για το 2006. Συνεχίζουν ακόμη και σήμερα με εντονότερους ρυθμούς να εμφανίζονται μαρτυρίες και πληροφορίες που συμβάλλουν στην αποκάλυψη μερικών από τις μυστικές και καταχρηστικές πρακτικές που ανέπτυξαν τα κράτη στο όνομα της καταπολέμησης της τρομοκρατίας, όπως η μεταγωγή υπόπτων τρομοκρατίας από μια χώρα σε άλλη χωρίς καμία δικαστική διαδικασία που μόλις αναφέραμε, μια πρακτική που είναι γνωστή και ως «μυστικές αποδόσεις». Στα σημεία αυτά γνωστά και ως «μαύροι τόποι» δηλαδή στις μυστικές φυλακές, οι κρατούμενοι ανακρίνονται με βασανιστήρια, και υποβάλλονται σε πολλές μορφές κακομεταχείρισης¹³⁰.

Για του λόγους αυτούς, κρίνεται αναγκαία η νομική εφαρμογή των διεθνών θεσμικών κειμένων για τα ανθρώπινα δικαιώματα καθώς και η προσαγωγή των παραπάνω υποθέσεων ενώπιον εθνικών και διεθνών

¹²⁶ Οι ιταλικές μυστικές υπηρεσίες κατηγορούνται πως βοήθησαν πράκτορες της CIA, να απαγάγουν παράνομα στο Μιλάνο, τον ιμάμη Χασάν Μουσταφά Οσάμα Νασρ, κατά τον κόσμο Αμπού Ομάρ, ο οποίος μεταφέρθηκε στην Αίγυπτο όπου βιάστηκε και βασανίστηκε. Εντωμεταξύ, δικαστήριο του Μιλάνο κατέθεσε αγωγή εναντίον είκοσι έξι αμερικανών πρακτόρων της CIA και πολλών μελών των ιταλικών μυστικών υπηρεσιών, οι οποίοι κατηγορούνται ότι οργάνωσαν τον Φεβρουάριο του 2003 την εξαφάνιση του Αμπού Ομάρ.

¹²⁷ Κατηγορείται ότι δεν αγνοούσε την απαγωγή του Καλέντ Αλ Μασρί, γερμανού πολίτη, λιβανικής καταγωγής που μεταφέρθηκε στο Αφγανιστάν.

¹²⁸ Βλέπε σχετικά, εφημερίδα "Le monde diplomatique", στην Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, «Οι συνεργάτες της air – CIA να φοβούνται τη δικαιοσύνη», στις 11 Μαρτίου 2007.

¹²⁹ Πρόκειται για τον Χαβιέ Σολάνα και τον συνεργάτη του Χέις Ντε Φρις ο οποίος και επέλεξε να παραιτηθεί. Βλέπε σχετικά "El Pais", Μαδρίτη, 17 Φεβρουαρίου 2007.

¹³⁰ Βλέπε περισσότερες λεπτομέρειες στις μαρτυρίες στο www.amnesty.org.gr

αμερόληπτων δικαστηρίων¹³¹. Η αποτροπή της «διάβρωσης», στο πλαίσιο του πολέμου ενάντια στην τρομοκρατία, είναι πραγματικά τομέας που χρήζει ιδιαίτερης προσοχής προκειμένου να διαφυλάσσονται τα ανθρώπινα δικαιώματα.

¹³¹ Για μια γενικότερη προσέγγιση του θέματος, βλέπε σχετικά, την ταινία «Έκδοση Κρατουμένου» που προβλήθηκε για πρώτη φορά στις ελληνικές αίθουσες τον Νοέμβριο του 2007, καθώς επίσης και από τη διεθνή αμνηστία, κάνοντας λόγο για τις παράνομες πτήσεις και συνθήκες κρατήσεις υπόπτων για τρομοκρατία σε παράνομες φυλακές με την γνώση και την επίβλεψη της CIA.

ΜΕΡΟΣ 2^ο

ΤΟ ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΜΕΣΩ ΤΩΝ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΩΝ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄: ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ Ή ΑΝΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΜΕΣΩ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ;

Η ανθρώπινη διάσταση της ασφάλειας μέσω των νέων μέτρων προστασίας στις ΗΠΑ

Η αντίδραση των Ηνωμένων Πολιτειών στην 11/9 συνδυάστηκε με μια θεσμική αναδιαμόρφωση όπως για παράδειγμα την ενίσχυση του Τμήματος Εσωτερικής Ασφάλειας¹³², την επιβολή επιπλέον μέτρων προστασίας στα αεροδρόμια και μια αναδιάρθρωση της διεθνούς πολιτικής της στον τομέα των αερομεταφορών γενικότερα¹³³. Οι πολιτικές εταιρείες αερομεταφορών ήταν και είναι αναγκασμένες να υιοθετήσουν και να εκτελέσουν μέτρα (με δικά τους έξοδα), που περιείχαν ακόμη και τη μεταφορά προσωπικών δεδομένων επιβατών προς τις αρχές των ΗΠΑ.

Αμέσως μετά την 11^η Σεπτεμβρίου, το Αμερικανικό Κογκρέσο, ψήφισε τον γνωστό στους περισσότερους USA Patriot Act (Act)¹³⁴. Ο Νόμος παρέχει στις ομοσπονδιακές αρχές μεγαλύτερη εξουσία ώστε να ανιχνεύουν να ερευνούν και να παρακωλύουν επικοινωνίες, τόσο για την επιβολή της νομοθεσίας σε εσωτερικό επίπεδο, όσο και για την επίτευξη εξωτερικών στόχων, σε σχέση δηλαδή με τη συνεργασία τους με τα άλλα κράτη. Ανάμεσα

¹³² Department of Homeland Security, DHS.

¹³³ Βλέπε αναλυτικά, Pablo Mendes de Leon, "The fight against terrorism through Aviation: Data protection versus Data Production", in *Air and Space Law*, Vol. XXXI/4-5, September 2006, p. 320 – 330.

¹³⁴ Για μια ολοκληρωμένη άποψη του νόμου, βλέπε σχετικά, CRS (Congressional Research Service), The Library of Congress, CRS report of Congress, " The USA PATRIOT Act: A Sketch", by Charles Doyle, Order code RS21203, April 18th, 2002 updated in December 21, 2006, by Brian T. Yeh and Charles Doyle, order code RL33332.

στα άλλα, ενισχύει το «κλείσιμο» των συνόρων σε τρομοκράτες και στον εντοπισμό αυτών που ήδη κινούνται στο εσωτερικό των ΗΠΑ. Δημιουργεί νέες κατηγορίες εγκλημάτων, νέες ποινές, και νέες νομικές διαδικασίες αναφορικά με τη δίωξη εθνικών και διεθνών τρομοκρατών. Αν και φαίνεται να έχει προβλέψει και δικλείδες ασφαλείας, ο νέος Νόμος, έχει επικριθεί πολύ στη βάση του από τους μελετητές κυρίως των ανθρωπίνων δικαιωμάτων για το περιεχόμενό του¹³⁵. Επιτρέπει την είσοδο στα μητρώα των πολιτών και τον έλεγχο των επικοινωνιών τους (και τα ηλεκτρονικά μηνύματα), την συλλογή δείγματος DNA και από φυλακισμένους που έχουν καταδικαστεί για οποιοδήποτε ομοσπονδιακό αδίκημα ή για πράξη τρομοκρατίας, ενισχύει την συνεργασία ανάμεσα σε εθνικούς και ξένους ερευνητές, αν και από την άλλη πλευρά, δίνει και το δικαίωμα να εγείρει κάποιος απαιτήσεις προς την Αμερικανική κυβέρνηση για συγκεκριμένες παραβιάσεις στο απόρρητο των τηλεπικοινωνιών του από κυβερνητικό προσωπικό.

Τα μέτρα που θεσπίστηκαν από τις αμερικανικές αρχές και την κυβέρνηση, θεωρούνται από την πλευρά της Ευρωπαϊκής Ένωσης απόλυτα σχετικά και συνδεδεμένα με την ανάγκη διασφάλισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η συνεχής αλληλεπίδραση των δυο, της μάχης ενάντια στην τρομοκρατία στις αερομεταφορές και της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων περιέχεται στη συμφωνία ανάμεσα στις ΗΠΑ και την ΕΕ το 2004, στην οποία θα γίνει εκτενής αναφορά παρακάτω.

Σύμφωνα με τα νέα μέτρα ασφαλείας, οι αεροπορικές εταιρείες που κατευθύνονται προς και από τα αμερικανικά αεροδρόμια καθώς και από τον εναέριο χώρο των ΗΠΑ, υποχρεούνται να υποβάλλουν ονομαστικούς καταλόγους των επιβατών, διαθέσιμους προς την Τελωνειακή και Συνοριακή Προστασία της χώρας την CBP (Customs and Border Protection) εφόσον αυτοί ζητηθούν. Μαζί με τις βασικές πληροφορίες όπως όνομα, διεύθυνση, ημερομηνία γέννησης, προορισμό κτλ, το ονομαστικό αρχείο επιβατών

¹³⁵ Βλέπε σχετικά, "The USA PATRIOT Act: A Legal Analysis", CRS Report RL31377, and the updated one, CRS Report of Congress "USA PATRIOT Act Improvement and Reauthorization Act of 2005: A Legal Analysis of the Conference Bill", by Brian t. Yeh and Charles Doyle, order code RL33239, 17th January, 2006.

γνωστό ως PNR (Passenger Name Record)¹³⁶, με τα παραπάνω δεδομένα, παρέχονται και πληροφορίες τις οποίες οι αμερικανικές αρχές προσδιορίζουν ως λογικές και απαραίτητες για τη διασφάλιση της προστασίας των αερομεταφορών. Οι πληροφορίες αυτές, απαρτίζουν και το επίμαχο ζήτημα. Δεν αποτελεί καν δεσμευτική «συμφωνία» με την κοινή έννοια του όρου, αλλά αντιθέτως, παραχωρεί μια σειρά από καίριες αποφάσεις στη διακριτική ευχέρεια του Υπουργείου Εσωτερικής Ασφαλείας των ΗΠΑ, κατά παράβαση κυριαρχικών δικαιωμάτων και υποχρεώσεων της ίδιας της ΕΕ.

Τα ευαίσθητα αυτά δεδομένα περιέχουν πληροφορίες σχετικά με την φυλετική ή εθνική καταγωγή, τις πολιτικές πεποιθήσεις, τα θρησκευτικά ή φιλοσοφικά πιστεύω, τη συμμετοχή σε σωματεία, καθώς και πληροφορίες που αφορούν μέχρι την υγεία (φορείς HIV για παράδειγμα)¹³⁷ και τις σεξουαλικές πεποιθήσεις των επιβατών, παραβιάζοντας την αρχή της απαγόρευσης των διακρίσεων, της ελευθερία της σκέψης, της συνείδησης και της θρησκείας και κυρίως το δικαίωμα στην προσωπική ζωή και ασφάλεια, σύμφωνα και με τα δυο Διεθνή Σύμφωνα των ΗΕ του 1966 και την Αμερικανική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων και Καθηκόντων του Ανθρώπου το 1948 και στην Αμερικανική Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου το 1978. Για παράδειγμα, αναφέρονται σε επιβάτες που είναι ακτιβιστές, εκδίδουν έντυπα με την λέξη πόλεμος στον τίτλο, είναι μέλη οργανώσεων όπως η Greenpeace, ή έχουν πρόσφατα βρεθεί να κάθονται σε διπλανές θέσεις με άτομα ύποπτα για τρομοκρατία. Έπειτα αυτομάτως τοποθετούνται σε “no – fly lists”¹³⁸ ή σε λίστες επιτήρησης τις επονομαζόμενες “watch – lists”¹³⁹. Είναι αυτονόητο τι

¹³⁶ Ο όρος επιβάτης στην περίπτωση αυτή περιλαμβάνει και όλα τα μέλη του πληρώματος και τις απαραίτητες πληροφορίες για αυτά.

¹³⁷ Βλέπε σχετικά, CRS (Congressional Research Service), Report for Congress, Received through the CRS Web, “Biometric Identifiers and Border Security: 9/11 Commission Recommendations and Related Issues”, by Daniel Morgan and William Krouse, order code RS21916, 7th February 2005.

¹³⁸ Βλέπε σχετικά, GAO, Report to Congressional Requesters, «Terrorist Watch List Screening: Efforts to Help reduce Adverse Effects on the Public», United States Governmental Accountability Office, GAO – 06 – 1031, Σεπτέμβριος 2006.

¹³⁹ Ένα τέτοιο παράδειγμα αφορά και τον γνωστό τραγουδιστή Cat Stevens, πλέον γνωστό ως Yusuf Islam αφού ασπάσθηκε άλλη θρησκεία. Ο τότε Γερουσιαστής των ΗΠΑ Ted Kennedy, αρνήθηκε την πρόσβαση στις τοπικές πτήσεις καθώς το όνομα του τραγουδιστή

συμβαίνει με εκείνα τα άτομα που βρίσκονται να ανήκουν στην πρώτη κατηγορία έστω και από λάθος, και ποια άτομα είναι εκείνα που καθιστούν «πλήρεις» τις μυστικές πτήσεις των Ηνωμένων Πολιτειών

Έξι εβδομάδες μετά την 11^η Σεπτεμβρίου, τον Οκτώβριο του 2001, αφού θεσμοθετήθηκε ο γνωστός νόμος Patriot Act, που όπως ήδη αναφέραμε, τόνισε αρκετά χαρακτηριστικά από τις προηγούμενες δραστηριότητες στην οχύρωση εναντίον της τρομοκρατίας των αμερικανικών κυβερνήσεων¹⁴⁰, οι αλλαγές πλέον, αφορούσαν κυρίως την ενίσχυση της παρακολούθησης, την κυβερνητική πρόσβαση σε δεδομένα και τη σύσταση ερευνητικών ομάδων, που ενισχύθηκαν μέσω του Patriot Act, προκαλώντας την αντίδραση των οργανωμένων κοινωνικών ομάδων. Το Εθνικό συμβούλιο ασφαλείας της χώρας (NSC), τέθηκε επικεφαλής του Counter – terrorism and Security Group (CSG), ενός μηχανισμού που συνεργάζεται με όλες τις υπηρεσίες που σχετίζονται με την εθνική ασφάλεια της χώρας¹⁴¹.

Η νομοθεσία ουσιαστικά ενισχύσει και ταυτόχρονα απελευθερώνει τους νόμους που αφορούν στην παρακολούθηση, τις υποκλοπές, το διεθνές σύστημα παρακολούθησης καθώς και το σύστημα παρακολούθησης μέσω των υπολογιστών¹⁴². Με το σύστημα αυτό¹⁴³, αυξήθηκε τόσο ο αριθμός όσο και ο τύπος των αδικημάτων που εμπíπτουν στην δικαιοδοσία του, ενισχύθηκε

ήταν παρόμοιο με το όνομα ενός ύποπτου για τρομοκρατία, του οποίου το όνομα ήταν καταχωρημένο στις απαγορευμένες προς πτήση λίστες “no – fly – lists”. Βλέπε σχετικά “Financial Post of Canada”, 16 Απριλίου 2005, και <http://archives.econ.utah.edu/archives/marxism/2004w38/msg00119.htm>.

¹⁴⁰ Επίσης βλέπε και United States Government Accountability Office, GAO, Report to the Subcommittee on Homeland Security, Committee on Appropriations, House of Representatives, General Aviation Security, “Increased Federal Oversight Is needed, but Continued Partnership with the Private Sector is critical to Long – Term Success”, GAO – 05 – 144, Νοέμβριος 2004, καθώς επίσης και GAO “Aviation Security, Risk, Experience and Customer Concerns Drive Changes to Airline Passenger Screening procedures, but Evaluation and Documentation of Proposed Changes Could be Improved”, GAO – 07 – 634, April 2007.

¹⁴¹ Και το οποίο συνεδριάζει σχεδόν σε ημερησία βάση για την πρόληψη μελλοντικών επιθέσεων.

¹⁴² Foreign Intelligence Surveillance Act: FISA, and the Computer Fraud and Abuse Act: CFAA.

¹⁴³ Βλέπε σχετικά, «National Strategy for Aviation Security”, Μάρτιος 2007

η άδεια για τη διεξαγωγή ερευνών, επιτράπη η υποκλοπή σε κινητά τηλέφωνα και σε γραπτά μηνύματα και άλλα πολλά. Αμέσως μετά τον Νόμο, σταδιακά ακολούθησαν και άλλα νομοθετήματα (χωρίς να λάβουν μεγάλη δημοσιότητα), αλλά με εξίσου σημαντικές παραβιάσεις στην ιδιωτική ελευθερία και ζωή, όπως για παράδειγμα η αναδιάρθρωση του FBI σε ένα πιο ευέλικτο σώμα με σαφώς αυξημένες αρμοδιότητες που θα είναι σε θέση να αποτρέψει τρομοκρατικές ενέργειες. Ακόμη, την ίδρυση ενός νέου τμήματος τοπικής ασφάλειας (Department of Homeland Security, DHS) το 2002¹⁴⁴, τμήμα του οποίου είναι και η Διαχείριση Ασφάλειας των Μεταφορών (Transportation Security Administration, TSA)¹⁴⁵ που είναι εξουσιοδοτημένη να διατηρεί τις λίστες επιτήρησης με τα ονόματα εκείνων που θεωρείται πιθανόν να θέσουν «...σε κίνδυνο αεροπειρατείας ή τρομοκρατικής ενέργειας γενικότερα, ή να αποτελέσουν απειλή στην ασφάλεια των αερομεταφορών και των επιβατών». Επίσης, την επίσημη έναρξη του συστήματος ενημερότητας πληροφοριών για την τρομοκρατία (Terrorist Total Information Awareness, TIA) το 2002¹⁴⁶, την ανάπτυξη νέων συστημάτων για τον έλεγχο των επιβατών που μετακινούνται με πολιτικά αεροσκάφη, το πρόγραμμα ελέγχου των επιβατών (CAPPS II¹⁴⁷) και πολλά άλλα.

Το συγκεκριμένο πρόγραμμα ελέγχου των επιβατών, το CAPPS II, προκάλεσε επίσης πολλές αντιδράσεις, Αποκτήσανε πρόσβαση σε σαφώς

¹⁴⁴ Μεταξύ των άλλων και με την ανάπτυξη και χρήση βιομετρικών μεθόδων για τον έλεγχο των επιβατών και νέων υπερσύγχρονων συστημάτων διαμοιρασμού πληροφοριών.

¹⁴⁵ Ενδεικτικά αναφέρω και το Σύστημα Διαχείρισης Πληροφοριών για την τρομοκρατία και αποτροπής της (Operation terrorism Information and Prevention System, TIPS), πρόγραμμα δράσης που υιοθετήθηκε από το Υπουργείο Δικαιοσύνης των ΗΠΑ και περιέχει τους νέους κανόνες αναφορικά με την μετανάστευση, όπως ενδελεχή ανάκριση σχετικά με τις αιτίες μετανάστευσης, τη λήψη δακτυλικών αποτυπωμάτων και παρόμοια μέτρα που τίθενται σε λειτουργία σε άτομα προερχόμενα από τις ισλαμικές κυρίως χώρες, ενισχύοντας τις διακρίσεις με βάση την φυλή ή τη θρησκεία.

¹⁴⁶ Που χρησιμοποιείται για τον εντοπισμό τρομοκρατών με σεβασμό στους νόμους και την ιδιωτική ζωή, μέσω των βάσεων δεδομένων.

¹⁴⁷ Το συγκεκριμένο σύστημα ελέγχου χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά το 1998 και είχε προκαλέσει πολλές αντιδράσεις αφού οι αεροπορικές εταιρείες το διαχειρίζονταν προκειμένου να αναγνωρίζουν τους επιβάτες που κατά τη γνώμη τους απαιτούσαν υψηλότερο βαθμό ελέγχου, ταυτοποιώντας τις δικές τους λίστες με αυτές της κυβέρνησης.

μεγαλύτερο όγκο δεδομένων, συμπεριλαμβανομένων και εμπορικών βάσεων δεδομένων, όπως πληροφορίες για την χρήση πιστωτικών καρτών και γενικότερες οικονομικές πληροφορίες που αφορούν προσωπικά περιουσιακά στοιχεία παραβιάζοντας το δικαίωμα προστασίας της περιουσίας. Λειτουργεί με την κατηγοριοποίηση των επιβατών σε τρία επίπεδα επικινδυνότητας με βάση τα στοιχεία τους και τη διασταύρωσή τους μέσα από άλλες βάσεις δεδομένων. Με βάση τα στοιχεία που έχουν συλλεχθεί, υπολογίζεται μια προσωπική βαθμολογία για κάθε επιβάτη που σημειώνεται στην κάρτα επιβίβασής του και μπορεί ακόμη και να του απαγορευθεί η επιβίβαση, και να τεθεί υπό κράτηση για περαιτέρω έρευνες και ανακρίσεις¹⁴⁸, χωρίς να απαιτείται προηγούμενη δικαστική απόφαση και να κινηθούν οι απαραίτητες νομικές διαδικασίες.

Η Συμφωνία ΗΠΑ – Ευρωπαϊκής Ένωσης του 2004 για την διασυνοριακή συνεργασία σε θέματα πολιτικών αερομεταφορών

Το παραπάνω αδιέξοδο φαινομενικά λύθηκε από την καταληκτική συμφωνία ανάμεσα σε ΗΠΑ και ΕΕ στις 17 Μαΐου 2004 (Agreement between the European Community and the United States of America on the Processing and Transfer of PNR Data by Air carriers to the United States Department of Homeland Security, Bureau of Customs and Border Protection (CBP)).

Ουσιαστικές δεσμεύσεις που πηγάζουν από τη συγκεκριμένη συμφωνία, αποτελούν ο περιορισμός της χρήσης δεδομένων για την αντιμετώπιση της υπέρ – εθνικής τρομοκρατίας, η μείωση του χρόνου διατήρησης των δεδομένων σε 3,5 χρόνια και η πρόβλεψη παροχής αποζημιώσεων στους επιβάτες. Η Τελωνειακή και Συνοριακή Προστασία (CBP) με τη σειρά της, είναι σε θέση να έχει ηλεκτρονική πρόσβαση στα δεδομένα (PNR) των αεροπορικών εταιρειών μέσω ενός Μηχανογραφημένου

¹⁴⁸ Σε πολλές περιπτώσεις έχουν παρατηρηθεί περιπτώσεις λανθασμένου συναγερμού ή ανακρίβεια των στοιχείων που διακινούνται κυρίως με τις εμπορικές βάσεις δεδομένων.

Συστήματος Κρατήσεων το CRS' s (Computerized Reservation System), που χρησιμοποιείται από τα κράτη – μέλη της ΕΕ.

Επομένως, μέσω της Συμφωνίας αυτής, οι αερομεταφορείς είναι υποχρεωμένοι να ακολουθούν συγκεκριμένες διαδικασίες πρόσβασης και προώθησης δεδομένων, παρόλο που δεν αποτελούν μέλη της συμφωνίας, ενώ το νομοθέτημα σχεδιάστηκε προκειμένου να διαχωρίσει τις αρμοδιότητες και τις πιθανές χρηματικές αποζημιώσεις για τα μέρη που πρέπει να εκτελέσουν τα μέτρα. Η άποψη αυτή έρχεται σε αντίθεση με τη θέση εκείνη που κάνει λόγο για συγκεκριμένες ενέργειες των κυβερνήσεων.

Στην πράξη, υπάρχει μεγάλη αμφιβολία σχετικά με το τι επιθυμούν οι κυβερνήσεις, και το πως επιθυμούν να εφαρμόσουν τα μέτρα ασφαλείας στο εσωτερικό τους δίκαιο, και το κυριότερο, πως τέτοια μέτρα συμβαδίζουν με τα ανθρώπινα δικαιώματα, με Ενδο – Κοινοτικές διαδικασίες, και με τις διατάξεις για το Δίκαιο του Αέρα που προκύπτουν από τις Διεθνείς Συνθήκες και Συμβάσεις. Για τις κυβερνήσεις και τις αεροπορικές εταιρείες αβεβαιότητα προκαλεί το γεγονός πως η παραπάνω συμφωνία δεν αναφέρει τι συμβαίνει με υποχρεώσεις που προκύπτουν από άλλες ισχύουσες διμερείς συμφωνίες και πιθανές παραβιάσεις τους.

Την ανασφάλεια αυτή και την ανάγκη διαφάνειας, μας επιβεβαιώνει περιστατικό που συνέβη το 2005 στην πτήση KL 685 που εκτελούσε το δρομολόγιο Άμστερνταμ - Μεξικό στις 8 Απριλίου του 2005. Ενώ βρισκόταν πάνω από τον καναδέζικο εναέριο χώρο (FIR), ο πιλότος ενημερώθηκε πως το αεροσκάφος δεν μπορούσε να λάβει έγκριση προκειμένου να διασχίσει τον εναέριο χώρο των ΗΠΑ, καθώς το FBI είχε ανακαλύψει πως, δυο Άραβες πολίτες, γνωστοί ως «ύποπτοι για τρομοκρατία» επέβαιναν στο συγκεκριμένο αεροπλάνο. Με τα δεδομένα αυτά, το αεροπλάνο της KLM έπρεπε να επιστρέψει στο αεροδρόμιο απογείωσης, δηλαδή στο Άμστερνταμ, καθώς ο Καναδάς αρνήθηκε να δώσει άδεια προσγείωσης για να αποβιβαστούν οι επιβάτες. Η μόνη επιλογή που πρόσφεραν ήταν πως σε περίπτωση που δεν είχε αρκετά καύσιμα για να επιστρέψει πίσω να προσγειωθεί μόνο για ανεφοδιασμό. Η αεροπορική εταιρεία αρνήθηκε καθώς ο αεροδιάδρομος ήταν ακατάλληλος για ένα τόσο μεγάλο αεροσκάφος.

Οι δυο ύποπτοι για τρομοκρατία ήταν αδέρφια, πιλότοι στο επάγγελμα και είχαν παρακολουθήσει το ίδιο σχολείο εκπαίδευσης με τον έναν από τους

αεροπειρατές της 11^{ης} Σεπτεμβρίου. Ο ένας από τους δυο είχε απελαθεί από τις ΗΠΑ στο παρελθόν. Τα ονόματά τους «φιγουράριζαν» στις “no – fly lists” των αμερικανικών αρχών. Σε ερώτηση για τον σκοπό του ταξιδιού τους, απάντησαν πως επισκέπτονταν τον άρρωστο πατέρα τους ο οποίος ήταν συνταξιούχος διπλωμάτης, παντρεμένος με Μεξικανή. Στην επιστροφή τους στο Άμστερνταμ οι δυο ύποπτοι πέταξαν για Λονδίνο, όπου τους αρνήθηκε η αποβίβαση όποτε και ξαναγύρισαν στον αρχικό τους προορισμό όπου τέθηκαν σε επιτήρηση πριν ξαναγυρίσουν στην Σαουδική Αραβία. Η τελευταία ενημέρωση που υπάρχει είναι πως οι δυο ύποπτοι κρατούνται για ανάκριση από τις Αραβικές Αρχές.

Τόσο το δικαίωμα της επικοινωνίας όσο και η απαγόρευση των διακρίσεων με βάση την καταγωγή και η προστασία της προσωπικής ζωής παραβιάζονται στο παραπάνω παράδειγμα που είναι αντιπροσωπευτικότατο για την ισχύουσα κατάσταση. Επιπλέον, η τύχη των δυο υπόπτων αγνοείται και σαφώς αυτόματα σκεφτόμαστε την ύπαρξη μυστικών φυλακών, τις συνθήκες κράτησης και των απαγορευμένων μεθόδων ανακρίσεων στα οποία έχουμε ήδη αναφερθεί¹⁴⁹ και τα οποία συνιστούν κατάφωρες και μαζικές παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου στις 30 Μαΐου του 2006, ακύρωσε την απόφαση του Συμβουλίου που αφορούσε τη συμφωνία ανάμεσα σε ΕΕ και ΗΠΑ του 2004, γιατί στηρίχθηκε σε αβάσιμες προβλέψεις του Κοινοτικού Νόμου¹⁵⁰. Η διαδικασία που επιλέχθηκε «ενόχλησε» το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σε τέτοιο βαθμό που κατέφυγε στο Ευρ. Δικαστήριο (ECJ), εναντίον του Συμβουλίου και της Επιτροπής.

Βασικά, το Συμβούλιο και η Επιτροπή είχαν επιλέξει το άρθρο 95 της Σύμβασης των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ως τη νομική βάση των αποφάσεών τους, το οποίο αναφέρεται στην υιοθέτηση μέτρων για την προσέγγιση των νομικών, ρυθμιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών – μελών, που ως σκοπό έχουν την εγκαθίδρυση και τη λειτουργία μιας «εσωτερικής αγοράς» (internal market). Το συγκεκριμένο άρθρο πηγάζει από το

¹⁴⁹ Βλέπε σχετικά Μέρος Ι, Κεφάλαιο Β', ΙΙ. ι, «Λαθραίες απαγωγές υπόπτων, μυστικές πτήσεις και φυλακές».

¹⁵⁰ Βλέπε σχετικά, απόφαση του ECJ C-317/04 και C-318/04.

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο περισσότερο σαν μια διαδικασία συν – απόφασης, έτσι ώστε το ίδιο δεν έχει δικαίωμα άσκησης αρνησικυρίας (veto) στην νομική πράξη. Σύμφωνα με τη διαδικασία το Συμβούλιο είναι υποχρεωμένο να λάβει υπόψη του το Κοινοβούλιο, αλλά όταν αυτό δεν παρέχει τη γνώμη του έγκαιρα, το Συμβούλιο έχει τη δυνατότητα να υιοθετήσει μονομερώς ουσιαστικά την Πράξη.

Το Ευρ.Κοινοβούλιο κατέφυγε στο Δικαστήριο εναντίον του Συμβουλίου και της Επιτροπής και το οποίο αποφάνθηκε υπέρ του Κοινοβουλίου. Το Δικαστήριο αποφάσισε πως η διαδικασία χρήσης προσωπικών δεδομένων δεν αποτελούσε δραστηριότητα απαραίτητη για την ενίσχυση των υπηρεσιών¹⁵¹, αλλά πως αποτελούσε ζήτημα δημόσιας ασφάλειας με προεξέχουσα θέση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στη διαδικασία της συναπόφασης.

Συνειδητά ή όχι, το Δικαστήριο με τον τρόπο αυτόν αναγνωρίζει πως, η δημόσια ασφάλεια αποτελεί στην ουσία μια κυβερνητική αποστολή που υπάγεται στην κυβερνητική υπευθυνότητα.

Το Δικαστήριο επιπλέον, απέφυγε να απαντήσει και στην ερώτηση που τέθηκε από το Ευρ. Κοινοβούλιο, στο κατά πόσο οι διατάξεις για την παροχή δεδομένων από τις ευρωπαϊκές εταιρείες αερομεταφορών προς τις αμερικανικές αρχές, παραβίαζε ή όχι τους Ευρωπαϊκούς Κανόνες για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Και προφανώς και δεν χρειαζόταν να απαντήσει, από τη στιγμή που οι αποφάσεις του Συμβουλίου και της Επιτροπής είχαν ήδη ακυρωθεί στη νομική τους βάση.

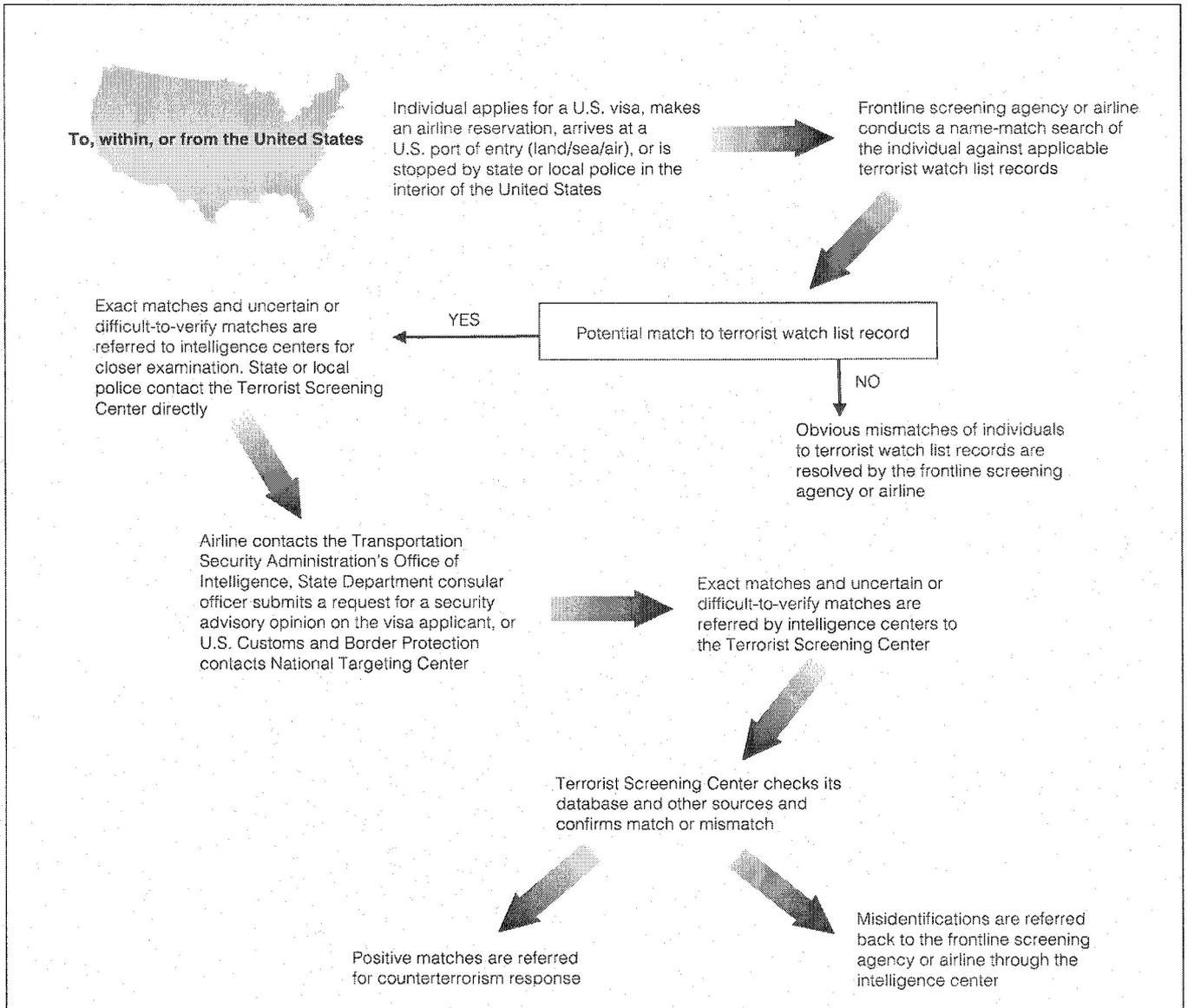
Η ολοκλήρωση τη συνεργασίας πραγματοποιήθηκε στις 30 Σεπτεμβρίου του 2006, 90 μέρες μετά την γνωστοποίησή της στην άλλη πλευρά.

Τον Ιούνιο του 2006, ΗΠΑ και ΕΕ σε κοινή δήλωσή τους για την προαγωγή της Παγκόσμιας Ειρήνης, των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και της Δημοκρατίας, έκαναν λόγο και για την ανάγκη ολοκλήρωσης του πρώτου

¹⁵¹ Δηλαδή πως η διαδικασία των δεδομένων δεν αποτελούσε και τόσο μια θέση «εσωτερικής αγοράς», μια δραστηριότητα στην οποία το άρθρο 95 της Συνθήκης της ΕΕ θα ήταν η κατάλληλη νομική βάση, αλλά πως ήταν ζήτημα διασφάλισης της δημόσιας ασφάλειας έτσι ώστε το Κοινοβούλιο θα έπρεπε να κατέχει μια πιο προεξέχουσα θέση και δράση στη διαδικασία της συναπόφασης.

σταδίου της Συμφωνίας για τις Αερομεταφορές το 2006. Τόνισαν την ανάγκη στενής συνεργασίας στο νομικό πλαίσιο ελέγχου κατά την μεταφορά προσωπικών δεδομένων των επιβατών σε ακολουθία της απόφασης του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου της 30 Μαΐου 2006.

Figure 1: General Overview of the Name-Matching Process Used to Screen Individuals against the Terrorist Watch List

Source: GAO.

Τα πρόσφατα αντιτρομοκρατικά μέτρα με σκοπό την προστασία της ανθρώπινης ασφάλειας στις μετακινήσεις επιβατών στην Μεγάλη Βρετανία

Πριν από την 11^η Σεπτεμβρίου ήδη η Μεγάλη Βρετανία είχε υιοθετήσει νομοθετήματα που προστάτευαν την εθνική της ασφάλεια¹⁵². Ενδεικτικά αναφέρω μια υπόθεση που έμμεσα μόνο σχετίζεται με την τρομοκρατία: πρόκειται για απόφαση του ΕΔΑΔ (που είναι αντίθετη με το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ), σχετικά με την υπόθεση *Chahal versus UK*¹⁵³, η οποία αφορούσε στην απέλαση ενός αλλοδαπού για λόγους εθνικής ασφάλειας. Η εθνική νομοθεσία δεν προέβλεπε μέχρι τότε δικαίωμα του υπό απέλαση αλλοδαπού να προσφύγει στα δικαστήρια όταν η απέλασή του οφείλονταν σε λόγους εθνικής ασφαλείας¹⁵⁴. Η υπουργική απόφαση εξεταζόταν απλώς από μια

επιτροπή εμπειρογνομόνων χωρίς καμία δικαστική εγγύηση και χωρίς δικαίωμα του προς απέλαση αλλοδαπού να προσέλθει απέναντί της και να υποστηρίξει την περίπτωση του. Η τακτική αυτή δείχνει την άποψη της βρετανικής κυβέρνησης για την ασφάλεια των βρετανών ενάντια στην τρομοκρατία, και από την άλλη την αντιμετώπισή της στα ανθρώπινα δικαιώματα.

Τον Ιούλιο του 2000, τα έκτακτα μέτρα που ίσχυαν από το 1970 έως τότε χαλαρώσανε και ψηφίστηκε ο νόμος του 2000 για την αντιτρομοκρατία με 131 άρθρα και 16 παραρτήματα. Καταργούσε τα έκτακτα μέτρα και επαναπροσδιόριζε την έννοια της τρομοκρατίας με βάση τη διεθνή τρομοκρατία που συνδέονταν με οργανώσεις τύπου Αλ Κάιντα.

¹⁵² Τα πρώτα από το 1970 οπότε και είχε θεσπίσει μια ισχυρή αντιτρομοκρατική νομοθεσία, λόγω των δραστηριοτήτων του IRA και των άλλων παράνομων οργανώσεων της Βόρειας Ιρλανδίας.

¹⁵³ (1996), 23 EHRR 413 και Παπαιωάννου Αθανάσιος «Οι Βρετανοί Δικαστές και η τρομοκρατία», Σάκκουλας Α., Αθήνα – Κομοτηνή 2005, σελ.35 -37.

¹⁵⁴ Βλέπε, Σαρμάς Ι. «Η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου». Εκδόσεις Σάκκουλας Α. 1998, σελ. 423

Στην σύγχυση που ακολούθησε την 11^η Σεπτεμβρίου¹⁵⁵ στις ΗΠΑ και την 9^η Ιουλίου στην Μεγάλη Βρετανία πολλές προσπάθειες πραγματοποιήθηκαν για να ενισχύσουν τη μάχη ενάντια στην τρομοκρατία. Από τα μέτρα αυτά πολλά σχετίζονται με τα δικαιώματα του ανθρώπου, παραβιάζοντάς τα, και περιλαμβάνουν την υποκλοπή τηλεφωνικών συνομιλιών, γραπτών μηνυμάτων, ταχυδρομικών και ηλεκτρονικών τηλεπικοινωνιών κ.ο.κ. Επιπλέον, μεταξύ άλλων, καθιερώνει την υποχρέωση των μεταφορέων να παρέχουν στις αρχές, πληροφορίες για τους επιβάτες και τα εμπορεύματα που μεταφέρουν, αύξησε το χρονικό διάστημα για το οποίο διατηρούν τα στοιχεία των συνδιαλέξεων οι εταιρείες τηλεπικοινωνιών και διεύρυνε τη δυνατότητα «παγώματος» των περιουσιακών στοιχείων. Τα μέτρα αυτά παραβιάζουν κατάφωρα το δικαίωμα στην προστασία του ιδιωτικού και οικογενειακού βίου, της κατοικίας και της αλληλογραφίας σύμφωνα με το άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου καθώς και την προστασία της ιδιοκτησίας σύμφωνα με το άρθρο 1 του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, και το ζήτημα που προκύπτει είναι αν τελικά η απόλυτη αστυνόμευση θα οδηγήσει στην περισσότερη προστασία από την εναέρια τρομοκρατία και την τρομοκρατία γενικότερα ή θα οδηγήσει στην υπονόμευση της δημοκρατίας.

Επιπλέον, με τον κανονισμό των Ανακριτικών Δυνάμεων Δράσης το 2003 (Investigatory Powers Act, RIPA), το απόρρητο των επικοινωνιών αίρεται με την ύπαρξη σχετικού εντάλματος από τον Γραμματέα του κράτους και όχι από δικαστή όπως μέχρι τώρα γνωρίζαμε πως πρέπει να ισχύει. Αυτό το μέτρο εφαρμόζεται σε περιπτώσεις «εθνικής ασφάλειας», «πρόληψης ή καταστολής σοβαρού αδικήματος» καθώς και σε περιπτώσεις «διασφάλισης της οικονομικής ευημερίας της ίδιας της χώρας». Είναι εμφανές πως παρουσιάζονται εξαιρετικές ασάφειες στους ορισμούς αφήνοντας ένα ευρύ περιεχόμενο ερμηνείας με ποικίλες διαστάσεις.

Το νομικό πλαίσιο ελέγχου της πρόσβασης σε δεδομένα τηλεπικοινωνιών από τις δημόσιες αρχές, περιγράφηκε από τους

¹⁵⁵ Δεδομένου και του γεγονότος πως οι έντεκα από τους 19 αεροπειρατές είχαν αναχωρήσει για τις ΗΠΑ από βρετανικά αεροδρόμια, και ο φόβος μεταφερόταν τώρα στην άλλη πλευρά του Ωκεανού, στον κυριότερο σύμμαχο των ΗΠΑ.

υπερασπιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ως «ελεύθερο» στην πρόσβαση και χωρίς αυστηρή νομική επίβλεψη. Περιορισμένα δικαιώματα πρόσβασης δόθηκαν στις δημόσιες αρχές μέσω και άλλων ειδικών νομοθετικών κανόνων, καθώς η γενικότερη εποπτεία τους πραγματοποιείται από την Αρχή Προστασίας Δεδομένων (DPA) που υπάρχει από το 1998 και την Πράξη για τα Ατομικά Δικαιώματα (HRA) που δημιουργήθηκε την ίδια χρονιά¹⁵⁶.

Την πιο ουσιαστική όμως εξέλιξη στον τομέα της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που προηγήθηκε κιάλας της 11^{ης} Σεπτεμβρίου και της αντιτρομοκρατικής νομοθεσίας που ακολούθησε, αποτελεί η ψήφιση του νόμου το 1998 για τα ανθρώπινα δικαιώματα, που ενσωμάτωσε στο βρετανικό δίκαιο¹⁵⁷ τις βασικότερες διατάξεις της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου¹⁵⁸. Φυσικά και ενώ στην θεωρία οι διατάξεις υπάρχουν στη βρετανική νομοθεσία, παρόλα αυτά η πράξη αποδεικνύεται εντελώς διαφορετική αγνοώντας ουσιαστικά το νομικό πλαίσιο¹⁵⁹.

Τον Ιούλιο του 2007, ο Βρετανός πρωθυπουργός Γκόρντον Μπράουν δήλωσε πως επιθυμεί να δημιουργήσει ένα κεντρικό αρχείο με όλους του δεδηλωμένους τρομοκράτες και τους ύποπτους για τρομοκρατία, ώστε οι πληροφορίες για αυτούς να μπορούν να διακινηθούν σε διεθνές επίπεδο¹⁶⁰. Οι δηλώσεις του συμπίπτουν χρονικά με τις εκτιμήσεις του Υπουργού Ασφαλείας Άλαν Γουέστ, ότι ο ένοπλος ριζοσπαστισμός θα χρειαστεί δεκαπέντε χρόνια για να κατανικηθεί, και τις παραινήσεις του προς τον

¹⁵⁶ Data Protection Act και Human Protection Act, που ενεργοποιήθηκαν την ίδια χρονιά στην βρετανική νομοθεσία.

¹⁵⁷ Τι ψήφισμα έγινε από την νέο εκλεγμένη τότε κυβέρνηση Blair.

¹⁵⁸ Συγκεκριμένα ενσωματώθηκαν τα άρθρα 2-12 και 14 της Σύμβασης και τα άρθρα 1-3 του Πρώτου Πρωτοκόλλου και 1-2 του Έκτου Πρωτοκόλλου σε συνδυασμό με τα άρθρα 16-18 της Σύμβασης.

¹⁵⁹ Βλέπε αντιτρομοκρατικοί νόμοι, παράνομες μεταφορές και φυλακίσεις προσώπων, παραβιάσεις της προσωπικής ελευθερίας και της ιδιωτικής ζωής με την δικαιολογία της ανθρώπινης ασφάλειας.

¹⁶⁰ «...Εάν υπάρχουν πληροφορίες σε μια χώρα για την πιθανή ή την τρέχουσα στρατολόγηση κάποιου σε τρομοκρατική οργάνωση, τότε αυτές οι πληροφορίες να μπορούν να διοχετευτούν και σε άλλες χώρες..». Βλέπε σχετικά δήλωση Βρετανού πρωθυπουργού στο Sky News αναφορικά με τα μητρώα των τρομοκρατών.

πληθυσμό να δίνει πληροφορίες¹⁶¹. Οι πρόσφατες επιθέσεις στο Λονδίνο και την Γλασκόβη αναστάτωσαν για άλλη μια φορά την Βρετανία, καθώς και η πρόσφατη κλοπή τον Νοέμβριο του 2007 δύο cd-rom που περιείχαν ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα 25 εκατομμυρίων βρετανών, αποδुकνεύοντας την «ευαισθησία» των συστημάτων ασφαλείας και την δυνατότητα χρήσης τους για αρνητικούς σκοπούς¹⁶².

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄: ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ: ΜΙΑ ΑΝΤΙΘΕΤΙΚΗ ΣΧΕΣΗ

Προσπάθεια προάσπισης της προσωπικής ελευθερίας μέσω των αντιτρομοκρατικών νομοθετημάτων στα Ηνωμένα Έθνη: υφίσταται στην πράξη;

Ήδη από το 1963 έως και το 1999, πριν δηλαδή από την 11^η Σεπτεμβρίου 2001, δώδεκα Διεθνείς Συμβάσεις¹⁶³ σχετικές με την καταπολέμηση τρομοκρατικών ενεργειών είχαν διαμορφωθεί και υιοθετηθεί

¹⁶¹ Βλέπε δηλώσεις του Άλαν Γουέστ στην "Sunday Telegraph".

¹⁶² Βλέπε σχετικά, εφημερίδα «Καθημερινή» φύλλο της 22ας Νοεμβρίου 2007.

¹⁶³ 1. Convention on Offenses and certain other Offenses Committed on Board Aircraft, Tokyo 14/09/1963, 2. Convention for the Unlawful Seizure of Aircraft, The Hague, 16/12/1970, 3. Convention for the Suppression of Unlawful Acts Against the Safety of Aircraft, Montreal, 23/09/1970, 4. Convention on the Prevention and Punishment of Crimes against Internationally Protected Persons, Including Diplomatic Personnel, New York, 14/12/1973, 5. Convention against the Taking Hostages, New York, 17/12/1979, 6. Convention on the Physical Protection of Nuclear Materials, Vienna, 03/03/1980, 7. Protocol for the Suppression of Unlawful Acts of Violence at Airports serving International Aviation, complementary to the Convention for the Suppression of Unlawful Acts Against the Safety of Aircraft, Montreal, 24/02/1988, 8. Convention for the Suppression of Unlawful Acts Against the Safety of Maritime Navigation, Rome, 10/03/1988, 9. Protocol for the Suppression of Unlawful Acts against the Safety of Fixed Platforms on the Continental Shelf, Rome, 10/03/1988, 10. Convention on the Marking of Plastic Explosives for the Purpose of Detection, Montreal, 01/03/1991, 11. Convention for the Suppression of Terrorist Bombings, New York, 15/12/1997, 12. Convention for the Suppression on the Financing of terrorism, 09/12/1999.

στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών και των τριών ειδικευμένων οργανισμών του¹⁶⁴. Μια σύντομη ανάλυση των Συμβάσεων αυτών, δείχνει πως ο συνυπολογισμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων εκτυλίχθηκε μέσα στο χρόνο. Για παράδειγμα, είναι απύσυχες από τις πρώτες τρεις, τις Συμβάσεις του Τόκιο, της Χάγης και του Μόντρεαλ, πιθανότατα γιατί αυτές συνάφθηκαν μέσα στο πλαίσιο του Διεθνούς Οργανισμού Πολιτικής Αεροπορίας από διαπραγματευτές που δεν είχαν γνώσεις από θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Μετά την 11/9/2001, η προσπάθεια καταπολέμησης της τρομοκρατίας και η ανάγκη εφαρμογής των ρυθμίσεων των προαναφερθεισών Συμβάσεων, μέσω κατάλληλων μέτρων, θεωρήθηκε από τη Διεθνή Κοινότητα, πολιτική προτεραιότητα για την εδραίωση της ασφάλειας σε παγκόσμιο επίπεδο.

Έτσι, κατά την τελευταία δεκαετία, το Συμβούλιο Ασφαλείας υιοθέτησε μια σειρά δεσμευτικών αποφάσεων αναφορικά με την τρομοκρατία, ξεκινώντας από την απόφαση 1373/2001¹⁶⁵, η οποία θεωρείται και το βασικό κείμενο του ΟΗΕ για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, περικλείοντας και τον τομέα των αερομεταφορών. Η απόφαση, περιέχει συγκεκριμένες δράσεις τις οποίες θα πρέπει να αναλάβουν οι χώρες – μέλη για αποτελεσματικότερη συνεργασία στην καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Οι δράσεις αυτές συνοπτικά αφορούν στην απαγόρευση με οποιονδήποτε τρόπο χρηματοδότησης τρομοκρατικών πράξεων και οργανώσεων, στην έγκαιρη συνεργασία και ενημέρωση των υπολοίπων κρατών για ενδεχόμενες τρομοκρατικές δραστηριότητες, στην άρνηση ασύλου σε όποιους εμπλέκονται έστω και έμμεσα σε τέτοιες δραστηριότητες, στην επιβολή αυστηρότατων ελέγχων έκδοσης ταξιδιωτικών εγγράφων και διασυνοριακής κυκλοφορίας προσώπων, καθώς και σε μια σειρά άλλων πρωτοβουλιών των οποίων ο χαρακτήρας είναι δεσμευτικός. Επιπλέον, με την ίδια απόφαση συστήθηκε και η Αντιτρομοκρατική Επιτροπή (Counter Terrorism Committee), με τη συμμετοχή όλων των μελών του ΣΑ, η οποία και θα παρακολουθεί μέσω

¹⁶⁴ Βλέπε, Wolfrang Benedek and Alice Yotopoulos Marangopoulos (eds), "Anti – terrorist Measures and Human Rights, 2004, Koninklijke Brill NV. Printed in The Netherlands, σελ. 13 – 20.

¹⁶⁵ Βλέπε αναλυτικά την απόφαση στο Παράρτημα της παρούσας εργασίας.

περιοδικών Εκθέσεων των κρατών – μελών, την εφαρμογή των προβλέψεων της απόφασης¹⁶⁶.

Πέρα από την παραπάνω απόφαση, το ΣΑ, έχει υιοθετήσει και μια σειρά ακόμη, καταδικαστικών κυρίως αποφάσεων, συχνά με την αφορμή νεότερων τρομοκρατικών επιθέσεων¹⁶⁷, ενώ προσπάθειες καταβλήθηκαν για την σύνταξη μιας συνολικής Σύμβασης κατά της τρομοκρατίας στο πλαίσιο της 6^{ης} Επιτροπής της Γενικής Συνέλευσης, ενώ ακόμη και σήμερα λείπει ένας κοινά αποδεκτός ορισμός για την τρομοκρατία.

Από πλευράς θεσμικής αντιμετώπισης της τρομοκρατίας, οι δώδεκα Συμβάσεις σχετικές με την τρομοκρατία, έχουν υιοθετηθεί στο πλαίσιο του ΟΗΕ και τριών ειδικευμένων οργανισμών, την Διεθνή Οργάνωση Πολιτικής Αεροπορίας (ICAO), την Διεθνή Οργάνωση Ναυτιλίας (IMO) και την Διεθνή Οργάνωση Ατομικής Ενέργειας (IAEA), που αφορούν αεροπειρατείες και άλλες τρομοκρατικές ενέργειες κατά της πολιτικής αεροπορίας, στα εγκλήματα κατά των διεθνώς προστατευομένων προσώπων, στη σύλληψη ομήρων, στην προστασία του πυρηνικού υλικού, στις βομβιστικές επιθέσεις κοκ.

Η Γενική Συνέλευση το 1987, στη Σύνοδό της, κατέληξε σε ένα σχεδόν ομόφωνο ψήφισμα κατά της τρομοκρατίας. Προβλήματα όμως συναντά και η 57^η Σύνοδος της Γενικής Συνέλευσης των ΗΕ το 2002 για τη σύναψη της ολοκληρωμένης «Σύμβασης για την τρομοκρατία» εξαιτίας της αντίθεσης που προέβαλαν κυρίως οι ΗΠΑ. Το 2001, είχε οριακά υιοθετηθεί το ψήφισμα για τη σχέση ανάμεσα στα ανθρώπινα δικαιώματα και την τρομοκρατία¹⁶⁸. Ανάμεσα στα αντιτρομοκρατικά κείμενα που έχουν υιοθετηθεί από τα ΗΕ, συναντάμε πολυάριθμες αναφορές σχετικά με την ανάγκη σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων¹⁶⁹. Φυσικά όμως υπάρχουν και τα αρμόδια όργανα των ΗΕ, που

¹⁶⁶ Για περισσότερες πληροφορίες βλέπε www.un.org/terrorism.

¹⁶⁷ Όπως έπειτα από την επίθεση στο μετρό της Μαδρίτης στην Atocha και έπειτα από την επίθεση της 7^{ης} Ιουλίου στο Λονδίνο.

¹⁶⁸ Βλέπε, A/RES/56/160, στο www.un.org.

¹⁶⁹ Η πρώτη παρατηρείται το 1994 στη Διακήρυξη Μέτρων για τη μείωση της Διεθνούς Τρομοκρατίας - Declaration on Measures to Eliminate International Terrorism - (RES/49/60, Annex VIII), και η δεύτερη το 1996 στην Συμπληρωματική Διακήρυξη της Γενικής Συνέλευσης - Supplementary Declaration - (RES/51/210 Annex IX), παρόλο που ο πρωταρχικός σκοπός της δεν ήταν τα ανθρώπινα δικαιώματα.

ασχολούνται αποκλειστικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα (The 3rd Committee of the GA¹⁷⁰, The Human Rights Council, The Sub – Commission on the promotion and protection of Human Rights¹⁷¹, The Special Rapporteur on Promotion and Protection of human rights while countering Terrorism¹⁷², The Office of Legal Affairs with The High Commissioner for Human Rights,).

Έπειτα από την 11^η Σεπτεμβρίου, η Γενική Συνέλευση και η τότε Επιτροπή των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων υιοθέτησαν για πρώτη φορά, μια απόφαση εξολοκλήρου αφοσιωμένη στο θέμα της «προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των βασικών ελευθεριών κατά του αγώνα ενάντια στην τρομοκρατία», διαβεβαιώνοντας μεταξύ άλλων πως, «τα κράτη πρέπει να διασφαλίσουν πως οποιοδήποτε μέτρο λαμβάνεται για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας πρέπει να είναι σύμφωνο με τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το Διεθνές Δίκαιο σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα και το Ανθρωπιστικό Δίκαιο»¹⁷³.

Ο Διεθνής Οργανισμός Πολιτικής Αεροπορίας, βοηθά τα κράτη στην προστασία των πολιτικών τους αεροσκαφών από επιθέσεις, ενισχύοντας τα συστήματα αεράμυνας και επαυξάνοντας την ασφάλεια στα διαβατήρια σε πάνω από 70 κράτη.

Η Ολοκληρωμένη Στρατηγική των ΗΕ για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση στις 8 Σεπτεμβρίου του 2006, και είναι η πρώτη φορά που τα κράτη – μέλη, συμφώνησαν σε μια συλλογική και ολοκληρωμένη στρατηγική καταπολέμησης της τρομοκρατίας. Περιέχει συγκεκριμένα μέτρα για τα κράτη – μέλη προκειμένου να μειώσουν την εξάπλωση της τρομοκρατίας και να ενισχύσουν την ατομική και συλλογική ικανότητα να το καταφέρουν, καθώς και να προστατεύσουν τα ανθρώπινα δικαιώματα, σεβόμενοι και τους κανόνες του Διεθνούς Δικαίου κατά τη διάρκεια του αγώνα ενάντια στην τρομοκρατία.

¹⁷⁰ Resolutions 57/27 of 2002, and 56/88 of 2001 που υιοθετήθηκαν από την 6^η Επιτροπή, καθώς επίσης και resolution 56/160 of 2001, που υιοθετήθηκαν από την 3^η Επιτροπή.

¹⁷¹ Βλέπε, Απόφαση 2002/24 του 2004, στην 14^η παράγραφο του προοιμίου.

¹⁷² UN Doc. E/CN.4/Sub.2/2002/35, παράγραφος 66, Δεύτερη Αναφορά, προετοιμασμένη από την Κουφά Καλλιόπη, Special Rapporteur on Terrorism and Human Rights.

¹⁷³ Βλέπε, RES/57/219 2002 of the GA, and RES/2003/68 2003, of the Commission.

Ο ρόλος του ICAO στην αντιμετώπιση της εναέριας τρομοκρατίας

Τον Νοέμβριο του 1944, πάνω από 50 κράτη συναντήθηκαν στο Σικάγο για να εξετάσουν τα προβλήματα της διεθνούς πολιτικής αεροπορίας¹⁷⁴. Αποτέλεσμα υπήρξε η Σύμβαση του Σικάγο¹⁷⁵. Σε λιγότερο από δυο χρόνια, είχε ήδη επιτευχθεί ο απαιτούμενος αριθμός κρατών για την επικύρωση της Σύμβασης και τον Απρίλιο του 1947, ο ICAO ήταν πραγματικότητα, αντικαθιστώντας τον προσωρινό οργανισμό του 1944¹⁷⁶. Αποτελείται από δυο βασικά όργανα: τη Συνέλευση, που είναι και το αρμόδιο τμήμα για την χάραξη της πολιτικής της, και το Συμβούλιο, το κυβερνών σώμα, που είναι υπεύθυνο προς τη Συνέλευση. Ένα 27αμελές συμβούλιο παρέχει τις κύριες κατευθύνσεις στον οργανισμό. Η Επιτροπή Αεροπλοΐας, Η Επιτροπή εναέριων Μεταφορών και η κοινή Επιτροπή εναέριων Υπηρεσιών καθώς και η Οικονομική Επιτροπή, ολοκληρώνουν το έργο του ICAO¹⁷⁷.

Ο Διεθνής Οργανισμός Πολιτικής Αεροπορίας, ο ICAO, αποτελεί οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών που στόχο έχει την κωδικοποίηση των αρχών και των τεχνικών της διεθνούς αεροπλοΐας και καλλιεργεί τον σχεδιασμό και την ανάπτυξη των παγκόσμιων εναέριων μεταφορών διασφαλίζοντας την ασφάλεια και την ορθή ανάπτυξή τους (άρθρο 44 της Σύμβασης του Σικάγο). Ακόμη, βασικό τμήμα των αρμοδιοτήτων του αποτελεί και η παροχή αποζημιώσεων στα θύματα και τις οικογένειες από αεροπορικά συμβάντα είτε προέρχονται από ατυχήματα είτε από τρομοκρατικές ενέργειες και την ευθύνη του κράτους και του αεροπορικού μεταφορέα. Έδρα έχει το Μόντρεαλ του Καναδά όπως και η IATA, που όμως πρόκειται για ένωση που ασχολείται κυρίως με τις αεροπορικές εταιρείες. Το Συμβούλιο του ICAO,

¹⁷⁴ Βλέπε σχετικά, Kathleen M. Sweet, "Aviation and Airport Security: Terrorism and Safety Concerns", Pearson Education Inc., New Jersey, 2004, p.59 – 60.

¹⁷⁵ Στο προοίμιο της Σύμβασης ενδεικτικά αναφέρεται ο σκοπός του Οργανισμού: "...agreed on certain principles and arrangements in order that international civil aviation may be developed in a safe and orderly manner and that international air transportation services may be established on the basis of equality of opportunity and operated soundly and economically...", International Civil Aviation Organization, ICAO, p. 13 – 17.

¹⁷⁶ Απαριθμώντας σήμερα 188 κράτη – μέλη.

¹⁷⁷ The Air Navigation Commission, the Air Transport Committee and the Committee on Joint Support of Air Navigation Services, and a Finance Committee.

υιοθετεί πρότυπες και συνιστώμενες πρακτικές που αφορούν την εναέρια ναυσιπλοΐα, την αποτροπή παράνομων παρεμβάσεων και την διευκόλυνση των διαδικασιών για την αλλαγή συνόρων της διεθνούς πολιτικής αεροπλοΐας. Επιπλέον, καθορίζει τα πρωτόκολλα για τυχόν έρευνες αεροπορικών ατυχημάτων συμπεριλαμβανομένων και τρομοκρατικών ενεργειών και επιθέσεων, σύμφωνα και με τη Σύμβαση για τη Διεθνή Πολιτική Αεροπλοΐα, την γνωστή ως Σύμβαση του Σικάγο¹⁷⁸.

Η Σύμβαση του Μόντρεαλ, ή αλλιώς η Σύμβαση για την συνένωση/ενοποίηση, συγκεκριμένων Κανόνων που Αφορούν την Διεθνή Μεταφορά από Αέρα (Convention for the Unification of Certain Rules for International Carriage by Air), υιοθετήθηκε από μια Διπλωματική Συνάντηση των κρατών – μελών του ICAO το 1999¹⁷⁹. Περιέχει τροποποιήσεις της Σύμβασης της Βαρσοβίας που αφορούν κυρίως στις αποζημιώσεις των θυμάτων από αεροπορικές τραγωδίες. Η Σύμβαση, τονίζει την ανάγκη για σταθερότητα και ομοιομορφία στους κανόνες που σχετίζονται με τη μεταφορά επιβατών ανά τον κόσμο, καθώς και τη μεταφορά αποσκευών και φορτίων. Η νέα Σύμβαση διατηρεί τις ουσιώδεις προβλέψεις που για πολλές δεκαετίες «υπηρέτησαν» τη διεθνή κοινότητα αεροπορικών μεταφορών¹⁸⁰, και πετυχαίνει την απαιτούμενη εξέλιξη και τον «εκμοντερνισμό» σε πολλά διαφορετικά σημεία.

Με τη σειρά του, ο οργανισμός, αναθεώρησε και τροποποίησε τους κανονισμούς και τις συστάσεις του μέσα από το ανάλογο σύστημα (Standards and Recommended Practices, SARP's), που βρίσκονται στο παράρτημα 17 της Σύμβασης του Σικάγο του 1944 για την προστασία της εναέριας ασφάλειας. Επέκτεινε τις διατάξεις του και στις πτήσεις εσωτερικού και συμπλήρωσε τα κενά των νέων απαιτήσεων, που αφορούν για παράδειγμα το κλείδωμα της καμπίνας του πιλοτηρίου, και λοιπές διαδικασίες που αφορούν την ασφάλεια των πτήσεων και ελέγχους ασφαλείας όπως οι έλεγχοι στο

¹⁷⁸ Βλέπε, Μέρος Πρώτο, Κεφάλαιο ένα, «Διεθνή Σύμφωνα, Συμβάσεις και Πρωτόκολλα για τις Αερομεταφορές»

¹⁷⁹ Βλέπε σχετικά, "Convention for the Unification of Certain Rules for International Carriage by Air, ICAO, Doc 9740.

¹⁸⁰ Όπως για παράδειγμα τις βασικές διατάξεις της Σύμβασης της Βαρσοβίας.

προσωπικό που εργάζεται στα αεροδρόμια¹⁸¹ και αυξημένους ελέγχους στα αεροδρόμια μέσω των νέων σύγχρονων τεχνολογιών.

Στην 33^η Συνεδρίασή του ICAO που διήρκησε από τις 25 έως τις 5 Οκτωβρίου του 2001, η Συνέλευση υιοθέτησε την απόφαση A33-1 με τον τίτλο «Διακήρυξη για την αρνητική χρήση των αεροσκαφών ως μέσων καταστροφής και άλλων τρομοκρατικών πράξεων που περιλαμβάνουν στους κόλπους τους την πολιτική αεροπορία»¹⁸². Επιπλέον, τον Ιούνιο του 2002, ο ICAO ενέκρινε επίσης και το πρόγραμμα δράσης για την «Ασφάλεια στην Αεροπλοΐα¹⁸³», εγκαθιδρύοντας ένα Παγκόσμιο Σύστημα Παρακολούθησης στα αεροδρόμια που αφορά την ασφάλειά τους και κατά συνέπεια και την ασφάλεια επιβατών και προσωπικού. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα περιλαμβάνει την ταυτοποίηση, ανάλυση και ανάπτυξη ενός διεθνούς συστήματος που θα είναι ικανό να σταθεί εμπόδιο μπροστά σε νεοαναδυόμενες απειλές και θα μπορεί να λαμβάνει τα κατάλληλα μέτρα σε κάθε κομμάτι της διεθνούς αεροπλοΐας, δηλαδή σε αεροδρόμια, αεροσκάφη και στους μηχανισμούς ελέγχου της εναέριας κυκλοφορίας. Ακόμη, σαν επιπλέον μέτρο, μελετάται η πρόταση για υλοποίηση του προγράμματος που θα περιλαμβάνει μηχανές ανάγνωσης των ταξιδιωτικών εγγράφων¹⁸⁴ που επιτρέπει στον χρήστη να κωδικοποιήσει με ένα και μοναδικό τρόπο για κάθε επιβάτη ένα συγκεκριμένο φυσικό χαρακτηριστικό του¹⁸⁵ σε έναν βιομετρικό

¹⁸¹ Ο έλεγχος στο προσωπικό του αεροδρομίου είναι ιδιαίτερα σημαντικός μιας και ας μη ξεχνάμε πως αρκετές αεροπειρατείες έγιναν από μέλη του προσωπικού, όπως για παράδειγμα οι αεροπειρατές του Boeing 747 στο αεροπλάνο της Pan Am στο Καράτσι του Πακιστάν το Σεπτέμβριο του 1986, οι οποίοι εμφανίστηκαν ως στελέχη του τμήματος ασφαλείας στο αεροδρόμιο.

¹⁸² Αποφάσεις της Συνέλευσης σε ισχύ, ICAO, Doc 0790, VII – 1. Επιπλέον, γενικού ενδιαφέροντος είναι η απόφαση της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών, resolution 56/88, «μέτρα για τον περιορισμό της διεθνούς τρομοκρατίας», που υιοθετήθηκε από την 56^η Σύνοδο των ΗΕ που καλεί τα κράτη να λάβουν κάθε δυνατό μέτρο για τον περιορισμό της διεθνούς τρομοκρατίας. Βλέπε σχετικά, A/RES/56/88, 24 Ιανουαρίου 2002.

¹⁸³ Aviation Security Plan of Action.

¹⁸⁴ Πρόκειται για το σύστημα με την ονομασία MRTD: Machine Readable Passport Development.

¹⁸⁵ Με τον όρο φυσικά χαρακτηριστικά εννοούμε για παράδειγμα την αναγνώριση του προσώπου, τα δακτυλικά αποτυπώματα του επιβάτη, καθώς και την ταυτοποίηση μέσω της

αναγνωριστή και εν συνεχεία να το ταυτοποιήσει και να του επιβεβαιώσει ή να του απορρίψει την είσοδό του. Και το πιο επικίνδυνο από όλα όσον αφορά στην παραβίαση των ατομικών δικαιωμάτων, την υιοθέτηση δηλαδή ενός διεθνούς συστήματος βιομετρικής ταυτοποίησης πληροφοριών για τον πληρέστερο έλεγχο των διαβατηρίων¹⁸⁶.

Αρκετά από τις τεχνικές αυτές, δεν έχουν ακόμη τελειοποιηθεί. Ακόμη πιο σημαντική όμως είναι η νομική πλευρά του όλου εγχειρήματος. Η χρήση της βιομετρικής τεχνολογίας, υιοθετεί την αναγκαστική ανάγκη της γνώσης και του εμπλεγμού ιδιωτικών ζητημάτων¹⁸⁷, και νομοθεσίας σε ζητήματα προστασίας προσωπικών δεδομένων, καθώς και θέματα αξιοπιστίας που αφορούν τα στελέχη που διαχειρίζονται τις βάσεις δεδομένων, και την ενδεχόμενη ανακρίβεια των πληροφοριών που παράγονται σαν αποτέλεσμα της αντιστοίχισης των δεδομένων, που μπορούν πολύ εύκολα να οδηγήσουν σε «ασυνέπειες» στην διαδικασία της αναγνώρισης και ταυτοποίησης. Και τέλος, κατά πόσο ο ICAO έχει την νομική ικανότητα¹⁸⁸ και αξιοπιστία να αναλαμβάνει τέτοιες «ευαίσθητες» διαδικασίες;

ίριδας του ματιού. Σε Αυτά τα τρία χαρακτηριστικά κατέληξε ο διεθνής οργανισμός Πολιτικής Αεροπορίας πως εξυπηρετούν καλύτερα τον στόχο του.

¹⁸⁶ Αυτό πραγματοποιείται με τη βοήθεια μιας τεχνικής γνωστής ως κβαντική κρυπτογραφία χρησιμοποιώντας πολικά φωτόνια αντί για ηλεκτρονικά σήματα όπως γνωρίζαμε μέχρι σήμερα.

¹⁸⁷ Βλέπε σχετικά, Ruwantissa Abeyratne, “Attacks on America: Privacy Implications of Heightened Security Measures in the United States, Europe and Canada”, *Journal of Air Law and Commerce*, volume 67, 2002, p. 83 – 115, και επίσης της ίδιας, “The exchange of Airline Passenger Information – Issues of Privacy, *Communication Law*, Vol. 6, No. 5, 2001, p. 153 – 162.

¹⁸⁸ Βλέπε άρθρο 37 και 44 της Σύμβασης του Σικάγο, καθώς και το άρθρο 57 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, που κάνει λόγο για τους ειδικευμένους οργανισμούς που δρουν στα πλαίσια των ΗΕ και τη σχέση τους με αυτά.

Ο ρόλος της IATA στις εναέριες μεταφορές επιβατών

Η Διεθνής Ένωση Αεροπορικών Μεταφορών¹⁸⁹, συστήθηκε το 1919 ως International Air Traffic Association και έλαβε την τελική της μορφή ως οργανισμός μη κυβερνητικός το 1945, ως International Air Transport Association (I.A.T.A), με έδρα το Μόντρεαλ του Καναδά¹⁹⁰. Αποτελεί το αντιπροσωπευτικότερο ίσως όργανο εναρμόνισης των όρων εκμετάλλευσης των αεροπορικών μεταφορών. Σύμφωνα με το καταστατικό της, έχει ως αποστολή την ανάπτυξη της ασφαλούς, τακτικής και οικονομικής αεροπορικής μεταφοράς, προς όφελος των λαών όλου του κόσμου και την ενίσχυση του εναέριου εμπορίου.

Μέλη της IATA είναι οι αεροπορικές εταιρείες τακτικών πολιτικών αερομεταφορών, διεθνών και τοπικών, σε παγκόσμιο επίπεδο και λειτουργεί με βάση το λειτουργικό οργανόγραμμα¹⁹¹ του ICAO. Λειτουργικά καλύπτει τις σχέσεις μεταξύ των κρατών και αεροπορικών μεταφορέων. Συμβάλει ουσιαστικά στην ενοποίηση του διεθνούς ιδιωτικού δικαίου των αεροπορικών μεταφορών, με τη δημιουργία συμβάσεων, και στην καθιέρωση ομοιόμορφων και εναρμονισμένων πρακτικών από τις αεροπορικές εταιρείες.

Η Ένωση, κατάρτισε τους «Γενικούς Όρους Μεταφοράς», με τους οποίους ρυθμίζονται αρμονικά οι τίτλοι μεταφοράς¹⁹², ήδη από το 1927. Οι πρώτοι Γενικοί Όροι Μεταφοράς, εναρμονισμένοι με τις ρυθμίσεις της Σύμβασης της Βαρσοβίας καταρτίσθηκαν το 1931, γνωστοί και ως όροι της Βιέννης. Απαραίτητη κρίνεται ανάμεσα στα άλλα και η αναπροσαρμογή των Γενικών Όρων Μεταφοράς, προκειμένου να εναρμονισθούν προς το καθεστώς ευθύνης της Σύμβασης του Μόντρεαλ. Ομοιόμορφα ρυθμίζεται το

¹⁸⁹ Βλέπε σχετικά, Ράνια Χατζηνικολάου – Αγγελίδου, «Αεροπορική μεταφορά επιβατών: σύμφωνα με τις Διεθνείς Συμβάσεις, το Εθνικό Δίκαιο και Κοινοτικό Δίκαιο μεταφορών», Αθήνα – Θεσσαλονίκη, Σάκκουλας, 2005, σελ. 78 – 80.

¹⁹⁰ Βλέπε σχετικά, Γιώκαρης Άγγελος, «Διεθνές Δίκαιο εναέριου χώρου – διαστήματος», Αθήνα, Σάκκουλας, 1996, σελ. 173 – 174.

¹⁹¹ Λειτουργεί με τα ακόλουθα όργανα: από την Γενική Συνέλευση που αποτελεί το ανώτατο όργανο και συνέρχεται μια φορά το χρόνο, το Συμβούλιο των Διοικητών το οποίο περιλαμβάνει συνεργαζόμενες επιτροπές νομικών υποθέσεων οικονομική τεχνική και μεταφορών, και το Γενικό Διευθυντή μόνιμο όργανο.

¹⁹² Δηλαδή το εισιτήριο, το δελτίο αποσκευών και το δηλωτικό μεταφοράς.

περιεχόμενο των τίτλων μεταφοράς, τα δρομολόγια των αεροπορικών συνδέσεων και όλα τα ζητήματα που αφορούν στην εκτέλεση μιας αεροπορικής μεταφοράς. Με τον τρόπο αυτόν, ισχύουν κοινοί όροι μεταφοράς για όλους τους επιβάτες, με τα ίδια δικαιώματα και τις ίδιες υποχρεώσεις.

Στο μεταξύ, η IATA, εγκαθίδρυσε ένα Παγκόσμιο Σχέδιο Δράσης για την Ασφάλεια στην Αεροπλοΐα (Global Aviation Security Action Group, GASAG)¹⁹³, το οποίο εγκαινιάζει την εναρμόνιση μέτρων ασφαλείας στις αεροπορικές εταιρείες. Το GASAG ανέπτυξε τις θέσεις των αεροπορικών εταιρειών σε πολλά θέματα όπως: την εναρμόνιση των μέχρι τώρα καθιερωμένων μέτρων ασφαλείας, την κρατική επιχορήγηση στις εταιρείες για την υιοθέτηση των νέων μέτρων ασφαλείας, εξονυχιστικούς ελέγχους για τα άτομα εκείνα που έχουν πρόσβαση σε απαγορευμένες περιοχές των αεροδρομίων όπως οι χώροι των αποσκευών. Επιπλέον, την εγκαθίδρυση και διατήρηση απαγορευμένων περιοχών στα αεροδρόμια, νέες τεχνολογίες για την αναγνώριση όπως τα βιομετρικά, αυξημένο έλεγχο ασφαλείας τόσο στους επιβάτες όσο και στις αποσκευές, και νέου τύπου θωρακισμένες πόρτες ασφαλείας για το πιλοτήριο.

Το Συμβούλιο των διοικητών της IATA, ενέκρινε ακόμη μια δέσμη Προτεινόμενων Μέτρων Ασφαλείας (Recommended Security Standards, RSS's¹⁹⁴), που περιέχει κυρίως συστάσεις πάνω σε θέματα τα οποία έχουν παρατηρηθεί και σε υπερβολές των αεροπορικών εταιρειών. Σε αντίθεση με το RSS's, υιοθετήθηκε μια απόφαση που καλεί τα κράτη να διασφαλίσουν ότι τα αποτελεσματικά προγράμματα ασφαλείας στην αεροπλοΐα που ισχύουν σήμερα, συμβαδίζουν τόσο με τις απαιτήσεις του Παραρτήματος 17 του ICAO, όσο και με το RSS's. Η IATA, έχει ακόμη υιοθετήσει ένα Απλοποιημένο Ταξιδιωτικό Πρόγραμμα για τους Επιβάτες (Simplified Passenger Travel Programme, SPT¹⁹⁵), που βασίζεται σε μια ταξιδιωτική κάρτα που διευκολύνει

¹⁹³ Βλέπε σχετικά, www.iata.org/whatwedo/security_issues.htm

¹⁹⁴ Βλέπε, IATA, Recommended Security Standards, IATA Security Manual, at http://www.iata.org/NR/ContentConnector/CS2000/Siteinterface/sites/soi/file/IATA_Recommended_Security_Standards.pdf.

¹⁹⁵ Βλέπε σχετικά, Ruwantissa Abeyratne, "Attacks on America: Privacy Implications of Heightened Security Measures in the United States, Europe and Canada", 2002, 67 J. Air L. p. 83- 84., καθώς επίσης και στην ιστοσελίδα, www.simplifying-travel.org/.

το ταξίδι του κάθε ατόμου χωριστά¹⁹⁶. Η κάρτα θα περιέχει σχετικά προσωπικά στοιχεία και το ταξιδιωτικό ιστορικό του επιβάτη, συμπεριλαμβανομένων και βιομετρικών δεδομένων αναγνώσιμων από κατάλληλα μηχανήματα, καθώς και πληροφορίες σχετικά με το περιεχόμενο του διαβατηρίου και της βίζας του εάν υπάρχει¹⁹⁷.

Σύμφωνα με τους αναρίθμητους νόμους και κανόνες, πολιτικές και προγράμματα που έχουν υιοθετηθεί και συνεχίζουν να υιοθετούνται από τα κράτη, τον ICAO και την IATA, πιο εξελιγμένα μέτρα ασφαλείας υλοποιούνται αυτό το διάστημα σε διάφορες βαθμίδες ώστε να υπάρχει ολοκληρωτική κάλυψη των αναγκών εξαιτίας των κινδύνων. Τα πιο σημαντικά από αυτά διαχωρίζονται πρώτον σε: αεροπορικά μέτρα ασφαλείας όπως το ιπτάμενο προσωπικό ασφαλείας, οι οπλισμένοι πιλότοι και οι ενισχυμένες και αλεξίσφαιρες πόρτες του πιλοτηρίου, και δεύτερον, σε μέτρα ασφαλείας που αφορούνε το έδαφος όπως ο έλεγχος των αποσκευών μέσω ακτινών Χ (X-RAY), την περιμετρική φρούρηση του αεροδρομίου καθώς και τον έλεγχο του profile των επιβατών και τις απαραίτητες πληροφορίες που τον αφορούν και τις οποίες συλλέγουν μέσω των νέων τεχνολογιών όπως τα βιομετρικά χαρακτηριστικά.

Ευρωπαϊκή Ένωση και προάσπιση των ατομικών ελευθεριών μέσω των νέων μέτρων προστασίας στα αεροδρόμια

Τα ανθρώπινα δικαιώματα, η δημοκρατία και το κράτος δικαίου, αποτελούν θεμελιώδεις αρχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ενσωματωμένα στη Συνθήκη για την ίδρυσή της και ενισχυμένα με τη θέσπιση του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, τα ανθρώπινα δικαιώματα αποτελούν προϋπόθεση και για τις χώρες που επιθυμούν να εισέλθουν στην Ένωση, όσο και για εκείνες που συνάπτουν συμφωνίες – εμπορικές ή άλλες – μαζί της. Για

¹⁹⁶ Βλέπε επίσης και, Alejandro Piera, «The Simplifying Passenger Travel Programme and its Legal Implications», στο *Air & Space law*, vol. xxviii/3 (June 2003), pag. 132 – 138.

¹⁹⁷ Βλέπε σχετικά, Victor V. Ramraj, Michael Hor and Kent Roach, “Global Anti – Terrorism Law and Policy”, Cambridge University Press, United Kingdom, 2005, p. 225 – 247.

την ΕΕ τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι οικουμενικά και άρρηκτα, και για το λόγο αυτό τα προβάλλει και τα προασπίζει.

Ο κεντρικός ρόλος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι ιδιαίτερα εμφανής στη συμφωνία Κοτονού¹⁹⁸. Στην περίπτωση που κάποια από τις χώρες αυτές δεν σέβεται τα ανθρώπινα δικαιώματα, μπορεί να ανασταλούν οι εμπορικές παραχωρήσεις και να περιοριστούν ή να κοπούν τα προγράμματα βοήθειας. Η Ένωση πιστεύει ότι μόνο μέσα σε μια δημοκρατική δομή μπορεί να επιτευχθεί η ορθή λειτουργία της.

Όσον αφορά την τρομοκρατία, η ΕΕ έχει προχωρήσει σε αρκετές ρυθμίσεις με τέτοιο περιεχόμενο, όπως τα Ευρωπαϊκό ένταλμα Σύλληψης¹⁹⁹, που αποτελεί δικαστική απόφαση, η οποία εκδίδεται από ένα κράτος – μέλος με σκοπό την σύλληψη και παράδοση σε άλλο κράτος – μέλος, προσώπου που καταζητείται για την άσκηση ποινικής δίωξης ή για εκτέλεση ποινής ή μέτρου στερητικού της ελευθερίας του²⁰⁰. Στις 27 Δεκεμβρίου του 2001, προστέθηκε άλλη μια απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου που αναφέρεται στα μέτρα καταπολέμησης της τρομοκρατίας²⁰¹. Η απόφαση αυτή για πρώτη φορά προβαίνει σε καταγραφή των τρομοκρατικών οργανώσεων και προτείνει τη διαρκή συνεργασία των κρατών – μελών και την ανταλλαγή απόψεων μεταξύ τους²⁰². Οι αποφάσεις της ΕΕ πολλαπλασιάζονται και είναι εντυπωσιακή η πληθώρα των αποφάσεων και των οργάνων που ασχολούνται με την τρομοκρατία²⁰³.

¹⁹⁸ Πρόκειται για το εμπορικό σύμφωνο και σύμφωνο βοήθειας που συνδέει την Ένωση με 78 αναπτυσσόμενες χώρες της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού (χώρες ΑΚΕ).

¹⁹⁹ Βλέπε και Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, «Επιτροπή Ελευθεριών και Δικαιωμάτων των Πολιτών, Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων, AM/458025/ΕΛ.doc, PE 31. 980/1-29, 21 Δεκεμβρίου 2001.

²⁰⁰ Βλέπε σχετικά, άρθρο 1 της 10^{ης} Δεκεμβρίου 2001 πρότασης, απόφασης – πλαισίου του Συμβουλίου της ΕΕ.

²⁰¹ European Parliament Resolution on Council's decision of 27 December 2001 on measures to combat terrorism, Decision taken on 27 December 2001 on measures to combat terrorism, P5_TA (2002)0055, B5-0100/2002, Minutes of 07/02/2002.

²⁰² Βλέπε σχετικά, Μπόση Μ. «Αντιτρομοκρατική νομοθεσία: Ελλάδα και Διεθνές περιβάλλον», εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα 2004, σελ. 48 – 49.

²⁰³ Βλέπε ενδεικτικά, European Parliament resolution on “Assessment of and prospects for the EU strategy on terrorism one year after 11th September 2001”, Combating terrorism,

Ακόμη, η ΕΕ έχει θεσπίσει τον κανονισμό 2320/2002²⁰⁴ εγκαθιδρύοντας κοινούς κανόνες για την ασφάλεια στις αερομεταφορές, καθώς και τους κανονισμούς 622/2003 με πρόσθετα μέτρα για την εναέρια ασφάλεια και τους 1217/2003 και 1486/2003 που περιέχει την διεξαγωγή ερευνών για τα προηγούμενα μέτρα²⁰⁵. Ο 2320/2003 βεβαίωσε τους κανόνες ασφαλείας για τα κράτη – μέλη της ΕΕ, και υποχρέωσε την ενσωμάτωσή τους στο εθνικό δίκαιο. Ανάμεσα στους κανόνες που θεσπίστηκαν, είναι και εκείνοι που σχετίζονται με τις απαγορευμένες περιοχές πρόσβασης στα αεροδρόμια, την διαχείρισή τους, καθώς και το screening των αναχωρούντων επιβατών και των αποσκευών τους (cargo – screening). Η οδηγία 95/46 της ΕΕ σχετικά με την προστασία της διαδικασίας και διακίνησης προσωπικών δεδομένων, παρέχει μονάχα έναν ορισμένο βαθμό προστασίας στους επιβάτες. Παρόλα αυτά, ελάχιστες είναι οι χώρες εκείνες που διαθέτουν τόσο περιεκτικούς νόμους για την προστασία της ιδιωτικής ζωής στους πολίτες. Από την άποψη αυτή, θα ήταν προτιμότερο να υπάρχουν κοινοί κανόνες και για το θέμα αυτό, υπό την εποπτεία του ICAO ή της IATA.

Επιπλέον, η Europol, η οποία εδρεύει στην Χάγη, είναι στην ουσία ένα αστυνομικό κέντρο συντονισμού για την συλλογή, την ανάλυση και την ανταλλαγή πληροφοριών ώστε να παρέχεται συνδρομή για τη διεξαγωγή ερευνών σε δυο ή περισσότερες χώρες της ΕΕ. Οι πόροι της περιλαμβάνουν μια μεγάλη ηλεκτρονική βάση δεδομένων που βοηθά στον εντοπισμό υπόπτων εγκληματιών – μεταξύ των οποίων και τρομοκρατών – προσφέροντας στις υπηρεσίες επιβολής του νόμου άμεση πρόσβαση σε εκατομμύρια κοινούς φακέλους. Μαζί με τα ηλεκτρονικά στοιχεία που περιέχει

P5_TAprov (2002), Minutes of 24/10/2002. Επίσης, European Parliament legislative resolution on the proposal for a Council decision on the financing of certain activities carried out by Europol in connection with cooperation in the fight against terrorism (COM (2002)439 – C50471/2002 – 2002/0196 (CNS)), Financing of certain activities carried out by Europol, P5-Ta-prov (2002)0581, A5 – 0391/2002), and (New functions for the Schengen Information System (Decision), P5_TA-prov (2002)0610, A5 – 3436/2002.

²⁰⁴ Βλέπε αναλυτικά, regulation (EC) no 2320/2002 of the European parliament and of the council, “establishing common rules in the field of civil aviation security”, Official Journal of the European Communities, L 355/1, of 16 December 2002.

²⁰⁵ Βλέπε www.europa.eu.int

το σύστημα πληροφοριών Σένγκεν, οι αστυνομικές και τελωνειακές αρχές έχουν πια στη διάθεσή τους έναν τεράστιο όγκο πληροφοριών²⁰⁶.

Πιο πρόσφατα ακόμη, με την Οδηγία του Συμβουλίου 871/2004 και την Απόφαση 2005/211/JHA²⁰⁷, αποφασίζεται η εισαγωγή νέων λειτουργιών για το σύστημα πληροφοριών Schengen²⁰⁸ με έμφαση στην καταπολέμηση της τρομοκρατίας²⁰⁹. Το SIS – I, επιτρέπει στις αρμόδιες αρχές κρατών – μελών να έχουν αυξημένη πρόσβαση σε δεδομένα για συγκεκριμένες κατηγορίες προσώπων, πράγμα ζωτικό για την ομαλή λειτουργία του Χώρου Ασφάλειας, Ελευθερίας και Δικαιοσύνης. Εκτός αυτού, συμβάλλει και στην εφαρμογή των διατάξεων που αφορούν στην ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων στα πλαίσια της ενιαίας αγοράς και των διατάξεων που αφορούν στην αστυνομική και δικαστική συνεργασία για ποινικές υποθέσεις. Αυτές οι τροποποιήσεις θα οδηγήσουν στην ανάπτυξη ενός πιο εξελιγμένου από τεχνολογικής απόψεως SIS – II. Στις σπουδαιότερες τροποποιήσεις του συστήματος αυτού, ανήκει η πρόσβαση της Eurorol και των μελών της Eurojust στα δεδομένα που φυλάσσονται στο πρώτο πρόγραμμα.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποδίδει μεγάλη σημασία στην εξασφάλιση πλήρους και αποτελεσματικής προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών στην Ευρώπη και σε παγκόσμια κλίμακα στα πλαίσια της καταπολέμησης της τρομοκρατίας. Τα κράτη – μέλη της ΕΕ υποστήριξαν τις προτάσεις ψηφισμάτων που υπέβαλε το Μεξικό για την «Προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών σε σχέση με την καταπολέμηση της τρομοκρατίας» οι οποίες και υιοθετήθηκαν

²⁰⁶ Το αρχικό έργο της Eurorol, το 1994, ήταν ο συντονισμός των εθνικών επιχειρήσεων για την πάταξη της παράνομης διακίνησης πληροφοριών. Η εντολή της σταδιακά επεκτάθηκε ώστε να περιλάβει την επιστροφή κλεμμένων αυτοκινήτων και απαχθέντων ανθρώπων, καθώς και την εξάρθρωση των λαθρομεταναστευτικών δικτύων, τη σεξουαλική εκμετάλλευση γυναικών και παιδιών, την πορνογραφία, την πλαστογραφία, το λαθρεμπόριο ραδιενεργών και πυρηνικών υλικών, την τρομοκρατία, το ξέπλυμα χρήματος και την πλαστογραφία του ευρώ.

²⁰⁷ Τον Απρίλιο του 2004 και η δεύτερη τον Φεβρουάριο του 2005.

²⁰⁸ The Schengen Information System - SIS.

²⁰⁹ Αυτές οι δυο νομοθετικές πράξεις υιοθετήθηκαν έπειτα από ισπανική πρωτοβουλία με στόχο τη βελτίωση του SIS – I, ως ένα χρήσιμο εργαλείο για την καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης και της τρομοκρατίας.

χωρίς ψηφοφορία κατά την 59^η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών και την 61^η Συνεδρίαση της CHR.

Σε ανακοίνωσή της το 2004²¹⁰ η Επιτροπή αναπτύσσει τρεις βασικές έννοιες όσον αφορά την ισορροπία μεταξύ των θεμελιωδών δικαιωμάτων και της καταπολέμησης της τρομοκρατίας:

- Η καταπολέμηση της τρομοκρατίας πρέπει να είναι περιεκτική σε όλες τις αναφορές και όχι μόνο να ενσωματώνεται: η διαφύλαξη της ζωής, της ασφάλειας και της ελευθερίας αποτελεί θεμελιώδες έργο το οποίο και απαιτεί τη συμμετοχή όλων
- Σε σύνδεση με τα παραπάνω η ΕΕ οφείλει να συμβάλει προς την κατεύθυνση αυτήν. Η υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων απορρέει από τον Χάρτη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και υπογραμμίζει τον άρρηκτο δεσμό μεταξύ ασφάλειας και ελευθερίας.
- Και τέλος η συνειδητοποίηση πως αν απαιτούνται νέα αποτελεσματικά μέσα για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας παγκοσμίως, τότε απαιτούνται και νέοι αποτελεσματικοί έλεγχοι για τη «διατήρηση της ισορροπίας μεταξύ της συλλογικής ασφάλειας και της ατομικής ελευθερίας

Η ΕΕ συμμετείχε ενεργά στην Σύνοδο Κορυφής του Συμβουλίου της Ευρώπης στις 16 και 17 Μαΐου 2005 στην Βαρσοβία. Η δήλωση της Βαρσοβίας που εκδόθηκε με την ευκαιρία αυτή προλειαίνει το έδαφος για την ενίσχυση της πανευρωπαϊκής συνεργασίας και αλληλεγγύης, μεταξύ άλλων στον αγώνα κατά της τρομοκρατίας, με σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η δήλωση αυτή, συμπληρώνεται και από ένα σχέδιο δράσης με θέματα «την ενίσχυση της ασφάλειας των ευρωπαίων πολιτών» και την «Προαγωγή των κοινών θεμελιωδών αρχών: ανθρώπινα δικαιώματα, κράτος δικαίου και τρομοκρατία». Η ΕΕ υποστηρίζει πλήρως τους στόχους που ορίζονται στο σχέδιο δράσης, με το οποίο και καταδικάζεται απερίφραστα η τρομοκρατία, και σημειώνεται η ανάγκη για μια σταθερή πορεία και δράση από την Ευρώπη.

²¹⁰ Βλέπε σχετικά, 20 Οκτωβρίου 2004, COM(2004)698 καθώς και www.europa.eu.int.

Μετά το τρομοκρατικό χτύπημα της 7^{ης} Ιουλίου στο Λονδίνο, οι Υπουργοί Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων της ΕΕ, συνεδρίασαν εκτάκτως στις Βρυξέλλες για να συζητήσουν εκ νέο την υιοθέτηση πανευρωπαϊκών αντιτρομοκρατικών μέτρων²¹¹. Η περισσότερο «συζητημένη» πρόταση του έκτακτου Συμβουλίου της ΕΕ, αφορά στο ζήτημα της αποθήκευσης και καταγραφής των τηλεπικοινωνιακών συνδέσεων από και προς την ΕΕ. Πρόκειται για μια νομοθετική ρύθμιση, σύμφωνα με την οποία οι εταιρείες και οι οργανισμοί τηλεπικοινωνιών στην Ευρώπη θα είναι υποχρεωμένοι να αποθηκεύουν όλα τα στοιχεία και να τα διατηρούν για διάστημα τουλάχιστον ενός έτους. Συγκεκριμένα, θα καταγράφονται, η πηγή και ο αποδέκτης κάθε τηλεφωνικής κλήσης, γραπτού μηνύματος μέσω κινητού τηλεφώνου και ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e – mail) που πραγματοποιούνται στην ΕΕ, καθώς επίσης και η ακριβής ώρα της συνδιάλεξης, η διάρκεια και ο τόπος από όπου γίνονται οι επικοινωνίες, όχι όμως και το περιεχόμενό τους. Ωστόσο, δεδομένων των διαφορετικών νομικών καθεστώτων που υπάρχουν στα κράτη – μέλη, η εφαρμογή ενός τέτοιου μέτρου είναι αρκετά δύσκολη.

Αξιοσημείωτη είναι και η αναφορά στην συμφωνία για τη μεταφορά προσωπικών δεδομένων Ευρωπαίων επιβατών προς τις ΗΠΑ²¹², η οποία είναι εξαιρετικά αμφίβολο αν θα καταφέρει να καταπολεμήσει την τρομοκρατία, ενώ είναι σαφές ότι περιορίζει ουσιαστικά θεμελιώδη δικαιώματα των Ευρωπαίων πολιτών²¹³. Προχωρεί σε μια σειρά από καίριες αποφάσεις, παραχωρώντας τες στη διακριτική ευχέρεια του Υπουργείου Εσωτερικής Ασφάλειας των ΗΠΑ, κατά παράβαση κυριαρχικών δικαιωμάτων και υποχρεώσεων της ίδιας της ΕΕ. Από τη μια πλευρά, δεσμεύει την ΕΕ, επιτρέποντας απεριόριστη πρόσβαση και χρήση σε ευαίσθητα δεδομένα εκατομμυρίων Ευρωπαίων, ενώ από την άλλη πλευρά, δεν δεσμεύει σε τίποτα τις ΗΠΑ.

Τέλος, στο Συμβούλιο Υπουργών Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων της ΕΕ που συνεδρίασε στις Βρυξέλλες τον Φεβρουάριο του

²¹¹ Τα μέτρα αυτά αφορούν μια σειρά από νομοθετικές ρυθμίσεις, οι οποίες έχουν ήδη συζητηθεί κατά τα παρελθόν και συγκεκριμένα

²¹² Πρόκειται για την συμφωνία PNR.

²¹³ Είναι αναγκαίο να σημειωθεί ότι το νομικό καθεστώς της συμφωνίας δεν είναι ξεκάθαρο, δεν πρόκειται δηλαδή για μια καθαρά δεσμευτική διμερή συμφωνία ανάμεσα σε ΗΠΑ και ΕΕ.

2007²¹⁴, συμφωνήθηκε η ενσωμάτωση της Συνθήκης του Πρυμ στη νομοθεσία της ΕΕ. Η εν λόγω συμφωνία είχε υπογραφεί τον Μάιο του 2005²¹⁵ από τη Γερμανία, την Ισπανία, τη Γαλλία, το Λουξεμβούργο, την Ολλανδία, την Αυστρία και το Βέλγιο υπό συνθήκες άκρας μυστικότητας. Πρόκειται για μια διακρατική συμφωνία, που αποβλέπει κυρίως στην ενδυνάμωση και επιτάχυνση της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των επτά συμβαλλόμενων κρατών. Η Συνθήκη μεταξύ άλλων περιέχει: τη δημιουργία από τα συμβαλλόμενα κράτη βάσεων γενετικών πληροφοριών (DNA) και γενετικών αποτυπωμάτων²¹⁶, τη λήψη μέτρων για την πρόληψη τρομοκρατικών ενεργειών, τη λήψη μέτρων για την καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης και την προστασία των δεδομένων και άλλες μορφές διακρατικής συνεργασίας. Το Συμβούλιο με τη σειρά του, συμφώνησε στην ενσωμάτωση στην νομοθεσία της ΕΕ των άρθρων της Συνθήκης Πρυμ που ρυθμίζουν την αστυνομική και δικαστική συνεργασία σε θέματα αντεγκληματικής πολιτικής²¹⁷, με την εξαίρεση της διάταξης που αναφέρεται στην εκτός συνόρων αστυνομική παρέμβαση σε περίπτωση επικείμενου κινδύνου (άρθρο 18) καθώς και σε θέματα μεταναστευτικής πολιτικής, που όμως δεν αποτελούν αντικείμενο της παρούσας έρευνας.

Με την στάση της αυτή, η ΕΕ, προχωρεί σε καταπατήσεις των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων (δικαίωμα στη ιδιωτική ζωή,

²¹⁴ Η συνεδρίαση διεξήχθη στις 15 Φεβρουαρίου του 2007 στις Βρυξέλλες.

²¹⁵ Και συγκεκριμένα στις 27 Μαΐου 2005 στο Πρυμ της Γερμανίας.

²¹⁶ Πιο συγκεκριμένα, για τα νέα ευρωπαϊκά διαβατήρια, το θέμα γενικεύεται. Όσον αφορά το θέμα της εικόνας του προσώπου, η επιτροπή τεχνοκρατών της ΕΕ παρατηρεί, ότι αυτή είναι σύμφωνη με τα κριτήρια που θέτει ο διεθνής οργανισμός του ICAO, προσθέτοντας όμως, πώς τα μικρά παιδιά δεν προσφέρονται για βιομετρική καταγραφή προσώπου. Οι αλλαγές στο πρόσωπο μέχρι την ηλικία των 12 είναι τόσο χαρακτηριστικές που καθιστούν αδύνατη την αναγνώριση και ταυτοποίησή του. Για τη λήψη δακτυλικών αποτυπωμάτων, οι ειδικοί εκτιμούν, ότι η ανάπτυξη των παιδιών ως την ηλικία των 6 ετών επιτρέπει την καταγραφή τους, αν και θα χρειαστούν ειδικοί αλγόριθμοι. Παρόλα αυτά, Γαλλία και Λετονία ζητούν να καταγράφονται τα αποτυπώματα από τα 6 χρόνια, η Τσεχία από τα 5, ενώ η Ισπανία προτείνει η καταγραφή τόσο των αποτυπωμάτων όσο και της εικόνας του προσώπου να γίνεται αμέσως μετά τη γέννησή μας. Αντίθετα η Γερμανία, προτείνει σαν ελάχιστο όριο και για τα δυο την ηλικία των 14 ετών. Βλέπε σχετικά, εφημερίδα «Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία», 10 Σεπτεμβρίου 2006, «Φακέλωμα από κούνια», σελ 60.

²¹⁷ Βλέπε συγκεκριμένα, Τίτλος VI της Συνθήκης της ΕΕ «Τρίτος Πυλώνας».

προστασίας προσωπικών δεδομένων²¹⁸, δικαίωμα να ταξιδεύουν ανώνυμα²¹⁹ κτλ), που έρχονται σε πλήρη αντίθεση με το περιεχόμενο και τον σκοπό της ΕΣΔΑ, την οποία έχουν κυρώσει και ενσωματώσει στα εθνικά τους δίκαια όλα τα κράτη – μέλη της ΕΕ.

Τον Μάρτιο του 2007 όμως, η ΕΕ έκανε μια σημαντική πρόοδο στον τομέα της προστασίας των προσωπικών δεδομένων. Εκδόθηκε ανακοίνωση (7 Μαρτίου 2007), για την παρακολούθηση του προγράμματος εργασίας για καλύτερη εφαρμογή της οδηγίας για την προστασία προσωπικών δεδομένων, η οποία και αρχικά είχε προγραμματιστεί για το 2005, ενώ τον Μάιο του 2007 εγκρίθηκε η ανακοίνωση για την προώθηση ανταλλαγής δεδομένων μέσω τεχνολογιών για την βελτίωση της προστασίας της ιδιωτικής ζωής.

Ενδεικτική Νομολογία Δικαστηρίου και Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

Κυρίως έπειτα από την 11^η Σεπτεμβρίου 2001, έχει εκδοθεί πληθώρα αποφάσεων που σχετίζονται με την τρομοκρατία, τόσο άμεσα όσο και έμμεσα. Αποφάσεις δηλαδή που αφορούν τρομοκρατικές οργανώσεις συνολικά, άτομα που δρουν μέσα σ' αυτές ή που την υποθάλπουν – κυρίως χρηματικά -, καθώς και αποφάσεις που αφορούν προσφυγές ατόμων κατά μεμονωμένων κρατών, κυρίως κατά της ΗΠΑ και της Μεγάλης Βρετανίας.

Το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχει εκδώσει ήδη από το 2002, σχετικό Κανονισμό²²⁰ με τον οποίο και επιβάλλονται περιοριστικά μέτρα εναντίον προσώπων και οντοτήτων που συνδέονται με τρομοκρατικές οργανώσεις και συγκεκριμένα με τον Οσάμα Μπιν Λάντεν, το δίκτυο της Αλ Κάιντα και τους Ταλιμπάν. Οι κυρώσεις περιλαμβάνουν κυρίως αποφάσεις που έχουν να κάνουν οικονομικά θέματα και κυρίως με τις δεσμεύσεις κεφαλαίων ατόμων και οντοτήτων. Για το σκοπό αυτό, έχει καταρτιστεί

²¹⁸ Βλέπε άρθρο 7 του Χάρτη της ΕΕ για τις θεμελιώσεις ελευθερίες.

²¹⁹ Βλέπε άρθρο 8 της Σύμβασης της ΕΕ για τις θεμελιώδεις ελευθερίες και άρθρο 50 του προσχεδίου για το Σύνταγμα της Ευρώπης.

²²⁰ Βλέπε σχετικά, Κανονισμός 881/2002, στις 27 Μαΐου 2002 και για την κατάργηση του Κανονισμού (ΕΚ) 467/2001.

συγκεκριμένος κατάλογος με τα άτομα και τις οντότητες αυτές, που αναθεωρείται από την Επιτροπή, βάση όμως των καταλόγων που αποστέλλει η Επιτροπή Κυρώσεων²²¹. Τα κράτη – μέλη με τη σειρά τους, μπορούν να εγείρουν παρεκκλίσεις από το μέτρο της δεσμεύσεως κεφαλαίων για ανθρωπιστικούς λόγους. Αρκετά άτομα έχουν ζητήσει την ακύρωση των κανονισμών αυτών, μέσω του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Ακόμη πιο πρόσφατα εκδόθηκαν δυο αποφάσεις κόλαφος στο ΠΕΚ που αποδεικνύουν πως η ΕΕ προσπαθώντας να καταπολεμήσει την διεθνή τρομοκρατία, παραβιάζει κατάφορα τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα. Αποφαινόμενο επί των υποθέσεων Jose Maria Sison VS Συμβούλιο της ΕΕ (Τ – 47/03) και Stichting Al – Aqsa VS Συμβούλιο της ΕΕ (Τ – 327/03) στις 11 Ιουλίου του 2007, έκρινε πως θεμελιώδη δικαιώματα, όπως το δικαίωμα σε άμυνα και αποτελεσματική δικαστική προστασία, καθώς και οι περιορισμοί που ενεπλέκονται με επιτακτικές ανάγκες του δημόσιου συμφέροντος, πρέπει να εφαρμόζονται κατά την υιοθέτηση κοινοτικών μέτρων δέσμευσης κεφαλαίων, όπως ο προσβληθείς κανονισμός 2580/2001. Το ΠΕΚ αποφάνθηκε πως το Συμβούλιο δεν σεβάστηκε τα παραπάνω δικαιώματα κατά την υιοθέτηση των παραπάνω μέτρων και άρα πως οι προσβληθείσες πράξεις έπρεπε να ακυρωθούν.

Οι δυο σημαντικότερες όμως αποφάσεις σταθμός είναι οι δυο είναι αυτές που εξέδωσε το Πρωτοδικείο επί των υποθέσεων Ahmed Ali Yusuf και Al Barakaat International Foundation και Yassin Abdullah Kadi κατά του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων²²² που σχετίζονται με πράξεις που εκδόθηκαν στο πλαίσιο της καταστολής της τρομοκρατίας στις 21 Σεπτεμβρίου του 2005, με τις οποίες και

²²¹ Βλέπε σχετικά, Κανονισμός (ΕΚ) αριθμός 639/2007 της Επιτροπής, της 8^{ης} Ιουνίου 2007, για την τροποποίηση για εβδομηκοστή όγδοη φορά του κανονισμού (ΕΚ) αριθμός 881/2002 του Συμβουλίου για την επιβολή συγκεκριμένων περιοριστικών μέτρων κατά ορισμένων προσώπων και οντοτήτων που συνδέονται με τον Οσάμα Μπιν Λάντεν, το δίκτυο της Αλ Κάιντα και τους Ταλιμπάν, και για την κατάργηση του Κανονισμού (ΕΚ) αριθμός 467/2001 του Συμβουλίου.

²²² Βλέπε σχετικά στην επίσημη ιστοσελίδα υποθέσεις Τ – 306/01 και Τ – 315/01, CP 79/05, www.curia.eu.int/fr/actu/communiqués/cp05/aff/cp050079fr.pdf.

απέρριψε τις προσφυγές ως αβάσιμες. Ενδεικτικά αναλύεται παρακάτω το σκεπτικό με το οποίο εκδόθηκαν οι παραπάνω αποφάσεις.

Οι υποθέσεις Yusuf και kadi

Καταρχήν, η Συνθήκη της ΕΚ με το άρθρο 60 και 301²²³, δίνει τη δυνατότητα στο Συμβούλιο να επιβάλλει οικονομικές κυρώσεις σε τρίτες χώρες, όταν προέρχονται από θέσεις που έχουν υιοθετηθεί από την ΕΕ στα πλαίσια της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ). Συνεπώς, υπό τις προϋποθέσεις αυτές, και το Συμβούλιο έχει την ίδια αρμοδιότητα στο πλαίσιο καταπολέμησης της τρομοκρατίας²²⁴.

Επιπλέον, οι αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας και γενικότερα οι υποχρεώσεις που προκύπτουν για τα κράτη – μέλη από τον ΧτΗΕ, σύμφωνα με το Πρωτοδικείο, υπερέχουν οποιασδήποτε άλλης υποχρέωσης, ακόμη και αυτών που προκύπτουν από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου καθώς και από τη Συνθήκη της ΕΚ. Συνεπώς, η Κοινότητα δεν είναι σε θέση να αθετήσει τις υποχρεώσεις που προκύπτουν από τον Χάρτη, αλλά ούτε και να θέσει το παραμικρό εμπόδιο στην εφαρμογή τους. Απεναντίας, είναι η ίδια υπεύθυνη ώστε να προβεί σε όλες τις απαραίτητες ενέργειες (να θεσπίσει διατάξεις) ώστε να είναι πιο εύκολο για τα κράτη – μέλη να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις που προκύπτουν από τον Χάρτη. Ακόμη, το Πρωτοδικείο επεσήμανε πως ο προσβαλλόμενος Κανονισμός περιορίζεται στην εφαρμογή – σε κοινοτικό επίπεδο – των αποφάσεων που έχουν ληφθεί στα πλαίσια του ΣΑ²²⁵. Κατά συνέπεια οποιοσδήποτε έλεγχος για την εσωτερική νομιμότητα του Κανονισμού, θα συνεπαγόταν αυτομάτως και τον έμμεσο έλεγχο της νομιμότητας των παραπάνω αποφάσεων εκ μέρους του Πρωτοδικείου. Και από τη στιγμή που προϋπάρχει ο κανόνας υπεροχής του δικαίου των ΗΕ, το Πρωτοδικείο δεν έχει τη δικαιοδοσία να τον αμφισβητεί στη βάση της

²²³ Για τα σχετικά άρθρα βλέπε Συνθήκη ΕΚ.

²²⁴ Βλέπε επιπλέον, AJIL, "European court Rules on UN and EU Terrorist Suspect Blacklists", by Chia Lehnardt, Volume 1, Issue 1, January 31, 2007

²²⁵ Βλέπε σχετικά, Θεοδωροπούλου Α. «Τρομοκρατία και Ανθρώπινα Δικαιώματα: μια δύσκολη σχέση», Πάντειο Πανεπιστήμιο, Διπλωματική εργασία, Αθήνα 2006, σελ. 33

νομιμότητάς του με κριτήριο είτε το Κοινοτικό Δίκαιο, είτε τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα που αναγνωρίζονται στο πλαίσιο της κοινοτικής έννομης τάξης.

Ταυτόχρονα, διαπίστωσε πως, η δέσμευση κεφαλαίων που ο προσβαλλόμενος Κανονισμός προβλέπει, δεν θίγει ούτε καν στο ελάχιστο τα δικαιώματα των προσφευγόντων που προστατεύονται με βάση το *jus cogens*. Και πραγματικά, στον Κανονισμό προβλέπεται η δυνατότητα παρεκκλίσεων – έπειτα από αίτηση του ενδιαφερομένου – για την αποδέσμευση εκείνων των κεφαλαίων που θεωρούνται απαραίτητα για την κάλυψη βασικών αναγκών του. Άρα, τα παραπάνω μέτρα δεν προσβάλλουν έστω και έμμεσα την ανθρώπινη αξιοπρέπεια ούτε έχουν σαν αποτέλεσμα την απάνθρωπη και ταπεινωτική μεταχείριση των προσφευγόντων. Κατά παρόμοιο τρόπο δεν μπορεί να υποστηριχθεί πως τα άτομα στερήθηκαν αυθαίρετα το δικαίωμα της ιδιοκτησίας, κατά το μέτρο που το συγκεκριμένο δικαίωμα συνδέεται με το *jus cogens*. Και συνεχίζει εξηγώντας ότι η δέσμευση κεφαλαίων εντάσσεται στο γενικό πρόγραμμα για την καταπολέμηση της διεθνούς τρομοκρατίας και σε αντίθεση με τη δήμευση, δεν θίγει την ίδια την ουσία του δικαιώματος της ιδιοκτησίας, αλλά έχει να κάνει μόνο με την χρήση των κεφαλαίων αυτών.

Αναφορικά με το δικαίωμα της αποτελεσματικής δικαστικής προσφυγής, το Πρωτοδικείο τόνισε ότι στο πλαίσιο της ασκηθείσας προσφυγής, προβαίνει σε ολοκληρωμένο έλεγχο της νομιμότητας του προσβαλλόμενου Κανονισμού, όσον αφορά την τήρηση των κανόνων αρμοδιότητας και νομιμότητας που τα συγκεκριμένα κοινοτικά όργανα είναι υποχρεωμένα να τηρούν. Ελέγχει συν τις άλλους και την νομιμότητα του Κανονισμού με κριτήριο το *jus cogens*, και άρα ελέγχει έμμεσα και τη νομιμότητα των ψηφισμάτων του ΣΑ, αν και όπως υπογράμμισε, δεν υπόκεινται στην αρμοδιότητα του Πρωτοδικείου να ελέγξει τη συμφωνία των ψηφισμάτων του ΣΑ με τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως αυτά προστατεύονται από την κοινοτική έννομη τάξη, ούτε όμως και να προβαίνει σε έλεγχο της τυχόν λανθασμένης εκτίμησης των πραγματικών περιστατικών καθώς επίσης και των αποδεικτικών στοιχείων, στη βάση των οποίων στηρίχθηκε το ΣΑ προκειμένου να λάβει τα συγκεκριμένα μέτρα, ούτε επίσης και να ελέγξει την αναλογικότητα των μέτρων αυτών. Συνεπώς, και ελλείψει διεθνούς δικαιοδοτικού οργάνου που να αποφαίνεται επί προσφυγών

που στρέφονται κατά αποφάσεων της Επιτροπής κυρώσεων, οι προσφεύγοντες δεν έχουν καμία δυνατότητα δικαστικής προσφυγής.

Το κενό λοιπόν της δικαστικής προστασίας των προσφευγόντων, δεν αντιβαίνει αυτό καθαυτό στο *jus cogens*. Εν συνεχεία επεσήμανε πως το δικαίωμα άσκησης δικαστικής προσφυγής δεν είναι απόλυτο, και προσκρούει στο προνόμιο ασυλίας του ΣΑ. Καταληκτικά, το συμφέρον των προσφευγόντων να εξεταστεί επί της ουσίας η υπόθεσή τους από δικαιοδοτικό όργανο, δεν ήταν αρκετά σημαντικό ώστε να θεωρηθεί υπέρτερο από το ουσιώδες γενικό συμφέρον για την διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας που απειλείται και προσδιορίζεται πιο συγκεκριμένα από το ΣΑ²²⁶.

Ανθρώπινη Ασφάλεια και δικαιώματα του ανθρώπου, μέσα από τα νέα μέτρα προστασίας του Συμβουλίου της Ευρώπης

Το Συμβούλιο της Ευρώπης, είναι ο αρχαιότερος πολιτικός μηχανισμός στην Ευρώπη, με πλήθος από θεμελιώδη και ουσιαστικά νομοθετήματα και Συμβάσεις που διαπραγματεύονται τους κανόνες της διεθνούς νομικής συνεργασίας, και με ένα ακόμη μεγαλύτερο πλήθος άνευ προηγουμένου νομικών μηχανισμών που ασχολούνται πρωτίστως με την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων²²⁷. Και ως τέτοιος, είναι και ο ικανότερος για να μπορέσει να συνεισφέρει στην διεθνή μάχη ενάντια στην τρομοκρατία²²⁸.

²²⁶ Βλέπε σχετικά, αποφάσεις του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στις υποθέσεις T – 306/01 και T – 315/01. Βλέπε και σχετικό ανακοινωθέν Τύπου με αριθμό, 79/05/EL, στις 21 Σεπτεμβρίου 2005.

²²⁷ Οι πιο σχετικές Συνθήκες του ΣτΕ σχετικά με την τρομοκρατία είναι:

- The European Convention on Human rights
- European Convention on the Suppression of Terrorism (ETS no. 90)
- European Convention on Extradition (ETS no. 24) and its two Additional Protocols (ETS no. 86 & 98)
- European Convention for Victims of Crimes of Violence (ETS no. 116)
- European Convention on Mutual Assistance in Criminal Matters (ETS no. 30), and its two Additional Protocols (ETS no. 99 & 182)
- European Convention on the Transfer of Proceedings in Criminal Matters (ETS no. 73)

Αμέσως μετά την 11^η Σεπτεμβρίου, η Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης (ΣΤΕ), αποφάσισε ανάμεσα στις άλλες αποφάσεις που έλαβε²²⁹, να εγκαθιδρύσει την Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων²³⁰, επιφορτισμένη με την αρμοδιότητα να «σχεδιάσει» οδηγίες βασισμένες σε δημοκρατικές αρχές ώστε να είναι σε θέση να διαχειριστεί με τον αποτελεσματικότερο δυνατό τρόπο, συγκεκριμένες δράσεις οι οποίες και αποτελούν απειλή για τις θεμελιώδεις αξίες και αρχές του ΣΤΕ. Οι οδηγίες αυτές, αποτέλεσαν και το αντικείμενο μελέτης μιας Υπό – Επιτροπής προκειμένου να δοθούν οι «Κατευθυντήριες Γραμμές για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και τον Αγώνα ενάντια στην τρομοκρατία»²³¹, έως ότου τελικά και υιοθετήθηκαν από την Επιτροπή το 2002 και από την Επιτροπή Υπουργών, ένα μήνα αργότερα. Η δράση του Συμβουλίου της Ευρώπης οργανώθηκε γύρω από τρεις βασικές συνιστώσες: την ενδυνάμωση των νομικών δράσεων ενάντια στην τρομοκρατία, την διασφάλιση θεμελιωδών αξιών και την απόδοση ευθυνών²³².

Για την διεκπεραίωση των Οδηγιών, βασίστηκαν στην αρχή, πως η τρομοκρατία συνιστά από μόνη της απειλή προς τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώσες αρχές της τρομοκρατίας. Τα κράτη, για τον παραπάνω

-
- European Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime (ETS no. 141)
 - European Convention on Cyber – Crime (ETS no. 185)

²²⁸ Βλέπε σχετικά, Wolfgang Benedek and Alice Yotopoulos – Marangopoulos, (editions), “Anti – Terrorist Measures and Human Rights”, Koninklijke Brill NV, printed in The Netherlands, 2004, pages, 69 – 71.

²²⁹ Στις 12 Σεπτεμβρίου 2001, η Επιτροπή Υπουργών υιοθέτησε την Διακήρυξη για τον αγώνα ενάντια στην διεθνή τρομοκρατία καταδικάζοντας και τις τρομοκρατικές ενέργειες στις ΗΠΑ. Στις 21 Σεπτεμβρίου, 2001 υιοθετεί απόφαση με την οποία κινούνται όλες οι απαραίτητες διαδικασίες του ΣΤΕ για την μάχη ενάντια στην τρομοκρατία, και στις 8 Νοεμβρίου του ίδιου χρόνου, η Επιτροπή Υπουργών ανακοινώνει και καθορίζει τις αξίες στις οποίες το ΣΤΕ πρέπει να βασιστεί προκειμένου να αναλάβει δράση αποτελεσματική στον αγώνα ενάντια στην τρομοκρατία.

²³⁰ Group of Specialists on Human Rights and the Fight Against terrorism, DH - S – TER.

²³¹ Βλέπε σχετικά, Guidelines on Human Rights and the Fight against Terrorism, [www.coe.int/T/E/human_rights\(2002\)4eng.pdf](http://www.coe.int/T/E/human_rights(2002)4eng.pdf)

²³² Βλέπε σχετικά, Report of the Secretary General, Walter Schwimmer, 29 Απριλίου 2002, SG/Int(2002)19 και την ανανεωμένη έκδοση SG/Inf (2002)43.

σκοπό, έχουν υποχρέωση να προστατέψουν του κατοίκους τους από την τρομοκρατία, αλλά μόνο αυτό δεν αρκεί. Έχουν υποχρέωση και καθήκον απέναντι στα μέλη της κοινωνίας να συνεργαστούν έτσι ώστε να την καταπολεμήσουν. Αλλά, όλη αυτή η διαδικασία πρέπει πάνω από όλα να σέβεται τα ανθρώπινα δικαιώματα, και πιο συγκεκριμένα, την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, του 1950. Μέσα από τη Σύμβαση, προβλέπεται ο σεβασμός και η προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου, η απαγόρευση των βασανιστηρίων, η συλλογή στοιχείων προσωπικών δεδομένων από τις κρατικές αρχές προκειμένου να διασφαλιστεί η ασφάλεια, καθώς επίσης και μέτρα που παραβιάζουν την ιδιωτική ζωή, το δικαίωμα της ιδιοκτησίας, τις παράνομες ανακρίσεις και κρατήσεις, κοκ.

Στη διάρκεια της Συνόδου Κορυφής της Επιτροπής Υπουργών του Στε τον Νοέμβριο του 2001, αποφασίστηκε να ιδρυθεί ένα νέο σώμα το “Multidisciplinary Group on international Action against terrorism” (GMT), με κυριότερη αρμοδιότητα την διεξαγωγή εξονυχιστικών ερευνών για τα αίτια που τελικά οδηγούν στην τρομοκρατία, την προστασία των μαρτύρων και των ατόμων που μέχρι πρότινος άνηκαν σε τρομοκρατικές οργανώσεις, και την προώθηση της διεθνούς συνεργασίας σε θέματα καταπολέμησης της τρομοκρατίας. Λίγο αργότερα, το 2004, η Επιτροπή ίδρυσε και ακόμη μια υποεπιτροπή ειδικών, την “Committee of Experts on Terrorism” (CODEXTER), η οποία και είναι επιφορτισμένη με την ευθύνη για την προώθηση και τον συντονισμό των αντιτρομοκρατικών δραστηριοτήτων του ΣΤΕ σε νομικό επίπεδο²³³.

Ανάμεσα στα όργανα του ΣΤΕ που ασχολούνται με την τρομοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα, πρωταγωνιστικό ρόλο διαδραματίζει και η Κοινοβουλευτική Συνέλευση. Έλαβε θέση κα για το νομικό χάος στο Γκουαντάναμο²³⁴ για την ανάγκη σεβασμού της πρωταρχίας του Διεθνούς Δικαίου στον αγώνα ενάντια στην τρομοκρατία, καθώς και η θερινή σύνοδος της με θέμα «Διαπολιτισμικός και διαθρησκευτικός διάλογος, ισχυρισμοί μυστικών κρατήσεων». Επιπλέον, η δραστηριοποίηση του επιτρόπου για τα

²³³ Βλέπε και σχετική ιστοσελίδα, www.coe.int

²³⁴ Στις 5 Ιουνίου του 2007.

Ανθρώπινα Δικαιώματα²³⁵, με διαδοχικές επισκέψεις, και με εισηγήσεις έχει καταδείξει σημαντικό ρόλο. Με ιδιαίτερη προσοχή εστιάζεται σε θέματα πολύ επίκαιρα και «ευαίσθητα»²³⁶, όπως στη σχέση ανάμεσα στα ανθρώπινα δικαιώματα και στη μάχη κατά της τρομοκρατίας. Συν τις άλλους μελετά την πρόταση για την εισαγωγή βιομετρικών αναγνωριστών στα διαβατήρια κάτι που σταδιακά έχει ήδη αρχίσει να πραγματοποιείται.

Το Συμβούλιο της Ευρώπης και τα ειδικά όργανά του, συνεργάζονται και με άλλους διεθνείς οργανισμούς και οργανώσεις προκειμένου να διασφαλίσουν την αποτελεσματικότερη λειτουργία των κανόνων που υιοθετούν, Μόλις στις 23 Μαΐου του 2007 για παράδειγμα, υπογράφηκε μεταξύ της ΕΕ και του ΣΤΕ ένα Μνημόνιο Συνεννόησης (Memorandum of Understanding), το οποίο ενισχύει τη διμερή συνεργασία και τον πολιτικό διάλογο μεταξύ των δυο οργανισμών. Στο Μνημόνιο, καθορίζονται οι τομείς κοινού ενδιαφέροντος και προτεραιότητας, ανάμεσα στα οποία προεξέχουσα θέση κατέχουν τα ανθρώπινα δικαιώματα και καθορίζει ανάμεσα στα άλλα τη βάση στις αρχές της αδιαιρετότητας και της οικουμενικότητας των δικαιωμάτων του ανθρώπου, το σεβασμό του επιπέδου προστασίας τους – όπως αυτό έχει διαμορφωθεί μέσα από την ΕΣΔΑ και άλλα διεθνή κείμενα -, για την προαγωγή και προστασία τους στην Ευρώπη. Ειδικότερη αναφορά γίνεται στον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ²³⁷, ο οποίος θα ενισχύσει και την συνεργασία ανάμεσα σε ΣΤΕ και ΕΕ.

Όσον αφορά την ασφάλεια στον τομέα των πολιτικών αερομεταφορών, το ΣΤΕ ακολουθεί πιστά τις κατευθύνσεις και τις κοινές οδηγίες των

²³⁵ Σημερινός Επίτροπος για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα είναι ο Thomas Hammarberg.

²³⁶ Βλέπε σχετικά, 01 Ιουνίου 2001 workshop “Les Defis des droits de l’ homme dans la lutte contre le terrorisme”, Strasbourg “15/06/2007, “Human Rights priorities in Europe today”, Berlin. Και επιπλέον, 13 Ιουνίου 2007, εισαγωγική ομιλία στο forum για το μέλλον της δημοκρατίας με ειδικότερο θέμα: «Εξουσία και αυτονομία – η δι – ανεξαρτησία της δημοκρατίας και των δικαιωμάτων του ανθρώπου», καθώς επίσης και 22 Ιουνίου 2007, αναφορικά με την προτροπή του Επιτρόπου προς τα κράτη – μέλη του ΣΤΕ, με την ευκαιρία της 100^{ης} Συνόδου Αντιπροσώπων των Υπουργών προκειμένου «...να κάνουν πραγματικότητα τα διεθνώς αναγνωρισμένα δικαιώματα του ανθρώπου...».

²³⁷ Βλέπε σχετικά, Ευρωπαϊκό Κέντρο Έρευνας και Κατάρτισης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και Ανθρωπιστικής Δράσης, «Τετράδια Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Ανθρωπιστικού Δικαίου και Ανθρωπιστικής Δράσης», Τεύχη 3 – 4, Μάιος – Αύγουστος 2007, σελ. 26 – 29.

υπολοίπων διεθνών οργανισμών και πρωτίστως όσων ασχολούνται με το τομέα αυτόν (ICAO, IATA). Παρόλα αυτά είναι ίσως το μοναδικό όργανο που δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και πιο συγκεκριμένα σε όσα παραβιάζονται στην προσπάθεια προστασίας από την εναέρια τρομοκρατία. Χωρίς αμφιβολία, το ΣΤΕ προσπαθεί επιτυχώς τις περισσότερες φορές να ισορροπήσει ανάμεσα στην προστασία του ατόμου και την καταπολέμηση της εναέριας τρομοκρατίας. Δεν είναι τυχαίο πως από το 2005 ασχολείται με τις μυστικές πτήσεις της CIA και τα μυστικά κέντρα κράτησης που πραγματοποιήθηκαν σε εδάφη των κρατών – μελών του²³⁸, της οποίας τα αποτελέσματα παρουσιάστηκαν στις 7 Ιουνίου του 2007, και φυσικά τις καταδικάζει απερίφραστα.

Προστασία της ασφάλειας και των δικαιωμάτων των επιβατών στο NATO

Η 11^η Σεπτεμβρίου 2001, «ανάγκασε» όχι μόνο τις Ηνωμένες Πολιτείες αλλά και ολόκληρη την συμμαχία του NATO, να αναμειχθεί σε έναν εκ πρώτης όψεως άνισο αγώνα, αυτόν ενάντια στην τρομοκρατία²³⁹. Μέσα σε λιγότερο από 24 ώρες μετά την επίθεση, η Συμμαχία επικαλέστηκε για πρώτη φορά το άρθρο 5 της Συνθήκης της Ουάσιγκτον²⁴⁰, διαβεβαιώνοντας πως οι επιθέσεις αποτελούν και επίθεση ενάντια σε όλο το NATO, και αμέσως έθεσε στη διάθεση των Ηνωμένων Πολιτειών αεροπλάνα και πλοία της. Από το 2001 και μετά, και έπειτα και από τα υπόλοιπα τραγικά συμβάντα τρομοκρατικών ενεργειών²⁴¹, το NATO αναμείχθηκε ενεργά στην μάχη ενάντια στην τρομοκρατία, τόσο σε πολιτικά όσο και σε στρατιωτικά μέτωπα.

Το NATO συμβάλλει στον αγώνα ενάντια στην τρομοκρατία μέσω των στρατιωτικών επιχειρήσεων στο Αφγανιστάν, στα Βαλκάνια και την Μεσόγειο – μια αμφιλεγόμενη πρακτική -, καθώς και με άλλα πρακτικά βήματα ώστε να

²³⁸ Σχετική έρευνα έγινε από τον Σουηδό Marty Dick ο οποίος και είχε διοριστεί Rapporteur την 1^η Νοεμβρίου 2005. Βλέπε επίσης, www.coe.int

²³⁹ Βλέπε σχετικά, www.nato.org

²⁴⁰ Το άρθρο 5 κάνει λόγο για την συλλογική ασφάλεια.

²⁴¹ Πρόκειται για τις άλλες δυο μεγάλες επιθέσεις σε Λονδίνο και Μαδρίτη αντίστοιχα.

προστατέψει τους πληθυσμούς και τα εδάφη από νέες τρομοκρατικές επιθέσεις. Από το 1999, η Συμμαχία έχει καθορίσει την τρομοκρατία ως μια απειλή ενάντια στην ασφάλεια του. Και μετά την 11^η Σεπτεμβρίου ξεκίνησε την πρώτη επιχείρηση της εκτός Ευρώπης.

Το Βόρειο – Ατλαντικό Συμβούλιο αποτελεί το βασικό όργανο λήψης αποφάσεων της Συμμαχίας για τον ρόλο και τις ενέργειές της ενάντια στην τρομοκρατία²⁴². Στα πλαίσια του Συμβουλίου λειτουργούν επιβοηθητικά ειδικευμένα τμήματα και επιτροπές²⁴³.

Στο Κοινό Σχέδιο Δράσης ενάντια στην τρομοκρατία, που υπογράφηκε στις 12 Σεπτεμβρίου 2001²⁴⁴, τα κράτη – μέλη του Ευρώ – Ατλαντικού Συμβουλίου του ΕΑΡC²⁴⁵, καταδίκασαν απερίφραστα τις τρομοκρατικές ενέργειες στις ΗΠΑ και ταυτόχρονα δεσμεύτηκαν ώστε να λάβουν όλα τα κατάλληλα μέτρα προκειμένου να αντιμετωπίσουν την τρομοκρατία στην πηγή της, πάντοτε εκπληρώνοντας τις υποχρεώσεις τους απέναντι στο διεθνές δίκαιο, και λαμβάνοντας υπόψη πώς, η μάχη ενάντια στην τρομοκρατία απαιτεί κοινές και συντονισμένες προσπάθειες της διεθνούς κοινότητας.

Τα κράτη – μέλη του ΕΑΡC, θα κάνουν κάθε δυνατή προσπάθεια προκειμένου να αποτρέψουν και να καταστείλουν την τρομοκρατία σε κάθε της μορφή και εκδήλωση, σε συμφωνία πάντοτε με τους οικουμενικούς κανόνες και αρχές που πρεσβεύουν το διεθνές δίκαιο, τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, και την απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας 1373 των Ηνωμένων Εθνών. Επιπλέον, δεσμεύονται για την προαγωγή και την προστασία των θεμελιωδών ελευθεριών και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθώς και της κυριαρχίας του νόμου, στην αντιμετώπιση της τρομοκρατίας²⁴⁶.

²⁴² Βλέπε σχετικά, επίσημα κείμενα στην ιστοσελίδα του NATO, official texts, 29 Νοεμβρίου 2006 – Riga Summit Declaration, Οκτώβριος του 2003 – Military Concept for Defense Against Terrorism, 22 Νοεμβρίου του 2002 – NATO – Partnership Action Plan against Terrorism, 12 Σεπτεμβρίου 2001 – NATO – Statement by North Atlantic Council, κ.κ.

²⁴³ Βλέπε σχετικά, 9 Οκτωβρίου 2007 – NATO – Δηλώσεις του Γενικού Γραμματέα για τις επιθέσεις στην Τουρκία, και επιπλέον, 11 Σεπτεμβρίου 2001 – NATO – Απάντηση του NATO στην 11^η Σεπτεμβρίου.

²⁴⁴ Βλέπε σχετικά, 12 Σεπτεμβρίου 2001, NATO, Statement by North Atlantic Council.

²⁴⁵ The Euro – Atlantic Partnership Council, EAPC.

²⁴⁶ Βλέπε αναλυτικά, άρθρο 4 του Προοιμίου στο Κοινό Σχέδιο Δράσης των κρατών – μελών το 12/09/2001.

Στους σκοπούς του Σχεδίου, αναφέρεται πως τα κράτη θα συνεργαστούν στα πλαίσια πολλών θεματικών και περιοχών για την Ειρήνη, που είναι άμεσα συνυφασμένη με τον αγώνα ενάντια στην τρομοκρατία. Αυτό περιλαμβάνει ανάμεσα στα άλλα, πολιτικές συσκέψεις, επιχειρήσεις, θέματα στρατιωτικά, αμυντικό σχεδιασμό και αναδιάρθρωσή του, εναέρια άμυνα και διαχείριση του διαστήματος, συνεργασία αναφορικά με τον εξοπλισμό, διασυνοριακό έλεγχο και καταστολή της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, αποτροπή του εμπορίου όπλων και εκρηκτικών²⁴⁷.

Στο Σχέδιο Δράσης αναφέρεται με σαφήνεια η ανάγκη εντατικοποίησης των ενεργειών και του διαμοιρασμού των πληροφοριών για την ορθότερη αντιμετώπιση του κινδύνου. Πιο συγκεκριμένα, γίνεται λόγος για την επιστημονική συνεργασία για την αναγνώριση και την ελάττωση των νέων απειλών και των συνεχώς αυξανόμενων προκλήσεων στην ασφάλεια²⁴⁸. Τα κράτη – μέλη της Επιτροπής EAPC για τις προκλήσεις της Σύγχρονης Κοινωνίας (CCMS)²⁴⁹, θα ανταλλάσσουν πληροφορίες μέσω δικτύων με ειδικούς που ασχολούνται με θέματα υψίστης ασφαλείας που σχετίζονται με την προστασία και την μείωση της κοινωνικής «διάσπασης». Επαφές θα υπάρχουν τόσο με άλλα τμήματα του NATO, όσο και με άλλους διεθνείς οργανισμούς και Ιδρύματα Μελετών Ασφαλείας. Δεν είναι δε τυχαίο, πως από το 2001 κιόλας το NATO όχι μόνο γνώριζε, αλλά και εξυπηρετούσε μυστικές πτήσεις από και προς ευρωπαϊκές χώρες, παρέχοντας τη σιωπηλή αποδοχή του, σύμφωνα με την Έκθεση του Rapporteur του ΣΤΕ του 2005.

Σε ότι αφορά την επαύξηση της ετοιμότητας στην καταπολέμηση της τρομοκρατίας, αναφέρεται και η ανάγκη αποτελεσματικής διαχείρισης της εναέριας κυκλοφορίας και της άμυνας στον ουρανό²⁵⁰. Σύμμαχοι και συνεργάτες πρόκειται να εργαστούν με όλες τους τις δυνάμεις υπό τον έλεγχο

²⁴⁷ Βλέπε αναλυτικά, άρθρο 7 για τους σκοπούς του Κοινού Σχεδίου Δράσης των κρατών – μελών το 12/09/2001.

²⁴⁸ Βλέπε συγκεκριμένα άρθρο 16.1.4, για τους σκοπούς του Κοινού Σχεδίου Δράσης των κρατών – μελών το 12/09/2001.

²⁴⁹ The EAPC Committee on the Challenges of Modern Society, CCMS.

²⁵⁰ Βλέπε αναλυτικά, άρθρο 16.2.3, του Κοινού Σχεδίου Δράσης των κρατών – μελών το 12/09/2001.

της Επιτροπής για την εναέρια άμυνα του NATO²⁵¹, καθώς και υπό την Επιτροπή της Συμμαχία για την Διαχείριση της εναέριας κυκλοφορίας²⁵² για τον πολιτικό και στρατιωτικό έλεγχο στις εναέρια μεταφορές, για την υιοθέτηση νέων, αποτελεσματικότερων διαδικασιών και βελτιώσεων, που κρίνονται κάτι παραπάνω από απαραίτητες με βάση τη νέα κατάσταση που έχει διαμορφωθεί. Πρόκειται επίσης να συνεισφέρουν, βασισμένοι στις εθνικές αποφάσεις των κρατών – μελών, στην ανάπτυξη του διαμοιρασμού δεδομένων που αφορούν τις εναέρια μεταφορές ανάμεσα στους Συμμάχους και στα υπόλοιπα τμήματα που συνεργάζονται μαζί τους για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση της εναέριας τρομοκρατίας.

Το NATO, κατέχει και χρησιμοποιεί μια ομάδα αεροσκαφών εξοπλισμένα με ιπτάμενα ραντάρ, με την ονομασία AWACS²⁵³. Πρόκειται για τροποποιημένα αεροσκάφη – πρώην Boeing 707' s -, εξοπλισμένα με ένα ειδικά ραντάρ, ικανά να εντοπίζουν και να ελέγχουν την εναέρια κυκλοφορία σε μεγάλες αποστάσεις και σε χαμηλά υψόμετρα. Είναι ικανά να εντοπίζουν όχι μόνο αεροπορικούς στόχους, αλλά και θαλάσσια σκάφη σε περιοχές όπως η Βόρεια Θάλασσα και η Μεσόγειος²⁵⁴. Οι χειριστές είναι ικανοί να αναγνωρίζουν και να παρακολουθούν εχθρικά αεροσκάφη πάνω από οποιαδήποτε επιφάνεια καθώς και να παρέχουν πληροφορίες σε «φιλικά» αεροσκάφη που πετούν στην ίδια περιοχή. Τα συγκεκριμένα αεροπλάνα, μεταδίδουν δεδομένα απευθείας στα κέντρα ελέγχου στο έδαφος²⁵⁵, την θάλασσα ή τον αέρα. Μέσω των ραντάρ αυτών δίνεται και το σήμα για την ενεργοποίηση του σχεδίου “Renegade”, το οποίο και θα αναλύσουμε ευθύς αμέσως.

²⁵¹ The NATO Air Defence Committee on air defence / air policy.

²⁵² The NATO Air Traffic Management Committee on civil military Air Traffic Control.

²⁵³ The NATO Airborne Warning and Control System, AWACS.

²⁵⁴ Βλέπε σχετικά, www.nato.org.

²⁵⁵ Τα επίγεια κέντρα ελέγχου είναι πλήρως εξοπλισμένα με διόπτρες μεγάλης ευκρίνειας, ημέρας και νύχτας καθώς και με ανιχνευτές.

Παρουσίαση του Σχεδίου “Renegade”

Για το NATO και τις ΗΠΑ, το Renegade δεν αποτελεί ένα σχέδιο ρουτίνας, αλλά το «αμυντικό όπλο» για την αντιμετώπιση ασύμμετρων απειλών σε ολόκληρο τον κόσμο. Οι αξιωματούχοι του NATO, όταν σχεδίασαν το Renegade Concept, είχαν στο μυαλό τους τη δημιουργία ενός μηχανισμού που να μπορεί να αντιδράσει έγκαιρα σε όλη την περιοχή ενδιαφέροντος του NATO, ακόμη και στις χώρες που δεν διαθέτουν αεροπορικές δυνάμεις, όπως για παράδειγμα στις Βαλτικές χώρες²⁵⁶, αλλά και στην Σλοβακία και την Ισλανδία. Αποτελεί με άλλα λόγια, την παγκόσμια «ομπρέλα» προστασίας για κάθε ασύμμετρη απειλή που εκδηλώνεται στον αέρα. Για το λόγο αυτό και κάθε χώρα που καλείται να ενεργοποιήσει το σχέδιο, βαθμολογείται αυστηρά από το NATO.

Τη δυνατότητα κατάρριψης ενός παρακολουθούμενου ανεξέλεγκτου αεροσκάφους – που δεν απαντάει δηλαδή στις βασικές αναγνωριστικές ερωτήσεις του Πύργου Ελέγχου - , που από «ύποπτος αποστάτης» εξελίσσεται σε «αποστάτης»²⁵⁷, προβλέπουν πια οι διεθνείς κανόνες ασφαλείας που έχουν ριζικά αλλάξει μετά το 2001. Πρόκειται επίσης για το άκρως απόρρητο σχέδιο ασφαλείας Ειδικού Χειρισμού που η Ελλάδα υπόγραψε το 2002 προκειμένου να «οχυρωθεί» επιπλέον η χώρα μας για την διεξαγωγή των ομαλών και ειρηνικών Ολυμπιακών αγώνων του 2004. Κατά τη διάρκεια των Ολυμπιακών Αγώνων ένα μεγάλο μέρος της Αττικής θεωρείται Ζώνη Απαγόρευσης Πτήσης. Τυπικά, για τη χώρα μας, η ισχύς του Σχεδίου έληγε αυτόματα με την λήξη και της Ολυμπιάδας.

Στόχος είναι ο έγκαιρος εντοπισμός ιπτάμενων αντικειμένων «κατηγορίας 2»²⁵⁸ και η κατάρριψή τους²⁵⁹, που ενδεχομένως αποτελούν απειλή, αφού μπορεί να χρησιμοποιηθούν για κάποια τρομοκρατική ενέργεια.

²⁵⁶ Δηλαδή στην Εσθονία, τη Λιθουανία και την Λετονία.

²⁵⁷ Το Renegade δηλαδή.

²⁵⁸ Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται αιωρόπτερα, διάφορες πτητικές συσκευές, όπως αλεξίπτωτα πλαγιάς, ακόμη και τηλεκατευθυνόμενα σκάφη μοντελισμού.

²⁵⁹ Το σχέδιο αντιμετώπισης μιας τέτοιας κατάστασης έχει όμως και ένα άλλο δραματικό προηγούμενο, την κατάρριψη από σοβιετικό στρατιωτικό αεροσκάφος (την 1^η Σεπτεμβρίου

Το συγκεκριμένο Σχέδιο προβλέπει πώς, εφόσον ένα αεροσκάφος δεν υπακούει είτε στις οδηγίες των επίγειων σταθμών (δηλαδή του Πύργου Ελέγχου), είτε στα σήματα των μαχητικών που ήδη το συνοδεύουν, και συνεχίζει χωρίς έλεγχο την πορεία του – πρόκειται δηλαδή για ένα αεροσκάφος renegade -, και επιπλέον είναι βέβαιο πως κατευθύνεται προς κατοικημένη περιοχή, τότε και μόνο τότε, και με προηγούμενη εντολή του πρωθυπουργού της εκάστοτε χώρας, αποφασίζεται και εκτελείται η κατάρριψη του προκειμένου να μην είναι ικανό σε καμία περίπτωση να υπάρχει η πιθανότητα έστω να πλήξει εδαφικό στόχο²⁶⁰. Ο απλούστατος λόγος είναι η λογική της ελαχιστοποίησης του αριθμού των θυμάτων μιας χώρας. Μέσα σε ελάχιστο χρόνο από τη στιγμή που θα δοθεί η εντολή κατάρριψης, το renegade αεροσκάφος καταρρίπτεται είτε από αντιαεροπορικούς πυραύλους εδάφους, είτε από αέρος, από τα μαχητικά αεροσκάφη που το συνοδεύουν.

Συγκεκριμένα για την Ελλάδα, δημιουργούνται πολλά ερωτήματα αναφορικά με την χρησιμοποίηση του σχεδίου. Τι θα συμβεί για παράδειγμα, εάν εκδηλωθεί η αεροπειρατεία όταν το αεροσκάφος βρίσκεται πάνω από μια γειτονική χώρα στα βόρεια σύνορα μας όπως για παράδειγμα στα Σκόπια, την Αλβανία ή την Βουλγαρία; Επιπλέον, ποιος θα είναι ο χειρισμός αν το αεροσκάφος βρίσκεται στον διεθνή εναέριο χώρο του Αιγαίου, όπου την ευθύνη για την αεράμυνα την έχει το NATO; Και ακόμη πότε θα κριθεί αναγκαία η κατάρριψη ενός αεροσκάφους; Όλα τα παραπάνω ερωτήματα και πολλά κόμη, δεν χρειάστηκε να απαντηθούν κατά τη διάρκεια των Ολυμπιακών Αγώνων, αλλά κανείς δεν μπορεί να εγγυηθεί πως δεν θα χρειαστεί να υπάρχουν συγκεκριμένα σχέδια για το μέλλον.

1983) του Boeing 747 – 230B των νοτιοκορεάτικων αερογραμμών, που είχε ως αποτέλεσμα το θάνατο 269 ανθρώπων.

²⁶⁰ Στο σημείο αυτό, είναι εύλογο να εγείρονται απορίες σχετικά με την επίθεση στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, σχετικά με την ύπαρξη και την μη – ενεργοποίηση σχεδίου που περιέχει ακριβώς τον ίδιο σκοπό και περιεχόμενο. Πολλές εκδοχές ακούγονται και φυσικά είναι άκρως επικίνδυνο να προσπαθούμε να καταλήγουμε σε συμπεράσματα μιας και πολλά από τα μελανά σημεία εκείνης της ημέρας πιθανότατα να μην έχουν ακόμη έρθει στο φως και να απαιτείται αρκετός χρόνος όπως άλλωστε πάντα συμβαίνει προκειμένου να γραφτεί η ιστορία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄: ΣΧΕΣΗ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΚΑΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Η θέση της Ελλάδας στο διεθνές περιβάλλον και η αντιτρομοκρατική της νομοθεσία

Η Ελλάδα, καταδικάζει απερίφραστα κάθε τρομοκρατική ενέργεια ως εγκληματική και αδικαιολόγητη πράξη, ανεξάρτητα από το κίνητρα και τις μορφές της²⁶¹. Η τρομοκρατία είναι ένα σαφώς παγκόσμιο φαινόμενο. Η Ελλάδα συντάσσεται με κάθε προσπάθεια ενάντια στην αντιμετώπιση του φαινομένου σε διεθνές επίπεδο υπό την ηγεσία των Ηνωμένων Εθνών και συνεργάζεται στενά με τα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την καταπολέμηση του ζητήματος με συντονισμένη δράση και προπαντός με τρόπο που διασφαλίζει τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών.

Το 1988, εισήλθε στην Βουλή για κύρωση η «Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Καταστολή της Τρομοκρατίας»²⁶². Η κύρωση της νομοθεσίας περιείχε την επιφύλαξη²⁶³ για την άρνηση έκδοσης κάποιου ατόμου²⁶⁴. Ουσιαστικά, δεν υπήρξε ποτέ κανένα κοινοβουλευτικό κόμμα που να δήλωσε πως δεν καταδικάζει την τρομοκρατία από όπου και αν προέρχεται, σε όλα τα χρόνια δράσης των τρομοκρατών στην Ελλάδα. Αξίζει να σημειωθεί ότι η έλλειψη ορισμού της τρομοκρατίας, υπήρξε ένα από τα βασικά θέματα που απασχόλησε επανειλημμένα και το Ελληνικό Κοινοβούλιο, καθώς αποτελούσε

²⁶¹ Το 1978, η τότε ελληνική κυβέρνηση μέσω του εισηγητή της πρότεινε στην Βουλή τον νόμο 774/78, «περί καταστολής της τρομοκρατίας». Βλέπε πρακτικά Βουλής, Ολομέλεια, Συνεδριάσεις, ΝΘ΄ - ΟΘ΄, 3Απριλίου 1978 – 12 Μαΐου 1978, σελ. 2400.

²⁶² Βλέπε σχετικά, Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, Αθήνα, 20 Ιουνίου 1988, τεύχος Α΄, Α.Φ. 133, Νόμος 1789/88

²⁶³ Βλέπε σχετικά, Μπόση Μαίρη, «Ελλάδα και Τρομοκρατία: Εθνικές και Διεθνείς Διαστάσεις», εκδόσεις Σάκουλας, Αθήνα, 1996.

²⁶⁴ Όπως για παράδειγμα η υπόθεση του Μοχάμεντ Χαμντάν ή Ρασίντ, του οποίου η έκδοση είχε ζητηθεί από τις ΗΠΑ, γιατί είχε κατηγορηθεί για τοποθέτηση βόμβας σε αεροπλάνο της αμερικανικής εταιρείας Pan – American, σε πτήση από το Τόκιο με προορισμό την Χονολουλού στις 11 Αυγούστου του 1982, και η υπόθεση συζητήθηκε έντονα στη Βουλή. Βλέπε και εφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ», φύλλο της 26^{ης} Απριλίου 1989.

και εξακολουθεί να αποτελεί ζήτημα διεθνούς προβληματισμού. Ακόμη λοιπόν και να υπήρχε ομοφωνία για κάποιο νόμο, η παράμετρος της έλλειψης ορισμού προκαλούσε το διχασμό των απόψεων.

Ένας νέος νόμος, με γενικότερο αντικείμενο, ο οποίος στην ουσία προετοίμαζε το έδαφος για μελλοντικές ρυθμίσεις στο θέμα της τρομοκρατίας ήταν ο νόμος 2928/2001, σχετικά με την «τροποποίηση των διατάξεων του Ποινικού Κώδικα και του κώδικα Ποινικής Δικονομίας και άλλες διατάξεις για την προστασία του πολίτη από αξιόποινες πράξεις εγκληματικών οργανώσεων», και θεωρήθηκε ως ένα επιπλέον υποστηρικτικό εργαλείο στην διαδικασία αντιμετώπισης των συλλήψεων των τρομοκρατών. Η ενδιαφέρουσα διάσταση της σύλληψης των τρομοκρατών της 17 Νοέμβρη, μετά την 11^η Σεπτεμβρίου και πριν τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004 στην Αθήνα, έφερε σε συνέχεια του Νόμου 2928/2001, ένα νέο αντιτρομοκρατικό νομοσχέδιο, που θα αντιμετώπιζε τα τρομοκρατικά αδικήματα. Ο νέος Νόμος ήταν εναρμονισμένος με την Απόφαση – Πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά της Τρομοκρατίας, του Συμβουλίου Υπουργών το 2001. Ειδική παράγραφος αναφέρει πως δεν περιορίζονται τα ατομικά δικαιώματα έτσι όπως περιγράφονται και προβλέπονται στο Σύνταγμα της Ελλάδας και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου²⁶⁵. Στο νομοσχέδιο αυτό, παρατηρείται συνάφεια της προσέγγισης της τρομοκρατικής πράξης, με αντίστοιχες προσεγγίσεις των ευρωπαϊκών χωρών, αλλά και με αυτές των ΗΠΑ²⁶⁶ και των Ηνωμένων Εθνών.

Μέχρι σήμερα, έχει επικυρώσει και τις 12 Διεθνείς Συμβάσεις κατά της τρομοκρατίας, Αναγκαίες μεταρρυθμίσεις έχουν πραγματοποιηθεί για την πρόληψη των τρομοκρατικών επιθέσεων όσο και για την αντιμετώπισή τους, σε περίπτωση που οι προσπάθειες για αποτροπή δεν επαρκέσουν. Έχουν πραγματοποιηθεί νομικές και διοικητικές μεταρρυθμίσεις προκειμένου να

²⁶⁵ Βλέπε σχετικά, Μπόση Μαίρη, «Αντιτρομοκρατική νομοθεσία: Ελλάδα και Διεθνές Περιβάλλον, εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα, 2004, σελ.32 – 33.

²⁶⁶ Είχε βέβαια προηγηθεί μια ιδιαίτερα δεικτική πολιτική των ΗΠΑ απέναντι στην Ελλάδα όσον αφορά το ζήτημα του εσωτερικού φαινομένου της τρομοκρατίας καθώς υπήρχαν και αμερικανοί ανάμεσα στα θύματα των ελληνικών τρομοκρατικών οργανώσεων (ΕΟ 17Ν, Ε.Λ.Α. κτλ) και οι 12 περίπου ταξιδιωτικές Οδηγίες που εξέδωσε, στοίχισαν στη χώρα μας πολύτιμο συνάλλαγμα από τον τουρισμό.

εφαρμοστούν οι αποφάσεις του ΣΑ καθώς και εκείνες της ΕΕ. Υποστηρίζει και την προσπάθεια της διεθνούς κοινότητας και σε επίπεδο και άλλων διεθνών οργανισμών, όπως του Συμβουλίου της Ευρώπης και του ΟΑΣΕ, που επίσης δραστηριοποιούνται στο θέμα αυτό.

«Προίκα» όμως της 11^{ης} Σεπτεμβρίου και απόρροια των Ολυμπιακών Αγώνων στην Ελλάδα²⁶⁷, αποτελούν οι υποκλοπές, οι απαγωγές μεταναστών και κυρίως Πακιστανών, οι παράνομες πτήσεις αεροσκαφών της CIA, ένα εκτεταμένο δίκτυο καμερών παρακολούθησης στους αθηναϊκούς δρόμους και πολλά τρομο - νομοθετήματα που, όπως πολλοί υποστηρίζουν, κάνουν «φύλλο και φτερό» τα προσωπικά δεδομένα των Ελλήνων. Πολλές εκ των υποθέσεων παραμένουν ακόμη και σήμερα ανοιχτές δικαστικά καθώς το Συμβούλιο της Ευρώπης και το Κοινοβούλιο ζητούν εξηγήσεις για τις παράνομες πτήσεις και απαγωγές²⁶⁸. Ακόμη και σήμερα, εκκρεμεί η υπόθεση για 108 παράνομες πτήσεις αεροπλάνων της CIA από ελληνικά αεροδρόμια οι οποίες πραγματοποιήθηκαν κατά την περίοδο 2001 – 2005.

Επιπλέον, από το 2009, οι Έλληνες, όπως και οι περισσότεροι Ευρωπαίοι πολίτες θα κυκλοφορούν με βιομετρικά διαβατήρια, όπου θα καταγράφονται σε ειδικό μικροτσιπ η ψηφιακή εικόνα και τα αποτυπώματα του κατόχου²⁶⁹. Σε λιγότερο από ένα χρόνο θα τεθεί σε εφαρμογή και η νέα οδηγία για την τήρηση αρχείου των τηλεπικοινωνιακών δεδομένων όλων των κατοίκων της ΕΕ. Οι ελληνικές εταιρείες σταθερής και κινητής τηλεφωνίας θα υποχρεούνται να τηρούν αρχείο για τουλάχιστον 6 μήνες, με τα στοιχεία επικοινωνιών όλων των συνδρομητών τους. Πρόσβαση σε αυτά θα έχουν οι υπηρεσίες ασφαλείας (ΕΥΠ, ΕΛ.ΑΣ), πιθανότατα έπειτα πάντα από δικαστική απόφαση, για τη διερεύνηση σοβαρών εγκλημάτων.

²⁶⁷ Βλέπε σχετικά, εφημερίδα «Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία», «Το τίμημα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου για την Ελλάδα» του Ζέρβα Χ., 10 Σεπτεμβρίου 2006, σελ. 58.

²⁶⁸ Συγκεκριμένα, απαγωγή 10 Πακιστανών είχε γίνει τον Ιούλιο του 2005 αμέσως μετά τις βομβιστικές επιθέσεις στο Λονδίνο, και ήρθε στην επιφάνεια έπειτα από μηνυτήρια αναφορά Πακιστανών. Φυσικά και πάντοτε υπάρχει η πιθανότητα να μην υπάρχει κυβερνητική ανάμειξη και να πρόκειται για εσωτερικές αντιδικίες των ιδίων ή για κυβερνητικά παιχνίδια από αντίπαλα στρατόπεδα.

²⁶⁹ Η πρώτη φάση της αλλαγής έχει σχεδόν ήδη ολοκληρωθεί.

Ως μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του Συμβουλίου της Ευρώπης και άλλων οικουμενικών και περιφερειακών οργανισμών που ασχολούνται με τα ανθρώπινα δικαιώματα, η Ελλάδα έχει υπογράψει και τις περισσότερες από τις Συνθήκες και Συμβάσεις που αναφέρονται στην προαγωγή και προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων²⁷⁰, προσπαθώντας να διασφαλίζει και να σέβεται τα δικαιώματα των πολιτών της.

Ταυτόχρονα, συμμετέχει ενεργά στο δίκτυο ανταλλαγής πληροφοριών, το οποίο έχει ιδρυθεί στο πλαίσιο της ΕΕ για θέματα τρομοκρατίας και διακίνησης όπλων και εκρηκτικών²⁷¹. Αλλά και ως κράτος – μέλος του Schengen, η Ελλάδα συμμετέχει στο σχετικό δίκτυο ανταλλαγής πληροφοριών και εφαρμόζει αυστηρά όλες τις προβλέψεις της Συμφωνίας που αφορούν στην διακίνηση των πολιτών τρίτων κρατών, και βρίσκεται σε επικοινωνία με την Interpol και την Eurojust και με άλλες αλλοδαπές υπηρεσίες σήμανσης και αστυνόμευσης, για την ολοκληρωμένη αντιμετώπιση του φαινομένου της τρομοκρατίας ειδικά αλλά και της παρανομίας γενικότερα. Παρά την παγκόσμια έξαρση του φαινομένου και την πληθώρα αντιτρομονόμων, η Ελλάδα, προσπαθεί να διατηρεί μια ισορροπία ανάμεσα στην προστασία των πολιτών από την τρομοκρατία μέσω νομοθετημάτων και στην ταυτόχρονη προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων των πολιτών της που αφορούν την προσωπική ελευθερία και ασφάλεια²⁷², το δικαίωμα στην επικοινωνία και στο απαραβίαστο δικαίωμα στον ιδιωτικό και οικογενειακό βίο, της κατοικίας και της αλληλογραφίας²⁷³.

Αναφορικά με τα νέα μέτρα ασφαλείας στα αεροδρόμια, πρέπει να τονίσουμε ότι τόσο η Ελλάδα όσο και οι ελληνικές αεροπορικές εταιρείες προσπαθούν να συμμορφώνονται και να εναρμονίζονται το περισσότερο δυνατό με τα νέα μέτρα και τις οδηγίες και τους κανονισμούς της ΕΕ,

²⁷⁰ Ενδεικτικά αναφέρω, Οικουμενική Διακήρυξη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, κοκ.

²⁷¹ Συνεισφέρει όμως και σε περιφερειακό επίπεδο και συγκεκριμένα στην περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και της Μεσογείου, μέσω διμερών και πολυμερών Συμφωνιών με αντικείμενο την έγκαιρη ειδοποίηση και ανταλλαγή πληροφοριών για την καταστολή όλων των παράνομων ενεργειών.

²⁷² Βλέπε, άρθρο 9 ΔΣΑΠ και άρθρο 5 ΕΣΔΑ.

²⁷³ Βλέπε, άρθρο 17 ΔΣΑΠ και άρθρο 8 ΕΣΔΑ.

κρατώντας όμως και μια ισορροπία σε σχέση με τα ανθρώπινα δικαιώματα. Στα αεροδρόμια δηλαδή, ισχύουν οι έλεγχοι μέσω καμερών, τα νέου τύπου διαβατήρια, ο προσωπικός έλεγχος, το σκανάρισμα των αποσκευών, η απαγόρευση μεταφοράς «απαγορευμένων» αντικειμένων κατά τη διάρκεια της πτήσης, ο διαχωρισμός των επισκεπτών από τους επιβάτες έπειτα από μια ορισμένη περιοχή κοκ. Σαν χώρα δεν έχει υποστεί κάποιο πολύ ισχυρό πλήγμα από τη χρονολογία που θεωρείται σταθμός στα χρονικά στο θέμα των αεροπειρατειών το 2001, και επίσης διοργάνωσε με επιτυχία και μια Ολυμπιάδα, στην οποία τα μέτρα ασφαλείας ήταν ομολογουμένως και λογικά ενισχυμένα.

Η υπόθεση του αεροσκάφους των Κυπριακών αερογραμμών Helios

Λίγο πριν τις 11 το πρωί της 14^{ης} Αυγούστου 2005, πιλότοι της ελληνικής Πολεμικής Αεροπορίας έλαβαν την εντολή να πραγματοποιήσουν αναγνώριση σε Boeing 737 – 300 των Κυπριακών αερογραμμών, της εταιρείας Helios, βρετανικών συμφερόντων, με εξαμελές πλήρωμα και 115 επιβάτες, το οποίο για μιάμιση περίπου ώρα πετούσε ακυβέρνητο πάνω από τον ελληνικό εναέριο χώρο. Για περίπου 55 λεπτά, το αεροσκάφος διέγραφε δεξιόστροφους κύκλους στο θαλάσσιο χώρο μεταξύ Εύβοιας και Κέας, χωρίς η Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας (ΥΠΑ), να θέσει σε άμεση κινητοποίηση τις αρμόδιες στρατιωτικές υπηρεσίες για την εφαρμογή των σχεδίων αντιμετώπισης εκτάκτων αναγκών. Τελικό αποτέλεσμα αυτής της πτήσης ήταν η συντριβή του αεροσκάφους κοντά στο όρος Γραμματικό, και ο ακαριαίος θάνατος επιβατών και πληρώματος, χωρίς να μπορούν να αναζητηθούν τα πραγματικά αίτια της τραγωδίας.

Πώς είναι δυνατόν να αποκλειστεί το ενδεχόμενο δολιοφθοράς, όταν μάλιστα αναφέρθηκε πως άτομα κυκλοφορούσαν στο πιλοτήριο δυο ώρες πριν την πλήρη απώλεια επικοινωνίας; Τη στιγμή που γίνεται έντονα λόγος για νέες μορφές τρομοκρατίας με χρήση χημικών και η αεροπορική εταιρεία συνδέεται με βρετανικά συμφέροντα κάθε εκδοχή είναι δυνατή. Δεύτερη εκδοχή, είναι και αυτή που κάνει λόγο για κατάρριψη του αεροσκάφους από την Ελληνική Πολεμική Αεροπορία στα πλαίσια του Σχεδίου “Renegade”.

Ακόμη μια, κάνει λόγο για μηχανική βλάβη εξαιτίας της απουσίας επαρκούς ελέγχου αλλά και προηγούμενης ασφάλισης του Helios για απολαβή αποζημίωσης, με άλλα λόγια κάποια μορφή δολιοφθοράς. Τέλος, παρά την εμπειρία των πιλότων δεν είναι δυνατόν να αποκλειστεί το ενδεχόμενο ανθρώπινου λάθους.

Οι πιλότοι που τέθηκαν σε συναγερμό από την 111 Πτέρυγα Μάχης στην Αγχίαλο²⁷⁴ και με δυο F- 16²⁷⁵ πέταξαν σε απόσταση αναπνοής από το κυπριακό αεροσκάφος, είχαν κληθεί να εφαρμόσουν το σχέδιο που φέρει τη διεθνή κωδική ονομασία “Renegade”. Να αναχαιτίσουν δηλαδή, και αν απαιτηθεί να καταρρίψουν επιβατικό αεροσκάφος, το οποίο στην αμερικανικοστρατιωτική διάλεκτο χαρακτηρίζεται «... αποστάτης», όταν βρίσκεται εκτός της προκαθορισμένης πορείας του και δεν απαντά σε συγκεκριμένες ερωτήσεις του Πύργου Ελέγχου²⁷⁶.

Τη δυνατότητα κατάρριψης ενός παρακολουθούμενου ανεξέλεγκτου αεροσκάφους, που από «ύποπτο Renegade» εξελίσσεται σε «Renegade», προβλέπουν και οι διεθνείς κανόνες εμπλοκής²⁷⁷ που η χώρα μας υπέγραψε το 2002 στα πλαίσια του άκρως απόρρητου ειδικού χειρισμού του Σχεδίου Ασφαλείας για την ολυμπιάδα του 2004. Τι προβλέπεται όμως στο συγκεκριμένο σχέδιο; Εφόσον το renegade αεροσκάφος δεν υπακούει στις εντολές του επίγειου σταθμού ή στα σήματα των μαχητικών που το συνοδεύουν και συνεχίζει την πορεία του, μόνο τότε και μόνο με εντολή του πρωθυπουργού και αφού αυτόματα καταργούνται όλες οι γραφειοκρατικές διαδικασίες, αποφασίζεται η κατάρριψή του ώστε να μην αποτελέσει κίνδυνο για κατοικημένες περιοχές. Μέσα σε λίγα δευτερόλεπτα, οι απαιτούμενες

²⁷⁴ Πτέρυγα που έρχεται αντιμέτωπη καθημερινά με τις αναχαιτίσεις τουρκικών αεροσκαφών που παραβιάζουν τον ελληνικό εναέριο χώρο, FIR.

²⁷⁵ Οπλισμένα πάντοτε με δυο πυραύλους αέρος - αέρος μικρού βεληνεκούς AIM – 9, χρήσιμα όπλα για την εξουδετέρωση εχθρικού αεροσκάφους στη διάρκεια της αερομαχίας.

²⁷⁶ Βλέπε σχετικά, εφημερίδα «Το Βήμα», στις 25 Σεπτεμβρίου 2005, σελ. Α40, κωδικός άρθρου Β1457Α401.

²⁷⁷ Που μετά τον Σεπτέμβριο του 2001 έχουν γίνει αυστηρότεροι.

εξουσιοδοτήσεις άρονται, και το αεροσκάφος βάλλεται είτε από πύραυλο αέρος – αέρος των συνοδευόντων μαχητικών, είτε από κατευθυνόμενο βλήμα των συστοιχιών των αντιαεροπορικών όπλων μέσω των ραντάρ από το έδαφος. Μπορεί να βληθεί σε οποιοδήποτε σημείο της πορείας του, με δεδομένο επιδιωκόμενο σκοπό να μην κινδυνεύσουν κατοικημένες περιοχές.

Για να καταρριφθεί ένα αεροσκάφος «αποστάτης», πρέπει απαραίτητα να βρίσκεται εντός του εθνικού εναερίου χώρου και μόνον όταν είναι απολύτως σαφές ότι κατευθύνεται ανεξέλεγκτο σε κατοικημένη περιοχή²⁷⁸. Η εντολή του πρωθυπουργού θα μπορούσε να είχε δοθεί μιας και οι δυο παραπάνω παράγοντες ίσχυαν. Οι παραπάνω εντολές, πλην της κατάρριψης φυσικά, ακολουθήθηκαν και στην περίπτωση του Helios, αν και τελικά κατέπεσε μόνο του, και ίσως και για αυτό τελικά δεν ειδοποιήθηκε το Νατοϊκό στρατηγείο στη Λάρισα όπως και έπρεπε να είχε συμβεί, και τα δυο μαχητικά αεροσκάφη γυρίσανε στη βάση με όλο τους τον οπλισμό. Παρόλα αυτά τα σενάρια κατάρριψης δεν έχουν σταματήσει να διαδίδονται αν και Πολεμική Αεροπορία και κυβέρνηση αρνούνται καν το ενδεχόμενο κατάρριψης.

Πριν από λίγο καιρό που ολοκληρώθηκε η έρευνα σχετικά με τα αίτια πτώσης του αεροσκάφους, δεν αποδόθηκαν ευθύνες στην ελληνική κυβέρνηση για τα αίτια του ατυχήματος.

²⁷⁸ Στην προκειμένη περίπτωση της περιοχής των Αθηνών.

Αντί επιλόγου

Στην σύντομη και όσο το δυνατόν περιεκτικότερη παρουσίαση που προηγήθηκε, αποδεικνύεται με έντονο τρόπο η πολυπλοκότητα του συγκεκριμένου θέματος, στην οποία και συναντώνται πολλά αλλά ταυτόχρονα και τόσο διαφορετικά νομικά συστήματα, έννοιες και πολιτικές. Από τη μια πλευρά, ανθρώπινα δικαιώματα, ασφάλεια, Εθνικό, Κοινοτικό και Διεθνές Δίκαιο, Δίκαιο του Αέρα, και από την άλλη πλευρά, τρομοκρατία, αντιτρομοκρατικοί νόμοι, απειλές κατά της ασφάλειας κοκ. Το ερώτημα είναι κατά πόσο βρίσκονται ή μπορούν να βρεθούν σε ισορροπία.

Η ανάγκη ενός οικουμενικού συστήματος ασφαλείας και ελέγχου, σε όλες τις χώρες και για όλους τους πολίτες, κρίνεται απαραίτητη για την αποφυγή λαθών αλλά και κοινωνικών διακρίσεων.

Υπάρχει μια άποψη που συνοπτικά λέει: «...τείνουμε να επιλέγουμε την κατοχύρωση των ατομικών δικαιωμάτων γιατί πιστεύουμε πως εξυπηρετούν αξίες, εξίσου σημαντικές με την ασφάλεια». Φυσικά όμως και δεν μας βρίσκει απόλυτα σύμφωνους μιας και εύκολα μπορεί να αντιστραφεί και να περιέχει την ίδια ακριβώς έννοια.

Ο μεγαλύτερος τελικά κίνδυνος για τα ανθρώπινα δικαιώματα ίσως να μην είναι οι απειλές που προέρχονται από τρομοκρατικές ενέργειες εναντίον αεροσκαφών και αεροδρομίων, αλλά το γεγονός πως μέσα από τις ρυθμίσεις για την ασφάλεια και την προστασία, αλλάζει τελικά ο προσανατολισμός του νομικού συστήματος, που τείνει να θέσει δέσμιο όχι την πράξη αυτή καθαυτή αλλά το ίδιο το άτομο που κινείται στο χώρο αυτόν.

Από τη μια πλευρά, τα κράτη – μέλη του ΣτΕ πιθανώς να ενθαρρύνθηκαν προκειμένου να δώσουν εντολή στον ICAO για περαιτέρω ανάπτυξη των παγκόσμιων standards σχετικά με τα πληροφοριακά συστήματα των επιβατών. Η Ευρωπαϊκή Συνδιάσκεψη για την Αεροπλοΐα (ECAC²⁷⁹) το 2006, πραγματοποίησε σημαντικά βήματα προς αυτήν την κατεύθυνση. Η ίδρυση μιας ελεύθερης ζώνης Αεροπλοΐας (Open Aviation Area), πιθανώς και να καταφέρει να δώσει την ευκαιρία κατεύθυνσης προς τα ανθρώπινα δικαιώματα, την ασφάλεια και άλλα συναφή μέτρα υπό την

²⁷⁹ European Civil Aviation Conference, 2006

εποπτεία πάντοτε του ICAO. Από την σκοπιά του Κοινοτικού Δικαίου το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο δεν θα μπορούσε να αποφασίσει διαφορετικά στις εξεταζόμενες υποθέσεις που αναφέραμε, αποδεικνύοντας για ακόμη μια φορά την προσήλωσή του στην ακεραιότητα της Κοινοτικής Νομοθεσίας και των διαδικασιών της.

Φυσικά όμως, και η ελευθερία και τα ατομικά δικαιώματα δεν είναι δυνατόν να μην παραβιαστούν στον αγώνα για ασφάλεια και προστασία από την τρομοκρατία στις αερομεταφορές και όχι μόνο, μιας και δεν επιχειρείται αλλαγή στη βάση του προβλήματος, αλλά απλά γίνεται προσπάθεια «κάλυψής» του κατά μια έννοια. Και επιπλέον, κανείς δεν μπορεί να αμφισβητήσει το γεγονός πως η απειλή από την 11^η Σεπτεμβρίου και έπειτα, άσχετα με τις αιτίες της, είναι τόσο σοβαρή, που μόνο μια κοινωνία που δεν ενδιαφέρεται για τους πολίτες της συλλογικά θα αρνιόταν να λάβει έκτακτα μέτρα στον τομέα των αερομεταφορών ειδικά αλλά και γενικότερα (π.χ μεταναστευτική πολιτική, τρομοκρατία κτλ). Όποιος όμως υποτιμά την αξία της ασφάλειας, ουσιαστικά υπονομεύει την ίδια την αξία της ελευθερίας, μιας και σε κλίμα ανασφάλειας η ελευθερία αργά η γρήγορα θα περιοριστεί.

Επειδή όμως δεν έχουμε μια ζυγαριά που να ζυγίζει τη σχέση ελευθερίας και ασφάλειας, δεν μπορούμε να βγάζουμε εύκολα συμπεράσματα. Και δεν είναι εύκολο να «κατηγορήσει» κανείς τις Ηνωμένες Πολιτείες για παράδειγμα που προσπάθησαν και συνεχίζουν να προσπαθούν να προστατέψουν τους πολίτες τους από επιπλέον εναέρια τρομοκρατικά χτυπήματα, άσχετα με τους λόγους για τους οποίους έγινε η επίθεση της 11^{ης} Σεπτεμβρίου. Εάν και η χώρα μας είχε πέσει θύμα μιας τέτοιας ενέργειας πιθανόν να κρίνανε διαφορετικά τα νέα μέτρα ασφάλειας στα αεροδρόμια και οι υπερασπιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Φυσικά ούτε στο ελάχιστο δεν δικαιολογεί την πρακτική που αναλύσαμε στο δεύτερο μέρος της έρευνας.

Το ενιαίο οικουμενικό σύστημα διαχείρισης της ασφάλειας και της προστασίας στις αερομεταφορές, είναι ανάγκη να είναι σε αυστηρή ισορροπία με τα δικαιώματα του ανθρώπου, και με την συμμετοχή διεθνών οργανισμών καθώς και ΜΚΟ που ασχολούνται και με τα ανθρώπινα δικαιώματα και με τις αερομεταφορές, έτσι ώστε να υπάρχει ουσιαστική ανταλλαγή γνώσεων και απόψεων έτσι ώστε να αισθανόμαστε ασφαλείς αλλά χωρίς να χάνουμε τα δικαιώματά μας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

CONVENTIONS AGAINST TERRORISM

There are 12 major multilateral conventions and protocols related to states' responsibilities for combating terrorism. But many states are not yet party to these legal instruments, or are not yet implementing them.

In addition to these treaties, other instruments may be relevant to particular circumstances, such as bilateral extradition treaties, the 1961 Vienna Convention on Diplomatic Relations, and the 1963 Vienna Convention on Consular Relations. Moreover, there are now a number of important UN Security Council and General Assembly Resolutions on international terrorism, dealing with specific incidents.

The following list identifies the major terrorism conventions and protocols and provides a brief summary of some of the major terms of each instrument. In addition to the provisions summarized below, most of these conventions provide that parties must establish criminal jurisdiction over offenders (e.g., the state(s) where the offence takes place, or in some cases the state of nationality of the perpetrator or victim).

DISCLAIMER

1. Convention on Offences and Certain Other Acts Committed On Board Aircraft ("Tokyo Convention", 1963--safety of aviation):

- applies to acts affecting in-flight safety;
- authorizes the aircraft commander to impose reasonable measures, including restraint, on any person he or she has reason to believe has committed or is about to commit such an act, when necessary to protect the safety of the aircraft;
- requires contracting states to take custody of offenders and to return control of the aircraft to the lawful commander.

2. Convention for the Suppression of Unlawful Seizure of Aircraft ("Hague Convention", 1970--aircraft hijackings):

- makes it an offence for any person on board an aircraft in flight [to] "unlawfully, by force or threat thereof, or any other form of intimidation, [to] seize or exercise control of that aircraft" or to attempt to do so;
- requires parties to the convention to make hijackings punishable by "severe penalties;"
- requires parties that have custody of offenders to either extradite the offender or submit the case for prosecution;

- requires parties to assist each other in connection with criminal proceedings brought under the convention.

3. Convention for the Suppression of Unlawful Acts Against the Safety of Civil Aviation ("Montreal Convention", 1971--applies to acts of aviation sabotage such as bombings aboard aircraft in flight):

- makes it an offence for any person unlawfully and intentionally to perform an act of violence against a person on board an aircraft in flight, if that act is likely to endanger the safety of that aircraft; to place an explosive device on an aircraft; and to attempt such acts or be an accomplice of a person who performs or attempts to perform such acts;
- requires parties to the convention to make offences punishable by "severe penalties;"
- requires parties that have custody of offenders to either extradite the offender or submit the case for prosecution;

4. Convention on the Prevention and Punishment of Crimes Against Internationally Protected Persons (1973- outlaws attacks on senior government officials and diplomats):

- defines internationally protected person as a Head of State, a Minister for Foreign Affairs, a representative or official of a state or of an international organization who is entitled to special protection from attack under international law;
- requires each party to criminalize and make punishable "by appropriate penalties which take into account their grave nature," the intentional murder, kidnapping, or other attack upon the person or liberty of an internationally protected person, a violent attack upon the official premises, the private accommodations, or the means of transport of such person; a threat or attempt to commit such an attack; and an act "constituting participation as an accomplice;"

5. International Convention Against the Taking of Hostages ("Hostages Convention", 1979):

- provides that "any person who seizes or detains and threatens to kill, to injure, or to continue to detain another person in order to compel a third party, namely, a State, an international intergovernmental organization, a natural or juridical person, or a group of persons, to do or abstain from doing any act as an explicit or implicit condition for the release of the hostage commits the offence of taking of hostage within the meaning of this Convention;"

6. Convention on the Physical Protection of Nuclear Material ("Nuclear Materials Convention", 1980--combats unlawful taking and use of nuclear material):

- criminalizes the unlawful possession, use, transfer, etc., of nuclear material, the theft of nuclear material, and threats to use nuclear material to cause death or serious injury to any person or substantial property damage;

7. Protocol for the Suppression of Unlawful Acts of Violence at Airports Serving International Civil Aviation, supplementary to the Convention for the Suppression of Unlawful Acts against the Safety of Civil Aviation (Extends and supplements the Montreal Convention on Air Safety), (1988):

- extends the provisions of the Montreal Convention (see No. 3 above) to encompass terrorist acts at airports serving international civil aviation.

8. Convention for the Suppression of Unlawful Acts Against the Safety of Maritime Navigation, (1988--applies to terrorist activities on ships):

- establishes a legal regime applicable to acts against international maritime navigation that is similar to the regimes established against international aviation;
- makes it an offence for a person unlawfully and intentionally to seize or exercise control over a ship by force, threat, or intimidation; to perform an act of violence against a person on board a ship if that act is likely to endanger the safe navigation of the ship; to place a destructive device or substance aboard a ship; and other acts against the safety of ships;

9. Protocol for the Suppression of Unlawful Acts Against the Safety of Fixed Platforms Located on the Continental Shelf (1988--applies to terrorist activities on fixed offshore platforms):

- establishes a legal regime applicable to acts against fixed platforms on the continental shelf that is similar to the regimes established against international aviation;

10. Convention on the Marking of Plastic Explosives for the Purpose of Detection (1991--provides for chemical marking to facilitate detection of plastic explosives, e.g., to combat aircraft sabotage):

- designed to control and limit the used of unmarked and undetectable plastic explosives (negotiated in the aftermath of the 1988 Pan Am 103 bombing);
- parties are obligated in their respective territories to ensure effective control over "unmarked" plastic explosive, i.e., those that do not contain one of the detection agents described in the Technical Annex to the treaty;
- generally speaking, each party must, among other things: take necessary and effective measures to prohibit and prevent the manufacture of unmarked plastic explosives; prevent the movement of unmarked plastic explosives into or out of its territory; exercise strict and effective control over possession and transfer of unmarked explosives made or imported prior to the entry-into-force of the convention; ensure that all stocks of such unmarked explosives not held by the military or police are destroyed or consumed, marked, or rendered permanently ineffective within three years; take necessary measures to ensure that unmarked plastic explosives held by the military or police, are destroyed or consumed, marked, or rendered permanently ineffective within fifteen years; and, ensure the destruction, as soon as possible, of any unmarked explosives manufactured after the date-of-entry into force of the convention for that state.

11. [International Convention for the Suppression of Terrorist Bombing \(1997\): \(UN General Assembly Resolution\)](#)

- creates a regime of universal jurisdiction over the unlawful and intentional use of explosives and other lethal devices in, into, or against various defined public places with intent to kill or cause serious bodily injury, or with intent to cause extensive destruction of the public place;

12. [International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism \(1999\):](#)

- requires parties to take steps to prevent and counteract the financing of terrorists, whether direct or indirect, though groups claiming to have charitable, social or cultural goals or which also engage in such illicit activities as drug trafficking or gun running;
- commits states to hold those who finance terrorism criminally, civilly or administratively liable for such acts;
- provides for the identification, freezing and seizure of funds allocated for terrorist activities, as well as for the sharing of the forfeited funds with other states on a case-by-case basis. Bank secrecy will no longer be justification for refusing to cooperate.

ΗΝΩΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ & ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

For Immediate Release
Office of the Press Secretary
June 21, 2006

U.S.-EU Summit Declaration: Promoting Peace, Human Rights and Democracy Worldwide

We, the leaders of the United States of America and the European Union (EU), met today in White House News Vienna to respond to the concerns of our citizens for peace, security, stability and prosperity in an increasingly globalize world.

We welcome that over the past year our Transatlantic Partnership has delivered real results as shown by the political and economic Progress Reports we issued today. We remain committed to finding common or complementary lines of action in many areas. Over the last year, there have been many examples of how productive our relationship is in the Middle East, Iran, the Western Balkans, Belarus, on the frozen conflicts, and Sudan, as well as in our efforts to promote transatlantic trade and investment under last Summit's Economic Initiative.

We have decided to further strengthen our strategic Partnership by adopting a number of priority actions to support our cooperation in the following four areas:

- Promoting peace, human rights and democracy worldwide;
- Confronting global challenges, including security;
- Fostering prosperity and opportunity;
- Promoting strategic cooperation on energy and energy security, climate change and sustainable development.

Promoting Peace, Human Rights and Democracy Worldwide

We recognize that the advance of democracy is a strategic priority of our age. We will intensify our efforts to promote peace, democracy, freedom, the rule of law and respect for human rights in the world to make it more secure, safe, and prosperous for all mankind. Noting the need for tolerance of diverse cultures, beliefs and religions and the importance of dialogue while emphasizing respect for universal human rights, we will sustain our efforts to advance democracy.

We will work with the United Nations and international and regional organizations, civil society, NGOs and dedicated individuals committed to human rights, democracy and the rule of law. We will work to ensure that the newly created Human Rights Council becomes an effective and efficient body committed to the promotion and protection of human rights and

fundamental freedoms for all. We underline our shared commitment to UN-Reform and we welcome the establishment of and give our backing to the Peacebuilding Commission and the UN Democracy Fund.

We will continue to support reform in the Mediterranean region and the Middle East and will promote greater participation of civil society in the reform process through our respective efforts, including the Barcelona Process, the European Neighbourhood Policy, the Middle East Partnership Initiative, and our joint actions through the Broader Middle East and North Africa Initiative and the Foundation and Fund for the Future.

We will continue to closely cooperate in the Middle East, notably through the Quartet. We welcome the temporary international mechanism to deliver assistance directly to the Palestinian people. We will continue to deliver humanitarian assistance and promote Palestinian democracy and civil society. Whilst recalling President Abbas' commitment to a platform of peace, we will continue to urge the new Palestinian government to commit to non-violence, recognize Israel's right to exist and accept existing agreements and obligations. We will continue to call on Israel to ease restrictions on access and movement and to take additional steps including with respect to the Palestinian tax and customs revenues, to improve the humanitarian situation of the Palestinian people. We remind both sides of their obligations under the 15 November 2005 Agreement. We will continue to promote a negotiated solution to the Israeli-Palestinian conflict on the basis of the Roadmap in order to advance a just, viable and lasting two-state solution and we call on both parties to avoid unilateral measures that prejudice final status issues. We call on the Palestinian Authority government to implement policies that will permit the international community to provide greater support to and review its policies on contact with the Palestinian Authority.

We will strongly urge Syria to implement UNSC Resolutions 1559, 1595, 1636, 1680 and 1686 and to prevent its territory from being used to support violence in Iraq, and end cross-border transit and support for terrorist groups. Similarly, Syria must end its support for Lebanese and non-Lebanese militias, and prevent the smuggling of arms and other support to these groups. We will work together to increase support for human rights and democracy, and secure the release of political prisoners in Syria. We will strongly urge Syria to refrain from any attempt at destabilizing Lebanon.

We will jointly support political, economic and institutional reforms in Lebanon, as well as its sovereignty, democracy, territorial integrity, unity and political independence. We will strengthen efforts to coordinate assistance to Lebanon, and we support the reform plan of the Lebanese government and seek to work towards an international Core Group conference. We support the efforts of the Lebanese government to disarm and disband Lebanese and non-Lebanese militias, as called for in UNSCR 1559 and 1680, and we will support the call expressed by the UN Security Council to halt the flow of arms and funds to terrorist groups and militias. We support UNSCR 1686 and the continuation of the investigation of the assassination of former Lebanese Prime Minister Rafiq Hariri.

We support progress by the Government of Egypt towards ensuring fundamental freedoms, and building multi-party democracy. We will

continue to encourage the Egyptian government to proceed with the fundamental political and constitutional reforms it announced particularly by replacing the emergency law with a counterterrorism law in conformity with international human rights standards.

We will support the newly constitutionally elected government of Iraq and call upon it to continue the policies of inclusiveness as a means to overcome divisions within Iraq. We will continue to assist in building an independent, stable, secure, democratic, prosperous and united Iraq at peace with its neighbours and the international community. We call on the international community to show its support for the new government in particular by increasing development, rule of law, and security assistance, offering capacity building support, providing generous debt relief on terms equivalent to the Paris Club Agreement and extending its local presence keeping in mind the security situation.

Over the past year our cooperation on Iran has reached a new level. We have worked closely together at every stage of the ongoing attempts to address the question of Iran's nuclear program. We have agreed on a set of far-reaching proposals as a basis for discussion with Iran. We believe that they offer Iran the chance to reach a negotiated agreement based on cooperation, if Iran is willing to make that choice. The United States has made clear that it is prepared to join the negotiations should Iran resume full and verifiable suspension of all enrichment related and reprocessing activities as required by the IAEA. We have agreed that if Iran decides not to engage in negotiations, further steps would be taken in the Security Council. We urge Iran to take the positive path.

Building on the success of the London January 2006 conference on Afghanistan, we will support Afghan efforts to build a democratic, accountable and sustainable state. We will pay particular importance to governance, human rights, reform of the public administration, the judiciary and security sector, counter-narcotics as well as an Afghan-led process of reconciliation and justice.

Recognizing the next year to be a crucial period for the Western Balkans we will build on the experience of our successful transatlantic cooperation by cooperating to stabilize the countries in the region, support their European and Euro-Atlantic perspectives and to combat organized crime and corruption. We will continue to work with NATO as well as the OSCE to ensure the security and prosperity of the region. On Kosovo in particular, we will continue to ensure the convergence of our positions on the ongoing talks in order to promote a lasting status that respects the Contact Group principles. We will develop our relations with Montenegro as a sovereign, independent State and call on both Serbia and Montenegro to pursue a direct and constructive dialogue on their future relations.

Ukraine has made remarkable progress in democratic and economic reforms. Building on the March 2006 elections, we will support Ukraine's development as a democratic, prosperous and secure country. We will help Ukraine pursue economic reforms, combat corruption and reform the energy sector.

We will continue to support the democratic aspirations of the people of Belarus and work together to strengthen democratic institutions, assist civil society, and promote independent media. We condemn the use of violence in Belarus and the repression of the democratic opposition and we urge the authorities of Belarus to release all political detainees. The travel ban imposed on President Lukashenko and others, as well as the freezing of assets of individuals responsible for violations of international election standards and human rights abuses are good examples of our broad cooperation and coordination. We remain resolved to help the people of Belarus achieve their aspirations for a better future.

We will contribute to finding a solution to the Transnistrian conflict that assures Moldova's territorial integrity. We will work with all relevant parties to resolve through peaceful, negotiated settlements the frozen conflicts in the Southern Caucasus and encourage the democratic processes in Armenia, Azerbaijan and Georgia.

We will work together to promote democratic and economic reforms, human rights, freedom of expression and the press, the rule of law in Central Asia to promote international security and stability. We continue to call upon Uzbekistan government to facilitate an independent international investigation into the tragic events of Andijon.

We attach great importance to our relationship with Russia and are pursuing deeper cooperation on a range of issues of common interest, including some important foreign policy issues, non-proliferation and counterterrorism. We are concerned about some recent developments in Russia and the region and will work with Russia to promote energy security, the application of the rule of law, an independent judiciary and full respect for human rights, including free and independent media and a vibrant civil society, and a resolution of frozen conflicts in the region. We will make constructive use of the OSCE as an important forum for cooperative and comprehensive security and call on Russia to fulfill all Istanbul and OSCE commitments.

Regarding our respective relations with Latin America and the Caribbean, we recognize the need for greater collaboration to promote stable and effective democracies, as well as market economies that contribute to greater social cohesion. We will actively engage NGOs and civil society, and we will support access to information, establishment of rule of law and independent media where this is not provided. Where necessary, we call on countries in the region to provide coherent and effective support and protection to individuals, organizations or institutions working for the promotion and protection of human rights and democracy. We express our deep concern about the human rights situation in Cuba, and urge the Cuban government to take rapid steps to improve the situation. We welcome the reestablishment of the constitutional order in Haiti, support the renewal of the UN Stabilization Mission's mandate, and welcome police and troop contributions to the mission.

We will jointly work towards rapid implementation of the Darfur Peace Agreement. We will work with the United Nations and other international and regional partners and organizations, including NATO, to strengthen the

African Union Mission in Sudan (AMIS) with the assistance required, and UN authorization to "bluehat" the AMIS force by September. We will continue to support the Comprehensive Peace Agreement in Sudan and will continue to mobilize resources for humanitarian needs.

We will seek to ensure successful elections on 30 July 2006 in the Democratic Republic of Congo, and will continue our support for the building of government institutions, training programs, and security sector reform. In the post-transition the United States and the EU will prioritize support for improved governance, the rule of law and security sector reform.

In Somalia, we reiterate our support to the efforts of the Transitional Federal Institutions (TFI) in pursuing dialogue, reconciliation and stable governance. We will assist the transition and the establishment of viable and inclusive institutions in order to promote stability in Somalia and the region.

We will further coordinate our respective efforts on humanitarian and democracy assistance to address the worsening plight of the population in Zimbabwe. We call on the Government of Zimbabwe to restore democratic freedoms and the rule of law, and to respect human rights. We are ready, as soon as significant action in this direction is taken, to reconsider the restrictive measures now in place against Zimbabwe. We also call for measures by the Government of Zimbabwe needed to reverse the economic collapse.

We will enhance our joint efforts in conflict prevention and crisis management by increasing consultations on current and potential crises, identifying ways to strengthen cooperation in crisis management and post-conflict reconstruction, and coordinating efforts to improve international crisis management capacities.

Confronting Global Challenges, including Security

Since no single nation can efficiently and effectively deal with global challenges such as climate change, counter-terrorism, non-proliferation, pandemics and natural disasters on its own, we commit ourselves to strengthening our cooperation to address these challenges.

Consistent with our common values, we will ensure that measures taken to combat terrorism comply fully with our international obligations, including human rights law, refugee law and international humanitarian law. We attach great importance to our ongoing in-depth dialogue on our common fight against terrorism and our respective domestic and international legal obligations.

We will step up our cooperation against terrorism, including through denying resources (financing, travel, and other material support) and shelter to terrorists, and we will co-ordinate efforts to prevent a new generation of recruits from emerging by countering radicalization and recruitment, and promoting tolerance, including by cooperating on developing regional strategies and by implementing - and encouraging others to implement - steps required by UNSCR 1624. In particular, we will work to enhance our border security cooperation by improving lost and stolen passport data

sharing with Interpol, coordinating the implementation of biometric standards based on ICAO recommendations. We will cooperate to block terrorism financing, in particular in the informal financial sector, by developing improved procedures for information sharing and a more proactive use of financial investigations implementing FATF Special Recommendations, among others by enforcing cash declaration regulations for travellers, optimizing the use of financial intelligence and controls, and engaging the private sector to develop partnerships to enhance protection of financial institutions.

We will strengthen our cooperation by completing negotiations on a U.S.-Eurojust cooperative agreement and we will step up our coordination to improve counterterrorism capacity building in third countries. We welcome the signature of bilateral agreements by EU member states and the United States to accompany the U.S.-EU Mutual Legal Assistance Treaty and Extradition Agreements, and will aim to bring them into force as soon as possible. We intend to agree without delay on a Comprehensive UN Convention on International Terrorism, and on a universally accepted definition of terrorism and we will work with others towards a targeted UN strategy on combating terrorism. We take note of the "Vienna Initiative", initialed on 4th May, on possible future tripartite cooperation in the field of justice and home affairs between the EU, the Russian Federation and the United States.

We will strengthen our efforts to prevent access by terrorists to weapons of mass destruction (WMD) and their means of delivery. We will work together to further implement our Program of Work on the Non-Proliferation of WMD, in particular by reinforcing our support for the Nuclear Non-Proliferation Treaty and we will continue to work together to strengthen it, stressing the importance of compliance and promoting its universality.

Our cooperation will include the full implementation of UNSC Resolution 1540, including by conducting joint demarches, where appropriate, to urge all countries to fully implement their obligations under UNSCR 1540 and by assisting States to meet their obligations. In implementing UNSC Resolution 1540, we will also address the issue of financing of proliferation-related activities and develop our cooperation in that regard by seeking to identify, track, seize or freeze assets associated with the proliferation trade, in accordance with national legislation and consistent with international law, and consider further actions against proliferation finance.

We will support the rapid opening and conclusion of negotiations on a Fissile Material Cut-Off Treaty at the Conference on Disarmament and emphasize that, pending the conclusion of the Treaty and the Treaty's entry into force, all states should declare publicly and observe a moratorium on the production of fissile material for use in nuclear weapons. We will continue to work together in the Nuclear Suppliers Group framework on proposals to develop transfer restrictions on enrichment and reprocessing (ENR) technology and to support multilateral mechanisms for reliable fuel supply assurances for States that have chosen not to pursue ENR.

We will coordinate efforts in preparing for the Biological Toxins and Weapons Convention Review Conference with a view to promote a productive outcome,

the universality of the convention and the implementation by all States Parties through national laws and regulations in order to put these obligations into practice. We reaffirm our commitment to the Chemical Weapons Convention and its full implementation.

We reiterate our support for multilateral efforts to improve prevention and combat global health threats such as the spread of pandemics, including HIV/AIDS, Malaria and Tuberculosis, and other communicable diseases like SARS and Hepatitis. We agree that priority should be given to promoting effective control measures in animal health as a means to reduce outbreaks of H5N1 in birds. We will further increase regional and global cooperation between states, international organizations and civil society in mitigating and preparing for a pandemic, to which input by the International Partnership on Avian and Pandemic Influenza is welcome. We will further improve coordination of our response to natural disasters that have cost the lives of hundreds of thousands of people.

Fostering Prosperity and Opportunity

We reiterate our strong commitment to reaching an ambitious conclusion to the Doha Development Agenda by the end of 2006. These negotiations are at a critical phase and we call on all WTO members to demonstrate the political will and courage necessary to achieve an ambitious and balanced agreement that will help strengthen global economic growth, improve living standards, and alleviate poverty. We recognize the need for trade ministers to make substantial progress on core negotiating areas over the next few weeks in order to ensure that this historic opportunity to liberalize trade is not missed. As responsible leaders, we will continue to work in cooperation with other WTO members towards an agreement that is worthy of the objectives identified in launching the Doha Development Agenda in 2001.

We will increase our partnership with developing countries to promote growth globally for the benefit of all. This will help us to realize the internationally agreed development goals and objectives, including the Millennium Development Goals and the objectives and commitments of the Monterrey Consensus, which have helped to galvanize efforts towards poverty eradication through development co-operation and economic growth.

We will redouble our efforts to promote economic growth and innovation and reduce the barriers to transatlantic trade and investment by implementing all aspects of the Transatlantic Economic Initiative, in line with the Work Program agreed at the U.S.-EU Economic Ministerial Meeting in November 2005, and to be updated and reviewed at a second U.S.-EU Economic Ministerial meeting later this year.

We endorse the new Action Strategy for the enforcement of intellectual property rights against piracy and counterfeiting. Implementation has already started with concrete actions aimed at promoting strong and effective enforcement in third countries, strengthening cooperation to reduce global piracy and counterfeiting, and offering public-private partnerships to protect intellectual property. We will enhance our dialogue to promote a more efficient international patent system.

We will build on the progress of the High Level Regulatory Cooperation Forum and associated dialogues, and expand implementation of our Regulatory Cooperation Roadmap to address new topics and sectors and initiate targeted exchanges of regulatory experts. As part of our Innovation Initiative, we will work to measure innovation performance, its impact on the economy, and to understand better each other's innovation policies. We will implement the U.S.-EU plan on e-accessibility with the goal of reaching a coherent approach on our policies in this area. We will work on an implementing arrangement on environment research and eco-informatics under our Agreement on Scientific and Technological Cooperation. We will continue to work together through the U.S.-EU Financial Markets Regulatory Dialogue and the Policy Dialogue on Border and Transportation Security.

We pledge to keep our investment regimes open and to build on existing investment flows to boost growth and create jobs in the transatlantic economy. We will address obstacles to transatlantic investment with a view to promoting closer economic integration.

We will redouble our efforts to conclude a first stage Air Transport Agreement in 2006. The United States and the EU will cooperate closely on the legal framework governing the transfer of air passenger data following the European Court of Justice ruling of 30 May 2006.

We will work together to ensure implementation of phase I of the Wine Agreement, and, as mutually agreed, pursue negotiations on phase II in September.

We have signed today a new Agreement on Higher Education and Vocational Training under which our respective educational institutions will inaugurate innovative joint study programs, promote exchanges of students, teachers, and other professionals, strengthen the Fulbright-Schuman Program and encourage greater institutional collaboration in tertiary education.

We recognize the need for tangible progress to be made towards the establishment of reciprocal visa-free travel for all EU citizens to the United States, as part of our efforts to promote the economic and social benefits of increased travel while keeping borders secure.

Promoting Strategic Cooperation on Energy and Energy Security, Climate Change and Sustainable Development

We recognize the strategic role of security of supply, competitiveness and sustainability in the energy sector. In this connection, we strongly reaffirm our commitment to the energy security principles enunciated by the International Energy Agency. We have agreed to reinforce our strategic energy cooperation to:

- support diversification of energy sources and supplies;
- secure our energy infrastructure;
- promote market-based energy security policies that ensure competition, transparency, respect for contracts, and non-discriminatory trade, transit, and access;

- speed development of new lower-pollution and lower carbon technologies;
- accelerate investment in cleaner, more efficient use of fossil sources and renewable sources in order to cut air pollution harmful to human health and natural resources, and reducing greenhouse gases associated with the serious long-term challenge of global climate change.

We will cooperate to ensure sufficient, reliable and environmentally responsible supplies of energy at prices reflecting market fundamentals, facilitating sustained global economic growth as well as expanding access to energy in developing countries. Thus, we agree to:

- Improve energy security by enhancing the dialogue with the main transit, producer and consumer countries and by promoting diversification of energy sources and supply routes worldwide and notably in the Caspian Sea region, Middle East, continental Africa and Latin America;
- Analyze geopolitical implications of the worldwide energy situation as it develops, its impact on our external policies and to develop mutually reinforcing policies where appropriate;
- Promote energy security policies in key third countries by encouraging a gradual transition to market pricing and behaviour, and co-ordinate capacity-building assistance to emerging economies, including to increase energy efficiency, adopt clean technologies and build strategic stocks;
- Support maintenance and improvement of pipeline infrastructure to ensure uninterrupted deliveries and facilitate diversification investments in large trans-national projects by ensuring convergence of legal and regulatory frameworks and supporting collaboration among energy regulatory authorities, notably with Ukraine;
- Coordinate where appropriate technical assistance to improve energy legal and regulatory frameworks and investment climates in third countries;
- Improve the security of global energy networks and develop standards for physical security of critical energy infrastructure;
- Facilitate development of Liquefied Natural Gas (LNG);
- Increase our coordination within international fora, notably the G8, the International Energy Agency (IEA) and the International Energy Forum (IEF);
- Use energy in a more efficient and environmentally responsible manner, and in particular cooperate on improving the efficiency of world-wide traded products. In this context we have just initialed a new Energy Star Agreement;
- Make more and better use of renewable energy sources and reinforce technological cooperation and partnerships, notably on environmentally-friendly low emission power generation technologies, hydrogen energy, carbon sequestration, cutting gas flaring and biofuels;
- Promote diversification of fuel sources in transportation sector, including through increase use of biofuels;
- Continue cooperation through the International Partnership for a Hydrogen Economy and increase collaboration over regulatory,

standards and trade issues affecting alternative fuels and emerging technologies, especially hydrogen;

- Cooperate on developing efficient, transitional transport technologies, and fuel standards, such as plug-in hybrids or efficient diesel engines;
- Continue scientific exchanges among U.S. and EU research and development organizations focused on energy efficiency in buildings;
- Promote, consistent with national energy policies, safety standards in the production of nuclear energy.

To monitor and guide this process, we will conduct an annual strategic review of U.S.-EU energy cooperation.

We also agreed to promote energy security worldwide by applying the following Energy Security Principles:

- a. Contractual commitments should be upheld and market-based principles should prevail at all stages of the energy supply chain.
- b. Diversifying sources of energy and modes/routes of transit, and ensuring non-discriminatory third-party access to transit infrastructure will improve the functioning of energy markets worldwide.
- c. Open, transparent, non-discriminatory and stable legal conditions that ensure fair and equitable treatment for energy investment and trade are essential to helping producing and transit countries meet market demands.
- d. Further development of production and export capacities in producer countries in a safe and secure environment, and the upgrading of existing and development of new energy transportation infrastructures by producer and transit countries as well as further development of refinery capacity in all countries are critical.
- e. Bolstering and ensuring the highest levels of physical and environmental security and safety of energy infrastructures, as well as the highest level of nuclear safety, is crucial to the durability and sustainability of the global energy system.
- f. We should encourage the most economic and efficient use of energy worldwide notably through the use of market-based instruments to minimize negative environmental consequences, and should promote in particular the use of cleaner and more efficient use of fossil fuels and the development of economically competitive non-fossil energy sources based on appropriate policies and market-based instruments.
- g. We should promote continued research, development and deployment of alternative energy sources and the facilitation of technological and industrial co-operation.
- h. Supporting effective implementation of transparency and data sharing initiatives, such as the Joint Oil Data Initiative (JODI), including on the evaluation of oil reserves, and the Extractive Industries Transparency Initiative (EITI) will improve transparency and predictability of the market for all stakeholders.
- i. Addressing energy poverty endured by many of the world's poorest people who will still lack access to modern energy services is a priority.

We will work more closely to address the serious and long-term challenge of climate change, biodiversity loss and air pollution and will act with resolve

and urgency to reduce greenhouse gas emissions. We will continue our dialogue and efforts under the UN Framework Convention on Climate Change (UNFCCC), including work on long-term cooperative action in the process established in Montreal in December 2005. To this end, we have agreed to establish an U.S.-EU High Level Dialogue on Climate Change, Clean Energy and Sustainable Development to build on existing bilateral and multilateral initiatives and further advance implementation of the G-8 Gleneagles Plan of Action for Climate Change, Clean Energy and Sustainable Development. This dialogue will be guided by the ultimate objective of the UNFCCC and will initially meet in fall 2006 in Helsinki. Among topics of importance for this dialogue will be experience with different market-based mechanisms to promote cost-effective reductions in greenhouse gas emissions; advancing the development and deployment of existing and transformational technologies that are cleaner and more efficient, producing energy with significantly lower emissions; efficiency and conservation; renewable fuels; clean diesel; capture of methane; lower emitting agricultural operations and energy production and distribution systems, as well as other environmental issues.

Figure 5: Example of Security Advisory Issued by TSA

U.S. Department of Homeland Security
Transportation Security Administration

September 8, 2003

Advisory -- Security Information for General Aviation Pilots/Airports

EXPIRATION: December 5, 2003

The following Department of Homeland Security Advisory information is forwarded for your consideration.

The Department of Homeland Security and the Transportation Security Administration continue to monitor reports on potential terrorist threats in the United States. Based on a recent interagency review of available information, we remain concerned about Al-Qaeda's continued efforts to plan multiple attacks against the United States. These attacks may involve aviation. However, at this time, we have no specific information on individual targets or dates for potential attacks.

Arrests over the past several months of key Al-Qaeda operatives around the world may have delayed or disrupted some plans. We do know, however, that operatives still at large view attacks on US territory as a priority. Therefore, the aviation community is encouraged to continue the same level of vigilance in following security procedures.

TSA wants to remind general aviation aircraft and airport operators to review the security measures contained in the Aircraft Owners and Pilots Association's [Airport Watch Program](#) materials. These may be accessed at www.aopa.org/airportwatch.

In addition, general aviation aircraft and airport operators are encouraged to consider the following:

- Secure unattended aircraft to prevent unauthorized use.
- Verify the identification of crew and passengers prior to departure.
- Verify that baggage and cargo are known to the persons on board.
- Where identification systems are in place, encourage employees to wear proper identification and challenge persons not wearing proper identification.
- Direct increased vigilance to unknown pilots and/or clients for aircraft or helicopter rental or charters – as well as unknown service/delivery personnel.
- Be alert to aircraft with unusual or unauthorized modifications.
- Be aware/alert of persons loitering in the vicinity of aircraft or air operations areas – as well as persons loading unusual or unauthorized payload onto aircraft.
- Be aware/alert of persons who appear to be under stress or the control of other persons.
- Be aware/alert of persons whose identification appears altered or inconsistent.

Persons should report suspicious activity immediately to local law enforcement and the TSA General Aviation Hotline at 866-GASECUR (866-427-3287).

Source: U.S. Department of Homeland Security.

Timely, specific, and actionable information are three key principles of effective risk communication. However, TSA faces inherent challenges in applying risk communication principles because of: (1) the generality of

Figure 6: TSA Has Established Regulations that Expand Federal Security Requirements from Commercial Air Carriers to Include Some Private and Public Charter Aircraft

	Full security program	Private charter security program	Twelve-Five security program	No security program
Minimum requirements	 Scheduled passenger or public charter using aircraft with more than 60 or more seats into/from a sterile area ^a	 Aircraft weighing 12,500 lbs. or more if: into/from a sterile area or over 100,309.3 lbs. or more than 60 seats and not a government charter	 Aircraft weighing 12,500 lbs. or more; scheduled or charter, cargo or passenger; and not under a full or partial security program	 All aircraft under 12,500 lbs.
Written security program, approved by TSA, that describes procedures used to comply with requirements				
Procedures for handling bomb or air piracy threats				
Training and knowledge for individuals with security related duties				
Compliance with security directives and information circulars				
Carriage of accessible weapons				
Designation and use of security coordinators				
Availability of qualified law enforcement personnel				
Development of contingency plan				
Transportation of federal air marshals				
Fingerprint-based criminal history records checks for flight crew members				
Aircraft operator's security program must include procedures for use of facilities and equipment to ensure security of the aircraft and facilities				

 Requirements existing before September 11, 2001

 Requirements expanded after primary responsibility for aviation security transferred from FAA to TSA November 2001

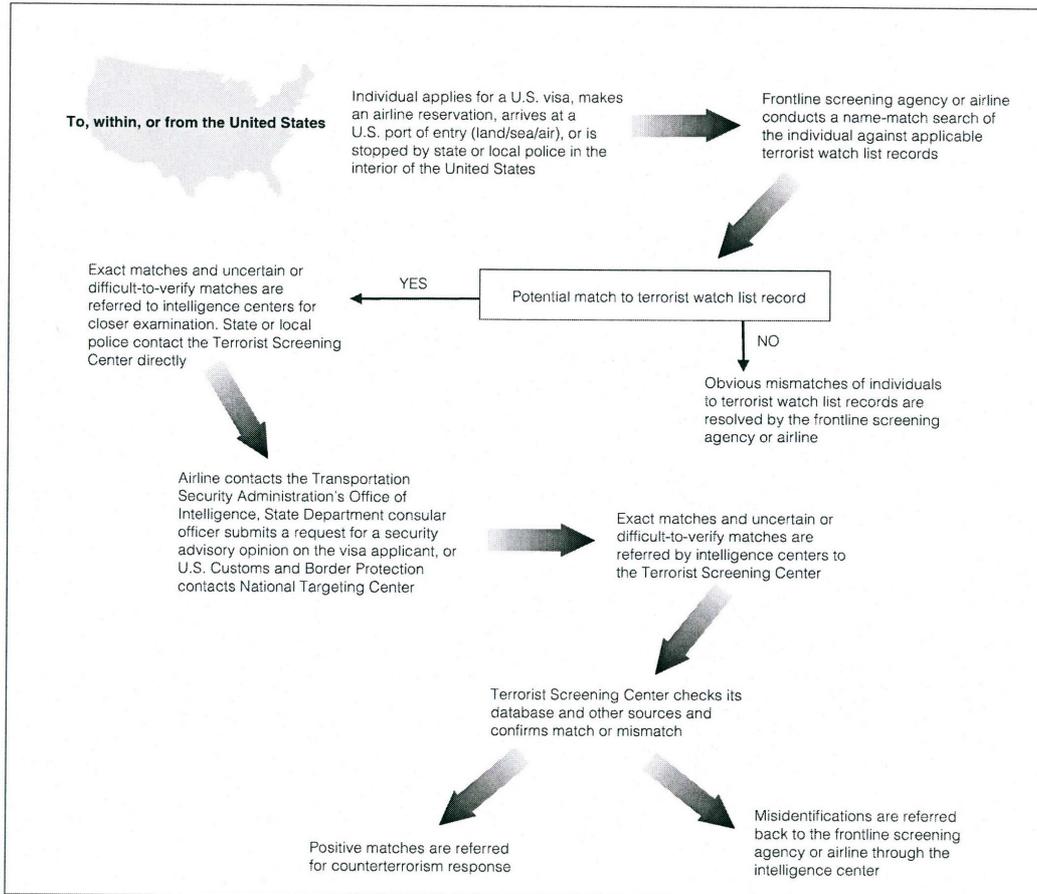
Source: GAO analysis of regulations.

^aThe sterile area is the portion of an airport defined in the airport security program that provides passengers access to boarding aircraft through the screening of persons and property.

Procedures for Determining Continued Need for Temporary Flight Restrictions Have Not Been Developed

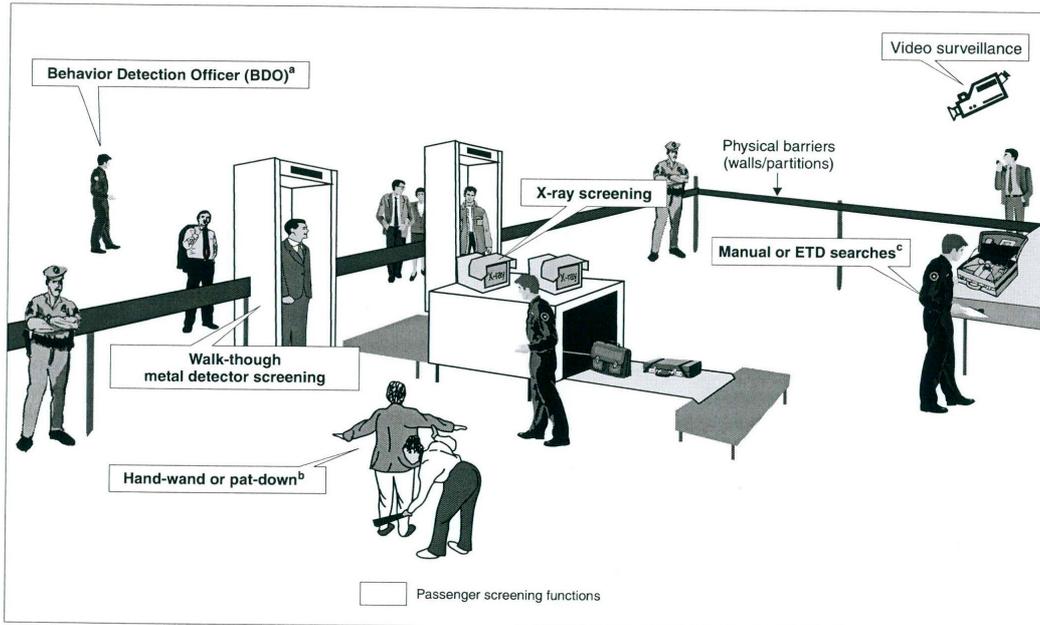
Since September 11, 2001, FAA has issued temporary flight restrictions (TFR) for some Department of Defense facilities and for the protection of the national capital region for indefinite periods without a documented process to justify their continuance. FAA imposes TFRs to temporarily restrict aircraft operations within designated areas. Prior to September 11, FAA issued TFRs primarily to safely manage airspace operations during events of limited duration. Since then, however, FAA, in coordination with TSA, the Department of Defense, and the Secret Service, among others,

Figure 1: General Overview of the Name-Matching Process Used to Screen Individuals against the Terrorist Watch List

Source: GAO.

Figure 1: Passenger Checkpoint Screening Functions

Source: GAO and Nova Development Corporation.

Note: Explosive trace detection (ETD) works by detecting vapors and residues of explosives. Human operators collect samples by rubbing swabs along the interior and exterior of an object that TSOs determine to be suspicious, and place the swabs in the ETD machine, which then chemically analyzes the swab to identify any traces of explosive materials.

Bomb Appraisal Officers (BAO) are available to respond to unresolved alarms at the checkpoint that involve possible explosive devices. The BAO may contact appropriate law enforcement or bomb squad officials if review indicates possible or imminent danger, in which case the BAO ensures that the security checkpoint is cleared. The BAO approves reopening of security lane(s) if no threat is posed.

^aBDOs are TSOs specially trained to detect suspicious behavior in individuals approaching the checkpoint. Should the BDO observe such behavior, he or she may refer the individual for additional screening or to a law enforcement officer.

^bThe hand-wand or pat-down is conducted if a passenger is identified or randomly selected for additional screening because he or she met certain criteria or alarmed the walk-through metal detector.

^cManual or ETD searches of accessible property occur if the passenger is identified or randomly selected for additional screening or if the screener identified a potential prohibited item on X-ray.

GAO

United States Government Accountability Office

Report to Congressional Requesters

September 2006

TERRORIST WATCH LIST SCREENING

Efforts to Help Reduce Adverse Effects on the Public

GAO-06-1031

September 2006

Highlights of GAO-06-1031, a report to congressional requesters

Why GAO Did This Study

A consolidated watch list managed by the FBI's Terrorist Screening Center (TSC) contains the names of known or suspected terrorists, both international and domestic. Various agencies whose missions require screening for links to terrorism use watch list records. For example, U.S. Customs and Border Protection (CBP) screens travelers at ports of entry. Because screening is based on names, it can result in misidentifications when persons not on the list have a name that resembles one on the list. Also, some names may be mistakenly included on the watch list. In either case, individuals can be negatively affected and may express concerns or seek agency action, or redress, to prevent future occurrences. This report addresses: (1) the extent to which the numbers of misidentified persons are known and how they could be affected, (2) the major reasons misidentifications occur and the actions agencies are taking to reduce them or minimize their effects, and (3) the opportunities for redress available to individuals with watch list-related concerns. In conducting work at TSC and the principal federal agencies that use watch list data, GAO reviewed standard operating procedures and other relevant documentation and interviewed responsible officials.

GAO makes no recommendations at this time because the agencies have ongoing initiatives to improve data quality, reduce the number of misidentifications or mitigate their effects, and enhance redress efforts.

www.gao.gov/cgi-bin/getrpt?GAO-06-1031.

To view the full product, including the scope and methodology, click on the link above. For more information, contact Eileen Larence at (202) 512-8777 or larencee@gao.gov.

TERRORIST WATCH LIST SCREENING

Efforts to Help Reduce Adverse Effects on the Public

What GAO Found

Annually, millions of individuals—from international travelers to visa applicants—are screened for terrorism links against the watch list. At times, a person is misidentified because of name similarities, although the exact number is unknown. In some cases, agencies can verify the person is not a match by comparing birth dates or other data with watch list records, but agencies do not track the number. In other cases, they ask TSC for help. From December 2003 (when TSC began operations) to January 2006, agencies sent tens of thousands of names to TSC, and about half were misidentifications, according to TSC. While the total number of people misidentified may be substantial, it likely represents a fraction of all people screened. Even so, misidentifications can lead to delays, intensive questioning and searches, missed flights, or denied entry at the border.

Misidentifications most commonly occur with names that are identical or similar to names on the watch list. To rapidly screen names against the watch list, agencies use computerized programs that account for differences due to misspellings and other variations. TSC has ongoing initiatives to improve computerized matching programs and the quality of watch list records. Also, CBP and the Transportation Security Administration (TSA) have established procedures designed to expedite frequently misidentified persons through screening, after confirming they are not on the watch list.

Because security measures regrettably may cause personal inconveniences, TSA and CBP, with the support of TSC, provide opportunities for people who have been misidentified or mistakenly included on the watch list to seek redress. Most of these are misidentified persons who are not on the watch list but have a similar name and, therefore, may be repeatedly misidentified. Thus, TSA, for example, provides redress that relies heavily on efforts to expedite frequently misidentified persons through screening by allowing them to submit personal information that helps airlines more quickly determine that they are not on the watch list. If TSA and CBP cannot resolve questions from the public, they ask TSC for help. For 2005, TSC reported that it processed to completion 112 redress referrals and removed the names of 31 mistakenly listed persons from the watch list. To ensure that opportunities for redress are formally documented across agencies and that responsibilities are clear, the Justice Department is leading an effort to develop an interagency memorandum of understanding and expects a final draft to be ready for approval by fall 2006. TSC and frontline-screening-agency officials recognize that, after the agreement is finalized, the public needs to clearly understand how to express concerns and seek relief if negatively affected by screening. So, these officials have committed to making updated information on redress publicly available.

GAO provided a draft copy of this report to the departments of Justice, Homeland Security, and State. They provided technical clarifications that GAO incorporated where appropriate.

United States Government Accountability Office

Contents

Letter		1
	Results in Brief	4
	Background	6
	Although Likely a Small Percentage of All People Screened, the Thousands of Persons Misidentified to the Terrorist Watch List Can Experience Additional Questioning, Delays, and Other Effects	12
	Most Misidentifications Occur Because of Similarities to Names on the Terrorist Watch List; Agencies Are Attempting to Reduce the Incidence of Misidentifications or Otherwise Facilitate Individuals through the Screening Process	19
	The Terrorist Screening Center and Frontline-Screening Agencies Are Addressing Concerns Related to Watch List Screening, and an Interagency Agreement Is Being Developed to Further Ensure an Effective Means for Seeking Redress	27
	Concluding Observations	42
	Agency Comments	44
Appendix I	Objectives, Scope, and Methodology	47
	Objectives	47
	Scope and Methodology	47
	Data Reliability	54
Appendix II	Terrorist Screening Center Terrorist-Watch-List Redress Process	55
Appendix III	Transportation Security Administration Traveler Identity Verification Program	61
	Exhibit A: "Our Traveler Identity Verification Program"	61
	Exhibit B: Traveler Identity Verification (TSA Form 2301, May 2006)	64
Appendix IV	U.S. Customs and Border Protection Online Information	66
	Background and Preliminary Observation	66
	Interagency Border Inspection System Fact Sheet	66

Appendix V	Comments from the Department of Homeland Security	68
-------------------	--	----

Appendix VI	Comments from the State Department	71
--------------------	---	----

Tables		
	Table 1: Number and Disposition of Redress Queries Referred to the Terrorist Screening Center, Calendar Year 2005	32
	Table 2: U.S. Customs and Border Protection Ports of Entry Visited by GAO	48

Figures		
	Figure 1: General Overview of the Name-Matching Process Used to Screen Individuals against the Terrorist Watch List	11
	Figure 2: General Overview of the Terrorist Screening Center's Process for Handling Concerns Involving Watch-List-Related Screening	30

Appendix V	Comments from the Department of Homeland Security	68
-------------------	--	----

Appendix VI	Comments from the State Department	71
--------------------	---	----

Tables		
	Table 1: Number and Disposition of Redress Queries Referred to the Terrorist Screening Center, Calendar Year 2005	32
	Table 2: U.S. Customs and Border Protection Ports of Entry Visited by GAO	48

Figures		
	Figure 1: General Overview of the Name-Matching Process Used to Screen Individuals against the Terrorist Watch List	11
	Figure 2: General Overview of the Terrorist Screening Center's Process for Handling Concerns Involving Watch-List-Related Screening	30

United States Government Accountability Office
Washington, DC 20548

September 29, 2006

The Honorable F. James Sensenbrenner, Jr.
Chairman
Committee on the Judiciary
House of Representatives

The Honorable Bennie G. Thompson
Ranking Member
Committee on Homeland Security
House of Representatives

To identify individuals with known or potential links to terrorism, since the tragedies of September 11, 2001, agencies such as the departments of State, Justice, and Homeland Security have implemented enhanced procedures to screen international travelers, airline passengers, and visa applicants. One important homeland security tool used by these federal frontline-screening agencies is the terrorist-screening database, otherwise known as the consolidated watch list, containing the names of individuals with known and suspected links to terrorism. The database, which contains names of foreign and U.S. citizens, is maintained by the Terrorist Screening Center, an entity that has been operational since December 2003 under the administration of the Federal Bureau of Investigation (FBI). Based upon agency-specific policies and criteria, relevant portions of the Terrorist Screening Center's consolidated watch list can be used in a wide range of security-related screening procedures. For instance, the Transportation Security Administration's No Fly and Selectee lists—used by airlines to screen passengers prior to boarding—are portions of the Terrorist Screening Center's consolidated watch list.¹ Also, to help ensure that known or suspected terrorists do not enter the United States, applicable portions of the watch list are to be checked by Department of State consular officers before issuing U.S. visas and by U.S. Customs and

¹According to the Transportation Security Administration, persons on the No Fly list should be precluded from boarding an aircraft bound for, or departing from, the United States. In contrast, being on the Selectee list does not mean that the individual will be precluded from boarding a plane or entering the United States. Instead, any person on the Selectee list is to receive additional screening, which may involve a physical inspection of the person and a hand-search of luggage.

Border Protection officers before admitting persons at air, land, and sea ports of entry.

Because terrorist watch list screening involves comparisons based on personal-identifying information such as names and dates of birth, there is potential to generate misidentifications—given that two or more persons, for example, may have the same or similar names.² As such, the screening inevitably can raise concerns from individuals who assert that they are being misidentified because of a name similarity to some other person whose name is on the watch list. Misidentifications can result in travel delays and other inconveniences for the respective individuals. Specific instances have been widely reported in newspapers and other media, including cases involving members of Congress and other high-profile individuals. Misidentifications highlight the importance of having a process—often referred to as redress—for affected persons to express their concerns, seek correction of any inaccurate data, and request other actions to reduce or eliminate future inconveniences.³ Similarly, such a process would apply to other persons affected by the maintenance of watch list data, including persons whose names are actually on the watch list but should not be (“mistakenly listed persons”) as well as persons who are properly listed.⁴ Accordingly, in reference to terrorist watch list screening, this report addresses the following questions:

- To what extent are the numbers of terrorist watch list misidentifications known, and generally, how could misidentified persons be affected?
- What are the major reasons that misidentifications occur, and what actions are the Terrorist Screening Center and frontline-screening

²The term “misidentification” refers to a person initially matched by a screening agency to a name on the watch list, but upon closer examination, the person is found to not match any watch list record.

³As used in this report, the term “redress” generally refers to an agency’s complaint-resolution process, whereby individuals may seek resolution of their concerns about an agency action. In the report, we describe elements of the opportunities for redress offered by several agencies, and we generally analyze their respective policies and procedures. However, we do not address the relation between agency redress and other possible remedies, such as judicial review.

⁴For purposes of this report, the term “mistakenly listed persons” includes two categories of individuals—(1) persons who never should have been included on the watch list but were due to some type of error and (2) persons who were appropriately included on the watch list at one time but no longer warrant inclusion on the terrorist watch list due to subsequent events.

agencies taking to reduce the number of misidentified persons or expedite them through the screening process?

To address concerns from misidentified and mistakenly listed persons, what opportunities for redress have the Terrorist Screening Center and frontline-screening agencies established?

In answering these questions, we reviewed the Terrorist Screening Center's standard operating procedures, statistics on watch-list-related screening encounters that resulted in referrals to the center, and other relevant documentation; and we interviewed Terrorist Screening Center officials, including the director, principal deputy director, chief information officer, and privacy officer. Similarly, we interviewed officials at and reviewed documentation obtained from the principal frontline-screening agencies—Transportation Security Administration, U.S. Customs and Border Protection, and the Department of State—whose missions most frequently and directly involve interactions with travelers.⁵ Regarding the screening of air passengers, in addition to contacting the Transportation Security Administration to broadly discuss the procedures of air carriers, we interviewed security officials at five major, domestic air carriers. Also, we visited various land and air ports of entry in four states—California, Michigan, New York, and Texas. Collectively, these states have ports of entry on both the northern and southern borders of the United States. Regarding statistical data we obtained from the Terrorist Screening Center—such as the number of misidentifications and the results of the redress process, particularly the number of mistakenly listed persons whose names have been removed from the watch list—we discussed the sources of the data with center officials, including the chief information officer, and we reviewed documentation regarding the compilation of the statistics. We determined that the statistics were sufficiently reliable for the purposes of presenting overall patterns and trends. We performed our work from April 2005 through August 2006 in accordance with generally accepted government auditing standards. Appendix I presents more details about our objectives, scope, and methodology.

⁵Although the terrorist watch list is used for a variety of screening purposes, such as conducting background checks of workers who have access to secure areas of the national transportation system, our work generally focused on the screening of travelers. At the Transportation Security Administration, we examined the screening of air passengers prior to their boarding a flight; at U.S. Customs and Border Protection, we examined the screening of travelers entering the United States through ports of entry; and at the Department of State, we examined the screening of nonimmigrant visa applicants.

Results in Brief

Although the total number of misidentifications that have occurred as a result of watch-list-related screening conducted by all frontline-screening agencies and airlines is unknown, Terrorist Screening Center data indicate that about half of the tens of thousands of potential matches sent to the center between December 2003 and January 2006 for further research turned out to be misidentifications.⁶ The frontline-screening agencies and, in the case of air travel, airlines are able use other identifying information to resolve some possible matches without Terrorist Screening Center involvement, but when the agencies are unable to do so, they are to refer the information to the center for clarification and resolution. Frontline-screening agencies and airlines generally do not have readily available statistics quantifying the number of potential matches they have been able to resolve without consulting the Terrorist Screening Center. Although the total number of misidentified persons may be substantial in absolute terms, it likely represents a small fraction of the hundreds of millions of individuals screened each year. For example, in fiscal year 2005, U.S. Customs and Border Protection alone reported that its officers managed about 431 million border crossings into the United States at land, air, and sea ports of entry. Nonetheless, misidentifications resulting from terrorist watch list screening can affect the respective individuals by, for example, delaying their travel, subjecting them to more intensive questioning and searches, and denying them conveniences such as self-serve check-in at airports. Also, in some cases, travelers have missed flights.

Misidentifications most commonly occur because the names of some persons being screened are similar to those on the terrorist watch list. The federal screening agencies we studied and most airlines use computer-driven algorithms to rapidly compare the names of individuals against the terrorist watch list.⁷ Generally, these name-recognition technologies may be designed to balance minimizing the possibility of false negatives—that is, failing to identify an individual whose name is on the terrorist watch list—while not generating an unacceptable number of false positives (misidentifications). Thus, the computerized algorithms may be configured to return a broad set of possible matches based on the name input in order

⁶According to the FBI, the specific number of potential matches sent to the Terrorist Screening Center that turned out to be misidentifications is sensitive information; however, the total is substantially less than 100,000.

⁷An algorithm is a prescribed set of well-defined, unambiguous rules or processes for the solution of a problem in a finite number of steps. Pursuant to Transportation Security Administration security directives and implementing guidance, airlines are to prescreen passengers by matching their names against the No Fly and Selectee lists.

to account, for example, for differences in names due to misspellings or transcription errors. The Terrorist Screening Center has formed an interagency working group to improve the effectiveness of identity matching across agencies, and the group's efforts were ongoing the time of our review. The center also has ongoing quality-assurance initiatives to identify and correct incomplete or inaccurate records that contribute to misidentifications. Further, agencies are taking actions to expedite frequently misidentified persons through the screening process. For example, in February 2006, U.S. Customs and Border Protection began annotating its database to help ensure that travelers who have been inadvertently stopped in the past—because they have the same or similar name as a watch list record—are no longer subjected to intensive screening, unless warranted by new data. As a future enhancement, the Terrorist Screening Center is planning to have links to other agencies' biometric data, such as fingerprints. According to center officials, the capability to link biometric data to supplement name-based screening may be more relevant for confirming the identities of known terrorists than minimizing misidentifications or false positives.

The Terrorist Screening Center, the Transportation Security Administration, and U.S. Customs and Border Protection have processes in place to help resolve concerns or complaints submitted by persons adversely affected by terrorist watch list screening.⁸ The processes are interdependent in that the frontline-screening agencies are to receive all redress queries, resolve those that, based on other identifying information, clearly involve misidentified persons, and refer the other queries to the Terrorist Screening Center—particularly queries submitted by persons whose names are actually contained on the watch list. For calendar year 2005, the center reported that it processed to completion 112 redress referrals and removed the names of 31 mistakenly listed individuals from the watch list. In contrast, the frontline-screening agencies processed thousands of redress queries. Most redress queries are submitted by misidentified persons, and their names cannot be removed from the watch list because they are not the persons on the list. Instead, some frontline-screening agencies have undertaken initiatives to expedite the future

⁸Any such concern or complaint raised formally by an affected individual is what the Terrorist Screening Center calls a redress query. Specifically, the Terrorist Screening Center defines a "redress query" as communication from individuals or their representatives inquiring or complaining about an adverse experience during a terrorist watch-list-related-screening process conducted or sponsored by a federal agency, including congressional inquiries to federal agencies on behalf of their constituents.

processing of persons who are frequently misidentified. For example, under the Transportation Security Administration's process, affected individuals can voluntarily provide additional personal-identifying information as a basis for the agency to determine whether their names can be put on a cleared list. Airlines are to use the cleared list to more quickly distinguish these individuals from persons who are on the No Fly and the Selectee lists. This procedure is intended to reduce delays in obtaining airline-boarding passes. The Terrorist Screening Center, from its unique position as administrator of the consolidated terrorist watch list, has noted significant differences among agencies in providing watch-list-related redress. For instance, whereas the Transportation Security Administration has designated an official accountable specifically for redress, U.S. Customs and Border Protection does not and also has not followed consistent procedures in referring appropriate redress queries to the Terrorist Screening Center. Thus, at the Terrorist Screening Center's request, the Department of Justice is leading an effort to develop an interagency memorandum of understanding to ensure that opportunities for redress are formally documented and that agency responsibilities are clear, with designated officials specifically accountable for supporting the continued success of watch-list-related redress. This effort, according to the Terrorist Screening Center, has been ongoing since fall 2005, and a final draft of the memorandum of understanding is expected to be ready for interagency clearances by fall 2006. The Department of Justice and the Terrorist Screening Center have acknowledged that, upon finalization of an interagency agreement that documents the redress opportunities and designates agencies' responsibilities, it is important that appropriately updated information on redress and points of contact be made available to the public, including updates of Web-based guidance.

We are not making recommendations at this time because the agencies have ongoing efforts to improve data quality and otherwise either reduce the number of misidentifications or mitigate their effects and to provide more effective redress.

Background

In April 2003, we reported that watch lists were maintained by numerous federal agencies and that the agencies did not have a consistent and uniform approach to sharing information on individuals with possible links to terrorism.⁹ Our report recommended that the Department of Homeland

⁹GAO, *Information Technology: Terrorist Watch Lists Should Be Consolidated to Promote Better Integration and Sharing*, GAO-03-322 (Washington, D.C.: Apr. 15, 2003).

Security's Secretary, in collaboration with the heads of the departments and agencies that have and use watch lists, lead an effort to consolidate and standardize the federal government's watch list structures and policies. Subsequently, pursuant to Homeland Security Presidential Directive 6, dated September 16, 2003, the Terrorist Screening Center was established to consolidate the government's approach to terrorism screening and provide for the appropriate and lawful use of terrorist information in screening processes. The center began "24/7" operations on December 1, 2003, and, about 3 months later, on March 12, 2004, announced that watch list consolidation was completed with establishment of the terrorist-screening database. This consolidated database is the U.S. government's master repository for all known and suspected international and domestic terrorist records used for watch-list-related screening. Records for inclusion in the consolidated database are submitted to the Terrorist Screening Center from the following two sources:

- Identifying information on individuals with possible international terrorism ties is provided through the National Counterterrorism Center, which is managed by the Office of the Director of National Intelligence.
- Identifying information on individuals with ties to purely domestic terrorism, such as Ted Kaczynski (the "Unabomber"), is provided by the FBI.

In their terrorist-screening processes, the three federal frontline-screening agencies that we reviewed use records exported by the Terrorist Screening Center. That is, the applicable exported records are incorporated, respectively, into the Transportation Security Administration's No Fly and Selectee lists, U.S. Customs and Border Inspection's Interagency Border Inspection System, and the State Department's Consular Lookout and Support System. The following listing discusses the frontline-screening agencies' use of watch list records more specifically:

- **Transportation Security Administration's No Fly and Selectee Lists:** As needed, the Transportation Security Administration provides updated No Fly and Selectee lists to airlines for use in prescreening passengers. Through the issuance of security directives, the agency requires that airlines use these lists to screen passengers prior to boarding. The agency's Office of Intelligence (formerly called the Transportation

Security Intelligence Service) provides assistance to airlines in determining whether passengers are a match with persons on the lists.¹⁰

- **U.S. Customs and Border Protection’s Interagency Border Inspection System:** U.S. Customs and Border Protection officers use the Interagency Border Inspection System to screen travelers entering the United States at ports of entry, which include land border crossings along the Canadian and Mexican borders, sea ports, and U.S. airports for international flight arrivals. This system includes not only the applicable records exported by the Terrorist Screening Center, but also additional information on people with prior criminal histories, immigration violations, or other activities of concern that U.S. Customs and Border Protection wants to identify and screen at ports of entry.
- **State Department’s Consular Lookout and Support System:** This system is the primary sensitive but unclassified database used by consular officers abroad to screen the names of visa applicants to identify terrorists and other aliens who are potentially ineligible for visas based on criminal histories or other reasons specified by federal statute. According to the State Department, all visa-issuing posts have direct access to the system and must use it to check each applicant’s name before issuing a visa.

Also, the Terrorist Screening Center makes applicable records in the consolidated database available to support the terrorist-screening activities of other federal agencies—such as U.S. Immigration and Customs Enforcement, which is the largest investigative component of the Department of Homeland Security—as well as state and local law enforcement agencies. For example, the FBI’s National Crime Information Center has a file—the Violent Gang and Terrorist Organization File—which is accessible by federal, state, and local law enforcement officers for screening in conjunction with arrests, detentions, or other criminal

¹⁰The Transportation Security Administration is developing a new passenger prescreening program, known as Secure Flight. Under the Secure Flight program, the agency plans to take over, from commercial airlines, the responsibility to compare identifying information on airline passengers against information on known or suspected terrorists. The agency expects that Secure Flight will improve passenger prescreening as compared with the current airline-operated process. In June 2006, we reported that the Transportation Security Administration still faces significant challenges in developing and implementing the Secure Flight program. See, GAO, *Aviation Security: Management Challenges Remain for the Transportation Security Administration’s Secure Flight Program*, GAO-06-864T (Washington, D.C.: June 14, 2006).

justice purposes.¹¹ A subset of this file consists of the Terrorist Screening Center's records to be used to screen for possible terrorist links.

Figure 1 presents a general overview of the name-matching process typically used by frontline-screening agencies and airlines to screen individuals against applicable records exported by the Terrorist Screening Center, which has an important role in verifying identities. When the computerized name-matching system of a frontline-screening agency or, in the case of air travel, an airline generates a "hit" (a potential name match) against a terrorist database record, the agency or airline is to review each potential name-match. Any obvious mismatches (misidentifications) are to be resolved by the frontline agency or airline.

Conversely, clearly positive or exact matches generally are to be referred to the applicable screening agency's intelligence center and to the Terrorist Screening Center to provide law enforcement an opportunity for a counterterrorism response.¹² Similarly, hits involving inconclusive matches—that is, uncertain and other hard-to-verify potential matches—typically are to be referred to the applicable screening agency's intelligence center. In turn, if the intelligence center cannot conclusively determine whether a hit is an exact match, the Terrorist Screening Center is to be contacted.¹³ Referring inconclusive matches to the Terrorist Screening Center for resolution or confirmation is important because the possible consequences of not identifying a known or suspected terrorist could be worse than the inconveniences associated with

¹¹Also, the FBI and designated state and local criminal justice agencies access the Violent Gang and Terrorist Organization File in conducting background checks on individuals seeking to purchase firearms or obtain permits to possess, acquire, or carry firearms. See GAO, *Gun Control and Terrorism: FBI Could Better Manage Firearm-Related Background Checks Involving Terrorist Watch List Records*, GAO-05-127 (Washington, D.C.: Jan. 19, 2005).

¹²Airlines are to contact the Transportation Security Administration, which may then contact the Terrorist Screening Center, as necessary.

¹³In commenting on a draft of this report, the State Department noted that the general overview presented in figure 1 is not fully reflective of the process for screening nonimmigrant visa applicants against the terrorist watch list. Specifically, the department emphasized that for any hit that clearly is not a mismatch, consular officers are required to obtain a security advisory opinion. That is, the consular post must ask Department of State headquarters to initiate a process of requesting that the Terrorist Screening Center and other relevant agencies check their respective databases or systems for the existence of any investigative or intelligence information regarding the individual and pass the results back to the department for use in recommending a course of action to the post.

misidentifications. In conducting its research, the Terrorist Screening Center has access to classified data systems that may contain additional information not available to the referring agency. Once the Terrorist Screening Center has confirmed the individual as either a positive match or a misidentification, the frontline-screening agency is to be informed.

Homeland security-related screening processes entail some level of inconvenience for all travelers. Also, in an operational context, people can be and frequently are screened for reasons not related to the terrorist watch list but rather for reasons related to an agency's mission. For example, U.S. Customs and Border Protection screens travelers for any conditions that may make them inadmissible to the country, including past violations of immigration, drug, customs, or other laws. The agency also randomly selects certain individuals for more thorough screening. Similarly, prospective airline passengers may be randomly selected for additional screening, and others may be selected if they exhibit unusual behavior.¹⁴ Generally, screening agencies and airlines are not to disclose the reason they select an individual for more thorough screening measures, so persons may mistakenly assume it is because they are on a terrorist watch list.

Although Likely a Small Percentage of All People Screened, the Thousands of Persons Misidentified to the Terrorist Watch List Can Experience Additional Questioning, Delays, and Other Effects

Annually, hundreds of millions of individuals—international travelers, airline passengers, and visa applicants—are screened against relevant portions of the Terrorist Screening Center's consolidated watch list. The number of persons misidentified during terrorist watch list screening may be substantial in absolute terms but likely represents a small fraction of the total screenings. Nonetheless, misidentifications resulting from terrorist watch list screening can affect the respective individuals in various ways, with perhaps the most common situation involving delays and related inconveniences experienced by travelers.

¹⁴Since the late 1990s, airline passenger prescreening has been conducted using the Computer-Assisted Passenger Prescreening System (CAPPS I)—in which data related to a passenger's reservation and travel itinerary are compared against characteristics (known as CAPPS I rules) used to select passengers who require additional scrutiny—and through the matching of passenger names to terrorist watch lists. See, GAO, *Aviation Security: Secure Flight Development and Testing Under Way, but Risks Should Be Managed as System Is Further Developed*, GAO-05-356 (Washington, D.C.: Mar. 28, 2005), which reported that approximately 99 percent of all passengers on domestic flights are screened under the air carrier-operated, automated CAPPS I system, and the remaining 1 percent of passengers are screened by air carriers who do not have an automated system.

**Although a Substantial
Number, Misidentified
Persons Likely Constitute
a Small Percentage of All
People Screened**

Although the full universe of persons misidentified by terrorist watch list screening may be substantial in absolute terms, the total number likely represents a small fraction of all persons who are screened. During the 26-month period we studied—from December 2003 (when the Terrorist Screening Center began operations) to January 2006—the center received tens of thousands of screening-encounter referrals from frontline-screening agencies and determined that approximately half involved misidentified persons with names the same as or similar to someone whose name was contained on the terrorist watch list. The number of referrals to the Terrorist Screening Center does not constitute the universe of all persons initially misidentified by terrorist watch list screening because the names of many persons initially misidentified are not forwarded to the Terrorist Screening Center. Rather, by comparing birth dates or other data, the frontline-screening agencies (e.g., U.S. Customs and Border Protection) are able to resolve many initial misidentifications without contacting the Terrorist Screening Center. Additionally, for air passengers, the airlines often are able to resolve initial misidentifications without contacting the Transportation Security Administration.¹⁵ The screening agencies and airlines generally do not maintain readily available statistics on these resolutions.

Nonetheless, although the full universe of such misidentifications may be substantial in absolute terms, the total number likely represents a small fraction of all persons who are subject to terrorist watch list screening procedures, as in the following examples:

- U.S. Customs and Border Protection reported that its officers managed a total of 431 million border crossings into the United States at land, air, and sea ports of entry in fiscal year 2005.
- Domestic airline flights—flights within the United States—carried 658 million passengers during the 12 months ending January 2006, according to Department of Transportation statistics.¹⁶

¹⁵The Transportation Security Administration provides security directives and implementing guidance to foreign and domestic aircraft operators for use in ensuring that individuals who pose a threat to civil aviation are denied boarding passes or are subjected to additional screening, as appropriate.

¹⁶Also, terrorist-watch-list-screening procedures are applicable to international flights—of foreign and domestic air carriers—into or from the United States.

- The State Department reported that it processed about 7.4 million nonimmigrant visa applications in fiscal year 2005.¹⁷

In addition to these international travelers, domestic flight passengers, and visa applicants, any other person can be subject to terrorist watch list screening in conjunction with routine law enforcement activities. For instance, in stopping a motorist for a traffic violation, a state or local law enforcement officer can check the motorist's name against the National Crime Information Center's various files, which include terrorist watch list records exported by the Terrorist Screening Center. The National Crime Information Center, according to the FBI, is available to virtually every law enforcement agency nationwide, 24 hours a day, 365 days a year.

Misidentified Individuals Can Experience Delays and Other Effects

People who are misidentified to the terrorist watch list can be affected in various ways, most commonly experiencing delays and related inconveniences, including being subjected to more intensive questioning and searches. Generally, the extent of the effects of terrorist watch-list-related misidentification can vary by individual circumstances and the operational nature of the screening agency's mission. For example, an individual with a name similar to someone who is on the Transportation Security Administration's No Fly list likely will be unable to utilize the convenience of Internet, curbside, and airport kiosk check-in options. This effect of misidentifications is reflected in a sample of 24 complaint letters to the Transportation Security Administration that we reviewed.¹⁸ Many of the complainants described their frustrations with not being able to use alternative check-in options such as the Internet or airport kiosks. Similarly, in a survey conducted in June 2006 by the National Business Travel Association, many companies' travel managers responded that their

¹⁷A nonimmigrant is a person, not a citizen or national of the United States, seeking to enter the United States temporarily for a specific purpose, such as business or pleasure.

¹⁸As discussed in appendix I, the Transportation Security Administration provided us a selection of 24 terrorist watch-list-related complaint letters that the agency received from December 1, 2003 (when the Terrorist Screening Center became operational) to April 20, 2006. The agency attempted to select letters from different weeks throughout this time period; however, because a statistically projectable methodology was not used for the selections, the 24 letters are not representative of all complaints or inquiries (an unspecified total) that the Transportation Security Administration received during this time period.

employees have expressed frustration about repeatedly having to go to the airline ticket counter to obtain a boarding pass.¹⁹

Also, misidentifications can cause other effects, such as missed airline flights by either leisure travelers or business travelers, which could have economic and other consequences, although we found no readily available data on how frequently these effects occurred. However, according to Transportation Security Administration data, two international flights—one in December 2004 and another in May 2005—were diverted from landing at their scheduled destinations in the United States due to potential matches to the No Fly list. In each instance, following the diversions of the flights and further investigation after the airplanes landed, federal authorities determined that the respective passengers were misidentified and not true matches to the No Fly list. Nonetheless, the diversions resulted in delays and related inconveniences for all passengers on these flights.

The Transportation Security Administration has acknowledged that misidentifications can be embarrassing and time consuming for individuals and also potentially can erode the public's confidence in the agency's security efforts. Similarly, a recent Department of Homeland Security report recognized that "individuals who are mistakenly put on watch lists or who are misidentified as being on these lists can potentially face consequences ranging from inconvenience and delay to loss of liberty."²⁰

Also, an individual can experience an immediate delay at a port of entry when U.S. Customs and Border Protection's automated search of the Interagency Border Inspection System database returns a potential match to a terrorist watch list record. For such potential matches, U.S. Customs

¹⁹According to its Web site (www.nbta.org), the National Business Travel Association represents over 2,500 corporate travel managers and travel service providers who collectively manage and direct more than \$170 billion of expenditures within the business travel industry, primarily for Fortune 1,000 companies. In June 2006, the association conducted a survey of 1,316 corporate travel managers, and 444 responded to the survey. Of the responding travel managers, 107 reported that they have employees who repeatedly have had to go to the airline ticket counter to obtain a boarding pass. (Accessed August 2006.)

²⁰Department of Homeland Security, *Report on Effects on Privacy & Civil Liberties—DHS Privacy Office Report Assessing the Impact of the Automatic Selectee and No Fly Lists on Privacy and Civil Liberties as Required under Section 4012(b) of the Intelligence Reform and Terrorism Prevention Act of 2004* (Washington, D.C.: Apr. 27, 2006).

United Nations

S/RES/1373 (2001)

Security Council

Distr.: General

28 September 2001

Resolution 1373 (2001)

**Adopted by the Security Council at its 4385th meeting, on
28 September 2001**

The Security Council,

Reaffirming its resolutions 1269 (1999) of 19 October 1999 and 1368 (2001) of 12 September 2001,

Reaffirming also its unequivocal condemnation of the terrorist attacks which took place in New York, Washington, D.C. and Pennsylvania on 11 September 2001, and expressing its determination to prevent all such acts,

Reaffirming further that such acts, like any act of international terrorism, constitute a threat to international peace and security,

Reaffirming the inherent right of individual or collective self-defence as recognized by the Charter of the United Nations as reiterated in resolution 1368 (2001),

Reaffirming the need to combat by all means, in accordance with the Charter of the United Nations, threats to international peace and security caused by terrorist acts,

Deeply concerned by the increase, in various regions of the world, of acts of terrorism motivated by intolerance or extremism,

Calling on States to work together urgently to prevent and suppress terrorist acts, including through increased cooperation and full implementation of the relevant international conventions relating to terrorism,

Recognizing the need for States to complement international cooperation by taking additional measures to prevent and suppress, in their territories through all lawful means, the financing and preparation of any acts of terrorism,

Reaffirming the principle established by the General Assembly in its declaration of October 1970 (resolution 2625 (XXV)) and reiterated by the Security Council in its resolution 1189 (1998) of 13 August 1998, namely that every State has the duty to refrain from organizing, instigating, assisting or participating in terrorist acts in another State or acquiescing in organized activities within its territory directed towards the commission of such acts,

Acting under Chapter VII of the Charter of the United Nations,

01-55743 (E)

S/RES/1373 (2001)

1. *Decides* that all States shall:

- (a) Prevent and suppress the financing of terrorist acts;
- (b) Criminalize the wilful provision or collection, by any means, directly or indirectly, of funds by their nationals or in their territories with the intention that the funds should be used, or in the knowledge that they are to be used, in order to carry out terrorist acts;
- (c) Freeze without delay funds and other financial assets or economic resources of persons who commit, or attempt to commit, terrorist acts or participate in or facilitate the commission of terrorist acts; of entities owned or controlled directly or indirectly by such persons; and of persons and entities acting on behalf of, or at the direction of such persons and entities, including funds derived or generated from property owned or controlled directly or indirectly by such persons and associated persons and entities;
- (d) Prohibit their nationals or any persons and entities within their territories from making any funds, financial assets or economic resources or financial or other related services available, directly or indirectly, for the benefit of persons who commit or attempt to commit or facilitate or participate in the commission of terrorist acts, of entities owned or controlled, directly or indirectly, by such persons and of persons and entities acting on behalf of or at the direction of such persons;

2. *Decides also* that all States shall:

- (a) Refrain from providing any form of support, active or passive, to entities or persons involved in terrorist acts, including by suppressing recruitment of members of terrorist groups and eliminating the supply of weapons to terrorists;
- (b) Take the necessary steps to prevent the commission of terrorist acts, including by provision of early warning to other States by exchange of information;
- (c) Deny safe haven to those who finance, plan, support, or commit terrorist acts, or provide safe havens;
- (d) Prevent those who finance, plan, facilitate or commit terrorist acts from using their respective territories for those purposes against other States or their citizens;
- (e) Ensure that any person who participates in the financing, planning, preparation or perpetration of terrorist acts or in supporting terrorist acts is brought to justice and ensure that, in addition to any other measures against them, such terrorist acts are established as serious criminal offences in domestic laws and regulations and that the punishment duly reflects the seriousness of such terrorist acts;
- (f) Afford one another the greatest measure of assistance in connection with criminal investigations or criminal proceedings relating to the financing or support of terrorist acts, including assistance in obtaining evidence in their possession necessary for the proceedings;
- (g) Prevent the movement of terrorists or terrorist groups by effective border controls and controls on issuance of identity papers and travel documents, and through measures for preventing counterfeiting, forgery or fraudulent use of identity papers and travel documents;

3. *Calls upon* all States to:

(a) Find ways of intensifying and accelerating the exchange of operational information, especially regarding actions or movements of terrorist persons or networks; forged or falsified travel documents; traffic in arms, explosives or sensitive materials; use of communications technologies by terrorist groups; and the threat posed by the possession of weapons of mass destruction by terrorist groups;

(b) Exchange information in accordance with international and domestic law and cooperate on administrative and judicial matters to prevent the commission of terrorist acts;

(c) Cooperate, particularly through bilateral and multilateral arrangements and agreements, to prevent and suppress terrorist attacks and take action against perpetrators of such acts;

(d) Become parties as soon as possible to the relevant international conventions and protocols relating to terrorism, including the International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism of 9 December 1999;

(e) Increase cooperation and fully implement the relevant international conventions and protocols relating to terrorism and Security Council resolutions 1269 (1999) and 1368 (2001);

(f) Take appropriate measures in conformity with the relevant provisions of national and international law, including international standards of human rights, before granting refugee status, for the purpose of ensuring that the asylum-seeker has not planned, facilitated or participated in the commission of terrorist acts;

(g) Ensure, in conformity with international law, that refugee status is not abused by the perpetrators, organizers or facilitators of terrorist acts, and that claims of political motivation are not recognized as grounds for refusing requests for the extradition of alleged terrorists;

4. *Notes* with concern the close connection between international terrorism and transnational organized crime, illicit drugs, money-laundering, illegal arms-trafficking, and illegal movement of nuclear, chemical, biological and other potentially deadly materials, and in this regard *emphasizes* the need to enhance coordination of efforts on national, subregional, regional and international levels in order to strengthen a global response to this serious challenge and threat to international security;

5. *Declares* that acts, methods, and practices of terrorism are contrary to the purposes and principles of the United Nations and that knowingly financing, planning and inciting terrorist acts are also contrary to the purposes and principles of the United Nations;

6. *Decides* to establish, in accordance with rule 28 of its provisional rules of procedure, a Committee of the Security Council, consisting of all the members of the Council, to monitor implementation of this resolution, with the assistance of appropriate expertise, and *calls upon* all States to report to the Committee, no later than 90 days from the date of adoption of this resolution and thereafter according to a timetable to be proposed by the Committee, on the steps they have taken to implement this resolution;

7. *Directs* the Committee to delineate its tasks, submit a work programme within 30 days of the adoption of this resolution, and to consider the support it requires, in consultation with the Secretary-General;

S/RES/1373 (2001)

8. *Expresses* its determination to take all necessary steps in order to ensure the full implementation of this resolution, in accordance with its responsibilities under the Charter;

9. *Decides* to remain seized of this matter.

United Nations

S/RES/1631 (2005)

Security Council

Distr.: General
17 October 2005

Resolution 1631 (2005)

**Adopted by the Security Council at its 5282nd meeting, on
17 October 2005**

The Security Council,

Recalling Chapter VIII of the Charter of the United Nations,

Reaffirming its previous relevant resolutions and presidential statements,

Welcoming the adoption of the 2005 World Summit Outcome (A/RES/60/1),

Recalling its invitation of January 1993 to regional organizations to improve coordination with the United Nations, the Declaration of the General Assembly of December 1994 on the enhancement of cooperation between the United Nations and regional arrangements or agencies (A/RES/49/57), its meeting on “The Security Council and Regional Organizations: Facing the New Challenges to international Peace and Security”, held on 11 April 2003 under the Mexican presidency, and its debate on “Cooperation between the United Nations and regional organizations in stabilization processes”, held on 20 July 2004 under the Romanian presidency,

Welcoming the Conclusions of the Chairman of the Sixth High-Level Meeting between the United Nations and Regional and other Intergovernmental Organizations (25-26 July 2005),

Reiterating its primary responsibility for the maintenance of international peace and security,

Emphasizing that the growing contribution made by regional organizations in cooperation with the United Nations can usefully complement the work of the organization in maintaining international peace and security, and *stressing* in this regard that such contribution must be made in accordance with Chapter VIII of the United Nations Charter,

Recognizing the necessity to support capacity-building and cooperation at regional and subregional level in maintaining international peace and security, and noting in particular the importance of strengthening the capacity of African regional and subregional organizations,

Acknowledging the resolve of Heads of State and Government of the 2005 World Summit to expand, as appropriate, the involvement of regional organizations in the work of the Security Council, and to ensure that regional organizations that

05-55642 (E) 171005

* 0555642 *

S/RES/1631 (2005)

have a capacity for the prevention of armed conflict or peacekeeping consider the option of placing such capacity in the framework of the United Nations Standby Arrangements System,

Welcoming the decision in the World Summit Outcome to establish a Peacebuilding Commission, and *looking forward* to it as an important opportunity for cooperation and close contact with regional and subregional organizations in post-conflict peacebuilding and recovery,

1. *Expresses its determination* to take appropriate steps to the further development of cooperation between the United Nations and regional and subregional organizations in maintaining international peace and security, consistent with Chapter VIII of the United Nations Charter, and *invites* regional and subregional organizations that have a capacity for conflict prevention or peacekeeping to place such capacities in the framework of the United Nations Standby Arrangements System;

2. *Urges* all States and relevant international organizations to contribute to strengthening the capacity of regional and subregional organizations, in particular of African regional and subregional organizations, in conflict prevention and crisis management, and in post-conflict stabilization, including through the provision of human, technical and financial assistance, and *welcomes in this regard* the establishment by the European Union of the Peace Facility for Africa;

3. *Stresses* the importance for the United Nations of developing regional and subregional organizations' ability to deploy peacekeeping forces rapidly in support of United Nations peacekeeping operations or other Security Council-mandated operations, and *welcomes* relevant initiatives taken in this regard;

4. *Stresses* the potential role of regional and subregional organizations in addressing the illicit trade in small arms and light weapons and the need to take into account in the peacekeeping operations' mandates, where appropriate, the regional instruments enabling states to identify and trace illegal small arms and light weapons;

5. *Reiterates* the need to encourage regional cooperation, including through the involvement of regional and subregional organizations in the peaceful settlement of disputes, and to include, where appropriate, specific provisions to this aim in future mandates of peacekeeping and peacebuilding operations authorized by the Security Council;

6. *Welcomes* the efforts undertaken by its subsidiary bodies with responsibilities in counter-terrorism to foster cooperation with regional and subregional organizations, *notes with appreciation* the efforts made by an increasing number of regional and subregional organizations in the fight against terrorism and *urges all* relevant regional and subregional organizations to enhance the effectiveness of their counter-terrorism efforts within their respective mandates, including with a view to develop their capacity to help Member States in their efforts to tackle the threats to international peace and security posed by acts of terrorism;

7. *Expresses* its intention to hold regular meetings as appropriate with heads of regional and subregional organizations in order to strengthen the interaction and cooperation with these organizations in maintaining international peace and security,

ensuring if possible that such meetings coincide with the annual high-level meetings held by the United Nations with regional and other intergovernmental organizations for better efficiency of participation and substantive complementarity of agendas;

8. *Recommends* better communication between the United Nations and regional and subregional organizations through, notably, liaison officers and holding of consultations at all appropriate levels;

9. *Reiterates* the obligation for regional organizations, under article 54 of the Charter, to keep the Security Council fully informed of their activities for the maintenance of international peace and security;

10. *Invites* the Secretary-General to submit a report to the Security Council on the opportunities and challenges facing the cooperation between the United Nations and regional and subregional organizations in maintaining international peace and security, *and encourages* the Secretary-General to explore with regional organizations the possibility of agreements establishing a framework for regional organizations' cooperation with and contributions to United Nations-led peacekeeping operations, taking into due consideration the cooperation guidelines already identified between the UN and certain regional organizations;

11. *Requests* the Secretary-General, where appropriate, to include in his regular reporting to the Security Council on peacekeeping and peacebuilding operations under its mandate, assessments of progress on the cooperation between the United Nations and regional and subregional organizations;

12. *Decides* to remain seized of the matter.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ: ΜΟΝΟΓΡΑΦΙΕΣ - ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- Αντάπαση Αντ. – Γιόκαρη Άγγ. «Κώδικας αεροπορικού δικαίου και σχετικές ειδικές διατάξεις και διεθνείς συμβάσεις», εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1995
- Αστερίου Ελένη «Η κουλτούρα της τρομοκρατίας, Noam Chomsky», μετάφραση Ελένη Αστερίου, Αθήνα, Νέα Σύνορα, 2000
- Βαμβούκος Α. «Τρομοκρατία και διεθνές δίκαιο», εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 1991, σελ. 123 - 139
- Γιόκαρης Άγγελος «Διεθνές Δίκαιο εναέριου χώρου – διαστήματος», εκδόσεις Αντ. Σάκκουλας, Αθήνα, 1996
- Γιόκαρης Άγγελος Σ. «Οι δικαιοδοσίες του παράκτιου κράτους στον εναέριο χώρο, εθνικό και διεθνή», εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1991
- Δήμου Α, Ευρυβιάδης Μ, Ραγιές Ι, «Το τρομοκρατικό χτύπημα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001», Ινστιτούτο Αμυντικών Αναλύσεων, Αθήνα, 2001
- Θεοδωρόπουλος Γιώργος «Η αυτοκρατορία σε πόλεμο: ο κόσμος μετά την 11^η Σεπτεμβρίου...», μετάφραση από τα Γαλλικά, εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα, 2002
- Ιωάννου – Κρατερός Μ - Περράκης Σ «Γενικό και ειδικό διεθνές Δίκαιο», εκδόσεις Αντ. Σάκκουλας, Αθήνα – Κομοτηνή, 1990, σελ 432 – 469.
- Κούφα Κ.(διεύθυνση έκδοσης), «50 χρόνια της οικουμενικής διακήρυξης των δικαιωμάτων του ανθρώπου: 1948 – 1998», Διεθνές Συνέδριο, Ινστιτούτο Διεθνούς Δημοσίου Δικαίου και Διεθνών Σχέσεων, εκδόσεις Σάκκουλας Α., Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 1999, σελ. 47 – 81, 97 – 117.
- Λοβέρδος Αντρέας «Η νέα τρομοκρατία: με αφορμή την 11^η Σεπτεμβρίου», εκδόσεις Ίνδικτος, Αθήνα, 2001, σελ. 27 - 55

- Μανιτάκης Α. – Τάκης Α. «Τρομοκρατία και δικαιώματα: από την ασφάλεια του κράτους στην ανασφάλεια του δικαίου», εκδόσεις Σαββάλα, Αθήνα, 2004, σελ. 159 – 202, 213 – 227
- Μανωλοπούλου – Βαρβιτσιώτη Κ. «Η διεθνής προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων», εκδόσεις Ειρήνη ε.π.ε, σελ. 55 – 72
- Μπόση Μ. «Αντιτρομοκρατική νομοθεσία: Ελλάδα και διεθνές περιβάλλον», εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα, 2004, σελ. 59 - 137
- Παπαιωάννου Αθ. «Οι Βρετανοί δικαστές και η τρομοκρατία», Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου, εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 2005, σελ. 35 – 51, 85 – 139
- Πελώνη Αριστοτελία μετάφραση «Ανατομία του τρόμου: ιστορία της τρομοκρατίας», Andrew Sinclair, Αθήνα, εκδόσεις Ωκεανίδα, 2004
- Περράκης Στέλιος «Θεμελιώδεις πράξεις της Διεθνούς Δικαιοταξίας», Κείμενα Διεθνούς Πρακτικής, εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα, 2006, σελ. 1092 – 1186.
- Περράκης Σ, «Διαστάσεις της Διεθνούς προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου», τόμος Α', Πανεπιστημιακές παραδόσεις, εκδόσεις Σάκκουλας Α., Αθήνα – Κομοτηνή, 1997, σελ. 25 – 32, 47 – 56, 211 – 223.
- Περράκης Σ. «Διεθνής προστασία δικαιωμάτων του ανθρώπου», Κείμενα Διεθνούς Πρακτικής 4, β' έκδοση αναθεωρημένη, εκδόσεις Σάκκουλας Α., Αθήνα – Κομοτηνή 2000,
- Σάιντ Ε, Σάσεν Σ, Τσόμσκι Ν, Μπισάρα Α, Σένεν Ρ, «Η τρομοκρατία και η κοινωνία των πολιτών», εκδόσεις Μεταίχμιο, 2002, σελ. 59 - 134
- Σαλιάνης Χ «Εισαγωγή στο δίκαιο της διεθνούς προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων», εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 2005, σελ. 19 – 87, 151 – 156, 203 – 227, 309 – 346
- Σίνκλερ Α. «Ανατομία του τρόμου», εκδόσεις Ωκεανίδα, 2004, σελ. 15 – 42, 448 – 461, 470 – 484
- Στυλιανέας Χ. «Το κοινωνικό φαινόμενο της τρομοκρατίας και τα ανθρώπινα δικαιώματα», εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1993

- Συμεωνίδου – Καστανίδου Ελισάβετ « Οργανωμένο έγκλημα και τρομοκρατία: Σύγχρονες εξελίξεις στην ευρωπαϊκή και ελληνική έννομη τάξη», εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2007
- Τσολακίδου Ιουλία «Πειρατές και αυτοκράτορες: η διεθνής τρομοκρατία στον πραγματικό κόσμο, Noam Chomsky», μετάφραση, εκδόσεις Παρατηρητή, Θεσσαλονίκη, 2001
- Χατζηκωνσταντίνου Κώστας «Ο προληπτικός πόλεμος ή η παραχάραξη της λογικής», εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2005
- Χατζηνικολάου – Αγγελίδου Ράνια «Αεροπορική μεταφορά επιβατών: σύμφωνα με τις διεθνείς συμβάσεις, το εθνικό δίκαιο και κοινοτικό δίκαιο μεταφορών», εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2005
- Χατζηνικολάου – Αγγελίδου Ράνια «Το αεροπλάνο ως αντικείμενο συναλλαγών», εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα, 1993
- Χορτάτος Κων/νος «Διεθνές Δίκαιο και εγκλήματα τρομοκρατίας εναντίον της ειρήνης και της ασφάλειας της ανθρωπότητας», εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα, 1980, σελ. 15 – 86, 118 - 172
- Χορτάτος Κων/νος «Διεθνής τρομοκρατία: παγκόσμιος απειλή εναντίον της ειρήνης και της ασφάλειας της ανθρωπότητας: η πρόκληση της 11^{ης} Σεπτεμβρίου προς τη διεθνή ασφάλεια και η ανάγκη ενός νέου Διεθνούς Ποινικού Συστήματος για την καταπολέμηση της διεθνούς τρομοκρατίας», εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα, 2003

ΞΕΝΗ

- Arnold Roberta “The ICC as a new instrument for repressing terrorism”, Transnational Publishers, New York, 2004
- Baylis John, Smith Steve “The Globalization of world politics: an introduction to international relations”, Oxford University Press, 2006

- Benedek Wolfgang and Yotopoulos – Maragopoulos Alice, “Anti – terrorist measures and human rights”, Martinus Nijhoff Publishers, Boston, 2004, p. 11 – 92, 159 - 184
- Bribosia E et Weyembergh A. “Lutte contre le terrorisme et droits fondamentaux”, Bruylant, Bruxelles, 2002
- Cassese A. Gaeta P. Jones J. “The Rome statute of the international criminal court: a commentary” Vol I, Oxford University Press, 2002, p. 335 -526
- Chomsky Noam, “11/9”, μετάφραση Σάββας Μιχαήλ, εκδόσεις Άγρας, Αθήνα, 2001, σελ. 29 – 55, 46 – 47, 93 – 98.
- Christian Walter – Silja Voneky – Volker Roben – Frank Schorkopf “Terrorism as a challenge for national and international law: security versus liberty?”, Springer, 2004, p. 23 – 44, 49 – 72, 789 – 822, 879 - 908
- Crispin Black “7 – 7 the London bombs: what went wrong?”, London Gibson Square books, 2006, p. 23 – 46, 57 – 64, 87 - 92
- Daniels R – Macklem P – Roach K. “The Security of Freedom: essays on Canada’s anti terrorism bill”, University of Toronto Press, Canada, 2002, p. 93- 108, 151 – 172, 251 – 267, 287 - 296
- Dagtoglou P.D., Ehlers P.N., Lenz C.D., Montag F. “European air law and policy: recent developments: sixteenth annual conference, Berlin, 5 November 2004”, Sakkoulas, Athens – Brussels, Bruylant, 2005
- Doncet G. “Terrorism Victims and international criminal responsibility” under the editorship of Doncet G., 2003, p. 15 – 55, 55 – 81, 159 – 241, 379 – 383
- Ecobescu Nicolae, Micu Nicolae, Voicu Ioan “Fighting terrorism: XXIst century international law: basic texts selected and systemized, Bucharest, Romanian Institute of international Studies Nicolae Titulescu, 2003, p.37 – 54, 199 – 346, 374 - 448
- Lambert Joseph “Terrorism and hostages in international law”, Grotius Publications Limited, Cambridge, 1990, p. 11 - 56

- Gero David “Flights of Terror: aerial hijack and sabotage since 1930”, Patrick Stephens Limited, 1997
- Gray Christine “International law and the use of force”, Oxford University Press, 2000, p. 115 – 119
- Hoeksema T Amano and Jan ter Laak (NHC), “human rights and terrorism: Seminar in the Hall of knights – 18 September 2003”, The Hague, 2003, p. 13 – 25, 32 – 45, 48 – 99, 108 – 116
- Jacobsen Annie “Terror in the Sky: why 9/11 could happen again”, Spence Publishing Company, Dallas, 2005, p. 171 -172
- Krieken V. “Terrorism and the international legal order”, T.M.C., Asser Press, The Hague, 2002, p. 111 – 237, 395 - 433
- Kyriakopoulos George “La securite da l’ aviation civile en droit international public”, εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα – Bruxelles, E. Bruylant, 1999
- Leenwen M. “Confronting terrorism: European experiences, threat perceptions and policies”, Kluwer law international, The Hague, 2002, p. 1 – 36, 207 - 234
- Lowe, Vaughan, Fitzmaurice, Malgosia “Fifty years of the International Court of Justice. Essays in honour of sir Robert Jennings”, Cambridge University Press, 1996
- McWhinney Edward “Aerial piracy and international law”, The Oceana Publications, Leiden, A. Sisthoff,, 1971
- McWhinney Edward “Aerial piracy and international terrorism: the illegal diversion of aircraft and international law”, Kluwer Academic Publishers, Dordrecht, Boston, Lancaster, 1987
- Mockaitis T, Rich P “Grand strategy in the war against terrorism”, London, Frank Cass, 2003
- Musch Donald “International terrorism agreements: documents and commentary”, Oceana Publication, 2004
- Saul Ben “Difining terrorism in international law”, Oxford University Press, Oxford, 2006, p. 10 - 68
- Ramraj V., Hor M., Roach K., “Global anti – terrorism law and policy”, Cambridge University Press, 2005, p. 199 - 247

- Rauschnig, Dietrich, Loulagh, Martin, “Key resolutions of the United Nations General Assembly 1946 – 1996”, Cambridge, Cambridge University Press, 1997
- Stich Rodney “Blowback, 9/11, and Cover – Ups”, by Silverpeak Enterprises, Nevada, 2005, p. 329 - 334
- Sweet M. Kathleen “Aviation and Airport Security: Terrorism and Safety Concerns”, University of Connecticut, by Pearson Education Inc, 2004
- Yohah A. and Brenner E. “The United Kingdom’s legal responses to terrorism”, Transnational Publishers, Inc/ Cavendish Publishing, Ltd, 2003, p. 3 - 342
- Vercher A, “Terrorism in Europe: an international comparative legal Analysis”, Clarendon Press, Oxford, 1992, p. 37 – 52
- Wilson Ashby Richard “Human Rights in the war on terror”, Cambridge University Press, 2005, p. 1 – 77, 108 – 142, 157 – 168, 258 – 316

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ

- Αναστασιάδης Τ., « Ασφάλεια πτήσεων και λειτουργία των αεροπορικών εταιρειών: δύσκολες ισορροπίες», στο «Πτήση και Διάστημα» , τεύχος 253, Οκτώβριος 2006, σελ. 62 - 67
- Γραμματικός Θ., «Τρομοκρατία και όπλα μαζικής καταστροφής... ένας εφιαλτικός συνδυασμός», στο «Στρατηγική», τεύχος 85, Οκτώβριος 2001, σελ. 94 – 99
- Ζέρβας Χ, «Το τίμημα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου για την Ελλάδα», στην εφημερίδα «Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία», 10 Σεπτεμβρίου 2006, σελ. 58 – 59
- Χατζίδης Κ , στην εφημερίδα το «Βήμα», 25 Σεπτεμβρίου 2005, σελ. Α40

- Mampaey L, στην εφημερίδα «Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία», Νο 458, Le Monde Diplomatique, 26 Νοεμβρίου 2006
- Ramonet I, «Οι συνεργάτες της Air – CIA, να φοβούνται τη δικαιοσύνη», στην εφημερίδα «Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία», Νο 473, Le Monde Diplomatique, 11 Μαρτίου 2007, σελ. 39 - 42

ΞΕΝΟΣ

- Calabresi M and Ratnesar R, “can we stop the next attack 9 / 11”?, in Times, March 11, 2002, p. 18 - 28
- Abeyrante Ruwantissa, “Profiling of passengers at airports: imperatives and discretions”, in European transport law: Journal of law and economics, 2003, vol. 38, issue 3, p. 297 – 311
- Abeyrante Ruwantissa, “The e – passport and the public key directory – consequences for ICAO”, in Air and Space law, 2005, vol. 30, issue 4 – 5, p. 255 – 268
- Abeyrante Ruwantissa, “The Events of 11 September 2002 – ICAO’ s response to the security and Insurance Crises”, in Air and Space Law, volume XXVII/6, December 2002, p. 406 - 420
- Bresee C. Edward, Sirce Elliot, “ Recent developments in aviation law”, in Journal of air law and commerce, 2006, vol. 71, issue 2, p. 101 – 190
- Caplan Harold, “Post 9/11 Air Carrier liability towards third Parties an Land or water as a consequence of war on terrorism: the impact on international Air Transport and Insurers”, in Air and Space law, 2005, vol. 30, issue 1, p. 5 - 26
- Pablo Miguel Juan Mendes de Leon, “The fight against terrorism through aviation: data protection, versus data production”, in Air and Space Law, 2006, vol. 31, issue 4-5, p. 320 – 330

- Piera Alejandro, “The simplifying Passenger Travel Programme and its legal implications”, in Air and Space law, 2003, vol. 38, issue 3, p. 132 - 138
- Raymond L., Mariani, “Industry in crisis: a progress report on victim compensation and the airlines after the September 11th legislation”, in Journal of Air Law and Commerce, 2003, vol. 68, issue 2, p. 253 - 282
- Shrewsbury M. Stephen, “September 11th and the Single European sky: developing concepts of airspace sovereignty”, in Journal of air law and commerce, 2003, vol 68, issue 1, p. 115 - 162
- Tillery Rebecca, “The changing face of General Aviation Security regulation what is being done, what needs to be done, and why does anything need to be done in the 1st place?”, in Journal of Air Law and commerce, 2006, vol. 71, issue 2, p. 307 – 339

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

www.un.org

www.ppl.mn

www.ohchr.org

www.peacepalace.org

www.ptisi.gr

www.heallink.gr

www.unhchr.org

www.oneearth.gr

www.europa.eu.int

www.icrc.org

www.amnestyinternational.org

www.amnesty.org.gr

www.runic-europee.org

www.tsa.gov

www.emergency-

management.net

www.alean.com

www.terrorisminfo.mipt.org

www.nato.int

www.dpa.gr

www.mfa.gr

www.epic.org

www.coe.int

Τρομοκρατία & αερομεταφορές: ανθρώπινη ασφάλεια & δικαιώματα του ανθρώπου